

NEFHATÜ'L-EZHÂR

Nev'î-zāde Atāyî'nin

Nefhatü'l-Ezhâr

Mesnevisi

Muhammet KUZUBAŞ

Deniz Kültür
Samsun 2005

bn: 975-00493-0-6

NEV'İ-ZÂDE ATÂYÎ'NİN
NEFHATÜ'L-EZHÂR
MESNEVİSİ

Hazırlayan
MUHAMMET KUZUBAŞ

Deniz Kültür
Samsun 2005

Isbn: 975-00493-0-6

Kapaktaki tuğra, Sultan IV. Murad'ın tuğrasıdır.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

NEV'Î-ZÂDE ATÂYÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

I- HAYATI.....	1
II- ESERLERİ.....	1

İKİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

I- NEFHATÜ'L-EZHÂR'IN MUHTEVASI.....	6
II- ŞİİR VE SÖZÜN HİKMETİNE DAİR DÜŞÜNCELER.....	12
III- HİKÂYELERİN YAPISI.....	16
IV- TOPLUM HAYATINI YANSITMASI BAKIMINDAN HİKÂYELER.....	23
V- NEFHATÜ'L-EZHÂR'DA TASAVVUF.....	31
VI- NEFHATÜ'L-EZHÂR'DA AŞK VE AŞKIN ETKİLERİ.....	33
VII- SAVAŞ TASVİRLERİ.....	38
VIII- MEYHANE VE MEYHANEYE AİT UNSURLAR.....	44
IX - NEFHATÜ'L-EZHÂR'IN DİLİ VE ÜSLUBU.....	47
X- ATASÖZLERİ VE DEYİMLER.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NEFHATÜ'L-EZHÂR

NEFHATÜ'L-EZHÂR METNİ.....	55
KAYNAKÇA.....	293

ÖNSÖZ

Nev'î-zâde Atâyî, hem Divan edebiyatımızın hem de 17. yüzyılın en önde gelen hamse yazarlarından birisidir.

16. yüzyıla gelinceye kadar, Divan şairleri genellikle, İran ve Arap edebiyatına dayanan konuları Arapça ve Farsça sözcüklerin yoğun olarak kullanıldığı bir dille işlemekteydiler. Visâlî, Nazmî ve Mahremî ile başlayan yerlilik hareketi, bu anlayışa bir tepki olarak doğmuş, daha sade bir Türkçe ile yerli ve milli konuları işlemeye başlamıştı.

17. yüzyıla gelindiğinde yerlilik hareketinin önemli temsilcilerinden biri olarak Atâyî karşımıza çıkar. Atâyî bu mesnevide, zaman zaman ağır bir dil kullansa da, özellikle hikâyelerin anlatımı sırasında daha sade bir dil kullanmaya çalışmıştır. Mesnevide, bugün gündelik yaşamda kullanılmayan pek çok Türkçe sözcükle de karşılaşmak mümkündür. Metinde sık sık atasözleri ve deyimlere başvurulması, halkın kullandığı Türkçeye verilen önem açısından dikkat çekicidir. Ayrıca olayların genellikle İstanbul, Bursa, Üsküp gibi Türk şehirlerinde, bütünüyle Türk halkının içinde geçmesi, mesneviye milli bir ruh ve kimlik kazandırmaktadır.

Nefhatü'l-Ezhâr, genel olarak bir çok mesnevide karşılaşabileceğimiz bir plan dahilinde yazılmıştır. Mesnevi, besmele, na't, münâcât, çâr-yâr-ı güzîn gibi bölümlerle başlar; Balkan Seferi'nden söz ettikten sonra Uryan Muhammed Dede ve Behlül-i Dâânâ ile ilgili hikâyelerle devam eder. Devrin büyüklerine ait övgülerin bulunduğu bölümü, mesnevinin konusunu oluşturan asıl bölüm takip eder. Eser, hâtîme, ber-sebîl-i temsîl ve tezyîl bölümleri ile sona erer.

Asıl metni oluşturan bölüm, 20 nefhaya ayrılmıştır. Nefhalarda, devlet yöneticilerinin vatandaşlarına karşı adaletli davranmaları, güzel sözün önemi, nefse uyup yanlış yollara düşmemek, içkinin ve hırsızlığın kötülükleri, mürşide bağlılık, yapılan ibadetlerden dolayı gösterişe kapılıp kibirlenmeme, cömertlik, gereksiz konuşmamak, maskaralık vb. kimi eğitici ve öğretici konulara değinilmiştir. Bunlardan başka, devrin sosyal ahlak ve edebiyat anlayışı açısından aykırı sayılabilecek kimi cinsel sapkınlıklar ve konular cesaretle dile getirilmiştir.

Her nefhadan sonra, nefhada sözü edilen konu ile ilgili olarak, destan başlığı altında bir hikâye anlatılır. Hikâyeler -kimileri (Areş, Dihlevî ve Nizami gibi...) efsanevi ve tarihi nitelik taşısa da-, genellikle günlük yaşamdan alınmıştır. Hikâyelerdeki olaylar da, genellikle İstanbul, Üsküp, Babaeski gibi gerçek yaşamda var olan yerlerde geçer.

Çalışmamız sırasında dört nüshadan faydalandık. Bu nüshalar arasında görebildiğimiz nüsha farklarını da sayfaların alt bölümlerinde vermeyi uygun bulduk. Böylece dört nüshaya ait karşılaştırmalı bir metin ortaya çıktı. Metni oluştururken Süleymaniye Kütüphanesi, (E: Esad Efendi, 2937) numaralı nüshadaki metnin sırasını takip ettik. Çalışmada faydalandığımız diğer üç nüsha şunlardır:

F1: Süleymaniye, Fatih, 3746

H1: Süleymaniye, Hamidiye, 1080

H2: Süleymaniye, H.Hüsnü Paşa, 591

Bu çalışmamızda emeği geçen herkese sonsuz şükranlarımı sunarım.

Daha önce yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız “Nev’î-zâde Atâyî’nin Nefhatü’l-Ezhâr Mesnevisi”ni tekrar gözden geçirerek, mümkün olduğu kadar doğru bir metin ortaya koymaya çalıştık. Gösterdiğimiz bütün dikkat, özen ve öneme rağmen hatalar olabilir. Bu tür hataların hoşgörüsüyle karşılanacağını umuyor; yapıcı eleştirilerin çalışmalarımızda bize yol göstereceğini düşünüyoruz.

Arş. Gör. Muhammet KUZUBAŞ

Samsun 2005

BİRİNCİ BÖLÜM

NEV'İZÂDE ATÂYÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

I- HAYATI:

17. yüzyılın en tanınmış şairlerinden birisi olan Nev'î-zâde Atâyî, ünlü Divan şairi Nev'î Efendi'nin oğludur. Asıl adı Atâullah'tır. 1583/ 991 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babasının alim ve şair bir kişi olması nedeniyle küçük yaşta ilim ve edebiyat meclislerinin havasını teneffüs etmiş, babasının vefatından sonra da Kafzâde Feyzullah Efendi'den ilim öğrenmiştir. 22 yaşında Canbaziyye müderrisliğine ve Lofça kadılığına tayin edilmiştir. Daha sonra şair, Babaeski, Varna, Silistre, Tekfurdağı, Hezergrad, Tırhala, Tırnova, Mezistire ve Üsküp'te kadılık görevlerinde bulunmuştur. Atâyî, Üsküp'ten İstanbul'a döndükten sonra 1634/1044 tarihinde vefat etmiştir.¹

II- ESERLERİ:

Nev'î-zâde Atâyî'nin eserlerini manzum ve mensur olmak üzere iki şekilde inceleyebiliriz:

A- Manzum Eserleri:

a) **Divân:** Atâyî'nin Divan'ında bir mensur dibâce, 31 kaside, muaşşer, tahmis, 3 müseddes ve 299 gazel bulunmaktadır.

b) **Hamse:** Divan'ından daha çok hamsesi ile şöhrete kavuşan Nev'î-zâde Atâyî'nin hamsesini oluşturan mesneviler şunlardır:

1- Âlemnümâ / Sâkînâme: 1617/ 1026 yılında fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl ölçüsüyle Silistre'de yazılmıştır. Arkadaşlarının, efsanevi hikâyelerden bıktıklarını söylemeleri ve içkiden, içki meclisinden bahseden bir mesnevi yazmasını istemeleri üzerine kaleme almıştır. Sâkînâme / Âlemnümâ, besmele, tevhid, münâcât, na't, II. Osman'ın methi, Sebeb-i Nazm-ı Sâkînâme ile başlar; Boğaz, Rumeli ve Anadoluhisarı'na ait tasvirlerden sonra asıl metni oluşturan bölüme geçilir. Asıl metni oluşturan bölümdeki konular özetle şöyledir:

Hitâb-ı Sâkî'de sâkîye seslenir ve ondan şarap ister. Sıfat-ı Mey'de şarabın özellikleri ve insanda bıraktığı etkileri anlatır. Sıfat-ı Tak bölümünde şarabın ham maddesi olan üzüm dolayısıyla asmadan bahseder. Sıfat-ı Hum'da şarap küpünün,

¹ Nev'î-zâde Atâyî'nin hayatı ve eserleriyle ilgili olarak bakınız: Bursalı Mehmed Tahir. 1975; **Osmanlı Müellifleri**, c. 3. İstanbul: Meral Yayınevi; Kafzâde Fâizî. **Zübdetü'l-Eş'âr**, Süleymaniye Kütüphânesi Esad Efendi Bölümü, Numara 2726; Turgut KARACAN, **Heft-hân Mesnevisi**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1974; Tunca KORTANTAMER, **Nev'î-zâde Atâvî ve Hamsesi**, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir 1997; Mine MENGİ, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara 1999; Nail TUMAN, **Türkçe Hamseler Kataloğu**, MEB Yayınları, İstanbul 1961.

Sıfat-1 Câm'da kadehin, Sıfat-1 Sürahi bölümünde sürahinin özelliklerini anlatır. Sıfat-1 Pîr-i Mugân, Sıfat-1 Meyhâne, Hitâb-1 Mugannî ve Envâ-1 Sâz bölümlerinden sonra Sıfat-1 Şem'de şarap meclislerini aydınlatan mumu ve sabah vaktini betimler. Şarap ile tabibin sunduğu şerbeti, tütün ve nargileyi karşılaştırarak şarabın hepsinden üstün olduğunu Ta'n-1 Tabîb ve Ta'n-1 Duhân u Gubâr bölümünde söyler. Erbâb-1 Keyf'te şarap içmeyi tavsiye ederek kahve ve afyon tiryakilerini ayıplar. Dört mevsimin özelliklerine değindikten sonra Sıfat-1 Dil bölümünde aşktan, aşkın gönül üzerindeki etkilerinden bahseder. Mesnevi, Hâtime ve Temeddüh bölümleri ile sona erer.

2- Nefhatü'l-Ezhâr: Nizâmî'nin Mahzenü'l-Esrâr mesnevisine nazire olarak 1624/ 1034 yılında Tırnova'da yazılan Nefhatü'l-Ezhâr müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün vezindedir. (Bu eser için inceleme ve metin bölümlerine bakınız.)

3- Sohbetü'l-Ebkâr: Tırhala'da 1625-1626/1035 yılında fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün ölçüsüyle yazılmıştır. Atâyî, bir bahar günü arkadaşlarıyla kır gezisine çıkar. Bir yere otururlar; arkadaşlarından birisi Câmî'nin Sohbetü'l-Ebrâr adlı mesnevisini çıkarır ve okumaya başlar. Farsça bilmeyenler, okunanlardan bir şey anlamadıklarını ve birisinin bunu Türkçe'ye çevirmesini isterler. Bu sırada, yine mecliste bulunanlardan bir kişi Atâyî'ye, Sohbetü'l-Ebrâr'a karşılık olarak bir mesnevi yazmasını önerisinde bulunur. Diğerlerinin de öneriyi desteklemeleri üzerine şair, Sohbetü'l-Ebkâr'ı yazmaya karar verir.

Sohbetü'l-Ebkâr besmele, tahmid, münâcât, na't, mi'râc, IV. Murad ve Şeyhülislam Yahyâ Efendi'nin methinde sonra asıl metni oluşturan bölümle devam eder; hâtime ile sona erer.

Asıl metni oluşturan bölümde kırk tane sohbet vardır. Bu sohbetlerin her birinin sonunda, sohbette değinilen konu ile ilgili olarak destan adı altında bir hikâye anlatılır. Sohbetü'l-Ebkâr'da yer alan bu kırk sohbetin konuları kısaca şu şekildedir:

1. sohbet: Bütün yönleriyle aşk.
2. sohbet: İbadetin önemi.
3. sohbet: İlim ve irfanın önemi.
4. sohbet: Alçakgönüllülük.
5. sohbet: İlim ve hikmet sahibi olmak için gayret göstermek.
6. sohbet: Tembelliğin ve çalışkanlığın farkları.
7. sohbet: Ölüm ve ölüm sonrası.
8. sohbet: Gençleri baştan çıkarmaya çalışanlar.
9. sohbet: İnsan, kendi hayat biçimini Tanrı'nın verdiği akıl ve an-layış yardımıyla seçmelidir.
10. sohbet: Talihin önemi.
11. sohbet: Rüşvet ve rüşvetin meydana getirdiği zararlar.

12. sohbet: Hükümdarların adaletli davranmaları.
13. sohbet: Feraset ve basiretin insanları değerlendirmedeki yeri.
14. sohbet: Erdemli bir insan olmanın önemi.
15. sohbet: İnsanlara ikramda bulunmak.
16. sohbet: Gerçek sevgi ve bağlılık.
17. sohbet: Yalan söylemenin kötülüğü.
18. sohbet: Güzel söz ve güzel sözün etkileri.
19. sohbet: Akıl ve aklın insan hayatındaki önemi.
20. sohbet: Yardımlaşma.
21. sohbet: Kadınlara düşkün olan kişiler.
22. sohbet: İçkinin zararları.
23. sohbet: Cimriliğin zararları.
24. sohbet: Sabırve sabrın önemi.
25. sohbet: Zinanın kötülüğü.
26. sohbet: Güler yüzlü olmanın faydaları.
27. sohbet: Karşılık beklemeden cömert olmak.
28. sohbet: İnsanın diline hakim olması gerektiği.
29. sohbet: Cömertlik ve cömertliğin faydaları.
30. sohbet: Şehvetin kölesi olmamak.
31. sohbet: Yapılacak işlerde samimi olmak.
32. sohbet: Güvenilir bir kişi olmanın insana kazandırdıkları.
33. sohbet: Cesur yürekli olmak.
34. sohbet: Şiir ve şairler.
35. sohbet: Kazaya rıza göstermek.
36. sohbet: Edepli olmak.
37. sohbet: Verdiği sözde durmak.
38. sohbet: Doğruluk.
39. sohbet: Gençlerin nefislerine uymaları sonucunda başlarına gelebilecek kötülükler.
40. sohbet: Düzenbaz kadınlara karşı uyanık olmak.²

4- Heft-hân: 1626/1036 tarihinde fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilün ölçüsüyle Nizâmî'nin Heft-Peyker adlı mesnevisine nazire olarak yazılmıştır. Şair, bir gün arkadaşları ile kır gezintisine çıkar. Gezide Heft-Peyker'i okurlar. Arkadaşları Heft-Peyker'i beğendiklerini söyleyince şair, Heft-Peyker'i eleştirmeye başlar ve Heft-Peyker'den daha iyi bir mesnevi yazabileceğini öne sürer. Bu konuyla ilgili derin düşüncelere dalan şair, bir gece rüyasında babasını görür. Rüyasında,

² Sohbetü'l-Ebkâr hakkında geniş bilgi için bakınız: Muhammet YELTEN, **Sohbetü'l-Ebkâr**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1998.

babası, evlerinde yaptırdığı süt akan çeşmenin akmasını istemektedir. Atâyî, babasının bu sözünden şiir yazması gerektiği sonucunu çıkararak Heft-hân'ı yazmaya başlar.

Heft-hân mesnevisi, besmele, münâcât, na't, Sultan Murad'ın methi, Âhizâde Hüseyin Efendi'nin methi ve Sebeb-i Te'lif-i Kitâb ile başlar. Bu bölümlerden sonra Agâz-ı Kitâb-ı Heft-hân başlığı altında yedi meclis halinde yedi hikâye anlatılır. Heft-hân, o yüzyılda moda olarak nitelendirilen mahublar üzerine yazılmış bir mesnevidir. Konu tasavvufa bağlanır.

Birinci hikâyede, Şam kadısı Merhaba'nın sevdiği kızla mutlu bir hayata kavuşması uğrunda karşılaştığı engeller anlatılır.

İkinci hikâye, Mâhân padişahı Hurşid Şah'ın oğlu Behzad ile, oğluna âşık olan veziri arasında geçen mücadeleleri ele alır.

Üçüncü hikâye, Gazneli Mahmud'un, Ayaz adında bir gençle tanışması ve Ayaz'ın Gazneli Mahmud'a vezir olmasından söz eder.

Dördüncü hikâye, Bağdat Şâh'ının oğlu Ferruh-zad'ın hocası ile arasında oluşan sevginin Şâh tarafından hoş karşılanmaması üzerine Bağdat'tan uzaklaşması ve Şâh'ın ölümünden sonra Bağdat'a dönüp Şâh olmasını anlatır.

Beşinci hikâye, Rey'de geçer. Abdullah adında bir gencin Şâh'ın yanında bulunan Şatır'la geçen aşk macerasından söz edilir.

Altıncı hikâyede, Belh emiri Seyfeddin'in Şâdân adındaki oğlunun maceraları anlatılır.

Yedinci hikâye ise Tayyip ile Tahir'in başlarından geçen olaylardan söz eder.³

5- Hilyetü'l-Efkâr: Hamsenin son mesnevisi olan Hilyetü'l-Efkâr son zamanlara kadar bilinmemekteydi. Hilyetü'l-Efkâr'ın elimizde 110 beyitlik bir bölümü vardır.⁴ Mesnevinin tamamı henüz ele geçmemiştir. Elimizdeki bölümde münâcât, hamd, iki beyitlik bir na't, mi'râc, mahbûb ve ceng başlıklı iki küçük parça vardır.

B- Mensur Eserleri:

1- Hadâikü'l-Hakâik Fî Tekmileti's-Şakâik: Arapça olarak yazılan bu eser, Atâyî'nin mensur eserleri arasında en önemlisi kabul edilir ve kısaca Şakâyık Zeyli de denir. Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşamış olan alim ve şeyhlerden bahseder.

³ Turgut KARACAN, **Heft-Hân Mesnevisi**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1974.

⁴ Agâh Sırrı LEVEND, **Atâyî'nin Hilvetü'l-Efkâr'ı**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1948.

2- *El-Kavlü'l-Hasen Fî Cevâbi'l-Kavli Limen*: Fıkıh alanında Arapça olarak kaleme alınan bu eser, Atâyî'nin bu konularda da bilgisi olduğunun göstergesidir.

3- *Münşeât*: 8 mektuptan oluşur.

4- *Zeyl-i Siyer-i Veysî*: Veysi'nin tamamlayamadığı bu Türkçe eseri Nev'î-zâde Atâyî tamamlamaya çalışmış, fakat o da tamamlayamamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM İNCELEME

I- NEFHATÜ'L-EZHÂR'IN MUHTEVASI

Nefhatü'l-Ezhâr'ın asıl konusunu oluşturan bölümler yirmi nefhaya ayrılmıştır. Her nefhada farklı konular işlenmiştir. Nefhalardan sonra şair, nefhada öne sürdüğü düşünceleri desteklemek için konuyla ilgili olarak küçük bir hikâye anlatır. Nefhalarda anlatılan konular ve hikâyeler kısaca şu şekildedir:

Nefhatü'l-Ezhâr'ın birinci nefhası iki cihan hükümdarı Allah ve onun yeryüzündeki gölgesi hükmünde olan hükümdarlar hakkındadır. Hükümdarlar, zulümden ve adaletsizlikten uzak durmalı; halkın rahat ve huzuru için kendi rahat ve huzurunu feda etmelidirler. Allah'ın emri gereğince dosdoğru olmalıdırlar. İnsanların gönüllerini kılıçla değil, güzel sözle kazanmalıdırlar.

Destan başlığı altında, adı Şehnâme'de de geçen İran hükümdarlarından Areş'e ait bir hikâye anlatılır. Areş, Belh şehrinde yaşayan bir hükümdardır. Ülke sınırında bulunan düşmanlarından bir okun gideceği yer kadar bir toprak ister. Areş, bu isteğinin, ülkesi için en verimli şekilde gerçekleşmesi için, oku mümkün olan en uzak yere fırlatmak niyetindedir. Hünerli bir kişiye bir ok yaptırır. Erenlerden birisinin duasını da alır ve sınır şehri Âmil'den oku fırlatır. Ok, üç günlük mesafede olan Merv şehrine düşer. Areş, böylece hem isteğine kavuşmuştur; hem de onun ok atmadaki bu becerisi, kıyamete kadar adının yaşamasını sağlamıştır.

İkinci nefhada ise aşktan ve aşkın insana etkisinden söz edilir ve konuyla ilgili olarak Hıristiyan bir kıza aşık olan Müslüman bir gencin hikâyesi anlatılır. Eski zamanlarda Müslüman bir gençle, çok güzel bir Hıristiyan kıızı birbirlerine aşık olurlar. Sevda ateşi, her ikisinin yüreğini yaksa da visale ermek mümkün görünmez. İkisi de dert ve sıkıntısıyla yataklara düşerler. Her ikisi de çaresizce ölümü beklemeye başlarlar. Müslüman genç, ahirette de sevgilisine kavuşamayacağını düşünmektedir. Çünkü Hıristiyan olan sevgilisi cehenneme, kendi de Müslüman olduğu için cennete gidecektir. Sevgilisine, hiç olmazsa ahirette kavuşma düşüncesiyle Hıristiyan olur ve Hıristiyan olarak ölür. Onun ölümünü duyan Hıristiyan güzelinin yüreğindeki ateş daha da artar. Ancak sevgilisinin Hıristiyan olduğunu bilmemektedir. Kız, bu dünyada kavuşamamanın verdiği üzüntüyle birlikte ahirette kavuşma ümidi beslemektedir. Sevgilisinin Hıristiyan olarak öldüğünü bilmediği için Müslüman olur.

Üçüncü nefha, güzel sözün ve şiirin özellikleri hakkındadır. Nefhada Mevlana, Sa'dî, Câmî, Nizâmî gibi söz ustalarına övgüler yapılır. Nefhadan sonra anlatılan hikâye ise Atâyi'nin Nizâmî'ye duyduğu saygının, beslediği hürmetin

bir göstergesi konumundadır. Hikâyede anlatılan olay kısaca şöyledir: Gazelleriyle bilinen İranlı şair Dihlevî, hamse yazmak ister. Edebi bırakıp kibre kapılır. Ancak onun bu davranışı manevi bir cezaıyla karşılık bulur. Rüyasında Nizâmî'yi görür. Nizâmî, elinde bir kılıçla saldırır. Bu sırada Dihlevî'nin sevdiği Şeyh Nizam adlı bir ermiş, araya girerek kolunu kılıca uzatır ve kolu yaralanır. Dehşetle uyanan Dihlevî hemen Şeyh Nizam'ın yanına gider ve rüyasını anlatır. Şeyh Nizam ona kolundaki yarayı gösterince, Dihlevî hatasını anlar ve Nizâmî'nin büyük bir şair olduğu tasdik ederek edeple hamsesini yazmaya başlar.

Dördüncü nefha, mahlukat ve mahlukat üzerinde tecelli eden Allah'ın hikmetlerini anlatır. Aleme hiçbir zaman hakaret nazarıyla bakmamak gereğine vurgu yapılır. Destan bölümünde bir zahidin, namaz vaktini kaçıracağı zaman başının etrafında dolaşan bir arının onu uyandırdığını, her şeyin mutlaka bir yaratılış hikmeti olduğunu söyleyişinden söz eder.

Beşinci nefha, "Vatan sevgisi imandandır" hadis-i şerifinden yola çıkılarak Anadoluhisarı ve çevresinin güzelliklerinden söz edilmektedir. Şaire göre, Anadoluhisarı ve çevresi, cennet bahçeleri kadar güzeldir. Her taraf gençlerle dolu olan bu bölge, huri ve gılmanların bulunduğu cenneti aratmaz. Boğazda dolaşan her kayık, hoşaf üzerine daldırılmış kaşığa benzer. Bir tarafta bülbüller feryat ederken, diğer tarafta gençler dilberlerine karşı nağmeler düzerler.

Nefhadan sonra anlatılan destan bölümünde, şairin Hz. Peygamberimizi rüyasında görüşü hikâye edilir. Şair, öncelikle böyle bir sırta mahzar olduğu için şükreder. Daha sonra rüyasını anlatır. Hz. Peygamber, güneş gibi evine ziya saçar. Alem misali salına salına yürümektedir. Atâyî'ye üç elbise ile bir hırka verir. Şair, seyyid olduğuna dair düşüncelerinin güçlenmesine vesile olan bu rüyayı büyük lütuf sayar ve manevi bir güç bulur.

Altıncı nefha, nefsin olgunlaşması ve bu yolda bir mürşide bağlı olma gereği üzerinde durur. Nefsi ıslah etmek sadece ilim ile olmaz. Bir rehberden feyz almak zorunluluğu vardır. Mürşidin bulunduğu yerde ilahi bir hava vardır. Atâyî, bu düşüncelerden yola çıkarak, Şeyh Gülşenî'nin Mısır'dan İstanbul'a gelişini anlatır. Şeyh Kebîr-i Gülşenî Mısır'da yaşayan bir şeyhtir. Mısır'ı gül bahçesine çevirmiştir. Bir gün, Kanuni'nin daveti üzerine İstanbul'a gelir. Herkes, Şeyh'in elini öpmek, feyzinden istifade etmek için etrafına toplanmıştır. Şeyh, tevazu ile insanları selamlar, onlara öğütlerde bulunur. Atâyî'nin dedesi Pir Ali de orada bulunmaktadır. Şeyh, keramet göstererek Pir Ali'ye adıyla hitap eder. Ona hemen evlenmesini söyler ve evlendiği takdirde hayırlı bir evlat sahibi olacağını müjdeler.

Yedinci nefhada evliyanın himmet ve bereketinden söz edildikten sonra, destan bölümünde Sarı Saltuk Baba namıyla bilinen veli bir zatın kerameti anlatılır. Baba beldesinde Atâyî'nin kadı olduğu yıllarda, belde Kazak istilasına

uğrar. Beldede Sarı Saltuk Baba namıyla bilinen bir veli kişinin tekkesi vardır. Eşkıyalardan bir bölümü Saltuk Baba'nın tekkesini soyarlar. O sırada Saltuk Baba'nın kerameti görülür. Birden bire ortalık toz duman olur; rüzgar, fırtına soygunculara ait her şeyi alt üst eder. Eşkıyalar perişan bir halde yakalanırlar.

Sekizinci nefha, gösterişe kapılıp yapılan ibadetlerle gururlanmanın kötülüğünü ele alır. Konuyla ilgili olarak şair başından geçen bir olayı anlatır. Atâyî, iki kişiden pek çok kötülük gördüğü için akıllı bir kişiden yardım aramaktadır. Atâyî'ye önerilen kişi meyhanede perişan ve derbeder bir şekilde duran bir rindir. Şair, hemen onun yanına gider. Sarhoş rind, başlangıçta onunla konuşmak istemez. Ancak Atâyî'nin ısrarı karşısında dayanamaz ve derdini dinler. Hasırdan aldığı iki teli parçalar. Atâyî, rindin elini öperek oradan uzaklaşır. Birkaç gün sonra Atâyî'ye kötülük yapan iki kişi de ölür.

Dokuzuncu nefha insanlara izzet ve ikramda bulunmaktan, cömert davranmaktan söz eder. Nefhanın içinde daha destan bölümüne geçilmeden bir hikâye anlatılır. Hikâyenin kahramanı Hacı Hüsam'dır. Hacı Hüsam, bütün parasını faize yatıran birisidir. Halkı dolandırmakta üstüne yoktur. Zekat vermemek için bütün mallarını vakıf malı gösterir. Alışverişlerinde daima hile yapar. İnsanlara karşı gayet güzel konuşur. Ömründe yaptığı tek masraf hac masrafıdır. Ancak her yerde hac için yaptığı masrafı anlatıp durur. Kimse onun hayır işlediğini görmez; onu rüyasında bile gören hayra yormaz. Günün birinde Hacı Hüsam ölür; onun bütün serveti başkalarına kalır. Hacı Hüsam azap çekerken, onun servetiyle başkaları sefa sürmektedir. Atâyî, cimri insanların sonunun böyle olduğunu, oysa cömert olmakla iki dünyanın da mamur edilebileceğini söyler.

Şair daha sonra destan bölüme geçer ve Hâtem-i Tâ'y'in hikâyesini anlatır. Yemen'de insanlara karşı cömertliğiyle bilinen bir padişah yaşar. Yine aynı dönemde Hâtem-i Tâ'y adında, varını yoğunu insanlara dağıtan bir kişi daha vardır. Yemen padişahına cömertliğinden dolayı, Hâtem-i Sâni (İkinci Hâtem) denilmektedir. Yemen padişahı, halkın Hâtem'e karşı gösterdiği teveccühü kıskanmakta, onu ortadan kaldırarak memleketin en cömerti olmanın yollarını aramaktadır. Onu öldürtme düşüncesiyle bir eşkiya tutar. Eşkiya, çölde karşılaştığı Hâtem ile çok iyi dost olur. O, Hatem'i tanımasa da Hâtem onu tanımıştır. Hâtem, kendisini gizlemenin doğru olmadığını düşünerek aradığı kişinin kendisi olduğunu, istediği takdirde canını verebileceğini söyler. Eşkiya, canını bile çekinmeden verebilen Hâtem'in cömertliğine hayran olur, büyük bir pişmanlıkla af diler.

Onuncu nefha dalkavukluğu kendisine meslek edinenler hakkındadır. Maskaralık, hüner olarak kabul edilir olmuştur. İnsanlar da bu tip kişilere rağbet etmekte; onlar aracılığıyla gönüllerini eğlendirmektedirler. Şair, destan

bölümünde bir maskaranın maskaralıklarından örnekler verir. Herkesin hayranlıkla izlediği fakir bir maskara vardır. Maskara, insanları güldürüp eğlendirirken, felek bir türlü onun yüzünü güldürmez. Tek sermayesi maskara suratıdır. Sözü edilen maskara bir camiye imam olur. Bir bayram namazında herkes camiye toplanmış onu beklemektedir. Maskara, yüzüne gül suyu ve güzel kokular sürerek insanların karşısına güzel bir şekilde çıkmak ister. Ancak, yanlışlıkla siyah mürekkep sürer. Cemaatin karşısına simsiyah bir yüzle çıkar; herkese rezil olur.

On birinci nefhada, insanların eksiklerini gözeten ve kusurlarını arayanların, düşecekleri komik durumlardan söz edilir. Daha sonra da Üsküp Müftüsü Muhammed Çelebi'nin başından geçen bir olay anlatılır: Müftü Pir Muhammed Çelebi, Üsküp şehrinde şehrin seçkin insanların hazır buldukları bir meclise katılır. Meclise, Çelebi'nin her sözüne karşı çıkan bir kişi de gelmiştir. Bu kişi, herkesin eksikliğini arar. O sırada mecliste ilmi konular konuşulmaktadır. Adam ukala ukala konuşmaya başlar. Müftünün vermiş olduğu fetvaları eleştirir. Müftü, başlangıçta adamın ukalalıklarına sabır gösterir. Fakat adam iyice aşırılığa giderek müftüye *kütük* sözcüğünün nasıl yazıldığını sorar. Müftü daha fazla dayanamaz ve adamın ardını kastederek: *كو تك* gibi der.

On ikinci nefhada, kendilerini akıllı gören, insanları küçümseyen kişilere değinilir: Akıllı geçinen insanlar, hiç ummadıkları anda çevrelerine rezil olurlar. Din yolu, sadece akıl ile bulunmaz. Eğer bu mümkün olsaydı, peygamberlerin gönderilmesine gerek kalmazdı. Sadece akılla yola çıkanlar, gaflet çukuruna düşmekten kendilerini kurtaramazlar. Yanlış düşmemek için Kuran'a uymak ve bilgili kişilerden yardım istemek gerekir.

Atâî, destan bölümünde yine Muhammed Çelebi ile ilgili bir kıssa anlatır. Şehrin eşrafının bulunduğu bir mecliste, müftü, yaptığı nüktelerle herkesi mest etmektedir. Mecliste, müftü gibi gözüne kara su inmiş birisi daha vardır. Müftü o gün ağrıyan gözünü bağlamıştır. Tam sohbetin ortasında bir kişi gelir ve müftü gibi gözü rahatsız olan kişiyi müftü zannederek ondan bir konuyla ilgili fetva ister. Müftü, adamın düşünmeden, sorup soruşturmadan doğrudan diğer kişiye gitmesine sinirlenerek adama çıkarır ve: "Her gördüğün körü müftü mü sanırsın?" diye onu azarlar.

On üçüncü nefha, nefis hakimiyetine dairdir. Atâyî'ye göre nefis, insan için görünmez bir beladır. Akıllı insan, nefsin isteklerinden kaçmalı, başkasının haremine göz dikmemelidir. İnsanın başına ne kötülük gelirse nefsi yüzünden gelir. Atâyî, yine konuyla bağlantılı olarak Üsküp müftüsü Muhammed Çelebi'nin başından geçen bir olayı nakleder: Muhammed Çelebi'nin yanında bulunan bir müftüzade, komşu kadınlardan birinden hoşlanmaktadır. Komşu kadınla birlikte olmaya çalışsa da komşu kadın orali olmaz. Aslında o kadın da

müftüzadenin kızından hoşlanan sevicî bir kadındır. Zıbık denen bir aleti kızın odasına atar. Kız, ne yapacağını bilemez bir hale gelir. Fakat sonunda aklını başına toplar ve en doğru kararın olayı müftüye söylemek olduğunu düşünür. Hemen, kadının kendisine attığı zıbık denen aleti alır ve müftüye gider, durumu anlatır. Müftü, kızı teskin eder, gerekenin yapılacağını söyleyerek onu gönderir. Kız odadan ayrıldıktan sonra, kızını yaşlı bir adamla evlendiren bir adam, kızı ve damadıyla birlikte müftünün huzuruna gelir. Adam, damadının yaşlı ve işe yaramaz olduğunu; kocalık vazifesini dahi yapamadığını söyler ve müftüden onları boşamalarını ister. Müftü, bir yıl gibi bir zaman verir. Eğer bir yıl sonunda durumda bir değişiklik olmazsa o zaman boşayacağını söyler. Adam, yine boşaması konusunda ısrarcıdır. Müftü adamın tavrına giderek hiddetlenmeye başlar. Adam, sonunda, damadının erkeklikle ilgisi olmadığını, kitaba göre ne kadar olması gerektiğini sorar. İyice sinirlenen müftü, önceki kızın getirdiği zıbığı çıkararak: “İşte bunun kadar!” der.

On dördüncü nefha güzel ve faydalı konuştukları düşüncesiyle boş konuşan ve böylece meclisleri kirleten insanlar hakkındadır. Destan bölümünde şair, güzel konuştuğunu zanneden bir kişinin düştüğü gülünç durumunu anlatır. Hikâyeye göre, ilim ve irfan sahibi kimselerin bulunduğu bir mecliste, her harfi mahrecine uygun olarak söylemeye çalışmasıyla tanınan birisi, tartışılmakta olan ıstılahî bir konu üzerinde söz alır. Harfleri öylesine evirip çevirerek söyler ki, herkes ondan ve onun konuşmasından sıkılmaya başlamıştır. Fakat hiçbir şey adamın umurunda değildir. Sonunda çok bilmiş tavrıyla şöyle bir kıssa anlatır: “Bir şeyh, eşeğini çaldığı gerekçesiyle birisini kadıya şikâyet eder. Kadı, zanlıyı çağırır. Fakat zanlı iddiayı reddeder. Ortalıkta şahit de olmadığı için olay epey karışık bir hal alır. Şeyh kerametini göstermek için meselenin aslını eşekten dinlemeyi tavsiye eder. Eşek dile gelir ve şeyhin haklı olduğunu söyler.” Adam, eşeği taklit ederek konuşmaktadır. Harfleri mahrecine uygun bir biçimde çıkarmaya çalışarak anlattığı için de çok gülünç ve ürkütücü görünür. Mecliste bulunanlar, adamları alay ederler.

On beşinci nefha, zinaya meyl etmemek ve zinadan uzak durmak hakkındadır. Şair bu konuyla ilgili düşüncelerini söyledikten sonra zina düşkünü bir gencin başına gelen ibret verici bir olaydan bahseder. İstanbul’da fitneci kadının birisi, kadınlara düşkün olan oğlunu evlendirmek ister. Onu, güzelliğini anlata anlata bitiremediği bir kızla evlendirmek ister. Aslında anlattığı kız, yaşlı ve çirkindir. Çapkın genç, güzel ve zengin birisiyle evlenmeyi beklerken, çirkin ve fakir bir kadınla evlenir. Aradan bir müddet zaman geçtikten sonra, çapkın genç, evin cariyesine göz koyar. Onun bu düşüncesinin farkında olan karısı, kocasına fırsat vermemeye çalışır. Günlerden bir gün, evde mahallenin kadınları toplanır ve dedikodu yapmaya başlarlar. Onlar dedikoduyla meşgulken, çapkın genç de kapının arkasında cariyeyi sıkıştırılmaktadır. Çapkın gencin tos vurmaya alıştırdığı

koç da yanlarındadır. Çapkın genç, cariyeye: “Sus!” deyince koç kendisine: “Tos!” denildiğini zanneder ve geriden hızla gelerek sahibine vurur. Çapkın genç, cariyeye birlikte odanın ortasına düşüverir.

On altıncı nefhada ise, ilahi aşka ve “mahub”ların güzelliklerine değinildikten sonra, nefsin arzularına uyulmaması gereği vurgulanır. Mahubların en fazla el öpmelerine izin verilmelidir. El öpmeden fazlası, hem aşkı öldürür, hem de çocuğu ve ailesini utandırır. Konuyla ilgili olarak da şehvetine düşkün sapık bir kişinin yaptığı rezillikler anlatılır. Her gördüğü delikanlıdan faydalanmak isteyen, şehvetine düşkün kötü niyetli sapık bir adam vardır. Sapık, nefsinin arzularını hayata geçirmek için elinden geleni yapar. Kadınlardan öyle nefret eder ki, kadın olduğu için annesinin bile adını anmak istemez. Bu sapık bir gün kendisiyle benzer huylara sahip bir kişiyle karşılaşır. Kadınları kötüler, ona kendi fikirlerinin doğruluğunu kabul ettirmeye çalışır. Adam durumdan hoşnut değildir ve ona bir ders vermek niyetindedir. Sapık adam, birkaç gün sonra kandırdığı bir genci eve getirir. Ancak iş, hiç de planladığı gibi gitmez. Akşama doğru eve misafirler gelir. Misafirler, adamın kötü niyetini bildikleri için ona bu fırsatı vermemek ve onu suçüstü yakalamak düşüncesindedirler. Vakit iyice geç olur ve herkes yatar. Misafirler uyur gibi görünürler. Sapık adam, herkesin uyuduğunu düşünerek çocuğun yanına sokulur. Şehvetle emeline ulaşmaya çalışır. Birdenbire misafirler ortaya çıkarlar ve adamın rezil görüntüsüyle karşılaşır. Hemen bir mum yakarlar ve adamı rezil bir halde yakalarlar. Daha önce ona ders vermek isteyen kişi de misafirlerin arasındadır. Onunla alay eder. Sonuçta adamın öldürülmesine karar verirler.

On yedinci nefhada, istimnanın kötülüğü ve zararları anlatılır. İstimna ile uğraşan insanların, aslında şeytanın ilacıyla uğraştıkları; Dahhak gibi mârı/yılanı kendi vücutlarına bela eyledikleri söylenir. Bu durumda yapılması gereken en iyi şey sabırlı olmaktır. Nefhada anlatılan düşünceleri desteklemek için istimnayı kendine alışkanlık eden bir kişinin perişan hali gözler önüne serilir. İstimnayı alışkanlık haline getiren bir kişi insanların toplu olarak buldukları yerlerde kendini tatmin etmeye çalışır. Bir gün Beyazıt Camii yakınlarında bir topluluk görür. İnsanlar bir hokkabazın etrafına toplanarak hokkabazı seyretmektedirler. Bu sapık adam, kalabalık içerisinde Kuloğlu namında bir genci gözüne kestirir. Hemen gencin arkasına sokulur ve onu sıkıştırmaya başlar. Genç, ne yapacağını şaşırır, ancak kaçmaya imkan da yoktur. Adam, boyu kısa olduğu için parmak uçlarına basmaktadır. Onun bu kötü işinin farkında olan bir başka kişi, topuklarının altına iki kor parçası koyar. Sapık adam, topukları ateşe değer değmez, feryat içinde sırt üstü yere düşer. Kuloğlu, büyük bir mahcubiyet içindedir. Yerde perişan ve rezil bir görüntü içinde yatan sapık ise, halk tarafından bir güzel dövülür.

On sekizinci nefhada, yine nefse uyup dünya nimetlerine aldanmamak ve şehvetin kölesi olmamak gerektiğinden bahsedilir. Daha sonra da, Bursa'da yaşayan ve şehvetine uyduğu için halka rezil olan puşt bir kişinin hikâyesi anlatılır: Bursa'da işe yaramaz, puşt bir herif vardır. Gece gündüz kaplıca havuzuna girer; çırıl çıplak dolaşır. Onu görenler, kızmaktan çok ona acırlar. Bu adam aslında fail olmamasına rağmen kendisini failmiş gibi göstermeye çalışır. Fakat bir gün, hamamdan çıkıp eve giderken yolda karşılaştığı bir genci alır evine götürür. Hemen ocağa su koyar. Şehirdekiler de onları perde altından takip etmektedirler. Birden ellerinde kudüm, ney, def gibi aletlerle ortaya çıkarak bir gürültü koparırlar. Puştluğuyla bilinen adamla alay ederler. Akılsız adam, böyle kötü bir iş yaparken yakalandığı için rezil olur.

On dokuzuncu nefhada, haram mala el uzatmanın kötülüğünü anlatıldıktan sonra, hırsızlık yapan bir kişinin, cezasını kendi kendine bulmasından söz edilir. Hırsızın birisi, bir bahçede kurulan içki meclisinde arkadaşlarıyla gece yarısına kadar eğlenir. Hırsız, mesleğini icra etmek için fırsat kollamaktadır. Arkadaşlarından birisinin altın işlemeli bir kemeri vardır. Niyeti bu kemeri almaktır. Herkes içkinin tesiriyle sızmıştır, ancak hırsız uyanıktır. Hemen arkadaşının kemerini koynuna sokar ve oradan hızla uzaklaşır. Telaşla koşarken koynundaki kemerin düşmek üzere olduğunu fark eder. Hemen onu eliyle kavrar ve birden büyük bir acı hisseder. Çünkü onun kemer diye koynuna aldığı şey, aslında yılanıdır. Hırsız, yılan elini ısırınca acıyla arkadaşlarının yanına geri döner. Zehrin vücuda yayılmasını engellemek için hemen hırsızın elini keserler. Böylece o, yaptığı kötülüğün cezasını bulmuş olur.

Yirminci ve son nefha ise, içki müptelası olanlar hakkındadır. Şair içkinin kötülüklerini sıraladıktan sonra içkinin esiri olmuş bir gencin hikâyesini anlatır: Gece gündüz içkinin esiri olan bu genç, Ramazan ayında hasta olduğunu söyleyerek oruç tutmaz; gizli gizli içki içer. Zamanın padişahı da onun gibi içki düşkünüdür. İki ahbap yolda karşılaşırlar, uzun uzun dertleşirler. Padişah, sarhoş dolaşmaktan memnun olmadığını, ama bir türlü de bu dertten kurtulamadığını söyler ve gençten yardım ister. Genç, mahmurluk başlayınca yeniden içmesini öğütler. Sarhoş gencin bu öğüdüne kızan padişah, kendi sonunun ne olacağını merak ettiğini söyler. Sarhoş genç de "Sonun benim gibi olacak." der. Atâyî, bu hikâyeden sonra, içki illetine karşı çarenin, ahirette hesap vereceğini hatırlamak olduğunu söyleyerek hem hikâyeyi, hem de mesnevin asıl konusunu oluşturan bölümü bitirir.

II- ŞİİR VE SÖZÜN HİKMETİNE DAİR DÜŞÜNCELER

Atâyî, şiir ve güzel söz hakkındaki düşüncelerini, Nefhatü'l-Ezhâr'ın çeşitli yerlerinde dile getirmiştir. Şair, öncelikle güzel ve nükteli sözün önemini ve

değerini belirtir; sözden anlamayanla konuşulmaması gerektiğini söyler. Aksi halde inci değerinde olan söz, perişan olacaktır. Çünkü cevherin kıymetini ancak sarraf bilir:

*Söyleye ey bülbül-i bâğ-ı sühan
Çehre-fürûz-ı gül-i bâğ-ı sühan
Cevherüni arz-ı huridâr kıl
Söyleşelim gel beri bâzâr kıl
Kadrini bilmezlerle itme ayân
Açma kutunun kapağını hemân
Cevhere sarrâfdır iden nazar
Gayra sırtma dişün ey pür-güher
Nâfeyi hıfz eyleme attârdan
Var yüri yum kulleyi ağıyârdan
Kıymetini bilmeyene itme sarf
Nükteyi fehm itmeyene atma harf
Ebr-i bahârîden idiüp itibâr
Yok yere itme güherin târ u mâr (1068-1074)*

Denizdeki inci gibi olan söz, çölleri yemyeşil bahçelere çevirebilecek bir güce sahipken, sözü kullanmasını bilmeyenlerin dilinde, zehirli bir yılanı dönüşür:

*Sebze biter uğrasa sahrâlara
Gevher olur saçduğı deryâlara
Lîk kimi mâye-i tumâr olur
Kimisi zehr-i dehen-i mâr olur
Cây-ı suhan yok suhanunda senün
Kadrini fehm itmededir söz anun (1075-1077)*

Atâyî, ifade gücünü bir muma, sözü de o mumun parıltılarına benzetir. Ona göre söz, dil okunun saçtığı bir cevherdir:

*Sözdür olan şule-i şem-i beyân
Sözdür olan cevher-i tîğ-i zebân (1079)*

Bir ipe dizilmiş inci gibi lafz ile manayı belirli bir düzen içerisinde okuyucuya sunma görevi şairindir:

*Lafz ile manâsı bulup iltiyâm
Himmat-i şâir vire ana nizam
Dürr-i suhan-ı gevher-i pâşîdedir
Nazma gelen la'l-i terâşîdedir (1088-1089)*

Söz, kalbe, havadan gelmez. Gökten, kutsal kaynaklardan gelir. Kutsal bir kaynaktan gelen söz de inci ve cevherden daha değerlidir:

Kalbe suhan sanma hevâdan gelür

*Katre-i dürr gibi semâdan gelür
Âlem-i kudîden olup armağan
Kadri olur dürr ü güherden girân (1089-1090)*

Eğer söz aşk ile söylenmişse taze bir meyveden, şekerli bir gülsuyundan daha tatlıdır. Aşk ile söylenmiş söz, fitilin kıvrımından çıkacak ateşi, fıskiye gibi coşkulu bir hale getirir. Aşk ve meşkten söz etmek, kafaları kuru olanların bile kalplerini açar:

*Cism ile sen maden-i gevher misin
Söz nereden geldiğin anlar mısın
Kâfilesi kandan ider irtihâl
Kande gider râh-ı revân-ı hayâl
Yok ötesin bilmege hergiz delîl
Gümüşde çün menba-ı derya-yı nîl
Zulmet-i ten içre bu âb-ı hayât
Turma akup itmede terfih-i zât
Söz ki olur mîve-i terden lezîz
Işk ile cüllâb-ı şükkerden lezîz
Işk ile âmizîş idince suhan
Tatlı olur şekerî palûdeden
İkisi de râh-ı hedâya delîl
Bir yere gelse ola piçân-ı fitîl
Âteşi fevvâre gibi cûşî ider
Şulesi çok sakf-ı sipihri döner
Nâfe-veş olsa ne kadar kelle huşk
Kalbin açar lahlaha-i ışk u meşk (1092-1100)*

İçinde pek çok sırlar barındıran şiir, inci ile süslenmiş bir avize gibidir. Pek çok evliya şiire önem vermiş, Kur'an'ı şiirle anlatmaya çalışmış ve böylece şiiri kendisine şiar edinmiştir. Şiir, gayb alemlerinin hikmetleriyle dolu bir nimettir. Ruhun gıdasıdır. İsa'ya gökten (kutsal kaynaklardan) sofraya inmesi gibi, şairin de kalbine gökten (kutsal kaynaklardan) gelir:

*Âb-ı suhan-sûz-ı dil-i ter mizâc
Şîr-i şükker gibi bulur imtizâc
Şî'rdir âvâze-i kânûn-ı râz
Şî'rdir âvîze-i gevher-i turâz
Şî'rdir ilhâm-ı nigezbân-ı gayb
Şî'rdir ihâm-ı zebândan-ı gayb
Şî'r ile fehm oldu kelâm-ı Hudâ
Şî'ri şîâr eylediler evliyâ
Şî'r-i aceb hikmet-i gaybiyyedir*

*Menşe'i yok nimet-i gaybiyyedir
Rûha gıda heb niâm-ı manevî
Gökden iner mâide-i İsevî (1101-1106)*

Atâyî, şiiri ve şairliği yüceltme konusunda peygamberlik rütbesinden sonraki rütbe olduğunu söyleyecek kadar ileri gider. Peygambere vahiy, şaire de ilham kutsal bir kaynaktan gelir. Bu nedenle ikisi de aynı kaynaktan feyz alırlar. Peygamber olmak mümkün olmadığına göre, seçkin niteliklerde bir insan olmanın bir yolu da şairliktir:

*Şi'ri hevâ anlama hikmetdir ol
Rütbe-i mâdûn-ı nübüvvedir ol
İkisi de lutfdur in'âmdır
Gâibi ol vahy bu ilhâmdır
Sırr-ı serâ-perde-i hakdır suhan
Ni'met-i perverde-i hakdır suhan
Feyz-i hudâ hod mütenâhî degül
Mazhar olur dâim ana ehl-i dil
Çünkü nebi olmağa yokdur mecâl
Şâ'ir olur bâri güzîn-i ricâl (1107-1111)*

Şairin her sözü, onun manevi bir çocuğu gibidir. Sinede oluşan nur, coşkun bir denize döner. Arif olan kişiye bu coşkunluk ve ulaştığı makamlar yeter. Pek çok evliya şiir aracılığıyla insanlara ilim öğretmiştir. Mevlânâ da bunlardan birisidir:

*Hikmet-i icâd ile olur kavî
Her sözi olur veled-i ma'nevî
Yoğ iken eyler bu ma'ânî zuhûr
Cûşa gelür sînede deryâ-yı nûr
Ârife bu denlü kerâmet yeter
Rütbe-i vâlâ-yı velâyet yeter
Kâmil iken hazret-i Mollâ-yı Rûm
Eyler idi şi'r ile neşr-i ulûm
Saysa kerâmet o ser-i evliyâ
Evveli şi'r idi sonu kimiyâ (1112-1116)*

Her ne kadar 17. yüzyılda kimi Divan şairleri, İran şairlerini küçük görseler de Atâyî, önde gelen İran şairlerinin haklarını teslim eder ve Nizâmî, Câmî, Hüsrev-i Dihlevî, Sa'dî, Hâfız gibi şairleri saygı ile anar:

*Hâfız ile Sa'dî vü Câmî dahi
Hüsrev-i Hindî vü Nizâmî dahi
Eylediler şöhret-i şi'ri şi'âr
Zerre şu'ûrı olan eyler mi âr (1117-1118)*

Ayrıca üçüncü nefhada anlattığı hikâyede, Nizâmî'ye saygısızlık ederek hamse yazmaya çalışan Hüsrev-i Dihlevî'nin uğradığı sıkıntılara değinir (bakınız, üçüncü hikâye).

Atâyî, Nefhatü'l-Ezhâr'ın sonunda, kendisini kuru kuruya eleştiren kişileri kınar ve onları acımasızca eleştirmek yerine daha güzelini yazmaya çağırır:

*Ey bu nihâl üzre atan seng-i ta'n
Kendüni itme hedef-i sebb ü la'n
Sen de getir var ise bir şî'r-i ter
Yohsa kuru ta'na degüldür hüner
Vâr ise nev-güftelerin göreyin
Gel beri sen de hünerün göreyin (3134-3136)*

III- HİKÂYELERİN YAPISI

Nefhatü'l-Ezhâr, yirmi nefha ve yirmi destandan oluşmaktadır. Nefhalarda çeşitli eğitici ve öğretici konular işlenir. İleri sürülen düşüncelerin inandırıcılığını artırmak ve okuyucunun zihninde daha etkili bir biçimde yer edinmesini sağlamak amacıyla, nefhalarda işlenen konuyu destekleyici ve güçlendirici nitelikte destan başlığı altında hikâyeler anlatılır. Bu hikâyeler, bütünüyle birbirlerinden bağımsız, küçük hikâyelerdir. Atâyî, hikâyelere geçmeden önce hikâyeye hazırlanmalarını kolaylaştırmak için okuyucuya seslenir. Anlatacağı hikâyeden ders almalarını ister:

*Dinle bu rengîn-i suhanı hâmeden
Hisse yeter sana hıred-nâmeden (938)
Zehr ile tiryâkı odur cem' iden
Var ise şübhen oku bu nüshadan (1012)
Güş kulup vâkı'a-i husrevi
Eyle hulûsun şu'arâ-yı kavî (1133)
Nakl ideyin gel sana bir dâsitân
Sanma anı menkıbe-i bâstân (1247)
Tut sözümi dinleme efsâne hiç
Gitmeyelüm gel beri yabana hiç (1360)
Şemme beyân eyleyeyin sana ben
Gördüğüm işitdiğüm ahvâlden (1564)*

Bu hikâyeler, bütünüyle birbirlerinden bağımsız, küçük hikâyelerdir. Hikâyelerin çoğunda konu, günlük hayatta karşılaşılabilecek olan niteliktedir.

Hikâyelerde olayın başlangıcı, gelişimi ve düğümlerin ortaya çıkması, gerilimin zaman zaman ileri boyutlara ulaşması, sonuçta da düğümlerin ustaca çözülmesi, çağdaş hikâyelere benzemektedir.

Önce hikâye kahramanı, çeşitli tasvirlerle okuyucuya tanıtılır. Örneğin birinci hikâyede hikâye kahramanı Areş, şu ifadelerle tanıtılmaktadır:

*Devr-i kadîm içre bir ehl-i hüner
Oldı acem mülketine tâc-ver
Vasîtatü'l-akd-i nizâm-ı cihân
Râbita-i rişte-i emn ü emân
Şâh-ı cevân baht u kavî-dâr idi
Pâdişâh-ı âkil u dânâ idi
Şeh nice şeh husrev-i Cemşîd-i fer
Cem meniş-i İskender vâlâ güher
Nâmı olup Areş-i sâhib-kemân
Hasm-ı Areş argıç olurdu hemân
Çarh-sıfat mâil-i ıyş müdâm
Mihr gibi dâim elinde idi câm
Kande ki bir cür'a saçâ hâmeden
Encüm olurdu o yere bûse-zen (939-945)*

Birinci hikâyeye benzer bir biçimde onuncu hikâyenin kahramanı olan maskaranın özellikleri şunlardır:

*Var idi bir merdek-i suhriyye-kâr
Şahs-ı siyeh-rûy u siyeh-rüzgâr
Mudhik idi hayli o bî-neng ü nâm
Seyrine hayrân ide heb hâs u âm
Olmuş idi fakr ile zâr u zebûn
Fiske ile olur idi ser-nigûn
Güldürüp anunla cihânı tamâm
Çarh anı güldürmez idi subh u şâm
Olmuş idi masharalık pâyesi
Çehre-i udhukesi ser-mâyesi
Yüzine gülse n`ola halk-ı cihân
Çehre ne çehre idi görsen hemân (1971-1976)*

On dokuzuncu hikâyede anlatılan hırsızın özellikleri de ilginç benzetme ve ifadelerle anlatılır:

*Var idi bir rûbe-i çengâl-i rüst
Olmuş idi sayd için engüştü şüst
Kaçmada har-gûşe olup pişvâ
Olur idi mûslara reh-nümâ*

*Dürri yem-i perver-i nâ-yâbdan
Giriüp alurdu reh-i girdâbdan
Kasr-ı habâba ger ola nakb-zen
Tâkına irmezdi hâlel nakbdan
Sürmeyi gözden silüp ol hîle-ger
Mâh-ı kelef-dâra bulurdu zafer
Şa'sa'a-i mâr ile çıkup hâkden
Tâc kopar idi ser-eflâkden
Bulmaz idi desteresinden emân
Nakd-i kevâkib kemer-i kehkeşân
Var idi levh-i zer-i mihre hatar
Vay ana ki ahşama kalursa eger
Ceyb gibi çâk kulup mihrimân
Jâle nükûdını silerdi hemân
Deste-i mühr ile idüp mekr ü fen
Sakız alurdu dehen-i goncadan (2957-2966)*

Hikâye kahramanları tanıtıldıktan sonra, olay örgüsü çeşitli düğümlerle sunulmaktadır. Bu sunum sırasında okuyucun merakını artırmak için hikâye ustaca kurgulanır. Örneğin on dokuzuncu hikâyede, başkasının malına el uzatmayı alışkanlık edinmiş birisi, günün birinde arkadaşlarıyla kır gezintisine çıkar. Sofra kurulur; yenilir, içilir. Bu esnada okuyucunun zihninde düğümler oluşmaya başlar. Mecliste bulunanlardan birisinin altın işlemeli bir kemeri vardır. Olay kahramanının gözü bu kemerdedir (Düğümler devam etmektedir). Herkesin bir kenara uzanıp uyuduğu bir sırada kemeri alıp koynuna atar:

*Bir nice yârân ile ol nâ-bekâr
Bir gün ider cânib-i deşte-güzâr
Fasl-ı bahâr olmağa taraf-gişt
Olmuş idi izzeti bâğ-ı behişt
Sebzeler içre bulanık âb-ı zerd
Levha idi her tarafı lâcüverd
Nahl-ı pür-ezhârı kılup hayme-gâh
İtmiş idi sebzeyi ururdu şâh
Dughter-i tûnâz gibi verd-i ter
Olmuş idi çadır ile cilve-ger
Salmuş idi şâh-ı çemen-zâra hûb
Medrese vü tekye kapusına çûb
Cây ideyin sâye-i verd-i teri
Neyler idi kasr-ı zer-ender-zeri
İçmeyene gül gibi câm-ı nübîd
Üstüne tutardı asâ şâh-ı bîd*

Cûy-ı revân-ı bâğdan itse eyâ
Sâyesi cesâret ururdu ana
Ferşe ne hâcet ki Rûşen mi çemen
Rîşeli kalınca bir yeşimden
Nergis ile hulle-i zer-târ idi
Sarı yatak bâliş-i zer-kâr idi
Sebze olup ya'ni yem-i mevc-zen
Toptolu olmuş idi bat-ı bâdeden
Kim ki urur yaya olup âşinâ
Her tarafından kabak olsa revâ
Germ bulcâk niteki mihr-i felek
Sâgar döndürdiler ahşâma dek
Şeb ki iriüp asdı mülemma' nikâb
Tâli'i kör oldu şeb-i mâh-tâb
İrmek için işret ile vâyeye
Eylediler şâmî-bedel sâyeye
Tâ seher olunca çavıbdır tamâm
Ol gice devr eyledi meclisde câm
Tâ ki düşüüp her biri bî-'akl u hûş
Oldı serin bâlişi pehlev ü dûş
Lîk o trâz-geh-i der-kâr idi
Subha dek encüm gibi bîdâr idi
Vâr idi bir şahs-ı bülende meger
Sîm ü zer ile dolu fâhûr kemer
Çözdi miyânından anı itdi dûr
Kodı başı altında itdi huzûr
Düzd-i cihân göricek anı hemân
Eyledi hîle kemerin der-miyân
Oldı güşâyende-i ceyb-i hayl
Kıldı nezâketle anı der-bağal (2967-2989)

Bu bölümde merak ve heyecan iyice artmakta; olaya yeni düğümler eklenmektedir. Çünkü, onun kemer diye aldığı nesne, bir yılanıdır. Yılan, koynunda kıpırdamaya başlayınca, düşürmemek için sıkıca tutar. Bu sırada yılan, hırsızın elini sokmuştur:

Bu arada gördü o hâin meger
Düşmege durur bağalından kemer
İtdi gazâb ile anı pür-pîç ü tâb
Pirheni içre kodı pür-şitâb
Ohşayarak dirdi kemerde ana
Kaçma bu efkendeden ey dil-rubâ

*Işk ile câna salup ıztrâb
Şimdi neden çok bu kadar ictinâb
Böyle şetâret ile olurken revân
Neyledi gör şu'bede bâz-ı zamân
Kîse sanup aldığı bir mâr imiş
Kendi gibi mâr-ı ziyân-kâr imiş
Sebzede pür-pîç ider iken safâ
Büzmüş anın kalıbın itmiş dûtâ
Taşraya bir dahi iderken güzâr
Saht tutup eyleyecek tâb-dâr
İtmiş anın destine ol pür-sitîz
Heşşini dendân-ı tamâ' gibi fîz (2993-3001)*

Hikâyenin sonunda okuyucunun merakı had safhaya ulaşır. “*Kolunun yılan tarafından ısırıldığını anlayan hırsız ne yapacaktır? Kaçıp zehirin vücuda yayılmasına neden mi olacaktır? Yoksa arkadaşlarının yanına dönüp çare mi arayacaktır? Arkadaşlarının yanına döndüğünde arkadaşlarının tepkisi ne olacaktır?*” gibi sorular akla gelir. Fakat şair, bu soruların cevabını gecikmeden verir ve düğümü ustaca çözer. Zehrin vücuda yayılmasından korkan hırsız, arkadaşlarının yanına döner ve elini kesmelerini ister. Arkadaşları da onun bu isteğine olumlu cevap vererek onun elini keserler:

*Nâle-günân mu'zire-gûyân hemân
Meclisin erbâbına oldu revân
Didi işi nâle vü veyl olduğın
Hem mesel-i hâtib-i leyl olduğın
İtdi ilâc için irişin meded
Vehm-i sirâyetle hemân kat'-ı yed
Oldı cezâ-yı amel-i mühmeli
Dest-i dırâz idi kesildi eli (3002-3005)*

Anlatım esnasında Atâyî, olayların içinde veya sonunda kendi düşüncelerine de yer verir. Şair bu davranışıyla, hikâyede anlattığı olaydan okuyucun bir ders çıkarmasını sağlamak ister. Toplumunu eğitmek amacıyla yazılan eserlerde bu tutuma kimi zaman rastlanır. Mesela, çağdaş hikâyeciliğin edebiyatımıza yerleşmesinin ilk temsilcilerinden birisi olan Ahmed Midhat Efendi de sadece hikâyelerinde değil, romanlarında bile buna benzer uygulamalar içerisine girmiştir. Bu nedenle de, Ahmed Midhat Efendi'nin Atâyî gibi Divan şairlerinin anlatımlarından etkilendiği sonucuna varmak mümkündür.

Hikâyelerin yapısında dikkati çeken diğer bir özellik, Atâyî'nin hikâye içindeki taraflı tutumudur. Atâyî, hikâye kahramanlarını anlatırken, okuyucunun örnek alması gerektiğini savunduğu kişileri mümkün olan en güzel sözlerle

anlatır. Örneğin, Şeyh İbrahim Gülşenî'nin Mısır'dan gelişinin anlatıldığı 6. hikâyede, İbrahim Gülşeni şu sözlerle övülür:

*Mısır-ı sevâdına viren rûşeni
Bülbül-i gülzâr-ı cinân Gülşenî
Nâmı salup şehre sadâ-yı bülend
Oldı kerâmet ile çün şehre-bend
Hüsn-i irâdetle kulup i'tikâd
İtdi mürîd olmağı dünyâ murâd
Her biri buldı nazar ile kemâl
Mihir-i cihântâbla gûyiyâ hilâl
Bahra dönüp hâsılı her katre-âb
Saçdı dür-i feyzi misâl-i sehâb
Oldı verâsetle o şeyh-i benâm
Sâhib-i seccâde-i fahrî'l-enâm
Vâris olan öyle kerem kânına
Feyzi dirîğ ide mi yârânına
Yâd ile bil ki bir olup âşinâ
Luţf ile yâd eyler idi dâimâ
Dürü da nezdik-veş itmek mürîd
Olmaz idi hiç kereminden ba'îd
İtse teveccüh kime hûrşîd-vâr
Eyler idi zulmetini târ-mâr
Her iki ol mihr-i sipihr-i bülend
Salmış idi şa'sa'asundan kemend
Keşf-i deryâ-yı sükûn idi ol
Cezbesi kullâbî anın sağ ve sol
Dilleri cezb idiüp o mihr-i hedâ
Olmuş idi hem çû geh güher-bâ
Hirelenüp dîdeler envârdan
Atdı kimi kendüyi dîvârdan
Pertev-i hûrşîd gibi bî-haber
Yârdan uçdı niçe üftâdeler
Gûş idiüp ol cezbeye cümle enâm
Uçmağa azm itdi misâl-i hamâm (1441-1456)*

Oysa, sevmediği ve okuyucunun da sevmesini istemediği kişileri ise kimi zaman müstehcen sayılan ifadelerle kötüler. 18. hikâyede sözü edilen Bursa'daki "puşt"u şu ifadelerle anlatır:

*Kaplıca havzına girüp subh u şâm
Anda balık saydına kurmuş idi dâm
Hayli açık kahbe-i nâmerd idi*

*Göti donuz ferci gibi serd idi
Her kişiye döşenüp ol pür-fiten
Sürmeli gözler mütekessir beden
Züll ü tevâzu'la iderdi nazar
Şefkat iderdi gören azâdlar (2884-2887)
Gözi kızar ahker-i pür-nâr olur
Ya'ni götinden tutuşup zâr olur
Âteşine katre-i bârân arar
Şehri gezer derdine dermân arar (2903-2904)*

Nefhatü'l-Ezhâr, yukarıda kimi özelliklerine değindiğimiz birçok hikâyeye doludur. Bütün bunlar bize, 19. yüzyıldan itibaren edebiyatımıza Batı edebiyatlarından geldiğini söylediğimiz hikâyenin, aslında yüzyıllar önce, edebiyatımızın içinde var olduğunu gösterir. Manzum olarak yazılmalarının yanında, bir takım teknik farklılıklar elbette vardır. Buna rağmen Nefhatü'l-Ezhâr'da anlatılan hikâyeler bir çok yönüyle çağdaş hikâyeciliğimizin önemli dayanaklarıdır. Pek çok çağdaş hikâye ile Nefhatü'l-Ezhâr'da anlatılan hikâyeler, birbirine pek çok yönden benzemektedir. Özellikle *olayların ön planda olduğu* pek çok çağdaş hikâyede de başlangıçta kahramanlar hakkında bilgi verildikten sonra olaya geçilir. Olayın anlatımı sırasında kimi düğümler oluşturularak gerilim ve heyecan üst düzeyde tutulmaya çalışılır. Okuyucunun merakı ve heyecanı iyice arttıktan sonra düğümler bir bir çözülmeye başlar. İşte Nefhatü'l-Ezhâr'daki pek çok hikâye için de bütün bu saydığımız özellikler geçerlidir. Nitekim, Merhum Prof. Dr. Tunca Kortantamer'in de belirttiği gibi⁵, Nefhatü'l-Ezhar'ın 15. nefhasından sonra anlatılan hikâye, hikâyelerinde tarihi kaynaklardan faydalandığını bildiğimiz Ömer Seyfettin'in *Tos* başlıklı hikâyesinin çatısını oluşturmaktadır. 15. hikâyede, çapkın bir genç, yaşlı ve çirkin bir kadınla evlenir. Evliliğin ilerleyen dönemlerinde, çapkın genç, karısının cariyesine gönlünü kaptırır. Her fırsatta kızı sıkıştırılmaktadır. Onun bu düşüncesini anlayan karısı, ona fırsat vermemeye çalışır. Bir gün karısı, arkadaşları ile evde toplanıp dedikoduya başlarlar. Sidikli Kamer, Kirli Fatı, Çürük Raziye gibi bir çok koca eskitmiş kocakarılar, birbirlerine eski kocalarını anlatmaktadırlar. Tam dedikodunun ortasında, genç çapkın, kapının arkasında cariyeyi sıkıştırır. Adamın, tos vurmaya alıştırdığı bir koçu vardır. Adamla cariyeye kapının arkasında iken koç bunları bir darbe ile odanın ortasına yıkar. İkisi de rezil olurlar. Ömer Seyfettin'in *Tos* başlıklı hikâyesinde de yine çapkın bir adam, evin cariyesine göz diker. Evde düzenlenen bir mevlid töreni sırasında kızı sıkıştırmak üzereyken kızı "sus...sus..." der. Koç, çapkın gencin "sus..." sözünü

⁵ Tunca KORTANTAMER, *Nev'î-zâde Atâvî ve Hamsesi*, Ege Üniv. Yay., İzmir 1997, s. 305.

“tos...” anlar ve bir vuruşla onu evin içine düşürür.⁶ Görüldüğü gibi iki hikâyenin de olay örgüsü, kahramanların yüklendikleri işlevler ve hikâyedeki rolleri, olayın gelişimi, gerilimi ve sonucu aynıdır.

IV- TOPLUM HAYATINI YANSITMASI BAKIMINDAN HİKÂYELER

Atâyî, nefhalarda ve onu takip eden hikâyelerde, genellikle, ahlaki öğretileri, günlük hayatla bağlarını koparmadan ele alır. Nefhalar ve hikâyeler, çağın birer aynası konumundadır. Hikâyelerin önemli bir bölümü 17. yüzyıl Osmanlı toplumunun günlük yaşantısının yansımalarıdır.⁷ Bu yansımalarından kimilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Atâyî, dini istismar eden çıkarıcı kişileri başta zamandan şikayet bölümünde olmak üzere eserin çeşitli yerlerinde yoğun bir biçimde eleştirir. Eleştiriye neden olan konulardan birisi, vaizin, âşığın derdinden anlamayıp, âşığı sürekli cehennemle tehdit etmesidir:

*Biz koduk âdem yerine anı heb
Söyleyemez âdem gibi ol bî-edeb
İşler ider âşık-ı derd-keşe
Gâh çeker gâh sokar âteşe
Furnu idi tut ki cehennem anun
Tâbesi içinde bu âlem anun (596-598)*

Şair, daha sonra dini maddi çıkarları için kullanan kişileri eleştirmeye başlar. Özellikle, ölülerin sırtından para kazanmaya çalışanları kefen soyucular olarak niteler. Şaire göre, onların, dünya ile ilişkilerinin ve maddi beklentilerinin olmadığını söylemelerine aldanmamak gerekir. Onlar, iskattan alacakları para için bile her şeyi yaparlar. İskat bugün bile Anadolu'nun kimi yörelerinde yaygın olan bir gelenektir. Bazı yörelerde, ölen bir kişi ne kadar fakir olursa olsun, yakınları, cenazenin defin işleri ile ilgilenen kişilere belli bir miktar para verirler. Aslında bu para, ölen kişinin hayrına, fakir insanlara verilmelidir. Oysa, parayı bu kişiler paylaşıyor. Üç beş kuruş iskat için birbirlerini öldürürler:

*Derhem olur dirhem ü kîrât için
Biri birin öldürür iskât için
Hisse-i iskât için az çok
Düşse tarîkatden eger bâkî yok (601-602)*

⁶ Ömer SEYFETTİN, **Bahar ve Kelebekler**, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1981, s. 154-166.

⁷ Bu konudaki değerlendirmelerimizde şu kaynaktan da istifade edilmiştir: Tunca KORTANTAMER, **Nev'î-zâde Atâvî ve Hamsesi**, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir 1997.

Dini kendi çıkarına kullananları kınadığı bir başka bölüm cömertlikten bahseden dokuzuncu nefhadır. Dokuzuncu nefhada, Hüsam adında bir kişinin hikâyesi anlatılır. Hüsam, dönemin çıkarıcı ve cimri insanlarını temsil eden önemli bir tiptir. Bu kişi, zengin ve bir o kadar da cimridir. Tek amacı, servetine servet katmaktır. Zekat vermemek için bütün mallarını vakıf malı gösterir. Parasını faize yatırır. Daima iyilikten, hayır yapmaktan söz eder, ama kendisinin hiç hayır işlediği görülmez. Onu rüyasında gören bile hayra yormaz.

*Ġâret için âlemi dükkân açar
Söze gelince dürr ü gevher saçar
Nâmın ider şehrde hacı falan
Ka'beye îmânını dinle hemân
Gerçi reh-i hacda revende olur
Ma'nîde ol mâr-ı gezende olur (1734-1736)
Ana zekât anan ider iftîhâr
Vakf çıkar cümle nükûd u akâr
Niyet-i hayrât ile ma'rûf olur
Lîk eser-i mevtine mevkûf olur
Sâhib-i hayr olmağîcün lâf ider
Hayrı anın fâide-i sîm ü zer
Turmaz ider da'vî-i hayr ü sevâb
Sâile heb hayr ile verir cevâb
Lîk derûnunda olan gayrıdır
Kalbi tolu fikret-i lâ-hayrıdır
Kimse anın hayrını görmez gider
Düşde gören hayr ile yormaz gider (1758-1763)*

Sonuçta Hüsam ölür ve onun bin bir sahtekarlıkla kazandığı serveti de başkalarının eline geçer. O, azap çekerken, onun servetiyle başkaları sefa sürer:

*Ġayra kalur ol derem-i bî-hesâb
İller ider zevki çeker ol azâb (1772)*

Birinci nefha, padişahlar ve yöneticiler hakkındadır. 17. yüzyıl, imparatorluğun sınırlarının genişlemesine paralel olarak merkezi otoritenin azaldığı; merkeze uzak bölgelerdeki kimi yöneticilerin, göreve layık olmadıkları halde iltimasla göreve getirildikleri ve dolayısıyla da devlet-millet ilişkisinin zedelenmeye başladığı bir dönemdir. İmparatorluğun çeşitli yerlerinde görev yapan Atâyî, bu durumun farkına varmış olsa gerek ki, ilk nefhayı padişaha ve yöneticilere ayırmıştır. Şaire göre, halkına adaletle hükmeden bir hükümdar, halkın duasını alır. Kendi ölse bile yaptığı iyiliklerden dolayı adı ebedi olarak hayırla anılır.

İtdi o kim kişverine adl ü dâd

*Adını halk itdi du'â ile yâd
Kendi gider iyliġü bâkât kalur
İki cihândan dahi maksûd olur (890-891)*

16. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı padişahları, uzak bölgelerdeki savaşlardan kimilerine katılmazlar. Sarayda oturup cepheden gelecek zafer haberlerini beklerler. Ordunun başında, sadrazamlar veya komutanlar bulunur. Şair, devletin dirlik ve düzeninin bozulmaması için padişahların gerektiğinde uzak yerlerde sefere çıkmalarını ister. Çünkü adaletli bir padişah halkın huzurunu sağlamak için kendi huzurunu feda etmesini bilmelidir:

*Rûz u şeb eyler sefer-i râh-ı dâr
Râhat-ı halk için olur bi-huzûr (900)*

Padişah, Allah'ın emri gereğince emaneti ehline vermelidir. Yanındaki insanları akıllı, bilgili, işinin ehli olan kişilerden seçmelidir. Bu kişiler, her işin hikmetini öğrenmeye hevesli olmalıdır:

*Şâhlara cümle budur emr-i Rab
Sevk ideler ehl-i emânâtı heb (918)
Hem-demi hem-âkil u dânâ gerek
Pend-i hakîmânesin asgâ gerek (921)*

Halkına işkence eden ise, halkın bedduasını alır; dinini ve dünyasını mahveder. Halkıyla birlikte hareket etmediği için, devletini başkaları ele geçirir:

*Zâlim olan kendüye eyler zarar
Dinini dünyâsını tahrîb ider (893)
Zulm gören cânuna la'net ider
Görmeyen işitse melâmet ider
Çok yaşamaz zulm ile ehl-i dalâl
Devleti gayriye ider intikâl (895-896)*

Atâyî, beşinci nefhada Anadoluhisarı'nı ve Boğaz'ı anlatır. Anadoluhisarı ve Boğaz çevresi, o devrin önemli mesire yerlerinden biridir. Anadoluhisarı ve çevresi; gilmanlara benzeyen erkekleri, hurilere benzeyen kadınları, bahçeleri ve bülbülleri ile cennet gibidir. Vaizin anlattığı cennete, ancak vaizin yolundan giderek ulaşılır. Oysa Hisar'daki cennete ulaşmak için vaizin yolundan giderek sıkıntı çekmeye gerek yoktur:

*Câm-ı meyi kevser iden cüst ü cû
Görmedüġin görmek iden arzû
Gel beri ben sana delîl olayın
Râhber-i hayr-ı sebîl olayın
Maksada irer derd-i riyâzâtsiz
Vâ'iz-i şehîr ile müdâratsız (1277-1279)*

Daha sonra şair, insanların Göksu'ya girişlerini ve buz gibi sulardan içişlerini, Boğaz'ın çevresini, kuleleri, kayık safalarını anlatır:

*Nehr-i cinân olmasa ger rû-nümâ
Göksu yeter ana mu'âdil sana (1285)
Fasl-ı temûz irse olur şöyle serd
Gömgök ider cismini tesîr-i berd (1291)
Bahr olup asker-i deryâ hüçûm
Sola Anadolu durur sağa Rûm
Kuleleri kal'a-i heftüm gibi
Şem'aları lem'a-i encüm gibi (1294-1295)
Bahra kürekler ki ider darbeti
Hall ider ol kefçe ile şerbeti (1316)*

Onuncu nefhada, maskaralar(dalkavuklar)dan söz eder ve maskaraları çok şiddetli bir biçimde eleştirir. Çünkü o yüzyılda her tarafı maskaralar sarmıştır. Maskaralar, hem büyük devlet adamlarının çevresinde kendilerine yer bulurlar ve devlet adamlarını, hem de halkın içinde dolaşarak halkı eğlendirirler. Onları izleyenler de bunu karşılıksız bırakmazlar. Maskaralık böylece, bir meslek haline gelir:

*Hayf ki mudhiklik olup mu'teber
Masharalık oldu cihânda hüner (1899)
Varır olur mîr ü vezîre boza
Sorar isen nâmını beglik meze
Şîşe-i ârını çalar yerlere
Irza çalar var ise yine bir yere (1908-1909)*

Şair, maskaraların maskaralıklarını anlattıktan sonra maskaralara itibar edilmemesini ister ve maskaralardan zevk alanların, onlardan daha maskara olduğunu söyler:

*Olma her udhuke için hande-zen
Masharadan masharadır haz iden (1969)*

Nefhatü'l-Ezhâr'ın sonuna doğru anlatılan hikâyelerde, daha çok toplum içinde yaşanan ahlaki çöküntü ağırlıklı olarak işlenmektedir. Bu bölümlerde, toplum içerisinde kendilerini pek belli etmeyen; fakat gerçekte var olan kimi sapık zihniyetli kişilerin düştüğü komik ve trajik durumlar göz önüne serilir. On beşinci nefhada, kadından başka bir şey düşünmeyen çapkın bir gençten söz eder. Çapkın genç, Yahudilerin tatil günü olan sebt (cumartesi) günü Eyüb'e gider. Gözleri önünden geçen kadınların üzerindedir. Bayramlarda mesire yerlerinde kurulan salıncakların sahiplerinin, çocukların önüne çıkarak müşteri aramaları gibi, her gördüğü kadının önüne çıkarak onlara sarkıntılık eder:

Gözi ile üdüğü ef'âl-i şûm

*Sayılamazdı çû vebâl-ı nücûm
Bir büt-i sîmîn-ten için her zamân
Bekler idi çar-sû-yı zergerân
Sebt günü Hazret-i Eyyûbda
Kûçe-güzâr idi bu üslûbda
Önin alurdu geliyorken zenân
İyd saluncakcısı gibi hemân (2478-2481)*

Bu çapkın gencin, yaşlı ve fitneci bir annesi vardır. Oğlunun durumunu bilen kadın, onu evlendirmek ister. Oğluna genç, güzel ve zengin bir kadınla evlendireceğini söyler ve onu ikna eder. Düğün günü gelir, oğlunu evlendirir. Fakat, oğlanın evlendiği kadın ne gençtir, ne güzel, ne de zengin:

*Çenber ile çehre-i bî-nûr u fer
Bir çenesi bağılu ölüye döner
Al tuvak aybını eyler nihân
Anı başı örtülü satar hemân
Perdesini kaldıracak dir ne'ûz
Vehm ile okur bir iki kule'ûz (2515-2517)
Kara kurı arık uruk zîşt idi
Sözleri âteş dişi engüşt idi (2521)
Sürmesi taşkın gözi sâfi çapak
Nûra karışmış iki mühmel çanak (2524)
Benzi sararmış hem ağarmış dudak
Safrası çıkmış göne benzer kulak
İtse kınalı topuğun âşikâr
San derisin yüzmüş idi rûzgâr (2526-2527)*

Aldatılan çapkın gencin hedefi kadının güzel cariyesini baştan çıkarmaktır. Karısı, bir gün mahallenin kocakarlarını evinde toplamıştır. Birbirlerine önceki kocalarını anlatmaya başlarlar. Tam bu sırada çapkın genç de kapının arkasında cariyeyi sıkıştırmaktadır. Cariyenin direnmelerine “sus!, sus!” diye karşılık verince; gencin, tos vurmaya alıştırdığı koçu “tos!” dendiğini zanneder ve arkadan gelerek onlara vurur. Genç, cariyeye ile birlikte odanın içine düşer ve ikisi de rezil olurlar:

*Da'vet ider sadmeye sandı yine
Bir iki hatve çekilüp ardına
Eyledi bir hamlede anı zebûn
İtdi evin ortasına ser-nigûn (2602-2603)*

On altıncı nefhada, cinsel sapkınlığı olan bir adam, yolda şehvetine düşkün bir kişiyle karşılaşır. Onu kadınlarla ilişki kurduğu için ayıplar. Kendisi kadınlardan adınlardan nefret eder. Hatta kadın diye annesinin adını bile ağzına almaz:

*Zen deyu almazdı dile anasın
Kendüsi kevn-zâde idi sanasın (2666)*

Bu adam, bir gün bir çocuğu alıp evine götürür. Az önce yolda karşılaştığı adam da bir grup arkadaşını yanına alır ve onun evine giderler. Akşam olur, herkes yatar. Misafirler, adamın niyetini bildikleri için, uyumazlar:

*Vâkıf olup mes'eleye ehl-i bezm
Ol dem iderler anı teşhire azm
Âhîr uyur gibi olup her zarîf
Şem'a hemân püf-zen olur ol harîf (2692-2693)*

Adam, herkesin uyuduğunu düşünerek, çocuğun yatağına gider. Onun kötü emeline ulaşmak üzere olduğunu gören misafirler, hemen kalkarlar ve bir mum yakarlar. Adamı rezil bir görüntü içerisinde yakalarlar ve onu öldürmeye karar verirler.

Bir başka sapığın yaptıkları da 18. nefhadaki bir hikâyede anlatılır. Bursa'da bütün şehirde sapıklığıyla meşhur olan bir adam vardır. Bu adam, gece gündüz kaplıca havuzuna gider, çırılçıplak dolaşır:

*İllere dökdürmek idi kâr ana
Vakf-ı dîbek olmuş idi nâm ana
Kaplıca havzına girüp subh u şâm
Anda balık saydına kurmuş idi dâm (2883-2884)*

Birisi elbisesine elini soksa, hemen ağzı sulanır, ondan faydalanmak ister:

*Çakşıra el soksa biri nâgehân
Kes gibi ağzı sulanurdu hemân
Hâsılı mânende-i habîb-i derem
Çakşırı ceybinden umar idi germ (2889-2890)*

Bir gün, küçük bir çocuğu alır ve evine götürür. Onun niyetini bilen birkaç kişi, ellerinde ney, def, davul vb. aletlerle büyük bir gürültü içinde, eve baskın yaparlar ve onu suçüstü yakalarlar, rezil ederler.

On yedinci nefhada, gece gündüz istimna ile uğraşan sapık bir kişinin durumu anlatılır. Bu kişi, sokaklarda dolaşır, hayal kurarak tatmin olmaya çalışır. Bir gün Beyazıt Camii'nin yakınlarında dolaşmaya başlar. Büyük bir kalabalık görür. Bir hokkabaz, hünerler göstermekte; insanlar onu izlemektedir. Kalabalığa göz gezdirip kendine uygun bir kişi bulmaya çalışır. Amacı bulacağı kişiye sürtünerek kendini tatmin etmektir. Kendisinden uzun boylu bir çocuğu gözüne kestirir. Arkasına geçer ve emeline ulaşmaya çalışır. Çocuk durumu anlasa da utancından sesini çıkaramaz:

*Oğlana yoğ idi mecâl-i gürîz
Teng idi halka-pervesi tünd ü tîz*

*Tuydu neye uğradığın neylesün
Cân gibi eflâke mi azm eylesiün
Sabrdan özge yoğ idi çâresi
Gitdi harâb oldu budur arası
Ol seg ise şevk ile masrû' olur
Gözleri dönmüş dili çıkmış solur (2800-2803)*

Sapık, boyu kısa olduğu için de ayaklarının ucuna basar. Durumu fark eden birisi, onun çıplak olan topuklarının altına iki ateş kuru koyar. Sapık adam, topuklarının üzerine basar basmaz bağırarak yere düşer.

*Bu arada fırsat olup nâgehân
Ayağı çıplak bulunur ol zamân
Ol kûzeden kimse alup iki kor
Gâfil iken şem'ini içine kor
Ol tabânı dağlanacak şahs-ı şûm
Basıcak o şiddeti eyler hüçûm
Kalkup acı ile yirinden hemân
Ayağı taşa tokunur nâgehân
Ürküşür anda bulunan her zarîf
Sırtının üstüne düşer ol harîf (2804-2808)*

Onun o rezil hali, herkesin gözü önündedir. Çocuk ise büyük bir utanç içindedir:

*Dik dik atup mühmeli sü'bân gibi
Kaynar idi turma şadırvân gibi
Anu görüp ardına bakdı hemân
Dâmen-i pâkin sakınup ol cüvân
Gördi ki gül-berg-i ter olmuş etek
Gezmiş o gülşende sümükli böcek
Cây-sıfat düşdi yüzi yirlere
Yir yarulaydı girer idi yire (2809-2812)*

Herkese rezil olan sapık, orada bulunanlarca bir güzel dövülür:

*Üşdiler ol nikbetünün başına
Müşti ü lükd ile gözine kaşma (2814)
Yumrug ile eylediler anı leş
Oldı zebûn âlet-i cellâk-veş
Yani sırtı stırurup her yerin
İtdi revân hûn ile magz-ı serin
Hançer ile eylediler zahm-ı zâr
Sıçradı kan çeşmesi fevvâre-vâr (2814-2817)*

On dokuzuncu nefhada hırsızlığın kötülüğünden söz eder. Hırsızlığı alışkanlık haline getirenlerin düştükleri durumu, nefhayı takip eden hikâyede anlatır. Şaire göre önemli olan maddi zenginlik değildir. Karun bile o kadar zengin olduğu halde ahirete hiçbir şey götürememiştir. İnsanlar, dünyaya ait maddi varlıklardan sadece kefen götürebileceklerdir. Doğruluğu ve dürüstlüğü kendilerine rehber edinen kimseler hem bu dünyada hem de ahirette mutlu olacaklardır. Bu nedenle insanlar, hırslarına yenilip, başkalarının mallarına el uzatmamalıdır.

Devlet yönetiminde rüşvetin, adam kayırmanın, yolsuzlukların yavaş yavaş kendini göstermeye başladığı bir dönemde yapılan bu tür uyarılar, dikkate değerdir. Uzun yıllar bir çok yerde çeşitli görevlerde bulunan Atâyî, tespit ettiği toplumsal olguları nefhalarda ve hikâyelerde dile getirmektedir. Atâyî, “adeta bir realist, hatta natüralist yazar tavrıyla, çağından ve çevresinden yaşanan olayların kahramanlarını almakta, onları bir sanatçı olarak işleyip, eserlerinde çeşitli tipler olarak başarılı çizgilerle ve sık sık ilgi çekici olaylar içerisinde okuyucusuna sunmaktadır.”⁸

Genel olarak baktığımızda toplumun her tabakasında yaşanabilecek olaylar, hikâyelerin konularını oluşturmaktadır. Hikâyeler, kimi zaman Üsküp’te, kimi zaman Babaeski’de, kimi zaman Bursa’da, kimi zaman da İstanbul’da geçer. Böylece şair, sadece konu olarak yerlilik hareketine bağlı kalmamış; aynı zamanda olayın geçtiği mekan olarak da yerlilik hareketinin bir temsilcisi olmuştur. Yerlilik, klasik konulardan kaçış, kendi toplum kültürüne dönüştür. Sabit, Atâyî vb. şairlerin bu tutumları, Nedim’i hazırlayan etkenlerin başında gelmektedir.

Bütün bunlar bize Atâyî’nin hem nefhalarda, hem de hikâyelerde sanatlı bir söyleyiş peşinde olmadığını gösterir. Amacı, toplum hayatında gözlemediği ahlaki ve insani tutum ve davranışları dile getirmek; bu vesileyle de toplumu bilgilendirmek ve eğitmektir. İşlediği konular, yüzyıllardır işlenen konulara da önemli bir tepki sayılabilir. Atâyî, klasik Leyla ile Mecnun, Ferhad ile Şirin vb. hikâyelerin etkisinden sıyrılarak kendi ülkesine dönmüş, Osmanlı Devleti’nin sınırları içerisine girmiş, ilim ehlinin katıldığı çeşitli toplantıları, İstanbul’un ve Bursa’nın mahalle aralarında yaşanan çeşitli olayları işlemiştir. Özellikle, Divan şairleri tarafından uygun görülmemeyen konuları ele alması ve ele alış biçimi, dönemin telakkilerine göre önemli bir yeniliktir. Kimi hikâyelerin İstanbul, Bursa, Üsküp vb. yerlerde geçmesi şairin benzer olaylarla çevresinde karşılaşması olasılığını düşündürmektedir. Şair, bu vesileyle bu tür davranışların insanı düşürdüğü rezil durumları ortaya koyarak, insanları uyarmak ister. Zaten eseri, tasavvufî yönünün yanında, eğitici ve öğretici kılan da budur. Şairin amacı

⁸ Tunca KORTANTAMER, “17. Yüzyıl Şairi Atayi’nin Hamsesinde Osmanlı İmparatorluğunun Görüntüsü”, **Eski Türk Edebiyatı Makaleler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 150.

“Akıllı olan, edebi edepsizden öğrenir.” atasözünden yola çıkmaktadır. Şair, mesnevisinde genel olarak eğitici ve öğretici bir konudan söz etmiş ve her nefhanın sonunda anlattığı hikâye ile de nefhada söz ettiği konulardaki düşüncelerini desteklemeye çalışmıştır.

V- NEFHATÜ'L-EZHÂR'DA TASAVVUF

Nefhatü'l-Ezhâr, bir çok kaynak tarafından tasavvufî bir eser biçiminde nitelendirilmektedir. Çünkü Atâyî, daha mesnevinin Sebeb-i Te'lîf bölümünde dört mevsimi dolaşıktan sonra, zamanın geçiciliğinin bilinciyle kesreti bırakıp vahdete döndüğünü söylemektedir. Şairin Aziz Mahmud Hüdâyî tarafından kurulan Celvetî tarikatına intisap ettiği bir çok kaynakta ifade edilse de, Atâyî nefha ve destanlarda, Celvetîliğin akidelerini ön plana çıkarmak yerine genel olarak bir mutasavvıfın yapması gerekenler üzerinde durmuştur. Fakat bu duruş, tasavvufî akideleri sistematik bir şekilde ele alma şeklinde değildir. Aslında şair daha çok, bir mutasavvıftan ziyade bir insanın neler yapması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sözgelimi, başkalarının namuslarına göz dikmemek bir insanlık görevidir. Aynı şekilde haram mala el uzatmamak, nefesine hakim olmak, içkiye kendini kaptırmamak, dalkavukluk ve soytarılık yapmamak, boş konuşmamak bir mutasavvıftan ziyade her insanın uyması gereken kurallar arasındadır. Zaten tasavvuf da bir bakıma insan nefsinin tekâmülünü temin etmeyi amaçlayan bir anlayıştır. Bu nedenle, burada mesnevinin tasavvufî yönünün yanında didaktik yönü de ortaya çıkmaktadır. Öğüt niteliğinde ele aldığı konular, çağın değer yargılarına ters bir yapı gösterse de sonuçta, tasavvuf perdesi ile örtülür.

1- Nefis Terbiyesi: Tasavvufun amacı, insanın bütün kötü huyları terk edip güzel huylar edinmesini, kâmil bir insan olmasını temin etmektir. İnsan, kendi nefsinin ıslah ederse, toplumun merkezi konumunda olduğu için toplumsal bir kemâl noktasına da ulaşacaktır. Her kötülüğün başında nefsin bitmek tükenmek bilmeyen arzuları yatmaktadır. Nefhatü'l-Ezhâr'a bu zaviyeden bakıldığında, eserin baştan sona kadar insanın nefs-i emmarenin etkisinden kurtulması için neler yapması gerektiği konusunda öğütler içerdiği görülmektedir. Şair, nefsinin kötülüklerden arındırmayıp onun emrine göre hareket eden yani nefsinin kölesi olan insanların akıbetlerinin neler olabileceğini çeşitli örneklemeler yoluyla anlatmaktadır.

2- Vahdet-Kesret: Allah'ın isim ve sıfatlarıyla tecellî edip çokluk halinde görünmesi kesrettir. Vahdet ise, bu çokluğun gerçek bir varlık olmadığını anlayıp, tek varlık olarak Allah'ı görmektir. Kâinattaki her şey Allah'ın gölgesi konumundadır. Var olan yalnızca Allah'tır. Mutasavvıflar kâinata Allah'ın tecelligâhı nazarıyla bakarlar ve her şeyde Allah'ı görürler. Kâinattaki her şey

fânîdir. Bâkî olan yalnızca Allah'tır. Nitekim Atâyî, Sebeb-i Te'lîf bölümünde, bu düşüncelerden yola çıkarak hayatın fânî/geçici olduğunun bilincine vararak kesreti (dünyayı) bırakıp vahdete (Allah'a) döndüğünü söyler:

*Vahdete tebdîl kılup kesreti
Düşdi dil-i zâr ile cân sohbeti (573)*

3- Şerî'at-Tarîkat-Hakikat-Ma'rifet: Tarîkat, Hakk'a ulaşmak bir takım kurallar ve ayinler çerçevesinde tutulan yoldur. Mutasavvıflara göre bütün varlıkların alıp verdiği nefesler sayısınca Allah'a giden yol vardır. Marifet, mutasavvıfların bir takım rûhânî hallerden geçerek ilâhî gerçekleri tatmak suretiyle elde ettikleri irfandır. Farklı bir deyişle, marifet, sülukta ilerleyen salikin öncelikle Allah'ın sıfat ve fiillerini tanınması, ibadet ve çile ile nefsinin kötülüklerden arındırılması demektir. Bu şekilde Allah'a yaklaşması üzerine Allah'ın, kendisini ona tarif etmesidir. Şeriat, Allah'ın peygamberler aracılığıyla insanlara doğruyu ve güzeli göstermek için gönderdiği ilâhî kanunlardır. Mutasavvıflara göre ise bu dünya ile ilgili zâhirî ve şer'î hükümler şeriat, ahiretle ilgili deruni hükümler de hakikattir.⁹ Aslında hakikat de şeriat de birdir. Şeriat olmadan hakikat, hakikat olmadan da şeriat olmaz. İslamiyette şeriat da tarîkat da Allah'a kavuşmak için kullanılır. Önemli olan aşktır:

*Oldı şerîat bize aslu'l-usûl
Anun ile buldı bulanlar vusûl
Gerçi tarîkatle hakikat de hak
Ma'rifetde oldı sebak-ber-sebak
Cümlesine bâb-ı şerîat-ı hâb
Yine şerîatden olur feth-i bâb
Râh-ı senâ sâh-ı usûl ü furû'
Bâb-ı şerîatden iderler şürû'
Lik sakın ta'n-ı ibâd eyleme
Sırr-ı ilâhîde inâd eyleme (1639-1643)*

4- Mürşid: Sözlükte "irşâd eden, doğru yolu gösteren, gafletten uyandıran"¹⁰ gibi anlamlara gelen mürşid, tasavvufî ıstılahta "sırat-ı müstakîmi gösteren, dalaletten önce hak yoluna ileten kimsedir. Mürşid, merdiven gibidir. Başkaları ona basa basa yükselir. Mum gibidir, kendisi yanar ama çevresindekileri aydınlatır."¹¹ Tasavvufî bir içerik taşıdığını söylediğimiz bu mesnevîde de nefsin olgunlaşması yolunda bir mürşide bağlanmanın gerekliliği üçüncü ve altıncı nefhalarda dile getirilmiştir.

⁹Süleyman ULUDAĞ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yayınları, İstanbul 1995, s. 493.

¹⁰Ferit DEVELİOĞLU, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1994, s. 735.

¹¹Süleyman ULUDAĞ, a.g.e, s. 388.

VI- NEFHATÜ'L-EZHÂR'DA AŞK VE AŞKIN ETKİLERİ

Atâyî, hamseyi oluşturan diğer mesnevilerde yer yer aşk hakkındaki düşüncelerini dile getirmiş, çeşitli aşk hikâyeleri anlatmıştır. Nefhatü'l-Ezhâr'da, aşk konusunun geniş bir biçimde ele alındığı bölüm, "fevâyah-i bûsitân-ı ışk u muhabbetten bir şemme beyanındadır." diye başlayan ikinci nefhadır. Atâyî, sevgiliye ait kâkül, zülf, ebru, dîde ve yüz gibi kimi güzellik unsurlarını sıralar ve bunların âşğın gönlündeki etkilerinden söz eder:

*Kûşe-i ebrûları sayyâd-ı cân
İtdi meger riştede şüstün nihân
Cezbe-i hüsn ana resen-tâbdır
Bahr-ı hande iki kullâbdır
Dide vü ebrû-yı cefâ cûy-ı nâz
Keffe vü şâhin-terâz idi nâz
Cebhe-i pür-nûrı salar fer ü tâb
Çîni olur şa'ş'a-i âfitâb (970-973)*

Sevgilinin hayali ve sevgiliye kavuşma arzusu âşıkta sabır bırakmaz. Bu öyle bir arzudur ki, sonunda sevgiliye de geçer ve iki gönül bir olur:

*Fikr-i leb-i la'li leb-â-leb kadeh
Zikr-i dem-i u vasl-ı ferah-be-ferah (974)
Sadme-i gam tağları hâmûn ider
Kûh-keni derd ile Mecnûn ider
Gelse velî kalbe hevâ-yı visâl
Mevce gelir lücce-i deryâ-mişâl
Mevci olur tûr-ı tecellâ gibi
Zevrak-ı sabrı atar elma gibi
Tiğ-i gam-ı ışk tokınsa yine
Seng ise de dil olur âteş-zene
Kim şererinden yana kevn u mekân
Âkil isen degme tokınma hemân
Âşık bu derd ide çünkim eser
Yâre de elbette sirâyet ider
Diller ol âteşle müşevveş gibi
Evden eve ulaşır âteş gibi
Rişte ile niteki bir deste gül
Âkıbeti bir olur iki gönül (977-984)*

Daha sonra şair, aşkla ilgili görüşlerine yer verir. Aşk, doğru ile yalanı ayırır, gönlü temizler. Kainatın ve kainattaki bütün varlıkların yaratılışında aşkın büyük rolü vardır. Aşk, insan vücudunun büyüdür. Varlıklar, aşk sayesinde görülür:

Oldı ya mihr-i seher-i imtihân

*Sâdık ile kâzibi bir itdi ayân
Işk gibi kanı mey-i pür-ferah
Haşre degin sana yeter kadeh
Işk ile dil-i câm-ı safâya döner
Şâhid-i maksûd olur cilve-ger
Işkdır iksîr-i gedâ-yı vücûd
Işkdır âyine-güşâ-yı şühûd
Işkdır ol husrev-i kişver-sitân
Işka esir oldu kühhân-ı mihân
Kulzüm-i ışk olmasa ger ser-i bevc
Kande zuhûr eyledi bunca mevc
Şahid-i ışk eyledi âheng-i tınaz
Getti ruhundan tutuk küntü kenz
Mihir-i muhabbet ki zuhûr eyledi
Yeri göği ğarka-i nûr eyledi
Mürde iken âleme virdi hayât
Açdı şükûfe gibi göz kâinât
Şebnem-i ışk olsa eger katre-bâr
Ĝarka olur ğarka-i ulvî şî'âr
Mâdde-i lücce-i bahrâdır ol
İllet-i ğâibe-i dünyâdır ol
Oldı hevâ ile zuhûra karîn
Ĝonca-i dilden o gül-i âteşin
Ĝâze-tırâz oldu ruh-ı âleme
Unsur-ı nârı gibidir âdeme (988-1000)*

Aşk, Yusuf'un mekânını kuydu etmiş, Kays'ı, Hüsrev'i ve Ferhad'ı perişan hallere düşürmüştür. Aşk, öyle bir güçtür ki, bir köleyi bir padişaha rakip eder:

*Yûsufın ol itdi makarrını çâh
Çâhı hem ol eyledi şehrâh-ı câh
Kays-veş ol hânegâhın bî-şümâr
Nice soyunmuş gezer idi abdâl-vâr
Hüsrev ü Ferhâdı idüp bî-şekîb
Şâha ider ğâhî gedâ-yı rakîb (1001-1003)*

Aşk, eziyeti, cefası, kederi bile safa olan, yakıcı, tatlı bir belâdır:

*Işkın olur mihneti ayn-ı safâ
Işkın olur yokluğu mahz-ı bekâ
Tatlı belâdır kanı ol sûz u tâb
Hayli harâretlidir ol şehri-nâb (1004-1005)*

Sözü edilen aşk, mecazi bir aşk olarak görünse de feyzini hakikatten alır. Zerre gibi görünürken güneş; şıra iken şarap olur:

*Işk-ı mecâzî diyu sanma hevâ
Feyzi hakikatden alur dâimâ
Zerre iken âhir olup âfitâb
Şıra iken durarak olur şarâb (1006-1007)*

Aşk, büyüleyici ve öldürücü özelliklere sahiptir. Bir bade gibi her kişinin sırrını ortaya çıkarır. Suç, badenin değil, badeden etkilenecek sarhoş olup kendini kaybeden kişindir:

*Nâfi' olur gâh olur efsûn gibi
Kâtil olur gâh gül-efsûn gibi
Bâde gibi ışk-ı bülend-i iştihâr
Her kişinin sırrın ider âşikâr
Suç yine bedmest olan üftâdenin
Var mı günâhı arada bâdenin (1008-1010)*

Aşkın bütün büyüüne, ızdırabına ve insanı kendinden geçirip öldürücülüğüne karşın Atâyî, yine de âşık olmayı tavsiye eder ve bir aşk hikâyesi anlatır:

*Zehr ile tiryâkı odur cem' iden
Var ise şübhen oku bu nüshadan (1011-1012)*

Hikâyede anlatıldığına göre geçmiş zamanlarda Müslüman bir genç, Hristiyan bir kıza âşık olur:

*Devr-i kadîm içre meger bir cevân
Bir zene dil-beste olur nâgehân
Kendüsi bir müslim-i pâk-i' tikâd
Sevdiği bir duhter-i kâfir-nejâd (1012-1013)*

Hikâyenin başlangıç bölümünde sevgilinin güzelliğinden söz eder. Hristiyan kızın yanakları Mısr-ı melahata (Hz. Yusuf), kaşları misk köprüsüne benzer. Dudakları kıpkırmızı bir kadeh, gözleri öldürücü bir cadı gibidir:

*Mısr-ı melâhat ruh-ı dil-cûları
Kantaratü'l-misk idi ebrûları (1014)
Lebleri pür işve kadeh-kâr idi
Gözleri câdû-yı ciger-hâr idi (1017)*

Atâyî, bu iki gençten yola çıkarak aşkın insan üzerindeki etkilerini dile getirir:

*Gâret idüp nakd-i dil-i cânını
Hey nice dil dînini îmânını
Müddet-i hicrân ile sûz u güdâz
Savm-ı nasârâ gibi olur dırâz*

*Tâb-ı teb-i ışk olup kâr-ger
Eyledi ma'şûkda âhir eser
Ġaflet ile uyur iken uyanup
Şem' gibi biri birinden yanup
Sûziş ile göz yaşın akıtdılar
Aklı fütîle gibi dağıtdılar
Âkîbet oldu ol iki dil-hırâş
Sâye-veş üftâde-i sâhib-firâş
Virmege can tuhfesini mâ-hazar
İkisi de oldu o dem muhtazar (1018-1024)*

Şapur adında bir kişi, Hristiyan kızın aşkıyla perişan olmuş Müslüman gence gelerek, sevgilisinin aşkın verdiği ıztıraplardan dolayı ölmek üzere olduğunu söyler:

*Ya'ni ki Şâpûr-ı peyâm-ı belâ
Rehber-i gümreh-şüde-i ibtilâ
Hâlet-i ışkî ile melâlin görüp
Arz-ı selâm eyledi hâlin sorup
Didi ki dildârının ey mübtelâ
Hâlini Allah bilür hâliyâ
Derd-i firâkınla olup nâ-tüvân
Anın işi kaldı Hudâya hemân
İtmede peymâne pür olup şitâb
Bir nefesi kaldı mişâl-i habâb
Dîdesi pür-âb u dilinde hevâ
Gönli hayâline velî dâimâ
Fikret-i la'linle tahayyül-künân
Hasret ile geldi dehânına cân (1027-1033)*

Sevgilisinin ölmek üzere olduğunu duyan Müslüman genç, bu dünyada ona kavuşma ümidini yitirmiştir. Sevgilisiyle farklı dinlerden oldukları için, ahirette de kavuşmaları mümkün görünmemektedir. Sevgilisine ahirette kavuşma düşüncesiyle Hristiyan olur ve Hristiyan olarak ölür. Şair, böylece aşkın insanı dinden dahi çıkarabileceğini okuyucuya sezdirir:

*Gûş idicek bu haber-i mevhişi
Eyledi bin girye ile nâlişi
Didi ki vâhayf sipihr-i denî
İtmedi dil-dâruma vâsıl beni
Korkum odur vuslatı rûz-ı cezâ
Olmaya mahşerde de rûzî bana
Ya'ni çeküp anda dahi firkati*

*Men' ide dîn ayrılığı vuslatı
Kalbine bu dağdağa idüp hulûl
Millet-i nasrâniye itdi duhûl
Hayf u sad efsûs iriüp vakt-i hâl
Eyledi ol hâlet ile irtihâl (1034-1039)*

Yaptıklarından pişman olan Şapur, kızın yanına gider ve onun ölümünü ve ölmeden önceki vasiyetlerini anlatır. Fakat Hristiyan olduğunu söylemez:

*Seyr idicek anı o şahs-ı leîm
Bîm-i azâb eyledi kalbin dû nîm
Eyledüğü kâra peşîmân olup
Tevbe velâhavle ile giryân olup
Vardı o cânâneye virdi selâm
Eyledi icmâl ile arz-ı peyâm
Didi ki meftûnun olan nâtiivân
Işkın ile eyledi cânun revân
Eyledi nakdîne-i ömrün fedâ
Sana ömürler vire bâri Hudâ
Lîk budur sana vasiyetleri
Cân u dili gibi emânetleri
La'l-i şeker-handeyle yâd idesin
Gâhî anup rûhunu şâd idesin
Didi ki ol çeşmi harâmî gâzâl
Nân u nemek hakkını itsin helâl
Râh-ı cefâ vü siteme gitmesün
Yoluna cân vireni unutmasun
Eylar iken nâmuni vird-i zebân
Eyledi bir âh ile cânun revân (1040-1049)*

Sevgilisinin Müslüman olarak öldüğünü zanneden Hristiyan kız, ona ahirette kavuşma ümidiyle Müslüman olur.

*Vâsıl olunca şerer-âsâ haber
Cânına itdi bu harâret eser
Ateş-i ışk eyledi tâbın ayân
Nârını nûr itdi o demde hemân
Didi çün ayıksı olup hâl-i zâr
Olmadı meşhûd bana vasl-ı yâr
Bâri giriüp dinine dil-dârumun
Gıtdığı yola gideyin yârumun
Ol sebab ile umarın kim hemân
Cânuma hem-sohbet ola yâr-i cân*

*Âhir olup savm-ı visâl-i firâk
Belki müyesser ola ıyd-ı talâk
Budur ümûdim ki rûz-ı cezâ
Vuslat-ı câvid ile bezm-i bekâ
Âkıbet ol nev-sefer-i râh-ı cân
Eyledi îmân ile cânın revân (1050-1057)
Bu ne acib hikmet olur ya İlâh
Güm-reh ola biri bula biri râh (1059)*

Şair, sonuçta, mecazi aşkın insanı cehenneme (nâr) götürebileceğini söyler.

*Işk ile her biri yana zâr zâr
Birisine nûr ola birisine nâr (1060)*

Bunun sebebini de mecazi aşkın, âşık için bir bela olduğunu söylediği şu beyitte açıklar:

*Hûbların ışkı da serîr-i belâ
Oldı ğam-ı ışkı bile bir belâ (606)*

VII- SAVAŞ TASVİRLERİ¹²

Nefhatü'l-Ezhâr'da, III. Mehmed'in Macaristan seferi, Eğri Kalesi'nin alınışı ve Haçova Savaşı, orijinal benzetme ve ifadelerle oldukça canlı tablolar halinde anlatılmıştır. Atâyî, önce 3. Mehmed'in Macaristan (Engürüs) üzerine düzenlediği sefere değinir. Borulardan çıkan sesler gökyüzüne ulaşmaktadır. Mızraklar, yemyeşil bir denize benzeyen ovada gümüş renkli balık gibi görünmektedir:

*Kıldı ğazâ kasdına cem'-i nüfûs
Eyledi azm-i sefer-i Engürüs
Çarha çıkup ğulgüle-i kerre-nây
Tâs-ı felek oldı mu'allak derây
Rumhı irüp künbed-i nîlüfere
Mâhî-i sîm oldı yem-i ahzara (359-361)*

Osmanlı askerleri ellerindeki bayraklarla büyük bir çoşku içinde altı bölük halinde yürümektedirler:

*Çarha irüp bayrak-ı cünbüş-künân
Eyledi çok nesri felekden remân*

¹² Prof. Dr. Tunca Kortantamer, (Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi adlı eserinde) Atâyî'nin hamsesini oluşturan mesnevilerin tamamında yer alan ve dönemin savaşlarını yansıtan bölümleri tarihî gerçeklikleriyle birlikte incelemiştir. Bu konudaki değerlendirmelerimizde şu kaynaktan da istifade edilmiştir: Tunca KORTANTAMER, Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir 1997.

*Urdı alem sille meh-i envâra
Sanma kelef eyledi kara yere
Cûşîş-i askerle zemîn bî-sükûn
Semm-i sûtûrıyla felek kîr-gûn
Saf saf olup altı bölük bir yere
Kûy-ı zemîn döndi hemân şeş-pere (362-365)*

Ovaya çadırlar kurulur. Bu çadırlar, taşkın bir denizin dalga ve köpüklerine benzerler:

*Çerge ile çâdır- âlî kîbâb
Ol yem-i zehhârda mevc ü habâb (366)*

Padişah, gölgesi bile aydınlık içerisinde olan altın işlemeli bir çadır kurdurur:

*Çetr-i sefîdi seher-i nev-mîd
Oldı tınâbı ana hayt-ı sefîd
Kurdı ol orduda şeh-i kâm-yâb
Hayme-i zer-beft-i mülemmâ-tınâb
Târ-ı şu'â' idi meger pûd ana
Olmuş idi sâyesi de rûşenâ (367-369)*

Bir müddet sonra savaş meclisi toplanır. Denizin, çöplükleri temizleyip yok etmesi gibi düşman askerlerini temizleyip yok etmeye karar verilir. Eğri Kalesi kuşatılır ve kale, büyük mücadelelerden sonra alınır:

*Hasmun idüp kahr ile kaddin kemân
Egriye toğruldu o şâh-ı cihân
Eyledi ol hısn-ı hasîni hisâr
Dâ'ireler çekdi ana hâle-vâr
İndi sunuldukça girîbânına
Her bedenün yakası dâmânına
Tûb-ı ayân eyledi rûz-ı kıyâm
Zelzele-nâk itdi cihânı tamâm
Her bedeninden görünüp feth-i bâb
Cüind-i zafer oldı o dem feth-yâb
Nîze-i asker ki hurûşân idi
Yemde şa'ab gibi nümâyân idi
Bu şa'ab ammâ ki taharrük-nümâ
Virdi pençe zevrak-ı cism-i fenâ
Şâhı görüp kal'aya girdi adû
Başladılar cenge hemân sû-be-sû
Câyın idüp rahne-ger-i seng-lâh
Başına teng oldı cihân-ı ferâh
Handeki pür-rümh idüp ehl-i sıfz*

*Döndü çeh-i Rüsteme pür-senc-i tîz
Handek-i jerf oldı yem-i hûn-nâb
Ana yetişmezdi cibâl-i şihâb
Cisri olup şekl-i hat-ı istivâ
Encüm idi asker-i zerrîn-kabâ
Ura ura darb-zen-i âheni
Döge döge aldılar âhir anı (372-384)*

Eğri Kalesi'nin alınmasının ardından Osmanlı ordusu, yedi tane kralın din birliğiyle oluşturdukları ittifaka karşı yönelir:

*Sonra idüp cânib-i tâbûra azm
Şâh-ı cihân eyledi âheng-i rezm
Olmuş o tâbûr-ı perîşân meâl
Mecma'-ı mecmû'-ı gürûh-ı dalâl
İtmiş idi ser-be-ser ehl-i nişâk
Gâyret-i diniyye ile ittîfâk
Varamayan itmiş idi yârluk
Mâl u ricâl ile meded-kârluk
Heft kiral ile gelüp bânları
Gelmiş idi her tarafun askeri (385-389)*

İki ordu karşılaştınca çok çetin bir savaş olur. Ortalık toz dumadır. Toplar, tüfekler, kılıçlar, gürzler havada uçuşur. Bir çok askerın kelleleri elma gibi yerlere yuvarlanır. Savaşın başında düşman ordusu, Osmalı ordusuna karşı üstünlük sağlar:

*Heft kıraltıyla o kavm-i gâbî
Yürüdüler heft ser-ejder gibi
Cûşa gelüp ol yedi deryâ-yı nâr
Toz degül eflâke erişdi buhâr
Kimse bu cem'iyyeti dîvâdda
Görmedi dîvân-ı Süleymânda
Saflar ile arsa-i kîn-i şekl-i muşt
Nîze ile kûy-ı zemîn-i hâr-puş
Pençeleşüp her yana merdân-ı kâr
Girdi biribirine saf pençe-vâr
Eyledi âheng-i vegâ merd olan
Perde kılup çâdur-ı nâmerd olan
Biri biriyle atışup her merd-i cenk
Başladı hengâmeye tûb u tüfenk
Gürz pey-â-pey tokunup miğfere
Döndü vegâ arsa-i âhengere*

*Asker olup lücce gibi pür-hurûş
Mevc-i kef-endâz idi destâr-pûş
Tiğ gelüp mevce-i deryâ gibi
Oynadı çok kelleler elma gibi
Cânib-i İslâmda oldu hemân
Âyine-mânend-i şikestî ayân (393-403)*

Bu sırada, düşman askerleri, Osmanlı çadırlarına girmeye fırsat bulurlar:

*Ferce bulup düşmen-i fırsat-taleb
Hayme-gehin yollarına girdi heb (404)*

Savaşın ilerleyen bölümlerinde Osmanlı ordusu büyük bir direnç gösterir. Karşı atağa geçerek düşman ordusu bozguna uğrattılır:

*Kahr-ı İlâhî idüp ol dem zuhûr
Ėayret-i Hak eyledi âheng-i zûr
Dest-i ricâl ile yiyüp silleler
Kaçmağa döndürdi yüzün ehl-i şer (405-406)
Geldi kırâl anda hatâ eyledi
Âkıbet izhâr-ı zekâ eyledi
Asker ile gördi ki bulmaz halâs
Ger ola bin cân biri olmaz halâs
Gitti kırâl anda döküp âb-ı rû
Hâl u menâl oldu nâsib-i adû
Geçdi kılıçdan ser-erbâb-ı şer
Hat-ı ruh-ı yâr gibi ser-be-ser
Tiğ çeküp Rûmili serverleri
Hep seferî itdi tırâş anları
Semm-i sûtûr itdi kimi çâr-darb
Soydu tırâş etdi kimin ehl-i harb (408-413)*

Nefhatü'l-Ezhâr'da karşılaştığımız diğer savaş tasvirleri, yedinci nefhayı izleyen destanda anlatılan hikâyededir. Bu hikâyeye, Baba beldesine yapılan Kazak baskınından söz eder. Şair, burada, sık sık Osmanlı topraklarına saldıran Kazak askerlerini vebalı insanlara benzetir:

*Belde-i Babada bu abd-i hakîr
Kadı iken oldu bu emr-i hatîr
Fasl-ı bahâr irmiş idi gülşene
Kâf ile gayn idi hesâb-ı sene
Geldi Kazak basdı o şehri tamâm
Oldı peyâm-âver-i rûz-ı kıyâm
Asker-i tâ'ûn gibi ol kavm-i şûm
Her yıl ider gâret-i etrâf-ı Rûm (1565-1568)*

Kazak askerleri, önlerine gelen yerleri yağmalarlar. Ortalığı büyük bir duman kaplar. Kötülük bir sel gibi yollardan akmaya başlar:

*Şehre hemân bir sahrâ itdi hüçâm
Kendi şeyâtın ü tüfengi rüçûm
Subh-ı nahîtin idi vakt-i zulâm
Dûd ile olmuşdu hevâ kabr-fâm
Oldı o dem her taraf âteş-fiken
Girdi şerer gibi der ü bâmdan
Bulduğımı kaldurup itdi zarar
Akdı hemân yol yol o seylâb-ı şer (1580-1583)*

Kazak askerlerinden kimileri, Sarı Saltuk Baba diye bilinen pîrin tekkesine girerler ve tekkede bulunan çerağ, yatak vb. eşyaları alırlar:

*Olmuş idi ol yere nüzhət-fezâ
Tekye-i pâk-i Sarı Saltuk Baba
Tekye velî reşk-i sipîhr-i esîr
Oldı çerâğ-ı zeri mihr-i müînîr
Mâh-ı felek yakmağa anda çerâğ
Yüregi yağın eridüp oldı dâğ
Ĝâretine tekyenün itdi şitâb
Bir kiminin askeri olan kilâb
Pûşîş-i sebzin alup ol kavm-i şûm
Sebze-i küh-sâra tokundı semûm
Aldı çerâğın bir iki der-be-der
Nergis-i gülzârı telef kıldı hâr
Kimi bisâtın düriüp aldı hemân
Dürdi veli defter-i ömrin zamân
Aldı evâniyi nice nâ-sipâs
Çarh-ı felek başma geydüirdi tâs
Mest gelüp ĝâret idüp gitdiler
Bilmediler kendülere netdiler (1584-1592)*

Büyük zararlara uğrayan Baba beldesinin halkı, Kazak askerlerine karşı savunmaya geçerler. Belde halkının direnci karşısında savaşı göze alamayan Kazak askerleri, her tarafı yakıp yıkararak gemilerine doğru kaçışırlar:

*Sonra ihâta idicek müminîn
Oldı adû zehrini fass-ı nigîn
Gördü ki ceng eylemeğe çâre yok
Hârîş-i hârâ idene pâre yok
Başın idiüp şehrden oldı revân
Âteş urup tütdi mi-sâl-i duhân*

*Şaykaya cân atdı adû şîr-veş
Saldı yeme bir süri hınzîr-veş (1593-1596)*

O gün hava çok güzeldir. Diğer gemiler, kıydan iyice uzaklaşırken, tekkeyi soyan kişilerin bulunduğu geminin çevresini kara bir bulut tabakası kaplar:

*Ol gün olup rûy-ı hevâ rûşenâ
Felege yem itdi ruşen âşinâ
Şayka olup mevc ile germ-ihtilât
Bahr ana göstermişdi inbisât
Tekye metâ'ı ile gâret-girân
Cümlesi bir fülk ile oldı revân
Geldi hemân yoluna çün dâd-ı âh
İtdi ihâta anı ebr-i siyâh (1597-1598)*

Geminin çevresinde büyük bir duman tabakası gören Kazak askerleri ne yapacaklarını düşünürken, gemi bir girdaba yakalanır ve kıyıya vurur. Kıyıda, Kazak askerlerini ellerinden kaçırmamanın üzüntüsünü yaşayan belde halkı gemidekileri yakalayarak bağlarlar:

*Nâzil olup nite ki ebr-i azâb
Bağladı tâ ki yolunu ol sehâb
Bilmediler hiç nice girdüklerin
Kendülere bildiler itdüklerin
Anları girdâba salup rüzgâr
Döndü yürüdi har-ı tâhûne-vâr
Cümle refikânı olup bâd-ı seyr
Görmedi ol ebr-i siyeh-fâmı gayr
Hâsılı ol şayka urup sâhile
Râst gelür asker-i deryâ-dile
Yine velâyetle güzât-ı dilîr
Çıkılmış idi sayd u şikâra çû şîr
Cümlesini ahz u esîr itdiler
Bağladılar hâr u hakîr itdiler (1601-1607)*

Belde halkı, yakaladıkları Kazak esirlerinin sırtlarına, çaldıkları eşyaları yüklerler ve tekkeye götürürler:

*Cürm-i cezâsına o kavm-i şerâr
Haftasına varmadın oldı dûçâr
Bende çeküp pâ-y-ı azîmetlerin
Yükledüp anlara ganîmetlerin
Ehl-i gazâ geldi bu âyin ile
Tekyeye ol düşmen-i dîrîn ile (1609-1611)*

Şair, hikâyenin sonunda, diğer Kazaklar kaçarken, tekkeyi soyan Kazakların kaçamamalarını Sarı Saltuk Baba'nın manevi gücüne bağlar:

*Haşyet ile her birisi nîm-cân
Tekyeye kurbân eyledi gûyâ hemân
Çarha çıkup gulğule-i âhirîn
Eyledi gülbang-ı senâ pür-tanîn
Zâl-ı Zer-âsâ Sarı Saltuk Baba
Kuvvetin izhâr idüp itdi gazâ (1612-1614)*

VIII- MEYHANE VE MEYHANEYE AİT UNSURLAR

Nev'î-zâde Atâyî, bütünüyle meyhane ve meyhaneye ait sakî, mey, câm, hum vb. unsurlardan söz eden Sâkînâme/Âlemnüma adlı mesnevisinin dışında diğer mesnevilerinde ve çalışmamızın konusunu oluşturan Nefhatü'l-Ezhâr adlı mesnevisinde de zaman zaman bu unsurlara yer vermiştir.

Nefhatü'l-Ezhâr'da meyhane ve meyhaneye ait unsurlara, öncelikle asıl metne geçmeden önce "Sâkînâme" başlığı altında bir bölümde yer verilir. Şair, bölümün başında sâkîyi över ve ondan gül renkli şarap dolu kadehi ister:

*Şevke gel ey cür'a-keş-i câm-ı kuds
Sâkî-i bezm-i tarab-efzâ-yı üns
Kand-i lebün katre-i âb-ı hayât
Cür'ayı itsen n`ola katr-ı nebât
İtdi lebün ana meğer feyz-i cân
Söylemeğe başladı şîşe hemân
Câm-ı arakla mey-i gül-gûn gerek
Subh-ı safâdır tarab-efzûn gerek (646-649)*

Şarap, yakıcı, güzel bir kadın gibidir. İnsanın aklını başından alır:

*Oldı arak bir yakıcı dil-rübâ
Aklını aldursa görenler revâ (651)*

Nar gibi kıpkırmızı olan şarap ruha ferahlık verir; şarap kadehi de cana can katar:

*Rûh-ı revân bâde-i rummânîdir
Câm-ı arak cânumuzun cânıdır (652)*

Şarabın verdiği neşe, siyah buluta benzeyen gam ile tıpkı bir kaplan gibi savaşı:

*Gam ile ider neşvesi merdâne cenk
Ebr-i siyâh ile mişâl-i pelenk (660)*

Yine başka bir beyitte de şarabın verdiği neşe, Şehnâme kahramanlarından Gîv'in nehri kolayca geçmesi gibi, insanın gam ülkesini geçmesini sağladığı belirtilir:

*Mülk-i gama her biri Gîv-i belâ
Sandali-i sadra geçer ser-revâ (697)*

Sözü edilen şarap, şarap küpünün içinde olgunlaşmış bir şaraptır. Küpün içindeki görüntüsü, karanlıkta dönen (parlayan) bir güneşe benzer:

*Bulsa hum içre ne aceb reng ü nâb
Sengde perverdedir ol la'l-i nâb
Tâb virür humda olup cây-gîr
Sâyede devr eyler o mihr-i münîr (665-666)*

İçinde saf şarap bulunan şarap küpü de, güneşin menzili ve çoban yıldızı gibidir:

*Hum mı yâhûd menzil-i hûrşid mi
Ya felek-i kevkeb-i nâhîd mi (668)*

Atâyî, şarap küpündeki şarabın, şişelerden önce kadehlere doldurulmasını şu ifadelerle anlatır:

*Câm dolar şişeler eyler sadâ
Su küçüğün söz büyüğüdür velâ (671)*

Kadeh, içine şarap döküldüğünde iştret meclisinin micmeri¹³ ve hidayet yolunun meşalesi olur:

*Câm mı ya micmer-i iştret midir
Meş'ale-i râh-ı hidâyet midir (675)*

Şair, bölümün sonunda, dinar ve dirhem istemediğini; tek arzusunun şarap olduğunu söyleyerek sâkîden şarap ister. Şaire göre, feleğin kimseye hürmeti yoktur. Fırsat elde iken fırsatı değerlendirmeli ve erguvan renkli şaraptan içmelidir:

*Vir bize sâkî hele bir iki câm
İdek el ile be-şürbü'l-müdâm
Câm-ı arak ile mey sun dem-be-dem
Bana ne dînâr gerek ne direm
Ayağa pür eyle mey-i ergavân
Pâye murâd eyleyene sun hemân
Tâb virilmezse eger bâdeden
Ömr-i sebû denlü turur mı beden*

¹³ Micmer: içinde tütsü yapılan kap.

*Kimseye yokdur feleğin hurmeti
Biz dahi fevt itmeyelüm fırsatı (700-704)*

Atâyî'nin meyhaneye ait unsurlarla ilgili düşünce ve benzetmeleri metin bölümünde de devam eder. Yirminci nefha bütünüyle bu konuya ayrılmıştır. Sâkinâme bölümünde sâkiden erguvan renkli şarap isteyen şair, yirminci nefha ve onu izleyen hikâyede, içkinin kötülüklerine değinir. O halde şairin sâkinâme bölümünde dile getirdiği şarap, şarâb-ı nâb yani saf şarap / ilahî aşk şarabıdır. Şâir, yirminci nefhada, şarabın insan üzerindeki olumsuz etkilerinden bir mutasavvıf edasıyla söz eder. Kendini içkiye kaptıranları ilginç benzetmelerle anlatır. Onları şarap küpünün içinde anahtarını kaybedenlere benzetir. Şarap, Hak yolundan uzaklaşmaya neden olur. İçki yüzünden insan kendi malıyla kendi canına düşman kesilir:

*Ey mey-i gâfletle olan tîre-hûş
Sâğar-ı hâlî gibi efsürde-hûş
Niteki âvâre vü câm-ı safâ
Gönli gözi meyde olan dâimâ
Eyleme nakdîne-i idrâki güm
Kuflun idüp güm-şüde-i ceyb-i hum
Virme mey-i âl ile kendüne reng
Olma reh-i hakda sakın süst ü leng
Hiç düşe mi akl ile iz'ânına
Malın ile hasm olasin cânına
Paslanasın rûz u şeb içüp şarâb
İde silâhını salâhun harâb
Sâğar-ı zerrin-i Cem-i kâmkâr
Kaşığını ağzının ey nâ-bekâr (3006-3012)*

Şarap içerek kendinden geçmiş bir biçimde Allah'a yalvarmak doğru değildir. Çünkü şarap, insanın aklını başından alır; ayaklarında derman bırakmaz:

*Âyine-i câma gider râğbeti
Umma bu sûret ile sakın cenneti
Var mı amel bâb-ı Hakka varacak
Yüz gerekir hazrete yalvaracak
Aklın uğurlar kişinin câm-ı mey
Âdemi ayaktan alur dâm-ı mey (3013-3015)*

Atâyî şarap şişesinin parlak görüntüsüne aldanmamak gerektiğini, çünkü onun gerçekte şarap şişesi değil, şeytanın kabı olduğunu söyler:

*Dime sakın şişe-i rahşândır ol
Şaşıla kârûre-i şeytândır ol (3018)*

IX- NEFHATÜ'L-EZHÂR'IN DİLİ VE ÜSLUBU

Nefhatü'l-Ezhâr'da, genel olarak, 17. yüzyılın Divan şiirinde karşılaşılan bir dil ve üslub kullanılmasına rağmen Atâyî, kimi yönlerden döneminin özelliklerini aşmıştır.

Nefhatü'l-Ezhâr'ın dili ve üslubu, aruzun *müfteilün müfteilün feilün* gibi kısa vezniyle yazılmış olmasına rağmen, Atâyî'nin geniş ve zengin hayal gücü ve bu hayal gücünü sözcüklere dökme yeteneği sayesinde canlı, ahenkli ve orijinal bir hal almıştır.

Nefhatü'l-Ezhâr'da, kimi zaman Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar yoğun olarak kullanılır. Bu yoğunluk özellikle tevhid, münacat, na't gibi dini içerikli konularda görülür.

O dönemin mesnevilerinde önemli bir unsur olan tasvirler, Nefhatü'l-Ezhâr'da da vardır. Arapça ve Farsça kelimelerin kullanımı, tasvir bölümlerinde daha da artmaktadır.

Özellikle hikâyelerin anlatımı sırasında mesnevinin dili sadeleşir ve Türkçe kelimeler daha fazla kullanılmaya başlar. Sık sık konuşma diline ait ifadeler, atasözleri ve deyimlere başvurulması esere daha yerli ve milli bir ruh kazandırır. Atâyî, Türkçe zevki sayesinde *senderemek*, *ayrıksı*, *gösgötüri*, *depreşdürmek*, *taşra*, *turma*, *onandırmak*, *andırmak*, *zağar* ve *zıbık* gibi çeşitli yöre ağızlarında bugün bile kullanılan sözcüklere yer verir. Şair, mesnevinin kimi bölümlerinde halk dilinde karşılaşılan kaba ve müstehcen sayılabilecek sözcükleri de kullanmaktan çekinmez.

Nefhtü'l-Ezhâr'da kullanılan iyelik ekleri, günümüz Türkiye Türkçesi'yle yer yer benzer nitelikte olsa da kimi zaman da dönemin özelliklerini korumaktadır. 1. tekil kişi iyelik eki -üm, -um, (sözüm, süzüm, vb.); 2. tekil kişi iyelik ekleri -n, -un, -ün (şübhen, gönlün, meftûnun vb.); 3. tekil kişi iyelik ekleri -ı, -i, -sı, -si (yapısı, hayrı, eksigi, ser-mâyesi vb.) biçimindedir.

Yönelme durum ekleri (y)-e, (y)-a (bahra, müftiye vb.); belirtme durum ekleri, -ı, -i, -n, -nı, -ni (sözümü, dilini, itdüğün, fetvasını, yüzün...); bulunma durum ekleri -da, -de (garbda, ma'mûrede vb.); ayrılma durum ekleri -dan, -den, -dın (turmadın, perdeden, halkdan vb.) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geniş zaman ekleri olarak -r, -ır, -ir, -ur, ür (dir, başarır, virir, olur, düşünür vb.); gelecek zaman ekleri olarak -acak, -ecek (eyleyecek, sarılacak vb.); görülen geçmiş zaman ekleri olarak -dı, -di (sundu, çığnedi vb.); öğrenilen geçmiş zaman ekleri olarak -müş, -muş, -miş, -miş(sürmüş, komuş, eylemiş, agarmış vb.) ekleri kullanılmaktadır.

Çoğu zaman ek-eylem kullanılarak birleşik zamanlı eylemler oluşturulmuştur: (çıkılmış idi, itmişdi, eyler idi vb.)

Nefhatü'l-Ezhâr'da yoğun olarak görülen gerundium ekleri –up, –üp, –dükçe, –a, –e (görüp, varup, gitdükçe, ura ura, döge döge vb.) ekleridir. Partisip ekleri olarak ise genellikle –en, –alı, –düg, –acak (gören, olan, olalı, görmedüğün, yalvaracak vb.) gibi ekler kullanılmıştır.

X- ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

16. yüzyıldan itibaren Türk edebiyatında kimi şairler işlenen konulardan sıkılmaya başlarlar. Nazmî, Mahremî ve Visâlî tarafından Türkî-i Basit cereyanı başlatılır. Bu cereyanın en önemli amacı yerli kaynaklara yönelmektir. Zamanla bir çok şair bu cereyana destek verir. Böylece halk inançlarına ait ifadeler, atasözleri ve deyimler, Divan şairleri tarafından daha çok kullanılmaya başlanır. Nev'î-zâde Atâyî de yerli kaynaklara yönelen bir şair olarak Nefhatü'l-Ezhâr'da atasözleri ve deyimlere sık sık yer vermiştir. Atasözlerini ve deyimleri kullanırken şairin çoğu kez, atasözleri ve deyimleri vezne uydurma düşüncesiyle sözcüklerin yerlerini değiştirdiği görülür. Bu bölümde Nefhatü'l-Ezhâr'da kullanılan atasözleri ve deyimlerden örnekler sunmak istiyoruz:

1- Atasözleri:

Âşıka Bağdat ırak değil: Büyük bir hevesle istenen bir şeyi elde etmek uğruna katlanılacak fedakarlıklar insana güç gelmez.¹⁴

*Kâhkeşân-ı Diclesine sal bırak
Çünkü değil âşıka Bağdad ırak (259)*

Erkekliğin onda dokuzu hiledir: Yapılan işlerde bazen hileli davranmak gerekebilir. Bu erkekliğin şanıdır.

*Hüsn-i hâyl-i himmet ile biledir
Erlük on ise tokuzı hiledir (965)*

Her sakallıyı baban mı sanırsın?: Dış görünüşü ile iyi sanılan kişilerin içyüzlerini öğrenmedikçe haklarında kesin yargıya varmak doğru değildir.¹⁵

*Didi hemân ana o rind-i zarîf
Her köri müfti mi sanırsun harîf (2122)*

Dikensiz gül olmaz: Her güzel şeyin hoş gitmeyen yönü de bulunur. Güzel şeyi elde etmek isteyen ya da eden kimse bunun gerektirdiği rahatsız edici şeyleri de hoş görmelidir.¹⁶

¹⁴ Ömer Asım AKSOY, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, 7.Baskı, İstanbul 1993, s. 156.

¹⁵ a.g.e., s. 312.

¹⁶ a.g.e. s. 241.

*Bir gül-i ter var mı ki hâr olmaya
Kanı o gencîne ki mâr olmaya (2936)*

Su küçüğün, söz büyüğün: Konuşmaya önce büyükler başlamalı, büyükler konuşurken küçükler dinlemelidir.¹⁷ Ayrıca ailede geçim kaygısı, çalışma, akzanma büyüğün görevidir. Eski geleneğimizde evin su gereksinimini çocuklar sağlardı. Çocuklar, mahallelerdeki çeşmelerden eve su taşırlardı.

*Cam tolar şişeler eyler sadâ
Su küçüğün söz büyüğündür velâ (671)*

Edebi edepsizden öğren: Edepsiz insanın yaptıkları edepsiz işler olduğu için, akıllı insan onun yaptıklarından yola çıkarak edebi öğrenebilir.¹⁸

*İller içinde bu mesel söylenür
Âkil edepsizden edeb öğrenür (3157)*

İyilik gibi alemde sermaye olmaz / İyilik et denize at; balık bilmezse Hâlik bilir: İyilik, karşılık beklemeden yapılmalıdır. İnsan, yaptığı iyiliklerin karşılığını hem bu dünyada hem ahirette alacaktır.¹⁹

*Kendi gider iyliğü bâkî kalur
İki cihândan dahi maksûd olur (891)*

Zulüm ile dünya harap olur:²⁰ İnsanlara zalimce davranmak, bize hiçbir şey kazandırmaz. Zulüm, bir felakettir. Bütün dünyayı yakıp yıkar.

*Zulm verir memlekete zelzele
Küfr ile turur turamaz zulm ile (897)*

Zorla güzellik olmaz / Zorla büyü çözümez: İnsanlara zorla bir şey yaptırılmaz. Çirkin olan bir insanı zorla güzel yapamayacağımız gibi, bir işte gönlü olmayan insanlara hiçbir şey yaptıramayız.²¹

*Rey gerek asker-i mansûr ile
Hiç tılsım açıla mı zûr ile (936)*

Söz var iş bitirir; söz var, baş yitirir: Öyle sözler vardır ki açılması zor nice kapıların açılmasına bile vesile olur. Akıllıca söylenmiş sözler, insanların göntüllerini kazanmada büyük bir etkiye sahiptir.²²

Bir söz ile gâhî olur feth-i bâb

¹⁷ a.g.e., s. 434.

¹⁸ a.g.e., s. 257.

¹⁹ a.g.e., s. 336.

²⁰ Feridun Fazıl TÜLBENDÇİ, **Atasözleri ve Deyimler**, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul (1977), s. 580.

²¹ Ömer Asım AKSOY, a.g.e., s. 485.

²² a.g.e., s. 433.

Kim ider âsâr-ı ketâib-kitâb (937)

Akıllı olan olur olmaz işe karışmaz: Akıllı olan insan, bir olayla karşılaştığında hemen hüküm vermez, her şeye karışmaz. Düşünüp taşınır; kendisi ve toplum için yararlı işler yapabilecekse olaya el atar.

*Kim şererinden yana kevn ü mekân
Âkil isen değme tokınma hemân (981)*

Altının kıymetini sarraf bilir: Bir kişinin veya bir eşyanın kıymetini, ancak onunla ilgili konularda uzman olan kimseler bilir.²³

*Cevhere sarrâfdır iden nazar
Gayra sırtıma dişin ey pür-güher (1071)*

Her yiğidin gönlünde bir arslan yatar: Her insanın gönlünde, ulaşmak istediği bir hedef vardır.²⁴

*Her kişi kalbinde bir arslan yatur
Kûşe-i vîrânede sultân yatur (1655)*

Akılsız kafaya söz kâr etmez:²⁵ Akıllı olan insana bir söz bile yeter. Ama akıllı olmayanlara istediğiniz kadar öğüt verin fayda etmez.

*Pend yeter vâir ise aklın hemân
Nükte-i leb-i bahrına lu'bân (2078)*

Her koyun kendi bacağından asılır: Herkes kendi yaptığından sorumludur.²⁶

*Çün ayağından asılır her ganem
Sen yüri tecrîd ile ol müftenem (2164)*

Haddini bilmeyene bildirirler: İnsanları hiçe sayarak kendisini yükseklerde görenlerin birisi hak ettiği şekilde cezasını verir.²⁷

*Nice mu'ârız olasın sen bana
Bildüririn haddüni bir gün sana (2679)*

Kıssadan hisse almak gerek:²⁸ Anlatılan bir olaydan mutlaka herkes kendine düşen payı almalıdır.

*Kande ki bir meclis idi kıssa-hân
Kıssadan ol hisse alurdu hemân (2779)*

²³ Ömer Asım AKSOY, a.g.e., s. 143.

²⁴ a.g.e., s. 313.

²⁵ Feridun Fazıl TÜLBENDÇİ, a.g.e., s. 40.

²⁶ Ömer Asım AKSOY, a.g.e., s. 313.

²⁷ a.g.e., s. 299.

²⁸ Feridun Fazıl TÜLBENDÇİ, a.g.e., s. 364.

2- Devimler:

Uçmaya kanat açmak: Her an uçacakmış gibi bir görüntü içinde olmak.

*Geydi yeşil sūfını sūfî-sıfat
Her birisi uçmağa açdı kanat (452)*

Pervane gibi kendini parçalamak: İsteddiği bir şeyin olmaması karşısında duymuş olduğu üzüntüden üstünü başını parçalamak, yırtınmak.

*Râyet-i pür-nûrına divâne-veş
Kendiin uran per yaka pervâne-veş (461)*

Adam gibi konuşmak: Fazilet sahibi ve olgun insanlara yakışır bir şekilde konuşmak.

*Ya'ni olup sohbetinin tâlibi
Sandım anı söyleye âdem gibi (516)*

Üf desen uçacak: Çok zayıf, halsiz ve bitkin bir görüntü içerisinde olan insanlar için kullanılır.

*Âteş-i gülden kül olup nâtiivân
Tâkati yok üf disen uçar hemân (518)*

Can atmak: Bir şeye ulaşmayı çok istemek.²⁹

*Buldu temûz ile harâret cihân
Girmeğe deryâya sular atdı cân (522)*

Halini anlatmaya mecali olmamak: Çok yorgun ve bitkin bir halde bulunmak.

*Kalması hiç hâlümü şerha mecâl
Tâbiş ile gelmiş idi başa hâl (530)*

Tatlı dil dökmek: İncitmeyen, gönül alıcı sözler söylemek.

*Gördüm anı dökdi bana tatlı dil
Düşdüm o dem yanına mânend-i zıll (555)*

Adam yerine koymak: Bir kimseye hak etmediği değeri vermek.³⁰

*Biz koduk âdem yerine anı heb
Söylemez âdem gibi ol bî-edeb(596)*

Canları çıksın: 1- Ölmek. 2- Yaptığı zor bir işten dolayı yorgun ve bitkin bir halde olmak.³¹

²⁹ a.g.e., s. 671.

³⁰ a.g.e., s. 530.

³¹ a.g.e., s. 673.

*Mersiyesin okumadum anların
Cânları çıksun o nâdânların (736)*

Ağzının suyu akmak: Bir şeye imrenmek, onu çok beğenmek.³²

*Kim ki ide bu suhana i'tibâr
Ağzı suyun akıda dîvâne-vâr (836)*

Yola gelmek/getirmek: Kötü ve yanlış yolda olan birisinin durumunu düzeltmek.³³

*Habl-i metin şîme-i peygamberi
Çekdi getürdi yola sığmazları (870)*

Mat etmek: Karşısındakini yanıt veremez duruma getirmek.³⁴

*Böyle olur resm-i şeh-i pür hüner
Düşmeni mansûbe ile mât ider (964)*

Aklı başından gitmek/Aklı fitil gibi dağıtmak: Korku veya sevinçten ne yapacağını bilememek.³⁵

*Sûziş ile göz yaşın akıtdılar
Aklı fitile gibi dağıtdılar (1022)*

Zırlıtı eksik olmamak: Sürekli insanları rahatsız edici sözler söylemek.

*Hikmete bir kimse meşârik değül
Gerçi zırlıdı da eksik değül (1225)*

Ayağına bağ olmak: Bir iş yapmasına, özgürce davranmasına engel olmak.³⁶

*Eylememiş biri güle ol pâk-zât
Ana ayak bağı diyü iltifât (1687)*

Dünyayı birbirine katmak: İnsanların ve dünyanın düzenini, huzurunu bozmak.

*Derdi hemân sîm ü sim ü zeheb
Birbirine katmada dünyâyı heb (1739)*

Sözüne gelmek: Bir kişinin söylediklerinin başlangıçta aksini düşünüp sonunda kabul etmek.

*Dinle ne dir şâ'ir-i şîrîn-i sühan
Sözüne gelmezsen eger işte ben (1819)*

Şişede peri: Peri gibi şişenin içinde bulunmak.³⁷

³² a.g.e., s. 545.

³³ a.g.e., s. 1123.

³⁴ a.g.e., s. 963.

³⁵ a.g.e., s. 552.

³⁶ a.g.e., s. 596.

*Câmdan ol dahi olur idi ayân
Şîşede perî idi gûyâ hemân (2203)*

Bir yastığa baş koymak: Karı kocanın acı tatlı günlerde birbirlerine destek olmaları.³⁸

*Hasta-i ışk ile olup bed me'âş
Koymadı bir yasdığa hem-ser ile baş (2206)*

İçine dert olmak: Yapmak istediği bir şeyi yapmaktan dolayı üzüntü duymak.³⁹

*Hâke gömersem buni mânend-i genc
Firkati olur içime gizli renc (2237)*

Gözüne uyku girmemek: Hiç uyuyamamak.

*Tâ ki uğurluk ide deyu eri
Uyhu mı görür idi aceb gözleri (2538)*

Yer yarılıp içine girmek: 1- Yitirilen bir nesneyi tüm aramalara rağmen bulamamak. 2- Utancından dolayı insanların içine çıkmak istememek.⁴⁰

*Cûy-sıfat düşdi yüzi yirlere
Yir yarılardı girer idi yire (2812)*

Karda gezip izini belli etmemek: Yaptığı nahoş işleri başkalarına sezdirmeden yapmak.⁴¹

*Ya'ni ki çün abile-ie rûy-ı yâr
Karda yürü itme izün âşikâr (2717)*

Kazdığı kuyuya düşmek: Başkaları için hazırladığı tuzağa kendisinin düşmesi.⁴²

*Kazdığı kuyuya düşer hısm-nâk
Çoğın ider kendi tüfengin helâk (2039)*

Tuz ekme hakki: Aşağıdaki beyitte *nân u nemek hakkı* şeklinde geçen bu deyim, “sofrasında yemek yediği ve iyiliklerini gördüğü kimsenin kendisi üzerinde bulunduğu kabul edilen hak, duygusal borç.”⁴³ anlamındadır.

*Didi ki ol çeşmi haramî gazâl
Nân u nemek hakkını itsin helâl (1047)*

³⁷ Feridun Fazıl TÛLBENDÇİ, a.g.e., s. 501.

³⁸ Ömer Asım AKSOY, a.g.e., s. 650.

³⁹ a.g.e., s. 870.

⁴⁰ a.g.e., s. 1118.

⁴¹ a.g.e., s. 911.

⁴² a.g.e., s. 917.

⁴³ a.g.e., s. 1080.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NEFHATÜ'L-EZHÂR METNİ

Metinde kullanılan ve Arap alfabesinde olup da Latin alfabesinde bulunmayan harfler için aşağıdaki harfleri kullandık.

ا	a, e, ı, i, u, ü, ā	ض	ž, đ
ء	°	ط	ţ
ب	b	ظ	z
پ	p	ع	c
ت	t	غ	ğ
ث	s	ف	f
ج	c	ق	ç
ح	h	ك	k, g, ñ
خ	h	ل	l
د	d	م	m
ذ	z	ن	n
ر	r	و	v, o, ö, u, ü, ū
ز	z	ه	h, a, e
س	s	ه	h
ش	ş	ی	y, ı, i, ĩ
ص	ş		

E 1A		Teyemmünen bismihî'l-Celîl Rabbi temmim bî'l-hayr Kitâb-ı Nefhatü'l-Ezhâr Der Cevâb-ı Maḥzenü'l-Esrâr maḥzenü'l-fakîr-i 'Aṭâ'ullâh
F 2A	1	Bismillahirrahmânirrahîm
H1 63A		Fihris-i ğarrâ-yı Kitâb-ı Kerîm
H2 2A	2	Ser-suḥan-ı nazm-ı kerîm Gevher-i sertâc-ı kelâm-ı kadîm
	3	Ser suḥan-ı nuşha-i faslu'l-ḥitâb Tâc-ı tırâzende-i ümmü'l-kitâb
	4	Târ-ı bem-i nağme-i kânûn-ı râz Rişte-keş-i gevher-i meknûn-ı râz
	5	Perde-rubâ-yı dür-i mülk-i beḳâ Kıble-nümâ-yı ḥarem-i kibriyâ
	6	Cedvel-i taḳvîm-i ḥakîm-i ezel Râhber-i ḥaṭṭa-ı 'ilm ü 'amel
	7	Râdde-i defter-i dîn-i kadîm Zerre-i mensûc-ı kelâm-ı kadîm
	8	Vâsıfatü'l-'aḳd-i lâli maḳâl Râbıta-i şubḥa-i erbâb-ı ḥâl
	9	Oldı imâm-ı raḳam-ı şaf-zede Hemçü imâme ser-i tesbîḥde
	10	Şa'sa'a-i maṭla'u'l-envâr-ı dîn Ḳufl-ı der-i maḥzenü'l-esrâr-ı dîn
	11	Leyle-i ḳadr oldı sevâd-ı midâd İtse n'ola secde o naḥl-i murâd

Başlık H1 ve H2`de yoktur. 2 F ve H1`de yoktur. (3a) faşlü`l-ḥitâb/fazlü`l-ḥitâb F
(7b) zerre-i/defteri F (8a) 'aḳd-i/'aḳl-i H1; (10a) maṭla'ul`l-envâr/ maṭla'ı envâr
F envâr-ı dîn/ envârdır H2 (b) esrâr-ı dîn/ esrârdır H2

	12	Besmeledir her hayra mübtedâ Sâlike yol gösterür engüşt-i bâ
E 1B	13	Besmeledir mecrâ-yı fülk-i emân Hey ² et-i meddi çekilen rîsmân
	14	Besmeledir dâver-i bâlâ-nişîn Hüsrev-i hâver gitî-nümâ-nişîn
	15	Besmele-i şâhin-terâzû-yı dîn Besmele serpençe-i bazû-yı dîn
H2 2B	16	Fırk-ı şeyâtîne çeker dûr-baş Nokta ile tîğdir ol kaçre-pâş
	17	Besmele bâlâda turur dâ ² imâ Oldı meger evc-i hevâda hümâ
	18	Levhada ol satır-ı müsanna ^c raqam Levhada gûyâ ki zılâl-ı kalem
	19	Levha degül lem ^c a-i müşkîn fitîl Ya per-i pür-şa ^c şa ^c a-i cibrîl
	20	Meddi ile hey ² et-i bâ-âşikâr Şâhda bir gonca-i zülf-i nigâr
F 2B	21	Sürh-ı siyâh ile bir hûr-ı emân H1 63B
	22	Çuledeki âteş ider duhân Nokta vü med zînet-i kırtâsıdır Ya ser-i mismâra iner fâsıdır
	23	Hâne-i dîn-i düveli ta ^c mîr ider Hem der-i şûr u şeri tesmîr ider
	24	Anda nihândır elif-i ism-i zât Oldı meger cedvel-i âb-ı hayât

(12b) bâ / pâ H1 engüşt-i pâ/ engüşt-nümâ H2 (16a) dûr-bâş/dûr-pâş F 19 ve 20.
beyitin yeri değişik H1 21. beyit F ve H1`de vardır. (22a) kırtâsıdır/ bertâsıdır H2

	25	Noқта olup kevkeb-i dñnbâle-dâr Noқtadan oldu ol elif âşikâr
	26	Beyze iken қудret-i settâra бақ Ol çekilen tîğ-i güher-bâra бақ
E 2A	27	Lânesiz ol beyzededen oldu ʿayân Pençe-i sîmurg-ı bülend âşiyân
	28	Noқта degül toһm-ı hidâyetdir ol Sünbüle pîrâ-yı saʿâdetdir ol
	29	Besmeledir sünbül-i bâğ-ı hüdü Noқта piyâz olmuş aña gûyiyâ
	30	Sünbüle-i toһm-ı hidâyetdir ol Kevkebe-i bürc-ı saʿâdetdir ol
	31	Meddini seyr eyle ser-i mîmde Gerdeni besmeleñe teslimde
	32	Meddi ile mîmine eyle nazâr Râh-ı haқîkatde kılı kırk yarar
H2 3A	33	Dîde-i mîm eyledi sîneye nazâr Meddi şuʿâc-ı başarîdir meger
	34	Oldı terâzû-yı nazarla revân Rişte-i med üzre resen-bâz-ı cân
	35	Câna irerdi o resende haţır Hoққа-i mîm olmasa muhkem eger
	36	İsm-i Celâl ile keşide hemân Şâne ile târ-ı haţ-ı mehveşân
	37	İsm-i Celâli gören agâhdır Fevқde ol serîr-i Allahdır

(23b) oldu ol elif âşikâr/ol elif olur âşikâr F: (28b) sünbüle/sünbül-i H1 29. beyit F`de yoktur. 30. beyit H`de vardır. (31b) gerdeni/gerden-i F: (33b) meddi/қadr-i H1: 35.beyitte dizelerin yeri değışik H1: (36a) târ-ı/tâze H1

	38	Döndi sipihre tabakât-ı süûr Besmele ʿarş-ı felege feyz u nûr
	39	ʿArş aña nisbet ile ferşdir Mazhar-ı Raḥmân-ı ʿale`l- ʿarşdır
	40	Aḥsen-i cümle kaşaş olsa revâ Çünkü ʿayân anda elif-lâm-râ
E 2B	41	Şekl-i elif-lâmına bak fi`l-meşel Raḥmet umar şefkat için şunmuş el
	42	Nakş ola çün hâtıra ism-i Raḥîm Aldayamaz âdemi dîv-i recîm
F3A	43	Oldı ḥaḳîkatde ol ʿuḳd-i nazîm Fihri-i maʿnâ-yı kelâm-ı ḳadîm
H1 64B	44	Lâmları ḡurre-i garrâ-yı mâh Her elif Allah`a gider şâh-ı râh
	45	Çün elif ülfet iden ol râh ile Zâhir ü bâṭın olur Allah ile
	46	Birbirine mûmteziç elfâz-ı çâr Dîne anâşır nitekim çâr-yâr
	47	Müstenid-i mezheb-i ehl-i yaḳîn Müntehib-i çâr-ı kitâb-ı güzîn
	48	Her ki bu çâr ile bugün ola yâr Heşt-cinân zevkine olur dûçâr
	49	Heft buṭûnı yedi baḥr-ı ʿazîm Maʿnide icâz-ı kelâm-ı kadîm
	50	Besmelede var nice sırr-ı ʿazîm Kim odur icâz-ı kelâm-ı ḳadîm
	51	Oldı yedi baṭınla ümmü`l-kitâb Câmi`-i Kur`ân-ı Celîlü`l-ḥitâb

(38/a) tabakât-ı/tabakâtı H2: (b) feyz u nûr`da vav yok F H1: (41) ve (42)`nin yeri deḡişik H1: (43) F ve H1`de var. (49)F`de var. (50) H1`e yok. (51a)baṭınla/ nazımla H1,H2 3B

- 52 Nâm ile çün seb^c-i meşânîdir ol
Mağzen-i esrâr-ı nihânîdir ol
53 Besmelede ol daği oldı nihân
Tutdı kemin anda bu ceş-i girân
54 Besmelenüñ sırrı daği bâdadır
Bâdaki de noқта-i yektâdadır
55 Noқта-i bâ nükte-i pinhân imiş
Hatm-i der-i mağzen-i ^cirfân imiş
56 Besmeledir Hakkun ulu ni^cmeti
Anda mükerrer şıfat-ı rahmeti
E 3A 57 Evvel ü âhir anı kıl hırz-ı cân
Eyle Atâ²i gibi vird-i zebân

HİTÂB-HÂME-İ SİHR-SÂZ U TAHRİK-İ
KİLK-İ NÜKTE-PERDÂZ BE-HEVÂ-YI
HUDÂ-YI BÎ-NİYÂZ

- 58 Gel beri ey kil-k-i bedi^cü'l-beyân
Mağrem-i esrâr-ı dil-i kârdân
59 Müşg-feşânende-i mergûle-i tâb
Gâliye-fersâ-yı ^carûs-ı kitâb
60 Kufî-ı keşânîde genc-i kühen
Dûr-nümâyende-i baħr-ı suħan
61 Halk-ı şürâhî-i dilârâ nağam
Cür^ca nişâr-ı mey-i surhî raqam
62 Hâmil-i sırr-ı dil-i mu^cciz-nikât
Nükte güzârende-i gûş-ı devât
63 Naħl-i tırâzende-i tarz-ı kelâm
Mîve-feşânende-i dâmân-ı kâm

(53a) ol daği oldı/reh-i seb^c-i meşânî H1 nihân/^cayân H2: (57b) vird-i zebân/ hırz-
ı cân F

	64	Vâkıf-ı esrâr-ı ğam-ı hüşyâr Kâşif-i astâr-ı dil-i perde-dâr
H1 64B	65	Levh-ı sahayıfde ferâ'id-nişân Bezm-i letâyifte cevâhir-feşân
	66	Turfe kümeýt-i haşr-sitân-ı kâm Raşş-ı mübârek kâdem-i bi-likâm
	67	Gâh tarîķi gibi tehlîl kıł Gâh çeküp pâyüñi kındil kıł
	68	Şakķ olup ol pây-ı bürehne yine Beñzesin âhû-yı hoten bâyına
E 3B: F 3B H2 3A	69	Safha-i hâtırdaki naşş u nigâr Kıldı seni hindû-yı âyine-dâr
	70	Mihbere ceybine inüp her zamân Gevher alursun şokup iki benân
	71	Başdan ayağ it reh-i taħmîde gir Hem-ser ol engüşt ile tevħîde gir
	72	Lâl-şıfat söyle işâret ile °Aczüñi bildir bu kinâyât ile
	73	Kavlüñ ile kulluğüñ işbât kıł Sür yüzüni hâke münâcât kıł
	74	Noķta-şıfat katrelerüñ kıł nişâr Derdüñi dök inle biraz zâr zâr
	75	Hamd livâsını ser-firâz idüp Nây-ı nefirüñle ser-âğâz idüp
	76	Çek yürü ey hâme-i kişver-güşâ Milket-i ma'nâya hümâyûn-livâ
	77	Besmeleye ğamd ile olsa redîf Kâmil olur hüsn ile nazm-ı şerîf

(64b) ğam-ı/dil-i F: (66b) bî-likâm/bî-licâm H2: (68b) bâyına/ pâyına F: (71a) ayağ it/ayağ H2: (71) F`de şöyledir: Başdan ayağ tevîde gir/Hem-ser ol engüşt ile taîde gir. (75a) ser-firâz/ ser-efrâz F H1 H2 : (76b) hümâyûn/hümâyân F H1 H2

	78	Oldı bu gence iki mışrâ ^c der Tâ ² ir-i kudse bâ iki şâh-per
	79	Nûş idicek nite ki ço ² tr-ı nebât Meşrebe-i fey ² zden âb-ı hayât
	80	Besmeledir lâzım olan evvelâ Hamd iledir vâcib olan sâniyâ
	81	Sen de dilâ hamd ile ol ter-zebân Itmege şükr-i ni ^c am-ı bî-kerân
E 4A	82	Çünkü olur şükr ile ni ^c met ziyâd Hamd ile ol şâkir-i Rabbü`l- ^c ibâd
	83	Düş-be-düş olmayup elfâzı sen Kıl yüri tev ^h id-i şeh-i Zü`l-minen
	84	Eyle biraz mest-i rahîk-i beyân Ta döne şevk ile küme ^y t-i zebân
	85	Beste-dem itse beni evgârlık Kıl yine ey hâme meded-kârlık
	86	Nâyüñi kıl nâlem ile hem-nefes Ol dil-i nâlânuma feryâd-res
H2 4B	87	Künbed-i gerdûna şal âvâzeñi Dinleyelüm biz da ^h i âgâzeñi
H1 65A		NEFHA-İ HAMD-İ HUDAVEND-İ ^c ALLÂM Ü MÜŞK-RIZÎ-İ KİLK-İ ^c ANBERÎN-FÂM
	88	Hamd aña kim hamde virür kudreti Keşret ile sâbit olur va ^h deti
	89	Sâni ^c -i bî-mâni ^c -i Hayy u Kadîr Mübdi ^c -i bî- ^c avn-ı Semî ^c u Başîr

(79/b) âb-ı hayât/ leb-i hayât H1 alur hayât H2: (83a) olmayup/ eyleyüp F H2:
(84a) mest-i/ minnet-i F (b) zebân/ zamân H1: (89a) Hayy u Kadîr`de vav yok
H2.

	90	Şem ^c a-nümâ-yı leme ^c ât-ı kadem Perde-rübâ-yı zulumât-ı ^c adem
F4A	91	Nûr-ı kur ² ânîde-i ^c ayn-ı ^c amâ Çehre-güşâyende-i nağş-ı fenâ
	92	Hâme-zen-i nâme-i va ^c d-i kerîm Tâzegi-i ^c uhde-i ^c ahd-i kadîm
	93	Zâyiçe bend-i ha ^t -ı ta ^k vîm-i pâr Şaf ^h a-neverd-i şeb-i târ u nehâr
E 4B	94	Kârg ^e h-ârâ-yı zemîn-i dermân Kâfile-pîrâ-yı bahâr u hâzân
	95	Pest-güzârende-i hâk-i ha ^k îr Lem ^c a-berârende-i mihr-i münîr
	96	Dâğ-ı nih-i nâşiye-i lâle-zâr Halka-dih-i güş-ı meh-i hâledâr
	97	Râhber-i vâşıla-i güm-rehân Ka ^c be-i ma ^k şûd-ı kühân ü mihân
	98	Sürme-keş-i dîde-i ^c aynü`l-ya ^k în Perde-güşâ-yı tütük-ı hûr-ı ^c în
	99	Şuk ^k a-fîrâz-ı ^c alem-i hâverân La ^c l-tırâz-ı kemer-i kehkeşân
	100	Dâne-nişâr-ı ba ^t -ı zerrîn-cenâh Katre-feşân-ı yem-i kabr-i revâh
	101	Râziğ-ı mevrîd-i lem ^h -i pür-zenân Tu ^c me-resân-ı semek-i bî-zebân
	102	Deste-ger-i mühre-i püşt-i peder Rişte-keş-i gevher-i nesl-i beşer

(91b) nağş-ı/ nefis-i H2: (93a) pâr/ yâr: (95) H1`de yok. (93b) hâledâr/nâledâr F:
(94b)Ka^cbe-i/ kîse-i F: (95/b) hûr-ı ^cîn/ hûr u ^cîn F: (101/a) zenân/zamân H1
zenân/zebân F (bu beytin ilk dizesinde vezin bozuk)

	103	Tîregi-i hücre-i teng-dimâğ Rûşenî-i °aql-ı fûrûzân-çerâğ
	104	Tâb-dih-i la°l-i dil-i âbdâr Hâne fûrûz-ı kafes-i cism-i zâr
H2 5A	105	Âyîne bahş-ı kef-i keşf ü şühûd Şâne-zen-i nâr-ı şu°â°-ı vücûd
	106	Şem°a-fûrûz-ı reh-i şer°-i kadîm Vesvese-sûz-ı dil-i teng-i hakîm
E 5A	107	Mertebe bahşâ-yı şeh-i hâverân Râtibe-fermâ-yı meh-i âsumân
	108	Sun°ı ile oldu sipihr-i berîn Nağş-ı tırâzende-i rûy-ı zemîn
	109	İtmiş iken cânı dilüñ mûnisi Yoğ idi toğuz düzenüñ birisi
	110	Çubbe-i eflâki idüp lâcüverd Yazdı güneşden aña zerrîn verd
H1 65B	111	Kudretini gör bu ne tedbîr olur Hiç ne tecdîd ü ne ta°mîr olur
	112	Künbed-i eşcârı ki zînet ider Her yıl açup anı meremmet ider
	113	Nağle dönüp günbed-i sebz-i sipihr Oldı anuñ mîvesi târîh-i mihr
F4B	114	Kıldı ber-efrâhte bu har-gehi Çodı ref-i târeme sîb-i mehi
	115	Ditrer iken mihr-i sipihrüñ eli Yazdı çemenden yere haçt-ı celî
	116	Kilk-i zer-i lem°a-i mihr-i cihân Düşmege tururdu elinde hemân

(106/b) teng-i/ fülk-i H1: (109b) düzenüñ /düzende F: (112/b)
meremmet/mürüvvet H2: (114/b) def-i/ nih-i F: (116/b) elinde/elinden F

	117	Nîl-i fenâda pür olup °âbirîn Ber-°ağabe oldı basîṭ-i zemîn
	118	İtmese sükkân-ı hilâlî be-dest Eyler idi fülkini gerdûn-şikest
	119	Çeşme-i hûr-mağsim-i eflâk anuñ Feyzinüñ icrâ hûrîdır hâk anuñ
E 5B	120	Hâki ider cur°a-keş-i câm-ı °ışk Çarha çıkar zemzeme-i °ışk °ışk
	121	°İşkını mebnâ-yı vücûd eyledi Şaykal-ı mir°ât-ı şuhûd eyledi
	122	Bâd-ı seher-hîzi idüp pâk-bâz Nahl-i güli itdi hırâmân-ı nâz
	123	Fikret-i °ışk ile dil-i pür-melâl Oldı sağal ile reyâhîn-mişâl
H2 5B	124	Evvel evvel ki yog° idi cihân Olmuş idi ketm-i °ademde nihân
	125	Ya°ni olup noḡta-i °arz u semâ Zîr-i per-i perde-i °ayn-ı °amâ
	126	Sâye-i memdûd-ı şu°ûn-şifât Olmuş idi müstetir-i nûr-ı zât
	127	Cilve-i hüsn eyler idi zât-ı baht Bî-kem ü keyf idi ne fevḡ u ne taht
	128	İstedi bir âyine-i rû-nümâ Tâ ki ola mazhar-ı hüsn ü bahâ
	129	°İşk-ı tağazâ-yı zuhûr eyledi Âyîneyi ġarḡa-i nûr eyledi
	130	Nâzır u manzûr olup âşikâr Mîhr-i ezel oldı tecellî-şî°âr

(117/b) ber-°ağabe/pür-°ağabe H2: (111a) mebnâ-yı/ mînâ-yı F: (125b) perde-i/
merdümüñ H1: (127b) ne fevḡ u ne taht/ ne fevḡ u taht F

	131	Eyledi bir gevher-i yektâ zuhûr Oldı sezâ-vâr-ı tecellî-i nûr
	132	Tûr-veş ol lem ^c adan oldu müzâb Mıhr ile gûyâ ki tegerg oldı âb
E 6A	133	Âbı olup lücce-i gevher-nümâ Kefî türâb oldu buhârı semâ
H1 66A	134	Geldi zuhûr eyledi mahfî künûz Ûdret-i Hakkâ eylemişdi rumûz
	135	Şeş cihet ü nüh felek oldı ^c ayân Birliğine oldı şehâdet-künân
	136	Beste olup silsile-i mümkünât Geldi nüh âbâyla çâr-ı ümmühât
F 5a	137	Kıldı mevâlid-i şülüşe zuhûr Toldı cihân şevk ile mânend-i nûr
	138	Luḡfı eger itmese te ² yid-i kevn Togmaduga döne mevâlid-i kevn
	139	^c Aql-ı ser-efrâzı ^c alemdâr idüp Kâfile-i fikri kafadâr idüp
	140	İtmek için ^c asker-i nefsi tebâh Kıldı bu sahrâda anı rû-berâh
	141	Olmaya tevfiḡ eger behresi Şukḡa-şifât çâk olur zehresi
	142	Vaşf-ı ma ^c ânî ile bulmaz tırâz Aña ne teşbih sıgar ne mecâz
H2 6A	143	Hâşıl-ı kavlı-i hukemâ safsaḡa Mantıḡın eşkâli kuru maḡlaḡa

(134b) kudret-i hakkâ eylemişdi/ kudret-i haḡ ile bilmişdi F H1 H2: (136a) mümkünât/ kâ²inât H1 (b) çâr-ı/câr-ı F: (137b) nûr/sûr F H1: (143a) hâşıl-ı/ hâşılı H1

- 144 Yol bulamaz kimse aña nâme-veş
Kât^c-i lisân itmeyecek hâme-veş
- 145 Eyle ^cAtâ²ıye Hudâyâ ^catâ
Her ^cameli tâ ki ola kimiyâ
- E 6B 146 Zerre-i luţfuñla idüp behre-yâb
Miss-i dil-i zârını it zer-yâb
- 147 ^cArz-ı vâsuhtegi-i münâcât
Be-dergâh-ı hazret-i kâdi`l-hâcât
- 148 Dâd-ı Hudâyâ ki bu naqş-ı zulûm
Eyledi ben hasta-i ^cışka hücum
- 149 Yağdı beni âh ki câm-ı hevâ
Itti reh-i ^cışkda lağzîde pâ
- 150 Kendüsüne derdi yeterken yine
Düşmede dil hûblaruñ derdine
- 151 Kande zuhûr eyledi bir derd-i ter
Murg-ı seher nâlelerümden toyar
- 152 Kande ki bir lâle-ruḥ ola bedîd
Zâhir olur sîned e dâğ-ı cedîd
- 153 Şevk-ı ruḥı kalbüm idüp gam-zede
Şavma^cayı eyledi âteş-gede
- 154 Sübḥa elümde nazârumda kitâb
Fikr-i ḥaṭ u ḥâl ile ḥâlüm ḥarâb
- 155 Gerçi düşer mescide gâhi güzer
Lîk dil-i zâr yabânda gezer
- 156 Şîşe-i nâmûsı çalup yerlere
Yüz suyu döküldi hemân yok yere
- H1 66B 157 Tırma gönül ehl-i niyâz olmada
^cİşk-ı mecâzîde mecâz olmada

(146b) miss-i/ mest-i H1: (149a) âh ki/ âh kim H2 (b) reh-i/beni H2.

	158	Şimdi bu pülden geçebilmek muhâl Cısr-i şırât üzre nice olur ki hâl
E 7A	159	Hiç düşe mi °arifüñ iz°anına Nefse uyup kaçd ide öz cânına
	160	Hayf degül mi bu ki °aql-ı selîm Vesvese-i nefis ile olup saķîm
F 5b	161	Şem°-i cemâlüñ ola pervânesi
H2 6B	161	Mâh-ı °izâruñ ola divânesi
	162	Rû-siyeh-i haşr ide ruhsâr-ı âl Kendin ata âteşe hindî mişâl
	163	Haşm ola dünyâyâ cevânân için Câna kıya vuşlat-ı cânân için
	164	Kînesi hançer gibi şaklı ola Ġamze gibi kanlı bıçaklı ola
	165	Ġayret-i bihude ile ide ceng °Âlem ile ola çû ebrû-peleng
	166	°Âşık-ı şûrîde-dile tâbe-key Tâze ola raĠbet-i deyrine mey
	167	Râh-ı °ibâdetde olup süst ü leng Mey-gedeye gelse ola cüst ü şeng
	168	Dâ°ire-i câmda âvâreler Elde ola sübhâ-i billûr-ter
	169	°İşret ola fikri zer-gerî müdâm Câmı gönülden geçüre şubh u şâm
	170	Hayf ki dünyânuñ olup mâ°ili Akçe sayılmış kavlı ide °âķili
	171	La°net o dînâr ile ol dirheme Kim sebab-i la°net ola avâma

(158a) pül/yol H1 H2: (b) olur/ola H2: (163a) dünyâyâ/dünyâda F (163) H1`de yoktur. (168b) billûr-ter/billûreler F: (169) H2`de yoktur. (170a) hayf ki/ hayf bu F

E 7B	172	Dîni şata devlet-i dünyâ için Olmaya zârî reh-i �uqbâ için
	173	Kir getüre yüzüne �uqbâ gide Şuratına beñzeye dünyâsı da
	174	Hırşı ucından ala yüz kızdura İki cihânda ola yüzi kıra
	175	Berr-i emelde su görünür serâb Sa�y ü talebde nice bir pîç ü tâb
	176	Deşte mânend-i seg-i Kerbelâ Bâd-be-kef ola vü serder-hevâ
	177	Hâkim olanlar gözedüp şadr-ı câh Cânına ol mesned olur kıble-gâh
	178	Gerçi geçer cây-ı nişîn-i imâm Sübha vü seccâdeyi itmekte dâm
	179	Harbe-i hâmeyle salar �arbede Neylesün il arkası mihrâbda
	180	Eyledi seccâde-i hükm-i enâm Rîşede murğ-ı dilini pây-dâm
H1 67A	181	Maşşadı çünkim ola kat�-ı cidâl
H2 7A		Ya talebinde niçün eyler kıtâl
	182	Seg gibi nefsin ki işi kînedir Aña uyup bunca hırıldı nedir
	183	Bâr-ı emânetle dil-i güm-rehüñ Seyrine aldandı bu lu�bet-gehüñ
F 6A	184	Hayf ki sermâyeyi itdün harâb Ya kanı sevdün dir iseñ yok cevâb
E 8A	185	�ömür geçüp eylemedün i�tibâr Vây eger böyle iderse güzâr

(175a) berr-i/tir-i (F) (179a) şalar/ idüp F

- 186 Umarın Allah  inâyet kıla
Bedre amız n r-ı hidâyet kıla
187 M r sid ola sırr-ı neb -i em n
Bineh inallahu me a`l-g fil n

NI MET-İ ŞERİF-İ G ZİN-İ MEVC DÂT
 ALEYHİ VE  ALA  LİHİ EFDAL  Ő-ŞALÂT

- 188 S yleye ey kilk-i bedi u`l-ma  al
Mihbere h mında Fela  n-mi  al
189 Nevk-i d - a  ku la olursun m d m
Őuk a tır zende-i meyd n-ı k m
190   h-ı dev t i re be-Şart-ı cef 
Eyle Bil l-i H beŐi-veş Őal 
191 Ma fel-i evr k  yine zeyn k l
Na t-ı Şerif-i Şeh-i kevneyn k l
192 Sensin ey  h me-i  anber-Őem m
T rfe-siyer-h n-ı neb -i ker m
193 K l s h anu  men ibet-i MuŐtafa 
Men ibetu n  albe ser- -ser Őifa
194 Nok ta-piŐ n-i ha -ı vecd u h l
Merkez-i perg r-ı  ul m-ı ric l
195 Besmele-i f tihat-ı serveri
H time-i defter-i Pey amberi
196 G yet-i emniyye-i ehl-i Ő h d
 illet-i g  ibe-i b d u neb d
197 Ma zen-i Esr r-ı Hud -y  mu  n
Ma la -ı Env r-ı Mu ammed em n
H2 7B 198 A med-i Ma m d eşer-i mu ciz t
Seyyid-i kevneyn-i  aleyhi Ő-Őal t

Başlıkta Őal t/ ta iyy t H: (198a) A med-i Ma m d-ı/ A med   Ma m d-ı F H1
(b) sey id-i kevneyn-i/ sey id l-kevneyn-i F

E 8B	199	Ḥavf u recâ ehline ni ^c mü`n-naşîr Ḥayr-ı şeffi ^c u beşîr-i nezîr
	200	Hâdî-i dîn hâdim-i küfr ü dâlâl Maṭla ^c -i Envâr-ı cemâl u celâl
	201	Pişrev u evvel u âhîrdir ol Nükte-ver-i bâṭın u zâhîrdir ol
	202	°İlm ü °amel zâhir ü bâṭın tamâm Zât-ı şerîfnde bulupdur hıtâm
H1 67B	203	Tâc-ı tırâzende-i levlâkdir Râh-ı nevred-i ser-eflâkdir
	204	°Azmi ledün °ilmi için cezm idi Efḍal ü evlâ-yı ulu`l-°azm idi
	205	Çıkdı ise cânib-i Tûra Kelîm Oldı nebî meclis-i hâşşa nedîm
F 6b	206	Rütbesi vaşfuñ idelüm ihtişâr Ḥâşılı yerden gögeden farkı var
	207	Çarḥda itdi ise °İsâ maḳâm °Arşî güzâr itdi nebî-i enâm
	208	Soñra gidüp şâhsuvâr-ı berrâk Geçdi atı bir nice menzil-i irâk
	209	Yolda selam almağičün gûyiyâ Çarḥ-ı cehârümde Mesîh itdi câ
	210	Ümmî ise mürşidi Rabb-i °Alîm Neyler imiş °ilm-i kelâmı Kelîm
	211	Rûḥ-ı kelâm olsa da ḳavli şaḥîḥ Neylesün iḥyâ kelimâtın Mesîh
E 9A	212	Oldı her eşkâle kelâmı °ilâc Mantıḳuñ eşkâline yoḳ ihtiyâc

(199b) beşîr-i nezîr/ beşîr ü nezîr F: (200a) küfr ü dâlâl/ küfr-i dâlâl F: (201b) bâtın u zâhîrdir/ zâhîr ü bâtındır F: (203a) levlâkdir/ eflâkdir H1: (204b) evlâ-yı/evlâd-ı H2: (210a) ümmî/anı H1 mürşîdi/mürşîd-i F: (211a) kavli /kavl-i F H2

- 213 Dâ'ire-i hey'et ise °aşl-ı fen
Neyler anı °ilmi yerinden gören
- 214 Olmağa ser-ħalka-i peygamberân
Zuhr-ı şerîfindeki ħâtem-nişân
- 215 Mühr-i şerîf ile o şâh-ı güzîn
Ĥüccet-i zahriyye-i menşûr-ı dîn
- 216 Olmağičün şadrını şerħa güvâh
İtdi °ayân mu°cize-i şakķ-ı mâh
- H2 8A 217 İtdi dü-laħt anı hilâl-i benân
Oldı mehûñ ġurresi daħi °ayân
- 218 Kâmeti bî-zıll ise olmaz °aceb
Olmaz imiş çünki kıyâmetde şeb
- 219 Hiç güneşüñ zıllı olur mu °ayân
Nûr ile zulmet nice itsün Ķur°ân
- 220 Ebr ile olsa n`ola ol ser-firâz
Şukķa-tırâz-ı °ilm-i °izz u niyâz
- 221 Oldı qarîn ebre bu deryâ-yı nûr
İtdi dür-i mu°cize bir bir zuhûr
- 222 Buldı deminden iki mürde revân
Ķıldı fürûzende iki şem°-i cân
- 223 İki çerâġ itdi kerem eyledi
Zînet-i miħrâbı himem eyledi
- 224 Lü°le-i simîn olup engüş-t-i pâk
Eyledi dil-teşneleri feyz-nâk
- 225 Kefî güneş oldı benâni şu°â
Âb aña pertev-i pür-iltimâ°
- E 9B 226 Yûsuf-ı °aşr idi nebî ġârı çâh
H1 68A Nûr ile oldı çeh-i Naħşebde mâh

(213b) yerinden/ yerinde H2: (220b) niyâz/ nâz F H2: (222a) mürde/ yerde F: (224a) lü°le-i/ levħa-i H1: (225b) pür-iltimâ°/seyr iltimâ° H2: (226a) ġârı çâh/ġâr-ı çâh F

	227	Rûh-ı revân idi şeh-i pâk-zât Gâr ise oldı çeh-i °aynü`l-ḥayât
	228	Havz u livâ ile görünse o şâh Servili bostâna döne ḥaşr-gâh
F7A	229	°Asker-i mansûr-ı şeh-i kibriyâ Zîr-i livâsına ide ilticâ
	230	Semt-i ḥilâfın tutan eşrâr heb Ola sezâ-vâr-ı fûnûn-ı gâzâb
	231	Olsa n`ola ḥâtime-i enbiyâ Ġayra degül mülk-i Süleymân sezâ
	232	Ḥatm-i rüsül âyet idi ber-kenâr Noktası ol ḥatm-i nübüvvet-şî°âr
	233	Nûr-ı nübüvvet ki tulû° eyledi Maḥla°ına yine rücû° eyledi
	234	Gerdiş-i pür-kâr-ı nübüvvet medâr Başladuĝı noktada itdi qarâr
	235	Halk dü-kevnüñ ki odur °illeti Vaşf ola mı rütbe-i kurbıyyeti
H2 8B	236	Vaşfi çünkim ola Rabb-i celîl Vaşf ide mi anı bu ṭab°-ı kelîl
	237	°Aczüñi bil gâyet himmet budur °Arz-ı zekâ ile zarâfet budur
	238	Sallü °aleyhi ve °âlâ âlihi Mâ galebü°ş-şevkı °ale°l-vâlihi
E 10A		ŞIFAT-I ŞEB-İ Mİ°RÂC VE SEYRÂN-İ SİRÂC-I VEHHÂC
	239	Şeb ki °arûs-ı tutuk-ı nüh kıbâb Çehre-i pür-nûrına çekdi niḳâb

(229b) livâsına ide/livâsı ile F: (232 a) ḥatm-i/ ḥatṭ-ı F: (233a) nûr-ı/ mihr-i F H1:
(235a) ki/kim H2

	240	Oldı ırâzende-i ħargâh-ı mâh Perde-i zembûrî-i şâm-ı siyâh
	241	İrişüp âĥir dem-i bâd-ı seĥer Âyîne-i mâha irişdi keder
	242	Mâh ile şeb hindû-yı âyine-dâr Şanma kelef anda ruĥı �aĥsi var
	243	Var ise ĥall oldı zer-tâb-ı mihr Ĥall ile yazıldı kıbâb-ı sipihr
	244	Ya gül-i ĥurşide toĥundı şabâ Düşdi çemen-zâra varaĥ câ-be-câ
	245	Şalmagiçün mâh-ı nev âfâka lem� Ol gice dîvâra yapuşdurdı şem�
	246	Mâhuñ olup mihr gibi per-tevi Rûz meger eyler idi şeb-revi
	247	Leyle-i �ıyd idi o gice meger Geydi felek nûr ile bayrâmiler
H1 68B	248	Ka�bede ol gice res�l-i g�z�n Olmuş idi g�n gibi تنها-niş�n
	249	Cevr-i �aduvv ile dil-fig�r idi M�ntazır-ı şefkat-ı Cebb�r idi
	250	Gerçi ki nergisleri p�r-ĥ�b idi Ĥalbi vel� gonca-i p�r-t�b idi
F 7B	251	Geldi bur�k ile o dem Cibr�l Ĥazrete irg�rdi ey pey�m-ı Cel�l
E 10B	252	Didi ki mevl� kerem-i ��m id�p Da�vet-i ĥ�s eyledi ikr�m id�p
H1 9A	253	Oldı m�heyy� sa�na derg�h-ı Ĥuds Ol y�ri mihm�n-ı tarab-g�h-ı �ns

(243) F'de (240)'tan sonradır. (249a) cevr-i/cevri H2: (251a) cibr l/cebr  il F (b)
irg rdi/ irg r F

- 254 Pâyüñe yüz sürmek umar nüh felek
Murg-ı kafes gibi tapıda melek
- 255 Sen bu füyûzat ile mümtâzsın
Şâh-ı melek hayl-i felek-tâzesin
- 256 Raḥş-ı Burâkıyla ser-efrâz olup
Günbed-i çarḥa ʿalem-efrâz olup
- 257 Gel beri Mevlâ ile hem-şoḥbet ol
Dâhil-i niʿmet-gede-i vaḥdet ol
- 258 Cilve-gehüñ şaḥn-ı Irem bâğıdır
ʿArşa-i eflâk atuñ oynadıdır
- 259 Kâhkeşân-ı Diclesine şal bıraḥ
Çünkü degül ʿaşıkça Bağdad ırâḥ
- 260 Sürʿat idüp raḥş ile mânend-i berḥ
Eyle felek fülkini envâra ḡarḥ
- 261 Saldı yed-i kudret o rehvâra zîn
Dür gibi ol ḥâne-i zeyne nigîn
- 262 Ğurresi raḥşında çû mihr-i münîr
Bâli aña şaʿsaʿa-i dil-peẓîr
- 263 Mûyı bir yeşim-şifât ü dil-pesend
Añsa şaçı gibi muʿanber kemend
- 264 Lücce-güzâr olmada hem çün nihenk
Ebre atılmaḥda mişâl-i pelenk
- E 11A 265 Haṭve ki ʿazmi semekden semmâk
İki izi noḡta-i eflâk ü ḥâk
- 266 Olmaya meydân dutup kemîn
Başt-ı mekân itse basîṭ-i zemîn
- 267 İki rikâb-ı zeri bî-ḳâl ü ḳîl
Kef-i terâzû-yı şevâb-ı cemîl

(256a) beri/beru H1: (257b) atuñ /anuñ H1: H2`de (259)un dizelerinin yeri deġişik. (265b) eflâk ü ḥâk`ta vav yok H2: (266b) basîṭ-i zemîn/ başt-ı zemîn F: (267b) şevâb-ı cemîl/ tevvâb-ı cemîl F

	268	Hâk-i rehi eyledi sermâye-dâr Müşk-i terâzûsı dinilse ne var
	269	Bendi aña şâh-ı firişte gulâm Destin öpüp hizmetin itdi liham
	270	Anuñ ile tutdı tarîk-i hüda Nağme-i Dâvûd ile gûyâ şabâ
H1 69A	271	Çudse varup eyledi vaz ^c -ı kadem Mescide nûr indi ^c alem-ber- ^c alem
H2 9B	272	Saff-ı rüsûl anı imâm eyledi Peyrevîye cümle kıyâm eyledi
	273	Yürüdi mihrâba o şâh-ı harem Şaff-ı mücâhidle mişâl-i ^c alem
F 8A	274	Oldı gürûh-ı rüsûle muhtedâ Kıldı iki rek ^c at ü didi du ^c â
	275	Ya ^c ni vedâ ^c eyleyüp itdi mürûr ^c Azm-i semâ eyledi mânend-i hûr
	276	Varıcağ ol şâh-ı melânuñ gulâm Çarh-ı berîn eyledi çok iltiyâm
	277	Gerçi ki ferş eyledi askerleri Şanma şafağ şerm ile kan derledi
E 11B	278	Dökdi ^c arağ çarh-ı kevâkib-nümûn Kaşreleri câmeden oldı birûn
	279	Vardı o dem menzil-i mâha o şâh Hâk-i rehine yüzünü sürdü mâh
	280	Dide-i pür-nûrına sürmüş meger Var daği ol sürmeden anda eşer
	281	İrdi düvüm gurfeye ol reşk-i hûr Şubh-ı Rûm gibi aña saçdı nûr

(269b) hizmetin/hizmetin F liham/müdâm H2: (273a) harem/kerem F: (280b)
daği ol sürmeden/daği sürmeden H1: (281a) irdi dem-i gurfeye/irdi gurfeye F

- 282 İtdi debîr-i felege iltifât
Kıldı anı defterî-i vâridât
- 283 Zühre sipihrine olunca revân
İtdi pes-i çengde rûyin nihân
- 284 Diñdi nevâ-sâz-ı süvüm encümen
Ya^cni ki havf eyledi tel kırmadan
- 285 Kıldı sa^câdetle o sultân-ı dîn
Rûyini şem^c-i felek-i çâr-bîn
- 286 Ğarğa-i nûr oldu rahnedan sipihr
Olsa n`ola müzmañil envâr-ı mihr
- 287 Uğradı eflâke giderken o şâh
Günbed-i firûze-i Behrâm-ı râh
- 288 Ezrağ iken günbed-i pencüm-mağâm
Nûrı ile eyledi kâfur-fâm
- 289 Vardı şeşüm mağfele ol âfitâb
Eyledi sa^cd-i felegi feyz-yâb
- 290 Câmi^c-i eflâke iderken ^cubûr
Yağdı o mağşûrede kındıl-i nûr
- E 12A 291 Rûşen idüp encümen-i heftümi
Başdı dağı sa^csa^ca-i encümi
- 292 Tâb-ı rikâb-ı zeri bî-iştibâh
Yağdı Zühâl çehresin itdi siyâh
- 293 İtdi şevâbit feleginden güzâr
Hem-çû nesîm ü taraf-ı lâle-zâr
- H1 69B 294 Eyledi irşâdı ile kâm-bîn
Her birini eyledi mağfil-nişîn
- 295 Oldı o dem cilve-ger-i bâm-ı ^carş
^cArş aña atłasını itdi ferş

(282b) kıldı anı/ kıldı H1: (283b) rûyin-i nihân/ bûyin-i nihân H2: (285b) şem^c-
i/çerâğ H1: (294b) mağfil-nişîn/mağmil-nişîn F

- F 8B
- 296 Vardı o şeh ma^cbed-i rûhâniyye
Çıksa n^ola maḥfil-i fevḳâniyye
- 297 Sidreye vardıkda ceyb-i celil
Ḳaldı o mevḳıfde hemân Cibrîl
- 298 Oldı cüdâ şâh-ı felek-tâzdan
Bâz gibi kim ḳala pervâzdan
- 299 Refref idüp ḥıdmetine buldı baḥt
Eyledi sadrında o sultân-ı taḥt
- 300 Ol dūr-i şeh-vâra nigîn-dân idi
Yâḥûd uçar taḥt-ı Süleymân idi
- 301 Ol daḥi ḳaldı irüp emr-i Ḥudâ
Lâneyi terk itdi mişâl-i hümâ
- 302 Rûh-ı mücerred gibi oldı revân
Oldı mekânı ḥarem-i lâ-mekân
- 303 Getdi bu üslûb ile şad-sâle-râh
Ḳalmadı hiç reng-i sefid ü siyâh
- E 12B
- 304 Bir yere irişdi ki encâmı yok
Seyr ü sükûn ^carz u semâ nâmı yok
- 305 Itdi tecellî aña envâr-ı Ḥaḳ
Virdi tesellî aña dîdâr-ı Ḥaḳ
- 306 Virdi fenâ şa^cşa^ca-i nûr-ı zât
Yandı vücûdında olan fânîyyât
- 307 Her yañadan eyledi esrâr-ı cûş
Oldı ser-â-pâ bedeni çeşm ü gûş
- 308 Gûşe taḳup gevher-i nâ-süfteyi
Ṭuydı nice nûkte-i nâ-güfteyi

(297b) mevḳıf/mevḳi^c H2: (298) H1`de yoktur. (299a) irüp/idüp F: (303a) getdi/geldi F: (305b) virdi/ḳıldı F H1: (307a) her yañadan/bir yañadan F

	309	Haşırına hiç boyun ura mı ^ç aded Ona kifâyet mi ider tavk-ı had
H2 10B	310	Vuşlat-ı maḥbûbda luṭf u ^ç atâ Mümkün olur mı buña ihşâ evlâ
	311	Geldi o dem müjde-i tebcîl ile Sür ^ç at ile gâyet ta ^ç cîl ile
	312	Irdî maḳâmına o rûḥ-ı revân Uyur idi şanki uyandı cihân
	313	Âb u zû zurefâ olup bî-sükûn Olmuş imiş taşt-ı felek-veş nigûn
	314	Niteki inbîk-i hilâl ol zemân Aḳmadın ibriḳden âb-ı revân
	315	Geldi yetiştî o ḥudâvend-i nâs Sür ^ç at-i seyrini kıl andan kıyâs
	316	Halka gelüp luṭfi tamâm eyledi Cümle hediye ile be-kâm eyledi
E 13A	317	Âmed ü refinde erkân-ı veḳâr Sür ^ç at ile gitdüginüñ sırrı var
H1 70A	318	Gitmede var cezbe-i şevḳ-i vişâl Gelmede tebşîr-i ḳulûb-ı ricâl
	319	İkisi de raḥmet idi ümmete İkisi de şefḳat idi ümmete
F 9A	320	Ḥân-ı nevâlinden idüp kâm-bîn Da ^ç vet-i ^ç âm itdi o sultân-ı dîn
	321	Şehd-i şehâdetden olup ḥişşe-dâr Eyledi engüştini herkes be-kâr
	322	Ḳaldı ni ^ç am bî -hadd ü pâyân bize Ḥişşe-i gâ'ib yeter îmân bize

(309a) ḥaşırına hiç bûyın / saġîrine birbirin H1: (310a) luṭf u ^çatâ/ luṭf-ı Ḥudâ H1:
(313b) taşt-ı felek-veş/taşt-veş F: (314b) ibriḳden/ ibriḳde H1

VAŞF-I ÇÂR-YÂR-I GÜZÎN	
RİZVÂNULLÂHÎ °ALEYHİM ECMA°İN	
	323 Şallu °alâ Aḥmed-i Şemsü`l-hedâ Şallu °alâ min tab°u`l-Muştafâ
	324 Şer°ini anuñ eylediler pâydâr Rükn-i nihân-hâne-i dîn çâr-yâr
	325 Eyledi Bû Bekri imâm-ı enâm Şıdḳ ile çalıḫdı o şâh-ı benâm
	326 Oldı fütûḫat ile ol şeyḫ-i dîn Ekber-i eşḫâb-ı resûl-i güzîn
H2 11A	327 Eyledi kezzâb-ı la°ini helâk Oldı muḳâbil aña şıddıḳ-i pâk
	328 Mekkeden ittükde peyember güzâr Şâni-i işneyn idi ol yâr-ı ğâr
E 13B	329 Kim ki reh-i °ıḫda şâdıḳ olur İki kişinüñ biri °âşık olur
	330 Birisi de pâdişâh-ı dîn °Ömer Ḥazret-i Fârûḳ-ı °adâlet-eşer
	331 Şâf-ı güher ḫakîm-i pür-iştihâr Tîḡ gibi cismi şalâbet-medâr
	332 Eyledi te°eddüble ḫadrini pest Bildı hemân ḫıddeti bir mey-perest
	333 Dırra-ı °adlı ki sipihre ura Eñsesini ḫâs gibi ötdüre
	334 °Adlı idüp nazm-ı umûr-ı °ıbâd Ḳaḫrı ile eyledi feth-i bilâd
	335 Biri de °Oşman-ı kerîmü`l-menâl Muhît-i nûreyn-i sipihr-i kemâl

(323) F`de başlıktan öncedir. Başlık, H1`de sadece Çâr-yâr-ı Güzîn`dir. H2`de Çâr-yâr /çehâr-ı yâr biçimindedir. (331a) ḫakîm-i/ḫükm-i H1 (b) cismi/cismin H2: (332a) bir mey-perest/her mey-perest F

	336	Câmi ^c -i Kur ^c ân şeh-i şâhib-hayâ Bende-i maḥcûb-ı ^c atâ-yı Hudâ
	337	Bûs kılp tîğ-i şehâdet-medâr Boynını çün mesh-i kef-i âbdâr
	338	Şıçradı kan muşhaf-ı pür-ğurrete Nokta-i sürh oldı ser-i âyete
	339	Tîğ-i dem-âlûd gibi tünd-ḥû Ḥaclet-i taḫsîr ile sürh-rû
H1 70B	340	Birisi de şâhib-i kadr-i celî Şıhr-i vaşiy ya ^c ni ^c Alî velî
	341	Ḳahrı ile ayırdı der-i Ḥayberi Hem çû girîbân-ı der-i Ḥayderi
E 14A	342	Dest-i şerîfnde degül Zü`l-fikâr
F 9B		Yemde neheng açdı dehen saçdı nâr
	343	Şavlet-i ḳahrından olup lerze-nâk Zehresi tîğinde meger oldı çâk
	344	Ol felege çâre mükemmeldir ol Ḥâmil-i ḥurşîd-i fezâ ² ildir ol
	345	Dîn evine her biri dîvardır ^c Ayn-ı ^c Ali der gibi bîdârdır
H2 11B	346	Oldı iki gevhere baḫr-ı kemâl Vaşıtâtü ^c l ^c aḳd-i imâme mişâl
	347	Her birine vâsıl olur şubḫ u şâm Raḫmet ü rızvân ü şalât ü selâm
	348	Menḳıbet-i câh-ı nebiy-yi emîn Maḫmidet-i ^c utret ü sahb-ı güzîn
	349	Olmaya maḳdûr-ı dil-i pür-melâl Ala mı deryâyı bu şunmuş sifâl

(340a) birisi de/ râbî'i bir H2 (b) sıhr-ı/ şîr-i H1 sıhr-ı/sıhr ü H2: (344a) felege çâre mükemmeldir/ felege mükemmeldir H2 (b) ḥâmil-i/ḥâşılı H1 F: (347a) her birine/ her terine F olur/ola F H1 (b) raḫmet ü /raḫmet-i H2

- 350 Hâmeye sigsun mı bu baħr-ı revân
Ola mı fevvâre yarık nâve-dân
- 351 Hâsılı zer-i süħan-ı âbdâr
ĖarĖa-i ağrağ olur Ėatre-vâr
- 352 Bâri nümûne ideyin saña gel
Diñler iseñ bir süħan-ı bî-bedel
- DÂSÎTÂN-I ĖAZÂ-YI EGRÎ
- E 14B 353 Ėan Mehemmed o Sikender-serîr
Oldı biñ üçde şeh^câlem-i maşîr
- 354 ĖarĖa ĖıĖup debdebe-i Ėabl u kûs
İtdi cülûsunda cihân dest-pûs
- 355 Şâliş-i hem-nâmı idi bî-gümân
Hem dağı sâlis-i^c öşri Ėusrevân
- 356 Pâdişeh-i şâliğ ü^c âdil idi
Edheme zühd ile mûmâşil idi
- 357 Bulmuş idi rûtbe-i zıllullahı
Şalmış idi sâye-i şâhensahi
- 358 Ėanı o server gibi şâhib-kırân
Düşmeni Ėahr eylemede pehlivân
- 359 Ėıldı Ėazâ Ėaşdına cem^c-i nüfûs
Eyledi^c azm-i sefer-i Engürüs
- 360 ĖarĖa ĖıĖup Ėulgüle-i kerre-nây
Ėâs-ı felek oldı mu^callağ derây
- H1 71A 361 RumĖı irüp Ėünbed-i nîlüfere
Mâhî-i sîm oldı yem-i ağzâra
- 362 ĖarĖa irüp bayrak-ı cünbüş-künân
Eyledi ĖâĖ nesri felekden remân

(351b) Ėatre-vâr/Ėatre-bâr H2: (353a) Ėân/cân H1: (354a) Ėabl u Ėûs/Ėabl-Ėûs H2:
(355) F`de yoktur. (357) H2`de yoktur. (361) ve (362) nin yeri değisik H1: (362b)

	363	Urdı �alem sille meh-i env�ara Şanma kelef eyledi �ara yere
	364	C�uŐiŐ-i �askerle zem�n b�-s�k�n Semm-i s�t�riyla felek �ir-g�n
F 10A	365	Şaf Şaf olup altı b�l�k bir yere
H2 12A		K�y-ı zem�n d�ndi hem�n Şeş-pere
	366	�erge ile �ader-i �l� �ıb�b Ol yem-i zeh�arda mevc � hab�b
E 14B	367	�etr-i sefid� ŐeŐer-i nev-m�d Oldı tın�bı a�a �ayt-ı sefid
	368	�urdı ol orduda Şeh-i k�m-y�b �ayme-i zer-beft-i m�lemm�c-tın�b
	369	T�r-ı Őu�c idi meger p�d a�a Olmuş idi s�yesi de r�Ően�
	370	�aret id�p d�Őmen ilen g�ziy�n �omadılar anda mek�n � mek�n
	371	�ar u �as-ı d�Őmeni ehl-i �ıt�l C�mle yudı yay�adı dery�-miŐ�l
	372	�asmu� id�p �ahr ile �addin �em�n Egriye toğrudı o Ő�h-ı cih�n
	373	Eyledi ol �ıŐn-ı �aŐini �iŐ�r D�ireler �ekdi a�a h�le-v�r
	374	�ndi ŐunulduŐa gir�b�nına Her beden�n �aŐası d�m�nına
	375	��b-ı �ay�n eyledi r�z-ı �ıy�m Zelzele-n�k itdi cih�nı tam�m

(364b) semm-i/s m-i H1: (365a) bir yere/ her yere H1: (366) mevc   hab b`da vav yok H1 H2: (369a) t r-ı /n r-ı H2: (370b)  omadılar/ oydılar H2: (370) ve (371) F`de yoktur. (373a) eyledi ol/eyledi o F: (375a)  ay n/ in n H2

	376	Her bedeninden görünüp fetḥ-i bâb Cünd-i zafer oldu o dem fetḥ-i yâb
	377	Nîze-i °asker ki ḥurûşân idi Yemde şa°ab gibi nümâyân idi
	378	Bu şa°ab ammâ ki taharrük-nümâ Virdi pençe zevraḳ-ı cisme fenâ
	379	Şâhı görüp ḳal°aya girdi adû Başladılar cenge hemân sû-be-sû
E 15B	380	Câyın idüp rahne-geh-i seng-lâḥ Başına teng oldu cihân-ı ferâḥ
	381	Ḥandeḳî pür-rümḥ idüp ehl-i sitîz Döndi çeh-i Rüsteme pür-senc-i tîz
	382	Ḥandeḳ-ı jerf oldu yem-i ḥûn-ı nâb Aña yetişmezdi ḥibâl-i şihâb
	383	Cisri olup şekl-i ḥaṭ-ı istivâ Encüm idi °asker-i zerrîn-ḳabâ
H2 12B	384	Ura ura ḳarb-zen-i âheni Döge döge aldılar âḥir anı
H1 71B	385	Soñra idüp cânib-i tâbûra °azm Şâh-ı cihân eyledi âheng-i rezm
	386	Olmuş o tâbûr-ı perîşân me°âl Mecma°-ı mecmû°-ı gürûh-ı ḳalâl
	387	İtmiş idi ser-be-ser ehl-i nifâḳ Ġâyret-i diniyye ile ittifâḳ
	388	Varamayan itmiş idi yarlıḳ Mâl u ricâl ile meded-kârlıḳ
	389	Heft ḳıral ile gelüp bânları Gelmiş idi her ṭarafuñ °askeri

(379) F'de yoktur. (381a) pür/bir H1 (b) pür/bir H1: (382a) jerf/zerḳ F: (383b) °asker-i zerrîn- ḳabâ/ °asker-i bûn-ı ḳabâ F

- E 16A
F 10B
- 390 Ser-be-ser a^cdâ-yı eḡâlîm-i seb^c
Gürk ü seg u ḡûk u ḡar-ı seb^c ü zab^c
- 391 Bağladılar heft şufûf-ı ^cazîm
Ḥandeḡî-var çün der-kâb-ı caḡîm
- 392 Çün dehen-i ejder-i âteş-feşân
Ḥandeḡî hep toḡtolı nâr u duḡân
- 393 Heft kıral ile o ḡavm-i ḡabî
Yürüdiler heft ser-i ejder gibi
- 394 Cûşa gelüp ol yedi deryâ-yı nâr
Toz degül eflâke erişdi buḡâr
- 395 Kimse bu cem^cıyyeti dîvâdda
Görmedi dîvân-ı Süleymânda
- 396 Saflar ile ^carşa-i kîn-i şekl-i muşt
Nîze ile kûy-ı zemîn-i ḡâr-puş
- 397 Pençeleşüp her yaña merdân-ı kâr
Girdi biribirine şaf pençe-vâr
- 398 Eyledi âheng-i veḡâ merd olan
Perde kırup çâder-i nâmerd olan
- 399 Biri biriyle atuşup her merd-i cenk
Başladı hengâmeye tûb u tüfenk
- 400 Gürz pey-â-pey toḡınup miḡfere
Döndü veḡâ ^carşa-i âhengere
- 401 ^cAsker olup lücce gibi pür-ḡurûş
Mevc-i kef-endâz idi destâr-pûş
- 402 Tiḡ gelüp mevce-i deryâ gibi
Oynadı çoḡ kelleler alma gibi

(390) F`de yoktur. (395b) Süleymanda/Süleymanda da H1: (396) H2`de yoktur.
(396) her yaña/ bir yaña H1: (397)de dizelerin yerleri deḡişik H2: (398)de
dizelerin yerleri deḡişik F: (399b) hengâmeye/hengâmede H1:

	403	Cânib-i Islâmda oldu hemân Âyine-mânend-i şikestî °ayân
H2 13A	404	Ferce bulup düşmen-i fırsat-ı taleb Hayme-gehûn yollarına girdi heb
	405	Çahr-ı İlâhî idüp ol dem zuhûr Gayret-i Haq eyledi âheng-i zûr
E 16B	406	Dest-i ricâl ile yiyüp silleler Çaçmağa döndürdi yüzün ehl-i şer
	407	Çarh gibi çarha nigûn-sâr olup Şoñra kafadâr-ı şivâr olup
H1 72A	408	Geldi kırâl anda hatâ eyledi °Âkıbet izhâr-ı zekâ eyledi
	409	°Asker ile gördi ki bulmaz halâş Ger ola biñ cân biri olmaz halâş
	410	Gitdi kırâl anda döküp âb-ı rû Hâl u menâl oldu nâşib-i adû
	411	Geçdi kılıçdan ser-erbâb-ı şer Hat-ı ruh-ı yâr gibi ser-be-ser
	412	Tiğ çeküp Rûm ili serverleri Hep seferî itdi trâş anları
	413	Semm-i sûtûr itdi kimin çâr-ı darb Şoydı trâş itdi kimin ehl-i harb
	414	Bağlu gelüp kimi der-i devlete Cân ile el bağladılar hıdmete
	415	Ma°reke katlâsı olınsa şümâr Olur idi bir nice kez şad hezâr

(403a) oldu hemân/oldı °ayân F (b) mânend-i/mânendî H2 şikestî °ayân/şikestî hemân F: (405) âheng-i zûr/ âheng-i tûr F: (407) H2`de vardır. (410b) hâl ü menâl/ mâl ü menâl H1: (411b) şoydı trâş itdi kimin/ şoydı kimin itdi trâş H1

	416	Oldı ol eşnâda cemi ^c -i diyâr Teşne-i aḥbâr-ı meserret-şi ^c âr
F 11A	417	Düşmen-i dîn ola diyû münkesir Ḥalk-ı cihân olmuş idi muntazır
	418	Şehr-i Sitanbulda bir ehl-i ḥâl Gördi ^c aceb vâkı ^c -a-i bî-mişâl
	419	Mazhar olup merḥamet-i dâvere Dâhil olur meclis-i peygâmbere
E 17A	420	Gördü ki eşḥâb-ı bedi ^c ü`l-beyân Cümlesi ol fetḥ ile râṭbü`l-lisân
	421	Birisi dir kim irişüp ḳahr-ı Rab Gitmiş idi ^c asker-i Islâm heb
	422	Virmedi maḡlûbî-i şâha rızâ Ġayret-i hem-nâmî-i ḥayrû`l-verâ
H2 13B	423	Oldı bu yüzden aña ikrâm-ı ḥaş Bir nice yüz biñ kişi buldı ḥalâş
	424	Diñle bu maẓmûn-ı bedi ^c i dilâ Añla nedir câh-ı ceyb-i Ḥudâ
	425	Câ`iz ola münkesir olup sipâh Bunca müselmân ola cümle tebâh
	426	İsm-i Meḥemmed ola ḥırz-ı emân Ḳudret ile añla bu ceyş-girân
	427	Minnet ol Allah`a ki ol padişâh Eyledi ^c işkında bizi ḥâk-i râh
	428	Eyledi ol fâyiz-i cûd u kerem Ḥayr-ı nebîye bizi ḥayru`l-ümem
	429	Kâfir-i nefis eyleye mi hiç ziyân Biz nice ḥünkâra ḳuluz gör hemân

(420a) gördü ki/gördüğü H2: (421a) irişüp/erişüp H2: (422a) şâha/şâhı H2: (425a) sipâh/siyâh H2: (426/b) bu/bir H1: (429a) ziyân/zamân H1

- 430 Şer'î kavî müstenid-i pâkdir
Fahr-i cihân mazhar-ı levlâkdir
- H1 72B 431 Budur ümîdim ki o sultân-ı dîn
Nefs-i cihâdına da ola mu'în
- 432 Bula 'Atâ'î gibi işkeste-tâb
Nâmını zıkr itmekle fetḥ-i bâb
- E 17B 433 Kışver-i ma'c'nada ola dâ'imâ
Ḥâme-i te'lifî muzaffer livâ
- SİPÂS-GÜZÂRÎ-İ HAZRET-İ PÂDİŞÂH-I
İSLÂM SULTÂN MURÂD ḤÂN İBN-İ
SULTÂN AḤMED ḤÂN HEDALLAHÜ
ZİLLU'L-ÂLÂ HEDİYYÜ'L-AVÂM
- 434 Şükr-i Ḥudâ buldı ser-â-ser cihân
Şâh-ı cihân-bân ile emn ü emân
- 435 Sâye-i ḥaḳḳ-ı dâver-gitî-penâh
Ḥusrev-i dîn şâh-ı selâḥîn-sipâh
- 436 Tâc-ı rubâ-yı ser-i gerden-keşân
Bâc-nihi-i gerden-i Dârâ vü şân
- 437 Taḥt-ı tirâzende-i zerrîn-külâh
Şem'î ser-â-perde-i ḥıfz-ı İlâh
- 438 Şâh-ı kerem vâriş-i evreng-i cem
Ḥâriş-i ma'c'mûre-i mülk-i ümem
- F 11B 439 Zîver-i zer silsile-i Ḥüsrevân
H2 14A 440 Gevher-i gencîne-i 'Osmâniyân
441 Kible ki dîn u düvel-i Ḥân Murâd
Ḥusrev-i Cem kevkeb-i Sultân Murâd
441 Kulları silkinde çok encüm gibi
Nice vezîri var Aristo gibi

(432)F`de yoktur. (436b) bâc/tâc F: (437b) şem'î/sem'î H2

	442	Bulmadı bâbında maḥall-i cülûs Ḳulluḳ ider dâver-i Efrenc ü Rûs
	443	Mazḥar-ı luṭf olalı cengîziyân Ḥusrev ider reşk ile eşkin revân
E 18A	444	°Adli eger peşseye ḳuvvet vire Şîr-i nerûn vara gözine gire
	445	Mûra ger iḳbâl ile itse nigâh Ser-şiken-i mâr ola bî-iştibâh
	446	Ḳahr-ı ğazâla ger ide dostî Ḳurtaramaz şîr-i ğarîn postî
	447	Oldı °aşâsıyla yasaḳçı şebân Gürk-i ḥarâmîye irişdi ziyân
	448	Şunmadı hiç ḥân-ı ḥarâma eli Gergedân oldı başı hevâ güli
	449	Fil ṭurup ḥıdmet-i mihmânına Açmış iki sofrâ iki yanına
	450	Mâhî-i deryâ ki olup bî-emân Biri birin yerdî ğazâbdan hemân
H1 73A	451	Nîzelerin eylediler der-ġılâf Oldı biri birisine sîne-şâf
	452	Geydi yeşil şûfını şûfî-şifât Her birisi uçmaġa açdı ḳanât
	453	Ġâyet-i ümn ile vuḥûş u tuyûr İtmede gülbank-ı şafâ vü sürûr
	454	İns ü peri dîv ü ded ü vaḥş u ṭayr Hiç degül daġdaġa-endâz-ı ġayr
	455	Her biri öz hâline meşġûldür Behre-ver-i ġâyet-i me'mûldür

(442a) bâbında/yanında H1: (446b) postî/bostî F: (447a) °aşâsıyla yasaḳçı şebân/°aşâsıyla şebân F: (449) H2'de yoktur. (451) ve (452)nin yerleri deġişik H1: (455) H2'de yoktur.

	456	Nâle-i bülbül pür ider gûşını Goncalar açmaz leb-i hâmuşunu
E 18B	457	Bâz-ı kebûterden idüp ictinâb Hasret-i kebk eyledi bağrın kebâb
	458	Irmek için gayet emniyyete Bende-i şâh oldu gelüp hıdmete
	459	Şâh ki maqşûd ide küşte kışâş Olmaz o dem kebk ü kebûm halâş
H2 14B	460	Urdı leb-i fitnesine mühr-i emân Koz kabına koydı cihânı hemân
	461	Râ ² yet-i pür-nûrına divâne-veş Kendin uran per yağa pervâne-veş
	462	Cerb-i zebândır kılıcı dâ ² imâ Dem-be-dem içmekde mey-i dil-güşâ
F 12A	463	Haşmuñ ider yüregi yağın müzâb Anda kalur nitteki dehen ber-âb
	464	Hûn ile oldukça dili la ¹ -fâm Gevher-i nâ-süfte tekerler müdâm
	465	Dilber-i ter-dâmen-i rûy-ı zemîn Oldı tevellâ-yı şakîden emîn
	466	Mülk-i emîn Vâdî-i Eymen gibi Ni ^c met ile tûde-i hırmen gibi
	467	İtdi cülûsındaki en ^c âm-ı ^c âm Garğa-i sîm itdi cihânı tamâm
	468	Sîm degül bezl-i zer-i nâb ile Keffe-i mîzânları pür-âb ile

(459b) kebûm halâs/kebûter halâş H2: (460a) fitnesine/fitneye H1 mühr-i emân/
kahr-ı emân H2: (463) ile (464)ün yerleri değişik F: (464) H2`de yoktur. (465)
ile (466)`nın yerleri değişik. (467a) ^câm/tâm H2

	469	İtse n`ola ehl-i dile iltifât Oldur olan devlete lâyıķ zekât
E 19A	470	Ehl-i suħan oldu nazır kerdesi Gevher olur feyz ile perverdesi
	471	Fikreti ĥayretde ehl-i vuķûf Sözleri reşk-i ĥükm-i feylesôf
	472	Oldı Sikender gibi evzâ ^c ı ĥûb Âyinesi ser-be-ser ehl-i ķulûb
	473	Eyledi ĥün sâl-i ģalebde cülûs Ser-keş olan itdi gelüp ĥâk-bûs
	474	Râbi ^c -i hem-nâmıdır ecdâdınıñ Dâd olur ķâfiyesi adınıñ
H1 73B	475	°Ömrüni ĥâķ ol ķadar itsün ziyâd Tâ ki ola nazm-ı cihân müstezâd
	476	İde serîrinde müşeyyid esâs °Avn-i ĥudâvend-i serîre şinâs
		SEBEB-İ TE°LİF-İ KİTÂB
H2 15A	477	Bir gice kim şu ^c bede-bâz-ı cihân İtmiş idi mûhre-i mihri nihân
	478	Dîde-i mâĥiye dönüp encümi Taşdı şebûñ yine siyeh ķulzümi
	479	Necm ile mecdûra dönüp âsumân Şanma şafaķ nişter-i berķ aldı ķan
	480	Añdurur encüm ile meh rûşeni Yıldırım ile ķafes-i âheni
	481	Mâĥ-ı kelefdâr degül âşikâr Sîme sevâd eylemiş üstâd-ı kâr

(471b) sözleri/sözlerü H2: (473b) ĥâk-bûs/dest-bûs H2: (479b) aldı/oldı H1:
(481b) sîme/mîme H2

E 19B	482	Zengî-i şâmâ meh-i ğırrâ habîb Âyine-i rûyine olmuş raķîb
	483	Ķalb-i perîşan o gece cem ^c idi Bir ben idüm sâye idi şem ^c idi
	484	Şem ^c üñ olup ^c aşkdan âmûzişi Ħâsılı gönülce idi sûzişi
	485	Sefere şalup dikdi bir a ^c lâ çerâĝ Yaķdı ışıklar gibi farkına dâĝ
F 12B	486	Buldı dil-i rûşeni nûr-ı hedâ Oldı tarîķ erlerine reh-nümâ
	487	Ķaldurup âĦir ^c alem-i şu ^c le-ser Başladı cem olmaĝa pervâneler
	488	Görüp anı maĦrem-i râz anladum Cırb-i zebân ehl-i niyâz anladum
	489	Aña yanup yaķılup itdüm Ħitâb Virmedi Ħaşr oldu su ³ âle cevâb
	490	Ġâlib imiş gördüm anuñ riķķati Sûzuma vü âhuma yoķ tâķati
	491	AĦir olup za ^c file bîhûş-ı Ħâb Buldı sükûn tâb-ı teb ^c -i ıztırâb
	492	Şubh irüp mevce-i sîmâb-ı nâb Geldi kenâra güher-i âfitâb
	493	Râ ³ yetini dikdi sipihre hemân Aldı bu bârû-yı şeh-i Ħâverân
	494	Cümlesin âreste idüp ufuķ Açdı ruĦun duĦter-i la ^c li tütuķ
E 20A	495	İtdi teneffüs dehen-i şubĦ-gâh Oldı mükedder yine mir ³ ât-ı mâh

(482b) raķîb/naķîb F: (484b) gönülce/gönlümce H1 H2: (485a) a^clâ/özge F:
(493a) hemân/her an H1: (494a) cümlesin/cümlesine H1

H2 15B	496	Dürdi şebûñ defter-i °ömrün sipihr Hâll ile başdurdı hâṭ-ı şâmı mihr
H1 74A	497	Ben de çıkup hânedan oldum revân Şu gibi bir gülşene vardum hemân
	498	Gördüm irüp mevsîm-i bâğ-ı bahâr Ṭarf-ı çemen çün hat-ı müşkîn-bâr
	499	Pür-varaḫ-ı sebz idi her nahl-i verd Kavladı gûyâ felek-i lâcüverd
	500	Şunmuş elin nahl-i dilârâ yine Ṭâḫ-ı felekde mehûñ elmâsına
	501	Bâd-ı sabâ bâğa olup dür-nişâr Ṭıtdı çemen dâmen el açdı çenâr
	502	Ṭamladı gûyâ ki bu tâḫ-ı fenâ Kâse ḫodı nergis ü gül câ-be-câ
	503	Düşdi külâhı eğilüp goncanuñ Sünbüli tağıldı. yine gülşenüñ
	504	Bâd ile ezhâr ki ḫalkar düşer Sanki adım ḫalkar idi tâzeler
	505	Lâlede jâle ni°am-ı ma°nevî Beyze ile mâ°ide-i °Isevî
	506	Gül-varaḫ-ı sebzden itmiş zuhûr Şu°le şalar her biri ḫındîl-i nûr
	507	Târ-ı şu°â°ı gör o ḫındîl ile Çıkmağa ṭurur göke zenbîl ile
	508	Geh varaḫ-ı verd gehî dürd-i mül Bezme şaçıldı yine gül üzre gül
E 20B	509	Şîşe-i rengîn ile güller ki var Dîde-i pür-hûn ile °aḫs-i °izâr

(498b) müşkîn-bâr/müşkîn-i yâr F: (499a) pür/bir F: (500a) dilârâ yine/dilârâsına
F: (502) H2'de yoktur. (507a) şu°â°ı/şumârı H2

	510	Şîşede sünbülle gül-i ergavân Oldı şulı lülede nâr u duhân
F 13A	511	Şîşe-i rengîn ile verd-i sepîd Penbe dehânında pür olmuş nebîd
	512	Ġonca gelüp şîşe-i gül-gûn ile Bülbüli ħodı dil-i pür-ħûn ile
	513	Şevħ ile az ħaldı olup naħme-zen Ġonca-i gül nâle ħıla ħalbden
	514	Gördüm olur na ^c ra-zenân şevħ ile Bülbüli mest eyledüm ol zevħ ile
H2 16A	515	Derd-i dilümden aña virdüm peyâm Şandum anı ħâbil-i sevħ-i kelâm
	516	Ya ^c ni olup şöħbetinüñ tâlibi Şandum anı söyleye âdem gibi
	517	Bildüm anuñ da sözi yoħ arada Ġam ħomamış tâb o bî-ħârede
	518	Âteş-i gülden küll olup nâtüvân Tâħati yoħ üf diseñ uçar hemân
	519	Ben bu ħayâlât ile bî-tâb iken İrdi hemân sûziş-i âteş-figen
H1 74B	520	Ya ^c ni gelüp mevsîm-i tâb-ı temûz Şaldı hep eczâ-yı çemen-zâra sûz
	521	Yandı şükûfe dil-i Vâmıħ gibi Nâme-i küstâhî-i ^c âşık gibi
E 21A	522	Buldı temûz ile ħarâret cihân Girmege deryâya şular atdı cân
	523	Şaldı zemîne dem-i bâħûr tef İtdi şular ħaynayup izħâr kef

(511a) sepîd/sefid H2 (b) pür/birer H1: (513b) nâle/naħme F: (515a) derd-i dilümden/derd ü dilümden H2: (520a) tâb-ı temûz/ tâb u temûz F

	524	Lâneleri pûteye döndürdi tâb Hânçer-i sûsende komamışdı âb
	525	Câm-ı felek olmuş iken ser-nigûn Olmadı bir reşha-i kemter birûn
	526	Rûmı temûz eyledi mülk-i ʿarab Döndi ʿarağ-hâneye her hâne heb
	526	Yer delinüp geçdi yere âblar Bulmağa dolanmada girdâblar
	527	Çeşmedeki lüle-i deryâ-feşân Tâb ile çün lüle-i berg-i duhân
	528	Şöyle kurutmuşdı anı âfitâb Burmağ ile çıkmaya her katre âb
	529	Her kişi leb-teşne vü bîmâr idi Yüze gelür cûy-ı ʿarağ-vâr idi
	530	Kalmadı hiç hâlûmi şerhe mecâl Tâbiş ile gelmiş idi başa hâl
F 13B	531	Bir nefese yoğ idi tâb u tüvân Belki nefesden tutuşdurdı zebân
	532	Her kişi dem-beste vü bî-tâb idi Cûy-ı ʿarağ mevcine garğ-âb idi
H2 16B	533	Olmayup enfâş-ı şabâdan eşer Atmaz idi nabzını şâh-ı şecer
E 21B	534	Girmiş idi hâke şular çün künûz Lîk ayağı şogumamış idi henüz
	535	Nâgeh irüp mevkeb-i şâh-ı hazân Şaçdı yolına zerini gülsitân
	536	Bağ-ı bahâr oldu hazândan hazîn İrdi şabâyâ nefes-i vâ-pesîn

(525) te dizelerin yerleri değişik H2: (526) da dizelerin yerleri değişik H2: (526b) dolanmada/ıolanmada F: (528b) her/bir F: (530b) tâbiş ile/ tâb ile H2: (532a) her/bir H1 (536b) vâ-pesin/âpesin H1

	537	Hem-ser olup renkde nesrîn ü gül Lâle saçıldı yere çün dürd-i mül
	538	Zerd ü nizâr olmağıla her biri Farq idemezler gül-i ra ^c nâları
	539	Oldı ya vîrân şehr-i gülsitân Eyledi hep hâsılını za ^c ferân
	540	Deste iken la ^c li vü aq kâğıdı Uçdı gülüñ bunca tabaq kâğıdı
	541	Berg-i giyeh kim dökülür sebzedem Hâvı giden çûkaya döndi çemen
H1 75A	542	Ayağa saldı güli bâd-ı vezân İtdi hevâ berk-i hazânı hizân
	543	Mâtemiyân oldı hezârân-ı bâğ Oldı siyeh-pûş anı sanma zâğ
	544	Oldı hebâ şevket-i şâh-ı bahâr Buldı fena berq ü nevâteng-bâr
	545	Her kızarar berq-i hazân bir lisân Cümle fenâ zıkrı ile hem-zebân
	546	Dögünerek aqmada cûy-ı çemen Turma yolınmağda idi yâsemen
E 22A	547	Cûları gördüm ki olup kalbi pâk Pister ü bâlinin idüp seng ü hâk
	548	Yardan uçmuş yaqalar çâk ider Sâlik olup turma yolun pâk ider
	549	Hem-rehi ki hâr-gehi hâredir Ol da benüm gibi bir âvâredir

(541b) çûkaya/çûhaya H1: (544a)şevket-i /kişver-i H1: (544) F ve H2`de yoktur.
(546b) turma/durma H2 yolınmağda /bulınmağda H2 (541a) cûları/cûyları H1
seng/teng H1 seng ü hâk/seng-hâk F: (548b) turma/durma H2: (549a) hâr-gehi/
hâr u gehi H2

	550	Bir dem anuñ yanına itdüm güzâr Kıldum anı âyine-i kalb-i zâr
	551	Hâl-i dil ile aña itdüm suâl Derdleşüp ta ki tıyam hasb-i hâl
	552	Didi benüm dañi odur sür ^c atüm Ğarğa-i girdâb-ı yem-i hayretüm
H2 17A	553	Derd-i dile çâre idüp cüst ü cû Bunca zamân gezmedeyin sû-be-sû
	554	Derd-i dile çünki tesellî gerek ^c Azm idelüm gel beri deryâya dek
F 14A	555	Gördüm anı dökdi baña tatlı dil Düşdüm o dem yanına mânend-i zıl
	556	Oldı şitâ şarşarı cünbüş-künân Düşdi bürüdet araya nâgehân
	557	Rûy-ı dile asdı bürüdet niğâb Aramıza geldi yağ oldı hicâb
	558	Şırça sarây içre idüp câyını Çekdi hemân dâmenine pâyını
	559	İtmedi bir reşha-i kemter beyân Olmadı maqsûd ile raţbu`l-lisân
	560	İtdi şitâ şarşarı şöyle hücûm Şişe-i çarğ içre söyündi nücûm
E 22B	561	Söndü şebüñ şem ^c a-i bâlâgeşi Kaldı fitil uçlarınıñ âteşi
	562	Çatladı gûyâ ki kef-i âfitâb Sanma şafağ aqdı biraz hûn-ı nâb
	563	Sebzeleri berf ü yağ itdi mağal Oldı leb-i cûda ağarmış şağal

(555a) tatlı/tatlu H1 yanına/pâyına F: (558) F ve H2` de var. (563b) leb-i cûda/leb-i cûyda H2

	564	Sebze haṭın berf yağup bî-hisâb Ḥall ile başdurdı ezüp sîm-i nâb
H1 75B	565	Nîze-i yaḥla n ^o la itse ^c ubûr Oldı şitâ ḥusrev-i sâhib-zuhûr
	566	Lagma dönüp cûy-ı revân zîr-i berf Yaḥdan aña köprüler oldı şigerf
	567	Sönmeye ta şem ^c a-i çarum kıbâb İtdi nihân-ı dâmeni içre sehâb
	568	Berf yağup ḥurde-i şükker gibi Kaṭre toñup oldı şükker leblebi
	569	Bâd-ı şitânuñ işi ta ^c kid idi Şu şeh-i yaḥ şükker-i fânîd idi
	570	İtmiş iken câyini ceyb-i sehâb Pençesini cem ^c idemez âfitâb
	571	Geşt ü güzâr eyledüm âfâkı çok Bildüm anı ḥaşılı hem-ḥâl yoḡ
	572	Râci ^c olup gûşe-i gam-ḥâneye Bülbüle döndüm ki gire lâneye
H2 17B	573	Vaḥdete tebdîl kılup keşreti Düşdi dil-i zâr ile cân şöḫbeti
E 23A	574	Yâd idüp aḥvâl-i perîşânımı Cûşa getürdüm dil-i nâlânımı
	575	Nâle kılup gerdiş-i eyyâmdan Didüm aña çekdigüm âlâmdan
	576	Zaḥm-ı gam itdi nemek-pâşlık Kıldı tesellî ile yoldâşlık
	577	Menḡabet-i gerdişi asl eyledi Çarḡ elemin başkaca faşl eyledi

(564a) haṭın/ḥaṭ-ı F: (565b) ḥusrev-i/ serd-i H1: (567) H2`de yoktur. (568b)tonup/
dökdi H1: (571a) geşt ü güzâr/ geşt güzâr H2 (577a) gerdişi/gerdiş-i F (b) başkaca
faşl/başkaca bir faşl F

DER-ŞİKÂYET-İ RÛZGÂR Ü ÇARH-I
ĞADDÂR

F 14B	578	Kimseye hiç gerdiş-i pür-şer ü şûr İstedigi gibi verür mi huzûr
	579	Kimse olur mı siteminden emîn İtmeyecek yerini zîr-i zemîn
	580	Şa ^c şa ^c a-i mihrûñ işi kâhrdır Luţfi yedi tası geçen zehrdır
	581	Cevre ne ^c âlem ne hûd âdem döker Zehre ne câm-ı mey ü ne Cem döker
	582	Ṭâli ^c -i bed-hem-dem ü hem-kârıdır Kevkeb-i ğaddâr taraf-dârıdır
	583	Mâh-ı nûk-i câna ider cilve-ger Ehl-i nazâr aña ırakdan bakar
	584	İtse taḥassür nazârın her zamân Leb yerine çeşmi ter olur hemân
	585	Ḥarca sürüp niceyi lâri gibi Mürde-çerâğ itdi fenârlar gibi
E 23B	586	Mantıq-ı ^c Atṭarı idüp târ-mâr Kâğıd-ı ^c atṭâr ider rûzigâr
H1 76A	587	Şaldı şuya nuşhayı çarḥ-ı kühen Şorar isek hikmeti Loqmândan
	588	Âyine-i hâtır olup zenk-zâr Jeng ile pür raḥne olur tığ-vâr
	589	Mışkalenüñ minnetine døyemez Pârelenür şıķletine døyemez
H2 18A	590	Gözümü açar ehl-i dil-âlâmdan Şa ^c şa ^c a-i ḥançer-i Behrâmdan

(578b) istedigi/istedügi H1: (579b) zîr-i zemîn/zîr ü zemîn H2: (581a) ^câlem ne hûd âdem/ câm ne hûd câm H2: (584b) çeşmi ter/çeşm-i ter F H1 olur/eyler H2: (586a) târ-mâr/târ u mâr H1: H1: (590a) gözümü/gözün F H1

- 591 Kâh-ı felek kaçır-ı Züleyhâ mişâl
İtdi nice Yûsufa nîreng ü âl
- 592 Aldana mı hiç tıyan bendini
Anlar o naqş ile hemân kendini
- 593 Vâ'iz-i şehrüñ de sözi bir belâ
Her sözi bir neşter-i tîr-i cefâ
- 594 Kürsi-i va'zında bahâne bulur
Üstümüze tırma havâle olur
- 595 Ebr-i bahâr u mehe gerdûn-şifat
Kûpi yur üstine çıkar 'âkıbet
- 596 Biz kuduğ âdem yerine anı heb
Söylemez âdem gibi ol bi-edeb
- 597 İşler ider 'âşık-ı derd-keşe
Gâh çeker gâh soğar âteşe
- 598 Furnı idi tut ki cehennem anuñ
Tâbesi içinde bu 'âlem anuñ
- E 24A 599 Nice kefen şoyıcı nebbâşeler
Keşf-i kûbûr itmege mâlik geçer
- 600 Baqma riyâzetdeki da'vâsına
Aş yerürler ölü helvâsına
- F 15A 601 Derhem olur dirhem ü kîrât için
Biri birin öldürür iskât için
- 602 Hişşe-i iskât için az çok
Düşse tarîkatden eger bâki yok
- 603 Seg gibi kurbân etine diş biler
El alanuñ ayağın almak diler
- 604 Nâmını çekmekde Hudâyileruñ
Dâd elinden bu mürâyileruñ

(591b) nice Yûsufa/nice bir Yûsufa H1: (593b) sözi/ta'nı F H1: (594b)
tırma/durma H1: (598a) furnı/karnı F H1: (600b) yerürler/sürerler F

	605	Dilde ʔolı ʔubb-ı direm muʔtefi Zıkr-i ʔafi yerine Őirk-i ʔafi
	606	ʔûblaruñ ʔıŐkı da serir-i belâ Oldı ęam-ı ʔıŐkı belâ-ber-belâ
	607	Bezı kılup mihr ü vefâ ʔırmenin Bir iki zer viren alur dâmenin
	608	Laʔli ki Şükker gibi lezzetlidir EkŐiye taqlıdi ʔacib ʔatlıdır
H2 18B	609	Tir-keşe dönse dil-i mübtelâ ʔırmaz oğın ʔoldurur ol ʔaŐı yâ
H1 76B	610	Çeşmine pirâhen-i bâdâm-veş ʔûn-ı dil-i ʔaŐık olur perde-keş
	611	Her biri bir Rüstem-i Őaʔib-ķıran Kendi ķılıç ęamze cihân pehlivân
E 24B	612	Lîk ne ķaçan ʔâŐıķa mihmân olur Yârelere sarılacaķ cân olur
	613	Zell ü tevâzuʔ ile ider ser-fürû Meskenet ü luţf ile ķor ʔâke rû
	614	ʔaŐrada mirriḥ gibi tiğ-keş ʔâneye geldükçe olur zühre-veş
	615	Bir yaña cevri-zurefâ-yı zamân ʔalķa sitem eylemede ʔurde-dân
	616	MuḥliŐedir cümle ihânetleri Sâde-dile reng ü zaraʔetleri
	617	ʔubb-ı Őefik oldı Őıkâķa bedel Cây-ı ʔuķûķ oldı ʔuķûķa maḥal
	618	Yüze ęüler sâğar-ı raḥŐân gibi Lîk yaķar mihr-i dirâḥŐân gibi

(605a) ʔolı/ʔolu F: (608b) taqlıdi/nisbeti F ʔatlıdır/tatludur H1: (612a) lik ne ķaçan/lik ķaçan F H2: (614a) mirriḥ gibi/mirriḥ-Şıfat H2: (617b) maḥal/bedel H1.

	619	Luṭf ile mâhî gibi raṭbû`l-lisân Nişter-i nebtîzi velî der-meyân
	620	Hezle dönüp °arz-ı muḥabbetleri Maşaralığ oldu ḥaḳıḳatleri
	621	Ḥullet ile °arz-ı ḥulûş u vedâd °Işık-ı mecâzî gibi heb bî-sedâd
	622	°Ahdî de ikrârı da cümle hebâ Şâhid-i bâzâr gibi bî-vefâ
	623	Şubḥ-ı nuḥustîn gibi dem-serddir Ḳaḥbe-i dünyâ gibi nâmerddir
F 15B	624	Resm-i muḥabbetde şebât u devâm Sâye-i zülf büt-i °ar°ar ḥırâm
E 25A	625	Şoñra bürüdetle ider münfa°il Ḥâşıl ider derd hemân ehl-i dil
	626	Kimi olur gırre-i câh-ı ḳavî Ehl-i tama° nikbetî-i ma°nevî
	627	Şöhret için ḥaşmeti tevfir ider Şehri gezer kendüyi teşhîr ider
H2 19A	628	Kimisi âdem geçinür mâl ile Farḳı yoğ iken ḥar-ı ḥammâl ile
	629	Ḥisset ile cem-i zer ü sîm ider Mâlını sermâye-i ta°zîm ider
	630	Ḥalḳ çeker şıḳletın ol dirhemüñ Ṭut ki velî ni°metidir °âlemüñ
	631	Sofrası nân hicri ile pîç pîç Hâle-i bî-mâḥ görünsün mi hiç
	632	Cümlesi nâdân u ḥar-ı nâpesend Düşmen-i erbâb-ı dil ü hûşmend

(619a) luṭf ile/nuṭḳ ile F: (621a) ḥullet ile /ḥisset ile H2: (622b) bâzâr/pâzâr H2:
(623a) dem-serddir/demserdler F H2 (b) nâmerddir/nâmerdler F H2: (625b)
derd/derdi F: (627) teşhîr/ teşcîr H2: (631b) bî-mâḥ/nev-mâḥ H1

H1 77A	633	Oldı husûsa ki günâh-ı °azîm Şâhibinüñ bîm ile albi dü-nîm
	634	Ma°rifet ü nûkte-veri şâ°iri °Afv-ı abûl itmek olur sâ°iri
	635	Şi°r diyen mücrim olur lâ-cerem Sihr gibi ehlüñ ider müttehem
	636	Vây aña kim şâ°ir-i muhtâc ola Faqr ile şâyende-i ihrâc ola
	637	Nâmı anuñ rind ise tarrâr olur Merdek-i dervîş ise cerrâr olur
E 25B	638	Medhın iden kızb ile şöret bulur Toğrusunı söyler ise hicv olur
	639	Hâşılı yok cîs-i fenâda huzûr Cây-ı huzûr ister iseñ kıl °ubûr
	640	Gel beri ey sâi-i ferru-kadem Câm-ı tarab-rîz ile kıl def°-i am
	641	Gerdiş-i gerdûndan alup intiam Eyleye kim tûs-ı ibâli râm
	642	Eyle gurûr ehlini âzürde-dil Ta ki helâk ola gören mürde-dil
	643	Çehresine cür°a-feşân olalum Giryesine hânde-zenân olalum
	644	Demdir eyâ nây-ı nevâz-ı alem Eyle biraz bezme münâsib naem
	645	Dehre yine ulgule-i tâze şal Günbed-i gerdûna bir âvâze şal

(636b) ihrâc/ıfrâc H2: (638a) medhın iden kızb ile/ medh-i dîn-i kızb ile F: (640a) beri/beru H2 (b) tarab-rîz/tarab-dîn H2: (641b) tûs-ı/tûsın F H1 H2: (644b) bezme/bezm-i H2: (645a) yine/biraz H2 tâze/nâle H2

H2 19A		SÂKÎ-NÂME
F 16A	646	Şevke gel ey cür ^c a-keş-i câm-ı kıuds Şâkî-i bezm-i tarab-efzâ-yı üns
	647	Kand-i lebûñ kıatre-i âb-ı hayât Cür ^c ayı itseñ n`ola kıatr-ı nebât
	648	İtdi lebûñ aña meger feyz-i cân Söylemege başladı şîşe hemân
	649	Câm-ı ^c araqla mey-i gül-gün gerek Şubh-ı şafâdır tarab-efzûn gerek
E 26A	650	Eyle ^c araqla mey-i nâbı revân Aklı kıızıllı gibi kııl hem- ^c inân
	651	Oldı ^c araq bir yakıcı dil-rübâ ^c Aqlını aldursa görenler revâ
	652	Rûh-ı revân bâde-i rummânîdir Câm-ı ^c araq cânumuzun cânıdır
	653	Dem-be-dem üftâde-i tâq-ı fenâ Meyde bulur hâsiyet-i mûmiyâ
	654	Cevher-i mâhiyet-i Hâtemdir ol Âb-ı hamîr-i tarab-ı Cemdir ol
H1 77B	655	Cüz ^c -i kıavî hâsiyet-i pür-tarab Aşl-ı ferâh-ı mâ ² a şûr u şağâb
	656	Lem ^c asıdır ^c unsûr-ı nârı anuñ Mâdde-i rûh-ı buhârı anuñ
	657	Nüşa-i terkîb-i zemîn ü zemân Bâ ^c iş-i tertîb-i dimâg-ı cihân
	658	Mâşita-i rû-yı ^c arûs-ı tırâz Şaykalî-i hançer-i müjgân-ı nâz

(647b) kıatr-ı nebât/nebât F: (648b) söylemege/sökmege H1: (655b) aşl-ı/kâmil-i
H1: (656a) nârı/nâr H1: (657a) zemîn ü zamân/zemîn-i zamân H2

	659	Hûn-ı �ur�k i�re m�medd-i hay�t Serde bu�ar itmede tefr�h-i z�t
	660	�am ile ider ne�vesi merd�ne cenk Ebr-i siy�h ile mi�al-i pelenk
	661	Keyfi ki bir kez olina h�tira Bir da�i �am gelmeye hi� h�tira
	662	B�tler olup �em ^c -�ifat gele germ Diller olur �a ^c �a ^c -i meyle nerm
E 26B	663	Bulsa hev� ile n�ola iltih�b K�ze- ke�-i �te�-i meydin hab�b
H2 20A	664	Meydir o h�� ne�ve-i ferhunde-z�t Sırr-ı Fel�tun-ı hum-ı Sumen�t
	665	Bulsa hum i�re ne �aceb reng � n�b Sengde perverdedir ol la ^l -i n�b
	666	T�b vir�r humda olup c�y-g�r S�yede devr eyler o mihr-i m�n�r
	667	Her hum-ı mey-i k�h-ı b�lend-i va�ar Z�hir olur k�h� serinde bu�ar
	668	Hum mı y�h�d menzil-i h�r�sid mi Ya felek-i kevkeb-i n�h�d mi
F 16B	669	�am deg�l ol humma irerse h�tar D�rd�-i b�de ile rey�h�n biter
	670	Z�rfını la�v itmek i�un rev� Olsa H�ras�n�-i �a�r-ı �af�
	671	C�m tolar ��eler eyler �ad� �u k���n s�z b�y�g�nd�r vel�
	672	��e-i mey �akn�s-i �te�-fe��n Ya ba�-ı berr�de ser-i h�n-�ek�n

(661a) bir kez/ hergiz F olına/olinsa H1: (662b) nerm/bezm H1: (669b) biter/yeter
H1 (671b) s z/yol F

- 673 Ansız olunmaza n^ola bezme [°]azm
Çünkü şurâhîdir olan rûkn-i bezm
- 674 Hımlar olup baħr-ı muhît-i feraħ
Sanki anuñ bir kulağıdır kadeħ
- 675 Câm mı ya micmer-i [°]işret midir
Meş[°]ale-i râh-ı hidâyet midir
- E27A 676 Câmıdır âyine-i şâfi meniş
Kâr-ı Sikenderde yok ol gösteriş
- 677 Câm-ı Cemüñ belki budur mişkalı
K`oldı nuķûş dû-cihân munceli
- 678 Câmıdır ol küçek-i mengûş-dâr
Kim ola pîr-i muġâ hizmet-güzâr
- 679 Pîr-i muġândır Cem-i Cemşîd-i kaçır
Oldı âb-ı müşfik-i ebnâ-yı [°]aşır
- 680 Duħter-i rez çün ola sermâyesi
Olsa [°]aceb mi bu kadar mâyesi
- 681 Çîn-i cebîn ile şifâ nüshası
Resm-i hať-ı câmı devâ nüshası
- 682 Kaşır-ı Cem olunduġı demde binâ
Âb-keş olmuşdı bu pîr-i dü-tâ
- H2 20B 683 Meykedesi keştî-i deyrin Nûħ
Kalmış içinde o re[°]isü`l-fütûħ
- 684 Her tabaķa dolmuşa beñzer hemân
Piş-i kadem câm ile pîr-i muġân
- 685 Gülşen-i râz oldı o genc-i mefâķ
Maħzen-i gencîne gibi feyz-nâk
- 686 Meykede tākında olan nerdübân
Baña yeter pâye-i [°]izzet hemân

(676a) şâfi/şâf-ı H1: (679b) oldı/ol F: (681a) çîn-i/cîn-i F

	687	Her kişi müsta ^c cil-i menzil gerek Ayağ ayağ kat ^c -ı menâzil gerek
	688	Manzaradan câmuña rağşandır Her yaña barmağlı gülistândır
E 27B	689	Keřti-i Nûha urulunca binâ Tahtası alınmış anuñ câ-be-câ
	690	Anuñ çün ğarğa iken kâ ² inât Buldı o tûfân-ı belâdan necât
	691	Ķâf ile şalar metâ ^c -ı şafâ Râh-ı neverdân-ı tarîĶ-i vefâ
F 17A	692	Dâ ² im o bender-gehe olur revân Anda olur cins-i ħurd-ı râyegân
	693	Nâle-günân her birisi pîş ü pes Ķûy-ı süveydâ ile diller ceres
	694	Her biri bir ħusrev-i Cem i ^c tibâr Ĥidmet-i pîrân ile pür-iştîhâr
	695	Bâde-keşân Rüstem-i şâhib-tuhûr Kimi Tehemten kimisi Pil-zûr
	696	Bârgeh-i Cem de sücûd eylemiş Her biri işbât-ı vücûd eylemiş
	697	Mülk-i ğama her biri Ķiv-i belâ şandali-i şadra geçer ser-revâ
	698	Yek-dem ider ħumını řahbâlaruñ şunsa dibin ğöstere deryâlaruñ
	699	N ² itsün aña cam-ı mey-i pür-ĥabâb şîşe-i şavletümüz işe pür-şitâb
	700	Vir bize sâĶi hele bir iki câm İdek el ile be-şürbü`l-müdâm

(689b) alınmış/atmış H1: (692a) bender-gehe/bender-gehle H1: (693b) ceres/çeres H2: (695a) bâde-keşân/bâde-künân F: (697a) mülk-i/fülk-i F (b) geçer ser-revâ/geğerse revâ H1

H1 78A	701	Câm-ı �arađ ile mey Őun dem-be-dem Baňa ne d�n�r gerek ne direm
E 28A	702	Ayaağa p�r eyle mey-i ergav�n
H2 21A		P�ye mur�d eyleyene Şun hem�n
	703	T�b virilmezse eger b�deden ��mr-i seb� deňl� t�rur mı beden
	704	Kimseye yoğdur feleğin h�rmeti Biz dahi fevt itmeyel�m furŐatı

 ZH R-I ŐEVĐ U ĞAR M
BE-NAĞM-I CEV H R-  İNT Z M

705	Őub�-dem �f�k olup p�r-ziy� L�mi� idi pertev-i Őıdđ u Őaf�
706	Olmuş idi g�nbed-i m�n�-n�m�n T�de-i k�l�-yı Őaf�-yı der�n
707	ŐaŐr-ı felek meygede-i Őevđ idi H�k-ı cih�n mest-i mey-i zevđ idi
708	Devr iderek �ubbe-i fir�ze-f�m Şundı meger herkese bir t�lı c�m
709	Ben de o feyz ile olup neşve-d�r L�cce-i Őevđ oldu dil-i b�-kar�r
710	Őa�Őa�-i neyyir-i feyz-i il�h İtmiş idi �alb�mi �m�c-g�h
711	Dilde id�p �ulz�m-i env�r-ı c�Ő Birbirini �ignedi mevc-i s�r�Ő
712	Kilk-i emel hem-ser-i tağdir idi Őaf�a-i endişe �alem-g�r idi
713	T�b-ı ciger dađdađa-eng�z idi Nabzını tutdum �alem�ň t�z idi

(701b) gerek ne direm/gerek v  ne direm H1: (705b) Őıdđ u Şaf / Őıdđ Şaf  F H2:
(706a) olmuş idi/olmuş iken H2: (708b) herkese bir/bize bir F t lı/tolu H1
E 28B 714 D Ődi dile h tira-i meŐnev 

F 17B		Eyledüm üstâdlara peyrevî
	715	İtdüm o vâdîde çün âheng-i nazm Oldı güzer-gâh-ı reh-i teng-i nazm
	716	Ĥâme olup tîz bu hengâmede Dizdi güher baĥr-ı ĥired-nâmede
	717	Sözleri amma ki yabâne degül Cümle füsûn oldı fesâne degül
	718	Bunda şafâ var mı ki bir kîne-ĥâh Masdar-ı ĥahr u tama ^c u ĥubb-ı câh
H2 21B	719	Ĥâĥ-ı dimâĥı tolı kibr ü ĥurûr Sinede merkûzı bürûz-ı zuhûr
	720	Derd-i seri daĥdaĥa-i tâc-ı zer Göñli miyân-beste-i ^c ışĥ-ı güher
	721	Olmuş iken memlekete pâdişâh Yine degül ĥâni ^c -i lütf-ı İlâh
	722	Ĥasdı anuñ şâh-ı cihândârlıĥ Gösgötürü ^c âleme ĥünkârlıĥ
H1 79A	723	Eyleye iz ^c âc-ı ĥulûb-ı ^c ibâd Ĥahrı ile odlara yana bilâd
	724	Ya ^c ni çeküp ^c asker-i deryâ-nehîb Eyleye bir ĥalkı vaĥandan ĥarîb
	725	Bir bölüĥüñ nâmını a ^c dâ ide Memleketi esr ile yaĥma ide
	726	Her biri bî-sâbıĥa-i ĥüft ü ĥü Biri birin bilmedin ola ^c adû
E 29A	727	Da ^c vî-i câh eylemede iki şâh Ortada aĥvâl-i ra ^c ıyyet tebâh

(714b) üstâdlara/üstâdları H1: (715) F`de yoktur. (716a) ĥâme/ĥâr H1: (724b) eyleye/ eyleyeler F: (726b) bilmedin/bilmeden H1

	728	Naḥvet-i cehl ile bir iki c'ivân Nâmların ide cihân pehlivân
	729	Gürz ü kemân semtine ermân ide Biri birin da'vet-i meydân ide
	730	Bir birine eyleye kaçduñ helâk Birisi merd ola biri zaḥm-nâk
	731	Vaşfin iden şâir-i sâhir cenâb Vermek için sözlerine âb u tâb
	732	Kendüsini Ḥaydar-ı Kerrâr ide Gürzini batmân ise kantâr ide
	733	Görmediği kavmi añup dâ'imâ Ide nice mürdelere iftirâ
	734	Eyleye bir mürdeyi sâhib-kırân Şâ'ir iken vara ola kışsa-hân
	735	Eylediler gerçi selef-i ihtiyâr İtmedüm ammâ ki ḥaḫîr i'tibâr
	736	Merşiyenin okumadum anlaruñ Cânları çıksun o nâdânlaruñ
	737	Meslegümüz vâdî-i mergûb idi Vaşf-ı laṭif-i mey u maḥbûb idi
F 18A	738	Oldı nice faşl-ı bedî' u zarîf
H2 22A		Faşl-ı bahârî gibi cümle laṭif
	739	Şafhası âyine gibi pür-şafâ İtdüm anuñ nâmını c'Âlem-nümâ
E 29B	740	Ḥâşılı itmâma irüp ol kitâb Cild ile oldı şadef-i dürr-i nâb

(728a) naḥvet-i cehl ile/naḥvet-i vech ile F: (729a) gürz ü kemân/gürz-girân F (b) meydân/ imân H1: (730a) kaçduñ helâk/ kaçd-ı helâk H2 Bu beyit H1`de yoktur. (731b)sözlerine/söz yerine H1: (736b) çıksun o/çıksun ko o F: (739b) itdüm/eyledüm H1: ḥâşılı/ say^c ile H1 (b) cild ile/cidd ile H1

	741	Naẓmı pesend itmege şâyân olup Tarzı ḥased-kerde-i yârân olup
	742	Oldı baña huccet-i izz-i kabûl Eyledi imzâ ulemâ-yı fuḥûl
	743	Sebk u niẓâmın göricek lâfsız Eyledi inşâf her inşâfsız
	744	Ḥâşılı ol sıfr-i belâgat-rüsûm Oldı pesendide-i yârân-ı Rûm
	745	Her biri luḫf ile olup bezle-senc Didiler olmak gerek ol genc-i penc
	746	Ya'ni görüp ḥamse-i şeyḫi tamâm Eyle cevâbına heman ihtimâm
H1 79B	747	Çünkü şunuldı saña nazm-ı suḥan Nâme cevâbında var ol ḥâne-zen
	748	Şükr-i Hudâ az degül kudretüñ Farq-ı felekde alem-i rif'atüñ
	749	Semt-i Nizâmîden olup ḥişşe-dâr Oldı şufûf-ı suḥanuñ üstüvâr
	750	Sûziş-i ḥusrevden olup behrever Şaçdı noḫta yerine ḥâmeñ şerer
	751	Ḥumm-ı dilüñ câm-ı edâ tâlibi Mâyeli ḥum-ḥâne-i câmı gibi
	752	Sen de nevâ ile bir âvâze şal Tarz-ı nev-âyîn-i Nevâyî mişâl
E 30A	753	Geldüñ ise soñra n'ola cümleden Şıfr degül mi elifi elf iden
	754	Soñra gelen bezme zeber-dest olur Âdet odur cur'a içen mest olur

(741a) nazmı/nazm-ı F (b) tarzı/tarz-ı H1 tarzı ḥased-kerde-i/dest-ḥûş-ı zümre-i
H2: (744a) sıfr-ı/ şîr-i F: (747b) nâme/ḥâme H2: (751b) mâyeli/mâye-i H2:
(754a) bezme/çünkü F

	755	°Arz kılup meskenet-i bî-şümâr Eyledüm anlara da biraz i°tizâr
	756	Didüm eyâ zümre-i erbâb-ı dil Baña bu teklîf münâsib degül
H2 22B	757	Sifle ki taqlîd-i kibâr eyleye Kendüyi rüsvây-ı diyâr eyleye
	758	Hiç ola mı itse ne deñlü hürüş Her çeñe haffâfi cevâhir-fürüş
	759	Müflis-i °aciz ki ide terk-i diyâr Fâ°ide ne eylese Mışra güzâr
	760	İtdi huşuşa ki cefâ-yı zamân Miñbere gibi yüregüm tolı kan
F 18B	761	Uralı bu râha piyâde qadem Başına şakq oldı mişâl-i qalem
E 30B	762	Lîk idüp her biri qavlin ekîd Olmadı hiç °özü ü tüvânı müfid
	763	Gördüm olur bunlaruñ ile nizâ° Nâz-ı harîfân-ı müzahref metâ°
	764	Âhir idüp sözlerine inqiyâd Cân ile himmetlerin itdüm murâd
	765	Eyleyüp ol hıdmetine şedd-i niñâq Kilk-i hüner eyledi teşmîr-i sâq
	766	Var idi evvelde dañi niyyetüm Qâşır idi °azme veli himmetüm
	767	Ûâşılı bu şeşder-i devvârda Resm idi ol naqş-i dil-i zârda
	768	Olmuş idi bir ulu himmet baña Gaybdan irmiş idi beşâret baña

(755a) meskenet-i bî-şî°âr/ meskenet ile şî°âr H1: (760b) tolı/tolu F: (765b) teşmîr-i/şemşîr-i H1: (766a) niyyetüm / himmetüm H1 (b) himmetüm/ niyyetüm H1

	769	Düşdi hemân hâtıra-i Penc-Genc Naşş-ı murâd itdi sarây-ı sipenc
H1 80A		HİKÂYEİ-I BE-ḤÂB-DÎDEN-İ ʿURYÂN MEHEMMED DEDE DÂVERDEN-İ DEVÂT
	770	Belde-i Ruscuğda bu ʿabd-i faqîr Gördi ʿaceb vâqıʿa-i dil-peżîr
	771	Ol yaqadır âb-ı ruḥ-ı Rûm ili Serḥad-i Eflâk u Ṭuna sâḥili
	772	Ḳarşusı bir ḳalʿa-i gerdûn-ḳarîn Yergöki nâmındaki ḥışn-ı ḥaşîn
	773	Eylemiş ol ḳalʿa civârın penâh Gözcisi meczûb-ı cenâb-ı İlâh
E 31A	774	Kendüye ʿuryânlığı idüp şîʿâr
H2 23A		Bulmuş idi tîğ gibi iştiḥâr
	775	Ġâʿib erenlerle idi şoḥbeti Üstümüze ḥâzır ola himmeti
	776	Ḥamsede Yaḥyâ-yı ḥuceste edâ Dir ki anuñ himmeti oldı baña
	777	Bülbül olup vaşfını tezkârda Böyle yazar Gülşen-i Envârda
	778	Sâlik-i meczûblaruñ yoldaşı Başı ḳabâ yalın ayaklar başı
	779	Zâhiri vîrâne vü mihnet-zede Bâṭını maʿmûr Meḥemmed Dede
	780	Gûş ideli vaşfını ben nâ-murâd Olmuş idüm rûḥına pâk-iʿtikâd
	781	Ḥayli dem idi iki nesne baña Dağdaga virürdi şabâḥ u mesâ

(769) H1`de yoktur. (770a) bu/bir H1 faqîr /ḥaqîr F: (775a) idi/idüp H2: (777)`te dizelerin yerleri deġişik H1: (778a) sâlik-i meczûblaruñ/sâlik ü meczûblaruñ F: (781b) virürdi/virdi F

	782	Birisi manzûme-i hikmet nişâb Vâdî-i eslâfda birkaç kitâb
F 19A	783	Birisi de terk-i tarîk-i kazâ Kim görünür tab ^c a hilâf-ı rızâ
	784	Bir gün idüp merkadine rûy-mâl Eyledüm andan taleb-i feyz-i hâl
	785	Kendi gibi kabri de uryân idi Faqr u fenâ anda nümâyân idi
	786	Ehl-i fenâ kabri nider türbeyi Hâk-i fenâ tutmaz imiş kubbeyi
E 31B	787	Zâ ^{ir} olup kabri-pür-envârını Çözdüm o benderde du ^c â bârını
	788	Destüm açup çün şuhuf-ı fâyiha Okudum ihlâş ile bir fâtiha
	789	Şeb ki hurûş itdi yem-i kır-nâb Oldı gözüm zevrağı ğark-âb-ı âb
	790	Hâbda göz kalb ise bîdâr idi Şevkı ile dilde veleh-vâr idi
	791	Ġâfil olunca beden-i hâksâr Perdeyi ref ^c itdi dil-i perde-dâr
H1 80B	792	Qıldı beni kâfile-bend-i hayâl Dâhil-i ma ^c mûre-i şehr-mişâl
H2 23B	793	Bend olıcağ manzara-hâ-yı havâs Açdı der-i feyzi hudâvend-i nâs
	794	Cânumı Iskender idüp gûyiyâ Şundı bir âyine-i âlem-nümâ
	795	Ṭayy-ı reh-i mescid ü deyr eyledüm Görmedigüm yerleri seyr eyledüm

(782a) nişâb/niķâb F: (788a) şuhuf-ı/tuhf-ı H2: (789a) hurûş/fürûş H1 (b) ğark-âb-ı âb/ĝark-âb-ı hâb H1 H2: (790a) hâbda/hâbında H1: (791b) perdeyi ref^c itdi/perde-i def^c itdi H1: (792b) şehr-mişâl/meşher-mişâl F

- 796 Oldı o dem can gözine âşikâr
Hırkâda bir pîr-i fütüvvet-şîcâr
797 Hâtif-i gayb işte o vâlih didi
Kâddesanallahu bi-sırrih didi
798 Feyzi ile şaldı dile nûr u tâb
Girdi der-i hânedan ol âfitâb
799 Nâzil olup rahmet-i mevlâ gibi
Virdi selâm ol şefkât şâhibi
E 32A 800 Eyledi ben bendesine iltifât
Luţf ile şandı elüme bir devât
801 Ya'ni ki ol rehber-i mülk-i beğâ
Anı hediye diyu virdi baña
802 Şâf idicek âyine-i rûşenüm
Hâtıruma geldi o lahza benüm
803 Bir gice evvelce görülmüş meger
Var idi bir vâkı'ca-i pür-çiber
804 'Arz kılop hazret-i pîrânı
Söyledüm ol vâkı'ca-i rûşeni
805 Luţf ile ol pîr-i bülend-i i'tibâr
Eyledi ta'bîr-i abîrîn-nişâr
F 19B 806 Didi yürü müjde-i himmet saña
Nazm ile ta'hrîre icâzât saña
807 Dağı vekâletden olup behre-mend
Saña kefâletden irişmez gezend
808 Bend olunup rişte-i dürr-i mağâl
Geldi o cem'iyete çün inhilâl
809 Çekdi hemân şu'le-i şevkum 'alem
Kalbüme şıgmadı kalbüm o dem

(798a) nûr u tâb'da vav yok F H2: (801a) ol rehber-i/ olur hem F: (808a) bend/bende F H1

- 810 Virdi gönül aḥkerine iştiğâl
Dem-be-dem ol vâkı^ca-i bî-mişâl
- 811 Gönüm açıldı nefes-i pîrden
Bâd-ı şabâdan nitekim yâsemen
- H2 24A 812 Oldı vekâlet didiği ğâlibâ
Ḥıdmet-i seccâde-i şer^c-i Ḥudâ
- E 32B 813 Daḥi kefâlet didüğinden murâd
Hem-demüm olan fuḳarâ-yı ^cibâd
- 814 Kim beni itmişdi Ḥudâ-yı celîl
Vech-i ma^câşına o ḳavmüñ kefil
- H1 81A 815 Bildüm anı herkese bî-irtiyâb
Kendi ṫarîḳinden olur fetḫ-i bâb
- 816 Ğâlib idüp himmet-i merdânemi
İtdi ḳavî pençe-i şîrânemi
- 817 Ḳâlib-ı elfâza salup reng-i nazm
Ḥamse içün eyledüm âheng-i nazm
- 818 Ni^cmet-i ğaybiyyeye bismil-künân
Ḥams-i mübârek diyu şundum hemân
- 819 Açup ol eski yolu başdum ḳadem
Köhne raḳam üzre yürütdüm ḳalem

HİKÂYET-İ ĞARRA EZ ZEBÂN-1
BEHLÜL-İ DÂNÂ BE-TARİḲU`T-TEMSÎL

- 820 Milket-i Bağdâdda bir ehl-i dil
Seyrine eşḫâsuñ olur müşteğil
- 821 Ya^cni idüp ḫalkı ḫaḳḳa râhber
Dîde-i ^cibretle iderdi nazâr

(813a) didiği/didüğü F: (816b) şîrânemi/şîrâzemi H1: (818b) şundum/virdüm
F(819a) eski/iki F: (820a) ehl-i dil/ehl-i ḫâl H1 H2 (b) müşteğil/ bâd-ı şimâl H1

- 822 Görür geh yolda geh rehe bî-^caded
Lücce gibi zâhir ider cezr ü med
- 823 Yol yol olup her yaña mânend-i mûr
Rızkı için itmede herkes mürûr
- 824 Râh-ı çep ü râsta mânend-i rûd
Gidüp olur birbirine târ u pûd
- E 33A 825 Kimi tutup mihr gibi şarka râh
Ėarba gider kimisi mânend-i mâh
- 826 Kimi gider kıbleye eshâb-veş
Kimi döner bu yaña mihrâb-veş
- 827 Tutmuş iken halk ile râh-ı merâm
Yine döner biri mişâl-i imâm
- 828 Kimi kabûl ile iderken mürûr
Ėarşu gelür kimi mişâl-i dübûr
- F 20A 829 Ėaşılı eţvâr-ı muğâyir sebep
H2 24B Muhtelif evzâ^c-ı cihân gibi heb
- 830 Nâzır iken ^câleme bî-kem ü kâst
Geldi ser-i râhda Behlûle râst
- 831 Ol dem olup silsile cünbân-ı kâl
Eyledi Behlûle bu sırrı su³âl
- 832 Virdi o dîvâne cevâb-ı şu^câb
Didi ki ey hem-dem-i şîrin hıţâb
- 833 Ėitse eger halk-ı cihân bir yaña
Olur idi resm-i ^cadâlet hebâ
- 834 Ya^cni ki perest-gen olup kûm-künân
Fûlk-i zemîn devrilür idi hemân

(822) H2`de şöyledir: Gördi ki her su çekilüp reh-revân
Cezr ü med itmekde bağr- revân

(823a) mânend-i mûr/mânend-i hûr H2: (824b) târ u pûd`da vav yoktur. (827b) döner/düşer F: (833) H2`de yoktur. (834a) perest-gen/perest-gîn F

- 835 Söyledi mermûze-i hikmet semer
Haşılı dîvânedden uşlı haber
836 Kim ki ide bu suhana i^ctibâr
Ağzı şuyın aklıda dîvâne-vâr
H1 81B 837 Ben de tutup bu suhana gûş-ı cân
İstedigüm cânibe oldum revân
E 33B 838 Her ne yaña ^cârif iderse güzer
Mürşidi li`n-nâs-i müzâhib yeter
839 Ta^cna iderse zırafâ-yı zamân
Ala sükûtı ile cevâbın hemân
840 İki sözüm var çû dürr-i güher
Hâhiş-i dil sevğ-i kazâ vü kader

ÂĠÂZ-I NAZM-I KİTÂB BE-ZEMİN-BÛSÎ-İ
ÜSTÂD-I ^cÂLİ-CENÂB

- 841 Hâme alup destüme mânend-i tîr
Nây-ı kalem eyledi dilkeş şarîr
842 Fâl kıilup Mağzen-i Esrârdan
Pertev alup Maṭla^c-ı Envârdan
843 ^cAzm idüp ol bahra gönül zevrağı
Virdüm o yüzden suhana revnâkı
844 Ya^cni o vâdîde diyüp bir kitâb
Eyledüm aşlına göre faşlı ü bâb
845 Çün bir iki faşlı beyâz eyledüm
Şafhaların reşk-i riyâz eyledüm
846 ^cArz idüp aḥbâba ol enmûzeci
Silk ü tîlâsız güher-i Sâveci
H2 25A 847 Her biri nazmına pesend eyledi
Ġulğul-i taḥsîni bülend eyledi

(835b) uşlı/uşlu H2: (836) F`de yoktur. (840a) var çû/var ki çû H1: (843b)
yüzden/nûrdan H1: (844/a) diyüp/virüp H1

	848	Ḥâşılı taḥsîn ile her ḥurde-bîn Didiler üstâd ki şad âferin
	849	Ben de bu taḥsîne şafâ eyledüm Ḥazret-i üstâda du ^c â eyledüm
E 34A	850	Ya ^c ni imâm-ı taraḫ-ı aşl u fer ^c Sürûr-ı seccâde-nişînân-ı şer ^c
	851	Lücce-i pür cûş-ı leb-â-leb güher Ḥusrev-i baḫr u ber-i faẓl u hüner
F 20B	852	Müctehid-i mes ^o ele-âmûz-ı dîn Ya pîş ü zümre-i ehl-i yaḫîn
	853	Varış-i evşâf-ı nebî-i ḫuzûr Ḳalbi füyûzât ile ḫandîl-i nûr
	854	Ḥazret-i maḫdûm-ı gürûh-ı ricâl Ḥıdmet-i Yaḫyâ-yı Meḫemmed ḫişâl
	855	Faẓl ile deryâ-yı muḫît-i ^c ulûm Âb-ı ruḫ-ı kişver-i pehnâ-yı rûm
	856	Müfti-i dîn mürşid-i eyyâmdır Şeyḫ-i hüdüâ nâşır-ı Islâmdır
	857	Mü ^o temen-i millet ü âyindir Nâşîḫ-ı erkân ü selâṫındır
	858	Ḥâme-i hindûsı olup tercemân Mes ^o eleyi terceme eyler hemân
	859	Tâb ^c -ı fetevâsı şaĝîr ü kebîr Mûr u milḫ emrine fermân-peẓîr
H1 82A	860	Her biri mazmûn-ı kitâb-ı kerîm Levḫına ^c unvân-ı hidâyet raḫîm
	861	Hem ^c ulemâ ḫayline sultândır ol Hem fuḫarâ şaffına ^c unvândır ol

(850a) taraḫ-ı/taraf-ı F: (852b) ya pîş ü/pîşver-i F: (853b) ḫalbi/ḫalb-i H2, bu beyit H1`de yoktur. (856b) nâşır-ı/nâzır-ı F: (859a) tâb^c-ı/tâbı^c u H2: (860a) her biri/her yeri F

	862	Faqr ile ol rütbe-i pür ibtihâc Şîr ü şükker gibi bulup imtizâc
E 34B	863	Çalb ile bir renye girüp çalıbı Bâtnı da zâhir bâki gibi
	864	Kibr ü gurûr ehline virmez vücûd Görse erir niteki div-i ‘anûd
	865	Şarşar idi gibi iden şiddeti Ebre döner dîde-i pür hasreti
H2 25B	866	Nâz götürmez olup ehl-i niyâz Çıldı haçîr olanı gerden-firâz
	867	Çarha irüp fark-ı za‘îf u gedâ Oldı külâhında hilâl-ı istivâ
	868	Sevmedi mâl ehlini mevlâ gibi Bugzı var erbâbına dünyâ gibi
	869	İtdi şalâ-yı reh-i rüşd ü sedâd Ni‘met-i bî-gâyeti ni‘amü`l-murâd
	870	Çabl-i metin şîme-i peygamberi Çekdi getürdi yola sîgmazları
	871	Luţfi dirîğ eylemedi ehline Hâ‘ib olan levmi ider cehline
	872	Fazl u ma‘ârifden olan dost-kâm İtdi felek farkına çarb-ı hıyâm
	873	Şâ‘ire çün luţf ile meyyâldir Şi‘ri gibi müntazimü`l-hâldir
	874	Dergeh-i ihsânı cihâna penâh İşigi dervîşlere tekye-gâh
F 21A	875	Faqr-ı fenâ ehline yâr u naşîr Münkesirü`z-zühra mu‘în ü zahîr

(863a) çalb ile hem-renye girüp / çalb ile hem-reng olup F H1 H2: (865a) şarşar idi gibi iden şiddeti/ bâd-ı dev-âsâ var iken şiddeti H1 H2: (872a) fazl u ma‘ârif/ fazl-ı ma‘ârif H2: (875a) faqr-ı fenâ/ faqr u fenâ H2

- E 35A 876 Hâne be-dûşâne mişâl-i keşif
Sâhil-i baħr-ı keremi mu^cterif
877 Ülfet idüp hâmesi te³lif ile
Şaldı hûş âvâzeyi taşnîf ile
878 Şi^cri ile dehr-i pür-âvâzedir
Bağlasalar n`ola gül-i tâzedir
879 Şafha-i dîvânı olup pür-ţaraf
Gevher ile oldı mişâl-i şadef
880 Hâzret-i Hağ ^cömrüni ide ziyâd
H2 26A H182B Ola mu^cin-i zu^cafa-yı ^cibâd
NEFHA-İ ÜLÂ SÎRET-Î PÂDISÂHÂN-I CİHÂN-
ÂRÂDA SILAYA FERSÂYÎ VÜ GÜL-FEŞÂNIDIR Kİ
NESÎM-İ HULĞ-I ^cANBER-ŞEMÎMLERİ İLE BÂĞ-I
CİHÂN REŞK-İ BÛSİTÂN-I İREM Ü ZÛLÂL-İ TÎĞ-İ
BÎ-DİRİĞLERİ BİRLE RÛY-I ZEMÎN GÛLZÂR-I
CİNÂN GİBİ HURREMDİR EDÂMALLAHU
TA^cÂLÂDEVLETEHÛM VE ZA^cÎF-İ ^cALÂ
A^cDÂYÛ`DÎNE SAVLETEHÛM
881 İki cihân mülkine bî iştibâh
Hâzret-i hağ oldı hağikatde şâh
882 Dâver-i bî-hayl-i şeh-i bî-vezîr
Dâd-sitânında semî^c u başîr
883 Câhına nisbetle degül berğ-gâh
Geş-t-i felek hırmen-i hûrşîd ü mâh
E 35B 884 Kahrı eger kâfa şalarsa nehîb
Ola nigûn-sâr çü kâf-ı rakîb
885 ^cAdli eger olsa mu^cin-i ğazâl
Şîr süvâr ola ğazâle mişâl
886 Oldı selâţn-i ^cadâlet-şî^câr
Yer yüzüne sâye-i perver-gâr
887 ^cAdl ile hâmi-i bilâd u ^cibâd
Kahr ile mâhî-i fesâd u ^cinâd

	888	Dîni ʿayân itdi nebî-i emîn Oldı ʰalîfe ʰalef-i şâlihîn
	889	Şoñra ʰavâķîn ü mülûk-ı diyâr Oldı ʰırâzende-i evvân-ı yâr
	890	İtdi o kim kişverine ʿadl ü dâd Adını ʰalk itdi duʿâ ile yâd
	891	Kendi gider iylüğü bâķî ʰalur İki cihândan daĥi maķşûd alur
	892	Ĥalkuñ ulu devletidir şâhlar Mülke Ĥaķķuñ raĥmetidir şâhlar
	893	Zâlim olan kendüye eyler zarar Dînini dünyâsını taĥrîb ider
F 21B	894	Ĥalk ʿuyûnında görünür zelîl ʿÖmri olur devleti gibi ʰalîl
	895	Zulm gören cânına laʿnet ider Görmeyen işitse melâmet ider
H2 26B	896	Çok yaşamaz zulm ile ehl-i dâlâl Devleti ġayriye ider intikâl
E 36A	897	Zulm verir memlekete zelzele Küfr ile ʰurur ʰuramaz zulm ile
H1 83A	898	Ĥusrev-i ʿâdil ki ʿadâlet ide ʿAlemlü lütf ile ʿimâret ide
	899	Şehdir iden fitneye bend-i kemend Çar-sû-yı ʿâleme âzîn-bend
	900	Rûz u şeb eyler sefer-i râh-ı dūr Râĥat-ı ʰalk için olur bî-ĥuzûr
	901	Tîġi olur regzen-i ehl-i ʿinâd Sâkin olur cünbiş-i ʿırķ-ı fesâd

(892b) mülke/belki H2: (894a) ʿuyûnında/ʿuyûnına F: (896b) intikâl/irtihâl F:
(895) ile (896)ʼnın yerleri deġişik H1: (897b) ʰutur/durur H2 ʰuramaz/ şoramaz:
(898a)ide/ider F (b) lütfi ile/ʿadli ile H2 ide/ider F: (899a) fitneye/fitne-i F
fitneye/fitneyi H1

- 902 at^c-1 yed-i zulm ü ser-i eşkiyâ
°Adl-i nihâline mümidd-nümâ
- 903 Bîh u bün-i zümre-i ehl-i fiten
Çıkmayacak sebz olamaz ol çemen
- 904 Oldı dem-i sürh u ser-i müşrikîn
Hâl-1 ruh-1 ğâze-i rûy-1 zemîn
- 905 Râhat olur mı dil-i halk-1 cihân
Olmaya tâ kim dem-i fâsid revân
- 906 Mülki hemân hançer-i bürrân tutar
°Âlemi ihmâl idicek an tutar
- 907 Gerçi hükümetde siyâset gerek
Lîk güzârişde °adâlet gerek
- 908 Çün ala ser-rişte-i şer^ci ele
Pâdişehüñ tutduğı âsân gele
- 909 ahr ile bend olmağ için mücrimîn
Elde gerek elde o abl-i metîn
- E 36B 910 Kibr ü ğurûr ile meded el-azer
Eyleme bünyân-1 Hudâya zarar
- 911 Anı ki peydâsına yoğ udretüñ
Cehldir i^cdâmı için himmetüñ
- 912 Şol telefe k^cola telâfi muâl
İtme bedel olmaz imiş câna mâl
- 913 Tâ-1 felek deyr-i mükâfâtdır
°Aynını göstermede mir²âtdır
- 914 °Unf ile bîhûde yere dökme an
°Arzı da yağmaq aña beñzer hemân
- H2 27A 915 Maşlahata muşlıhı itmek emîn
Oldı şehe lâzıme-i °aql u dîn

(904a) dem-i/demi H2: (911a) anı ki peydâsına/anı peydâsına F

	916	Ḥâkim olan ʿadl ile meʿmûrdur ʿAşr-ı nebîden beri meʿşûrdur
F 22A	917	Oldı kemân gülbün-i bâğ-ı eķım Bâr-ı emânet şalıcaķ festeķım
	918	Şâhlara cümle budur emr-i Rab Sevķ ideler ehl-i emânâtı heb
	919	Ḥalk-ı cihân oldı ʿıyâl-i Ḥudâ Oldı vedîʿât bu raʿıyyet añâ
	920	Devletinüñ şükri ʿadâlet olur İtmese mevdûʿa hıyânet olur
H1 83B	921	Hem-demi hem-ʿâķıl u dâná gerek Pend-i ḥakîmânesin aşğâ gerek
	922	İtdi Aristoyı Sikender vezîr Oldı cihân emrine fermân-pezîr
E 37A	923	Ḥikmet ile ḥükmi olup hem-ʿinân Baḥr u ber-i ʿâleme oldı revân
	924	Lâzım olan himmet-i merdândır Ḥusrev iden Ḥusrevi pîrândır
	925	Hem-dem olanlar nefes-i pîr ile Nice velâyet açâ tedbîr ile
	926	Bir iş ider gahî kelâm-ı ḥadîm İdemez ol kârı sipâh-ı ʿazîm
	927	Eyledi bu ḥikmeti Nuşirevân Levh-i zere yazılı genc-i nihân
	928	Devlet-i sultân-ı felek bârgâh Olmağâ pâyende gerekdir sipâh
	929	Lîk sipâh olmaz imiş mâlsız Mâl-ı reʿâyâ-yı ḥûş aḥvâlsız

(926) F ve H2`de yoktur.

- 930 Mâla daḥî çünki ra'yyet gerek
Ḥâl-i re'âyâya ri'âyet gerek
- 931 Nazm-ı cihân bunlara vâbestedir
Dördü de birbirine peyvestedir
- 932 Ḥâkim olan 'âkil ü dâna gerek
Kuvvet-i 'aql ile tûvânâ gerek
- 933 Gâhî çeküp tîğ-i cevâhir-feşân
Tîğ gibi gâh ola raṭbû'l-lisân
- H2 27B 934 Âb-ı zülâl ile başup âteşi
Âl ile râm ide nice serkeşi
- 935 San'at ile Ḥusrev alup kâmını
Zevraḡ ilen ḥûrd ider endâmını
- 936 Re'yy gerek 'asker-i manşûr ile
Hiç tılısm açıla mı zûr ile
- E 37B 937 Bir söz ile gâhî olur fetḥ-i bâb
Kim ider âşâr-ı ketâ'ib kitâb
- 938 Diñle bu rengîn-i suḡanı ḥâmeden
Ḥişşe yeter saña ḥired-nâmeden

DÂSİTÂN-I ÂREŞ-İ SÂHİB-KEMÂN Kİ
TÎR-İ CİHÂNGÎR-İ HİKMETLE MENZİL
ALUP BİR NİŞÂN KOMUŞDUR

- 939 Devr-i kadîm içre bir ehl-i hüner
Oldı 'Acem milketine tâc-ver
- F 22B 940 Vasıtatü'l-'aḡd-i nizâm-ı cihân
Râbıta-i rişte-i emn ü emân
- 941 Şâh-ı cevân baḡt u ḡavî-dâr idi
Pâdişâh-ı 'âkil u dâna idi
- 942 Şeh nice şeh ḡusrev-i Cemşîd-i fer
Cem meniş-i Iskender vâlâ Güher

(934a) başup/yaḡup H1: (935a) alup/aldı F alup/alur H2: (937b) ider/olur F, bu beyit H2`de yoktur. Başlıkta alup/olup H1

H1 84A	943	Nâmı olup Areş-i şâhib-kemân Haşma Areş argaç olurdu hemân
	944	Çarh-şıfat mâ'il-i 'ıyş müdâm Mihr gibi dâ'im elinde idi câm
	945	Çande ki bir cür'a şaça câmeden Encüm olurdu o yere bûse-zen
	946	Hemdemi Risto menişân-ı cihân Hem-nefesi zümre-i zende dilân
	947	Kişver-i Belh içre olup mesnedi Âmil idi milketinüñ serhadi
E 38A	948	Haтта-i a'dâdan o vâlâ neseb İtdi bir oğ atımı menzil-i taleb
	949	Nâfiz olup ol suhan-ı dil-pezîr Vardı icâbet hedefine o tîr
H2 28A	950	'Arz-ı hüner kıldı bir üstâd-ı kâr Yapdı bir oğ aña ki şarşar-güzâr
	951	Eyledi âh-ı dil-i nâkâmdan Perrin alup tâ'ir-i evhâmdan
	952	Şaştını bulupdı hevâsıyla ger Çarha irüşürdi kelemhi`l-başar
	953	İtdi revân bir dem-i hâtır-güşâ Ol oğı mânende-i tîr-i du'â
	954	Uçdı melek gibi o tîr-i şeh-per İtdi sîrûze yere dek tâ güzer
	955	Anı yeleklendürüp ol per u bâl Menzil-i maşşûduna buldı vişâl
	956	Ya'ni ki Âmilden idüp 'azm-ı râh Merve irişdi oğı bî-iştibâh

(950a) kıldı/itdi H2

- 957 Mervedeki mîl gibi evvel zamân
Dikdi hemân serhadd-i Merve nişân
- 958 Âmil olup vâsıl-ı tûl-ı emel
İtdi anı şâhib-i Merv ol ʿamel
- 959 Nâkıll olan bu haberüñ şöhetin
Böyle yazar sürʿatinüñ hikmetin
- 960 Nây-ı tehî mağzı bulup ta gülû
Eylediler şebnem ile toptolu
- E 38B 961 Cezb idüp anı felege tâb-ı hûr
Oldı hevâ menzîline râhber
- 962 Kuvvet-i hikmetle bulup kâmını
Haşre dek aındurdı hele nâmını
- F 23A 963 Bî taʿb-ı nefis u belâ bezl-i mâl
Oldı bir iqlîme şeh-i Cem celâl
- 964 Böyle olur resm-i şeh-i pür-hüner
Düşmeni manşûbe ile mât ider
- 965 Hüsni-i hâyli-i himmet ile biledir
Erlık on ise tokuzı hîledir
- H2 28B H1 84B
- NEFHA-İ ŞÂNÎYE FEVÂYİH-İ BÛSİTÂN-I
ʿİŞK U MUHABBETDEN BİR ŞEMME
BEYÂNINDADIR.
- 966 Ey gam-ı ʿışkı idüp iʿcâz-ı hüsn
Şevkı iden pençe-i şehbâz-ı hüsn
- 967 Cezbe şalup ʿaşıkâ kullâb-ı mîl
Kâkül ile zülf olur esbâb-ı meyl
- 968 Ol ham-ı zülf içre olan pür-şiken
Diller için dâʿire-i encümen

(957) H1`de yoktur. (960a) mağzı/mağz H2: (960) ile (961)`in yeri değişik H1:
Başlıkda şemme beyânındadır/şemmedir H2: (966a) iʿcâz-ı/ aħmer-i H1: (968a)
pür-şiken/her şiken F

- E 39A
- 969 Diller alur zülfi °aceb-ğâldir
Mâhî-i dil şaydına çengâldir
- 970 Kûşe-i ebrûları şayyâd-ı cân
Itidi meger riştede şüstin nihân
- 971 Cezbe-i hüsn aña resen-tâbdır
Bağr-ı hande iki kullâbdır
- 972 Dide vü ebrû-yı cefâ cûy-ı nâz
Keffe vü şâhin-terâz idi nâz
- 973 Cebhe-i pür-nûrı şalar fer ü tâb
Çini olur şa°şa°a-i âfîtâb
- 974 Fikr-i leb-i la°li leb-â-leb kadeğ
Zıkr-i dem-i vaşl-ı ferağ-be-ferağ
- 975 Gâh nazardan düşürüp dil-rubâ
Münkesir olur dil-i °âlem-nümâ
- 976 Levğ-i dili şâfi ider rûzgâr
Rûğ-ı hağ-âverde gibi pür-gubâr
- 977 Sadme-i gam tağları hâmûn ider
Kûh-keni derd ile Mecnûn ider
- 978 Gelse velî kalbe hevâ-yı vişâl
Mevce gelür lücce-i deryâ-mişâl
- 979 Mevci olur tûr-ı tecellâ gibi
Zevrağ-ı şabrı atar elma gibi
- 980 Tiğ-i gam-ı °ışk toğınsa yine
Seng ise de dil olur âteş-zene
- 981 Kim şererinden yaña kevn u mekân
°Âkil iseñ degme toğınma hemân
- 982 °Âşıka bu derd ide çünkim eşer
Yâre de elbette sirâyet ider

(970b) rîşede/riştede F: (972a) dide vü/dide-i F: (976) ve (977) H2`de vardır.
(979a) olur/olup F H2: (980a) °ışk/ışkı F toğınsa yine/ eger toğına H2: (981a)
kevn ü mekân/kevn-i mekân H2

	983	Diller ol âteşle müşevveş gibi Evden eve ulaşır âteş gibi
H2 29A	984	Rişte ile niteki bir deste gül °Âkıbeti bir olur iki gönül
E 39B F 23B	985	Çünkü ola hemser ol iki °alıl Şu°le bülend ola çü becân-ı fitîl
	986	Nâire-i °ışk-ı bülend-i iştiğâl Dâ°ire-i ma°rifet-i zü°l-celâl
H1 85Aa	987	°İşk-ı dili sâğar-ı mînâ ider Neşvede yekmürdî-i şahbâ ider
	988	Oldı ya mihr-i seher-i imtiñân Şâdıķ ile kâzibi bir itdi °ayân
	989	°İşk gibi kanı mey-i pür-ferah Haşre degin saña yeter bir kadeh
	990	°İşk ile dil-i câm-ı şafâya döner Şâhid-i maķşûd olur cilve-ger
	991	°İşkdir iksîr-i berâ-yı vücûd °İşkdir âyine-güşâ-yı şühûd
	992	°İşkdir ol ħusrev-i kişver-sitân °İşka esir oldı kühhân-ı mihân
	993	Ķulzüm-i °ışk olmasa ger ser-bave Ķande zuhûr eyleridi bunca mevc
	994	Şahid-i °ışk eyledi âheng-i tanz Gitdi ruñundan tutuķ-ı küntü kenz
	995	Mihr-i muħabbet ki zuhûr eyledi Yiri gögi ġarķa-i nûr eyledi

(983a) gibi/olur H2 (b) gibi/olur H2: (984a) rişte ile niteki bir deste gül/târ-ı ta°alluķ şarılr hicr-i gül F: (985a) ol iki/ o iki F: (986a) iştiğâl/işti°âl F: (987b) neşve-i/neşvede F yek-mürdî-i/yek-mürde-i H1: (988a) imtiñân/âsümân H2: (992a) ħusrev-i kişver-sitân/kişver-i ħusrev-sitân H2.

- 996 Mürde iken ʿâleme virdi hayât
Açdı şükûfe gibi göz kâʿinât
- 997 Şebnem-i ʿışk olsa eger kıatre-bâr
Ġarğa olur Ġarğa-i ʿulvî şîʿâr
- E 40A 998 Mâdde-i lücce-i baġrâ-ver ol
ʿİllet-i Ġâʿibe-i dünyâ-verr ol
- 999 Oldı hevâ ile zuhûra karîn
Ġonca-i dilden o gül-i âteşîn
- 1000 Ġâze-tırâz oldı ruġ-ı ʿâleme
ʿUnsur-ı nârı gibidir âdeme
- 1001 Yûsufuñ ol itdi maġarrını çâh
Çâhı hem ol eyledi şehrâh-ı câh
- 1002 Ġays-veş ol ġânkâhuñ bî-şümâr
Nice soyunmuş gezer idi abdâl-vâr
- H2 29B 1003 Ĥüsrev ü Ferġadı idüp bî-şekîb
Şâha ider ġâhî gedâ-yı raġîb
- 1004 ʿİşkuñ olur mihneti ʿayn-ı şafâ
ʿİşkuñ olur yokluġı maġz-ı beġâ
- 1005 Tatlı belâdır kıatı ol sûz u tâb
Ĥayli ġarâretlidir ol şeh-ı nâb
- 1006 ʿİşġ-ı mecâzî diyu şanma hevâ
Feyzi ġaġîġatden alur dâʿimâ
- 1007 Zerre iken âġir olup âfitâb
Şıra iken duraraġ olur şarâb
- F 24A 1008 Nâfiʿ olur ġâh olur efsûn gibi
Ġâtil olur ġâh gül-efsûn gibi
- 1009 Bâde gibi ʿışġ-ı bülend-i iştiġâr
Her kişinüñ sırruñ ider âşikâr

(1001a) çâh/câh H1 (b) çâh-ı/câhı H2: (1002b) abdâl-vâr/ abdâlî-vâr H1: (1003a) Ĥüsrev ü Ferġad' da vav yok H1 H2: (1008b) gül-efsûn/gül-füsûn F

- E 40B
H1 85b
- 1010 Suç yine bedmest olan üftâdenüñ
Var mı günâhı arada bâdenüñ
1011 Zehr ile tiryâkı odur cem^c iden
Var ise şübheñ oğu bu nüshadan

DÂSİTÂN-I ÂŞİK-I MÜSELLEM Ü
MA^cŞÛKA-İ NASRÂNİYYE Kİ HER BİRİ
ÂHİRİN DİNİ İLE DÜNYÂDAN ^cUBÛR
İTMİŞDİR. SÛBHÂNE HÂLİK-İ CE^cALE`Z-
ZULÛMÂTİ VE`N-NÛR

- 1012 Devr-i kadîm içre meger bir cevân
Bir zene dil-beste olur nâgehân
1013 Kendüsi bir müslim-i pâk-i^ctiğâd
Sevdiği bir duhter-i kâfir-nejâd
1014 Mısr-ı melâhat ruḥ-ı dîl-cûları
Kaṅtaratü`l-misk idi ebrûları
1015 Ğabğaba-i nisbet ile gökde mâh
Sîb idi bûsîde biri var siyâh
1016 Ebrû-yı gâzâ iki müşkîn kemân
Tîr-i şu^câ^c-ı başara dil-nişân
1017 Lebleri pür ^cişve kadeḥ-kâr idi
Gözleri câdû-yı ciger-hâr idi
H2 30A 1018 Ğâret idüp naqd-i dîl-i cânını
Hey nice dil dînini îmânını
1019 Müddet-i hicrân ile sûz u güdâz
Şavm-ı naşârâ gibi olur dırâz
1020 Tâb-ı teb-i ^cışık olup kâr-ger
Eyledi ma^cşûkda âhir eşer

(1011) (1012)'den sonradır H1: Başlıkta, Arapça ifadenin yerine şu vardır:
(Allahümme ihtemnâ biḥayr) H2: (1015) E ve H1'de yoktur. (1016) E, F ve
H2'de yoktur.

- 1021 Ğaflet ile uyur iken uyanup
Şem^c gibi biri birinden yanup
- 1022 Sûziş ile göz yaşın ağıtdılar
^cAklı fitîle gibi dağıtdılar
- E 41A 1023 ^cÂkıbet oldu ol iki dil-ıırâş
Sâye-veş üftâde-i şâhib-firâş
- 1024 Virmege can tuhfesini mâ-ıazar
İkisi de oldu o dem muıtar
- 1025 Görmege vardı o cevânı meger
Bâd-ı suhan cin gibi bir der-be-der
- 1026 Vâsıtatü`l-^caıd-i muıabbet olan
Râbıta-i bend-i meveddet olan
- F 24B 1027 Ya^cni ki Şâpûr-ı peyâm-ı belâ
H1 86A Rehber-i gümreh-şüde-i ibtilâ
- 1028 Hâlet-i ^cışkı ile melâlin görüp
^cArz-ı selâm eyledi hâlin sorup
- 1029 Didi ki dildârınuñ ey mübtelâ
Hâlini Allah bilür hâliyâ
- 1030 Derd-i firâıunla olup nâ-tüvân
Anuñ işi kaldı Hudâya hemân
- 1031 İtmede peymâne pür olup şitâb
Bir nefesi kaldı mişâl-i habâb
- 1032 Didesi pür-âb u dilinde hevâ
Göñli hayâlinde velî dâ'imâ
- 1033 Fikret-i la^clinle taıayyül-künân
Hasret ile geldi dehânına cân
- 1034 Gûş idicek bu haber-i mevıışı
Eyledi biñ girye ile nâlişi

(1023b) şâhib-firâş/ rûy-ı firâş F: (1027)`nin yerine şu beyit vardır: Ya^cni ki ol güm-reh-i kavlı belâ/ Şâni-i şâpûr-ı muıabbet-fezâ H1: (1033a) taıayyül-künân/ taıayyür-künân H2

- E 41B
H2 30B
- 1035 Didi ki vâhayf sipihr-i denî
İtmedi dil-dâruma vâşıl beni
- 1036 orum odur vuşlatı rûz-ı cezâ
Olmaya maşşerde de rûzî baña
- 1037 Ya^cni çeküp anda daı firati
Men^c ide dîn ayrılıı vuşlatı
- 1038 albine bu dadaa idüp ulûl
Millet-i naşrâniye itdi duûl
- 1039 ayf u şad efsûs irüp vat-i âl
Eyledi ol âlet ile irtiâl
- 1040 Seyr idicek anı o şaş-ı le^zîm
Bîm-i ^cazâb eyledi albin dû nîm
- 1041 Eyledüi kâra peşîmân olup
Tevbe velâavle ile giryân olup
- 1042 Vardı o cânâneye virdi selâm
Eyledi icmâl ile ^carz-ı peyâm
- 1043 Didi ki meftûnuñ olan nâtüvân
^cışuñ ile eyledi cânın revân
- 1044 Eyledi nadîne-i ^cömrin fedâ
Saña ^cömürler vire bâri udâ
- 1045 Lîk budur saña vaşiyetleri
Cân u dili gibi emânetleri
- 1046 La^cı-i şeker-ande ile yâd idesin
Gâhî añup rûını şâd idesin
- 1047 Didi ki ol çeşmi arâmî azâl
Nân u nemek aımı itsün elâl
- 1048 Râh-ı cefâ vü siteme gitmesün
Yoluna cân vireni unutmasun

(1037b) ayrılıı/ayrılıı F: ide din ayrılıı/ ide ayrılıı H2, bu beyitin dizeleri H2de yer deiştirmiştir. (1039a) ayf u şad efsûs/ ayf şad efsûs F: (1047a) çeşmi/çeşm-i F

E 42A	1049	Eyler iken nâmuñî vird-i zebân Eyledi bir âh ile cânın revân
F 25A	1050	Vâsıl olunca şerer-âsâ haber Cânına itdi bu hârâret eşer
H1 86B	1051	Âteş-i ıışk eyledi tâbın ıayân Nârını nûr itdi o demde hemân
	1052	Didi çün ayrıksı olup hâl-i zâr Olmadı meşhûd baña vaşl-ı yâr
	1053	Bâri girüp dinine dil-dârumuñ Gıtdigi yola gıdeyin yârumuñ
	1054	Ol sebep ile umarın kim hemân Cânuma hem-şoşbet ola yâr-i cân
H2 31A	1055	Âhır olup şavm-ı vişâl-i firâk Belki müyesser ola ııyd-ı talâk
	1056	Budur ümîdim ki rûz-ı cezâ Vuşlat-ı câvid ile bezm-i beğâ
	1057	ıÂkıbet ol nev-sefer-i râh-ı cân Eyledi îmân ile cânın revân
	1058	Şehd-i şehâdetle olup dost-kâm Menzilini eyledi dâr-ı Islâm
	1059	Bu ne ıaceb hikmet olur ya İlâh Güm-reh ola biri bula biri râh
	1060	ıİşk ile her biri yana zâr zâr Birisine nûr ola birisine nâr
	1067	Her birine ola o şemıa delîl Birine tîr ola birine fetîl

(1051b) itdi/eyledi F: (1052a) çün / ki H2 hâl-i zâr/ hâk-vâr F: (1053b) gıtdigi/gıtdügi H1: (1056a) ki/ k`ola H2: (1057a) nev/bu H2 râh-ı cân/ nâr-ı cân F: (1058) E, F ve H1`de yoktur. (1059b) güm-reh ola biri bula biri râh/ güm-reh ola biri biri bula râh H2: (1060b) birisine nûr ola birisine nâr / birisine nâr ola birisine nûr F

- E 42B NEFHA-İ ŞÂLİŞE VAŞF-I SUĞAN-I MÜŞKÎN
ERKÂMDA MİCMERE GERDÂNIDIR Kİ ÂTEŞDÂN-I
DİL-İ °ARİFDEN HEVÂ-YI ŞEVK U ĖARÂM İLE
SERZEDE VÜ °ÂLEMGİR OLDUKDA KEMTERİN-İ
ŞERÂRI ŞEMS U KAMER U ŞAFAĞAT-I EVRÂĞDA
NAĞŞ-I SÜRĖ Ü SEVÂDI AĞKER-İ °ANBER Ü
MİYÂN-I SÛTÛRDA ĖURÛF-I PİÇİDE NİĞÂDI
ĖALĖA ĖALĖA DÛD-I MİCMERDİR.
- 1068 Söyleye ey bülbül-i bâğ-ı suğan
Ėehre-fürûz-ı gül-i bâğ-ı suğan
- 1069 Cevherüñi °arz-ı Ėuridâr kıł
Söyleşelüm gel beri bâzâr kıł
- 1070 Ėadrini bilmezlerle itme °ayân
AÇma Ėutunuñ ĖapaĖını hemân
- 1071 Cevhere şarrâfdır iden nazâr
Ėayra şırtma dişüñ ey pür-güher
- 1072 Nâfeyi Ėıfz eyleme °atĖardan
Var yüri yum kıłleyi aĖyârdan
- 1073 Ėıymetini bilmeyene itme şarf
Nükteyi fehm itmeyene atma Ėarf
- 1074 Ebr-i bahârîden idüp i°tibâr
Yok yere itme güherin târ u mâr
- E 43AH1 87A 1075 Sebze biter uğrasa şahrâlara
H2 31B 1076 Gevher olur şağduğı deryâlara
1076 Lık kimi mâye-i tumâr olur
Kimisi zehr-i dehen-i mâr olur
- F 25B 1077 Cây-ı suğan yok suĖanuñda senüñ
Ėadrini fehm itmededir söz anuñ
1078 Sözdür olan Ėâşıl-ı kân-ı vücûd
Sözdür olan gevher-i deryâ-yı cûd

(1069b) beri/beru F bâzâr / pâzâr H2: (1071), (1072), (1076) ve (1078) F`de yoktur. (1073) H2`de yoktur. (1078a) kân-ı vücûd/ gâh-ı vücûd H2.

- 1079 Sözdür olan şu^cle-i şem^c-i beyân
Sözdür olan cevher-i tîğ-i zebân
- 1080 Sözdür olan nağme-i bî-hevâ-râz
Sözdür olan lem^a-i sûz u güdâz
- 1081 Sîneñe santûr-ı nevâsâzdır
Nağmeleri perdeder-i râzdır
- 1082 Çün ola mızrâb-ı zebânuñ bekâr
Târ-ı dil-i zâr olur nağmezâr
- 1083 Sözde olan sûz yaķar tâlibi
Tâze bişen şükker-i helvâ gibi
- 1084 Hâl-ı tâbân-ı vaşfı kıranfil-mişâl
Virür aña lezzeti fülful-mişâl
- 1085 Bir söz ile buldı cihân ʿâlimi
Âdemi de sözdür eden âdemî
- 1086 Söz ki ola ʿaķd-i perrin gibi rûz
Her birisi cevher-i cândır ne sûz
- 1087 Kande olur kim dürr-i manzûm ola
Kîse-i zer-veş tölî mefhûm ola
- E 43B 1088 Lafz ile ma^cnâsı bulup iltiyâm
Himmet-i şâ^cir vire aña nîzam
- 1089 Dürr-i suħan-ı gevher-i pâşîdedir
Nazma gelen la^cl-i tirâşîdedir
- 1090 Kâlbe suħan sanma hevâdan gelür
Kaṭre-i dürr gibi semâdan gelür
- 1091 ʿÂlem-i kıdsîden olup armağan
Kadri olur dürr ü güherden girân
- 1092 Cism ile sen ma^cden-i gevher misin
Söz nereden geldügin anlar mısın

(1079a) şu^cle-i şem^c-i beyân/ şu^cle-i şem^a beyân H1: (1084a) tâbân-ı/ beyân-ı F:
(1088a) bulup/ bulur H2: (1092a) cism ile/cismde F

	1093	Çâfilesi kandan ider irtihâl Çande gider râh-ı revân-ı hayâl
H2 32A	1094	Yok ötesin bilmege hergiz delîl Gümşüde çün menba ^c -ı deryâ-yı nîl
	1095	Zulmet-i ten içre bu âb-ı hayât Turma akip itmede tefrîh-i zât
	1096	Söz ki olur mîve-i terden lezîz İşk ile cüllâb-ı şükkerden lezîz
	1097	İşk ile âmizîş idince suhan Tatlı olur şekerî palûdeden
H1 87B	1098	İkisi de râh-ı hedâya delîl Bir yere gelse ola pîçân-ı fetîl
	1099	Âteşi fevvâre gibi cûş ider Şu ^c lesi çok şakf-ı sipihri döger
F 26A	1100	Nâfe-veş olsa ne kadar kelle huşk Çalbin açar lahlağa-i işk u meşk
E 44A	1101	Âb-ı suhan-sûz-ı dil-i ter mizâc Şîr ü şükker gibi bulur imtizâc
	1102	Şîrdir âvâze-i kânûn-ı râz Şîrdir âvîze-i gevher-i tırâz
	1103	Şîrdir ilhâm-ı nıgehbân-ı gayb Şîrdir îhâm-ı zebândân-ı gayb
	1104	Şîr ile fehm oldu kelâm-ı Hudâ Şîri şîâr eylediler evliyâ
	1105	Şîr-i aceb hikmet-i gaybiyyedir Menşe ^c i yok ni ^c met-i gaybiyyedir

(1094a) ötesin/ortasın H1: (1097b) tatlı / tatlu F: (1099b) şu^clesi çok şakf-ı/ şu^clesi şakf-ı F: çok / çâk H2: (1100b) işk u meşk/ işk-ı meşk H1: (1105a) ayniyyedir / gaybiyyedir H1 (b) menşe²i/menşe³ F

- 1106 Rûha ğıda heb ni^câm-ı ma^cnevî
Gökden iner mâ^zide-i ^cİsevî
- 1107 Şi^cri hevâ añlama hikmetdir ol
Rütbe-i mâdûn-ı nübüvvetdir ol
- 1108 İkisi de lu^tfdur in^câmdır
Ĝâ^zibi ol va^hy bu ilhâmdır
- 1109 Sırr-ı serâ-perde-i ha^kdır su^han
Ni^cmet-i perverde-i ha^kdır su^han
- 1110 Feyz-i Hudâ hod mütenâhî degül
Mazhar olur dâ^zim aña ehl-i dil
- 1111 Çünkü nebi olmağa yo^kdur mecâl
Şâ^cir olur bâri ğüzîn-i ricâl
- 1112 Hikmet-i icâd ile olur kavî
Her sözi olur veled-i ma^cnevî
- H2 32A 1113 Yoğ iken eyler bu ma^câni zuhûr
Cûşa gelür sînede deryâ-yı nûr
- E 44B 1114 ^cÂrife bu deñlü kerâmet yeter
Rütbe-i vâlâ-yı velâyet yeter
- 1115 Kâmil iken ha^zret-i Mollâ-yı Rûm
Eyler idi şî^cr ile neşr-i ^culûm
- 1116 Şaysa kerâmet o ser-i evliyâ
Evveli şî^cr idi soñı kimiyâ
- 1117 Hâfız ile Sa^cdî vü Câmî da^hi
Husrev-i Hindî vü Nizâmî da^hi
- 1118 Eylediler şöhet-i şî^cri şî^câr
Zerre şu^cûrı olan eyler mi ^câr
- 1119 Münkîr olan her ne kadar itse lec
Şâ^cire bu beytidir okur el-^hücec

(1111b) bâri / yâr-i H1: (1112a) eyler/ider H1: (1115a) mollâ-yı / monlâ-yı F H1:
(1116a) ser-i evliyâ/ser-i enbiyâ H2: (1119a) münkîr olan/münkîr ola F

H1 88A	1120	Pîş ü pesi best-i şaf-ı evliyâ Pes şu ^c ârâ âmed ü pîş enbiyâ
	1121	Her biri ser çeşme-i sırr-ı ^c azîm Her birisi maẖzar-ı feyz-i ^c amîm
F 26B	1122	Ûrmadın aķar şu gibi vâridât Zabı idemez lüle-i kıl ü devât
	1123	Her birinüñ kıl nazâr âşârına Maẖzenine maıla ^c -ı envârına
	1124	Hiç kerâmetsiz olur mı bu kâr Cümlemizüñ ^c aķlı var idrâki var
	1125	Şi ^c r bunun gibilerinüñ hâlidir Ben didigüm bunlaruñ emsâlidir
	1126	Bulmaĝa ol dâ ² ireye dest-i res Ya nefes-i pîr gerek ya nefes
E 45A	1127	Yoĝsa bizüm gibiler olmaz şümâr Ehl-i hevâ ķavline ne i ^c tibâr
	1128	Tâb viren bâde-i endîşedir Sözlerümüz laķlaķa-i şîşedir
	1129	Lîk mededkârı-i taķlıd ile Umarız Allah ^c inâyet kıla
	1130	Ķatalar anlara var ümmîdümüz İylere olsun hele taķlıdümüz
H2 33A	1131	Ûa ^c na iderse zuraîa-yı diyâr Cümleye bu beyt ider i ^c tizâr
	1132	Hest derîn-i dâ ² ire-i lâcüverd Mertebe-i merd be-mikdâr-ı merd
	1133	Güş kıilup vâķı ^c a-i ĥusrevi Eyle ĥulûşuñ şu ^c arâ-yı ķavî

(1126b) ya nefes-i pîr/ ya meded-i pîr F H2: (1130b) iylere/anlara H1 H2

DÂSİTÂN-I HÂB-I HÛSREV-İ HİNDÎ VÜ
HÜCÛM-I GERDEN-İ ŞEYH NİZÂMÎ VÜ
MÛDEVVER-İ ŞÂNÎ-İ KÛTB-I ÂLEM-İ
NİZÂMÛ`D-DİN-İ DEHLÎ KÂDDESALLAHU
ESRÂRİHİM

- 1134 Gevher-i esmâra viren intizâm
Böyle dizer ʿağd-i şüreyyâ nizâm
- 1135 Tahtuña maʿrifetüñ husrevi
Yaʿni şehenşâh-ı suhan-ı Dehlevî
- 1136 Eyledi çün mesned-i nazma cülûs
Tutdı buna künbedi gülbâng-ı kûs
- E 45B 1137 Tâs-ı felek gulguleden iñledi
Gökde hilâlüñ kulağı çekildi
- 1138 Gûş idüp anı didi ehl-i şuʿûr
Geldi suhan mülküne şâhib-zuhûr
- 1139 Semt-i tagazzülde olup bî-bedel
Her ğazeli oldı ğazzâle maḥal
- 1140 Eyledi beş beyit ile fazlın ʿayân
Hamsesine oldı berâʿat hemân
- H1 88B 1141 Saldı ğazel pençe-gehinden şarîr
Senderedi husrev-i necm-i serîr
- 1142 Hâlet-i pür-sûzuñ olup şâhibi
Yağdı cihânı dil-i hâsid gibi
- F 27A 1143 İtdi kıasîde diyucek ol ferîd
Yek-be-yek ebyâtını beytü`l-kasîd
- 1144 Kıtʿaları kıtʿa-i yâkût-vâr
Müfredi şehdâne dür-i âb-dâr
- 1145 Hâşılı her kande k`ola dest-bâz
Eyledi kufl-ı dür-i iʿcâz-ı bâz
- 1146 Yaʿni olup her sözi sihr-i helâl
Meh gibi günden güne buldı kemâl
- (1134a) esmâr/eşʿâr H2: (1140b) hemân/künân F H1: (1135a) pençe-
gehinden/pençe-gehinde F

- H2 33B 1147 Âhir idüp arzû-yı meşnevî
Şeyh Nizâmîniñ olur peyrevi
1148 Oldı o vâdide çün endişe-senc
Gönlüne düşdi heves-i penç-genc
1149 Hazret-i şeyh ile olup pençe-gîr
Hamseye el urdı o izzinde şîr
- E 46A 1150 Ğurre olup kuvvet-i bâzûsına
Dimedi ger irişe yazusına
1151 Kahr ola küstâhlığına cezâ
Şâha el oyununu itse gedâ
1152 Hayli dilberâne zuhûr eyledi
Terk-i edeb itdi ğurûr eyledi
1153 Bilmedi ki şeyh-i kerâmet penâh
Eyledi bir beyti ile sedd-i râh
1154 Tîğ-i zü`lmâs-ı suhan sâhtem
Her ki pes-âmed sereş endahtem
1155 Kaşdı bu kim olmaya hergiz ğüşâd
Kala tılısmıyla bu genc-i murâd
1156 Tozqoparan gibi dike bir nişân
Şakq-ı ğubâr itmeye bir pehlevân
1157 Arşageh-i nazmuñ olup kâмили
Şoñra gelen bozmaya bu menzili
1158 Kendüye bu devlet ola muhzar
Olmaya bir ferde müyesser bu ser
1159 Hâtime-i devlet-i irfân ola
Ol da bu vâdide Süleymân ola
1160 Fazlı haqîkatde ayândır yine
Gevher-i yektâ-yı zamândır yine

(1148a) çün / çü F H1: (1151b) şâha / şah ile H1 H2: (1153b) bir / bu F H1:
(1158) F`de yoktur.

	1161	Ḥamsesinüñ hem-seri nâ-yâbdır Dürr-i yegâne güher-i tâbdır
	1162	Ḥamse diyin çünki degül hem-i ^c nân Hiç berâber mi olur beş benân
E 46B	1163	Şi ^c rüñ olur kimisi maqbûl-i ḥâş Kimi bulur ^c âmmeye ihtişâş
H1 89A	1164	Az düşer kim ola lütf-ı kâdîr Ḥâş-ı pesend ola vehm-i ^c âm-gîr
	1165	Şi ^c r gibi muhtelif olup tıbâ ^c ^c Aşıkına her biri olur metâ ^c
H2 34A	1166	Nîk ü bed âhîr bulunur müşteri Kimsenüñ evde kıla mı duḥteri
	1167	Var idi Dehlevde meger ol zamân Bir ulu sultân bülend-i âsitân
F 27B	1168	Olmuş idi kutb-ı sipîhr-i himem Nâmı anuñ daḥi Nizâm idi hem
	1169	Ḳadr ile hem-pâye-i çarḥ-ı dûtâ Şubḥa süreyyâ idi mihver-âsâ
	1170	İtmiş idi ḥusreve feyz-i nefes Anuñ ile şu ^c lelendirdi o ḥas
	1171	İtdi teveccüh aña ḥûrşîd-vâr Zerre iken kıldı meh-i tâb-dâr
	1172	Olmuş idi himmetini pîr-i dûtâ Şayḳalî-i şârim-i hindi cilâ
	1173	Lîk bu ešnâda o şîr-i garîn Gördi ^c aceb vâkı ^c a-i sehm-gîn
	1174	Ġâlib olup ğurreligi ğâlibâ Ḥamsesi ḥaḳḳında didi nâ-sezâ

(1162a) diyin / degül F: (1163a) olur / bulur H1: (1165b) ^câşıkına / ^câşıka H1 H2
olur / oluverir H1: (1168b) nizâm / nizâmî F

- 1175 Bir şeb alup çeşmini hâb-ı huzûr
Eyledi eşkâl-i mişâli zuhûr
- E 47A 1176 Oldı hemân niteki rûz-ı şümâr
Gencedeki genc-i defîn-i âşikâr
1177 Genc velî ejderi var sehm-nâk
Tîg-i tılısmuñdan oluruz hirre-çâk
1178 Ya'ni gelüp hazret-i şeyh-i güzîn
Erre-i °ömr oldı cebîninde çîn
1179 Zâhir idi hiddeti mânend-i berķ
Tîgi elinde nitekim şâh-ı şark
1180 Çekdi kılıç aña celâle mişâl
Eyledi bin kahr ile °arz-ı celâl
1181 Yürüdi üstüne o mirrîh-i çihr
İtmege gâltide serin hemçû mihr
1182 °Aciz olup husrev-i şîrîn-suhan
Haķķa niyâz itdi o dem kalbden
1183 Şefkat idüp şeyhi irişdi meded
Eyledi bir kolını şemşîre sed
1184 Tîg ile az kaldı ki ide o dem
Sâ'id-i Hindîyi mişâl-i kalem
- H2 34A 1185 Men° kılup hamlesin ol pâk-i dîn
Kaldı eser yarananup âsetîn
1186 Şeyhden irdi aña imdâd-ı hâş
Tevbe velâ havle ile buldı halâş
- H1 89B 1187 Şubh gelüp hazret-i şeyhe mürîd
Virdi geçen vâķı°asından nüvîd
1188 Şeyhi aña sâ°idin açdı hemân
İtdi kolında yeñi zaħmın °ayân

(1185b) yarananup / pârelenüp F

- E 47B 1189 Dehledi bu vâkı^cayı Dehlevî
Eyledi ihlâş ile şıdkın kavî
1190 Şeyh Nizâmî^cye idüp i^ctikâd
Kadrini günden güne bildi ziyâd
F 28A 1191 Hamse didi şoñra tevaggul idüp
Rûh-ı şerîfine tevessül idüp
1192 Kâmil olup himmet-i merdân ile
Kadre irişdi dem-i ^cirfân ile
1193 Olup edeb birle kafadâr-ı şeyh
Kilki ile oldu ^caşâdâr-ı şeyh
1194 Ey nesek-âmûz-ı serây-ı cihân
Nâzır-ı ahvâl-verâ-yı cihân

NEFHA-İ RÂBİ^cA NERGİS-İ BÂŞIRA-İ BAŞİRET ŞÜKÛFE-
ZÂR-İ ŞUN^c-İ İLÂHÎYE ^cİBRET İLE NÂZİR OLUP HER
BÜN-İ HÂRDAN İSTİŞMÂM-I BÛY-I GÛL-İ HİKMET
İTMENİN DİMÂĞ-I DİL Ü CÂNA MÂ^cİDE-İ ^cACİBE VÜ
TE^cŞİRÂT-I ĞARİBESİ BEYÂNINDADIR

- 1195 Ey nesek-âmuz-ı hıred pîş-gân
Zâbıta bend hikem-i endîşe-gân
1196 Encümen-ârâ-yı çerâğân-ı bâğ
Şem^ca-fürûz-ı ser-i ağsân-ı bâğ
1197 Mihrüñ idüp meyl-keş-i envârını
Bâğın açan dîde-i ezhârını
1198 Feyz idüp ezhâra birer güne âb
Hâsıl idersin nice dürli şarâb
E 48A 1199 Lâleyi pür-sûziş-i dâğ eyledüñ
Goncaya tartîb-i dimâğ eyledüñ

(1190a) şeyh / şeyhi H1: idüp / kılpup F: (1195) H1`de şöyledir: Ey nasak-âmûz-ı serây-ı cihân/ Nâzır-ı ahvâl-verây-ı cihân: (1198a) feyz idüp ezhâra bir güne âb/ feyz idüp ezhâra bir F (b) dürli / dürlü F

	1200	Cümle nebâtât değil serseri Her biri tîr-i hâşiyetüñ mazharı
H2 35A	1201	Ĥâl-i dil ile bize söyler varağ Ėafleti ço gül-varağ-ı şun ^{ca} bağ
	1202	Ėbret ile kıl nağar-ı bî-bedel Ĥikmet-i destûr-ı ^{ca} amel ile gel
	1203	Manzaruñ olsun sebğ-i feenzurû Em kulû nehı vela tûsırfû
	1204	Ĥân-ı ilâhîden olur behre-dâr Dîv ü perî ile cinn mûr ü mâr
	1205	Dîv ki döymez aña pûlâdlar Şîşede timsâl gibi habs ider
	1206	Lem ^{ca} -i kağrına toğına perî Tutışa pervâne gibi şeh-peri
	1207	Üns ile cin kağrı elinde zebûn Oldı görünmez görünürden füzûn
H1 90A	1208	Mârı idüp zehr ile şîrîn müzâğ Mûra kuşatdı iki yerden niğâğ
	1209	Râtibe ĥâr-i keremi vağş u tayr Seyr-i nağam-ĥânesi günciğüñ deyr
	1210	Cümlesi iğsan umar Allah ^{ca} dan ^{ca} Arz u semâya dek mâhdan
	1211	Güneşe irişmişdi milğden zevâl Âĥır anuñ ayagın aldı nemmâl
E 48B	1212	Peşşe gibi kerem-i za ^{ca} ifü`l-vücûd Âteş-i Nemrûdı ider kara dûd
	1213	Ĥıfl-ı ĥavâdiğ yeri bağn-ı zemîn Deyr-i nûr emriyle miğâl-i cenîn

(1201), (1202) ve (1203) F'de yoktur. (1205b) em kulû / ĥikmet-i em kulû H1:
şîşede / âbdâde H1: (1206b) toğına / toğınsa H1: (1208b) iki/ ili H1: (1213a) yeri
/ peri F (b) deyr-i / deyre F H1

F 28B	1214	Kâr-gehini gence urup ankebût Târ ile pûdında omaz zerre pot
	1215	ursa siyeh hânesin ol mîzbân Aña onar peşşe gelür her zamân
	1216	angı yere kim anı bazzâz ider Anda kirm-i pîle-yi azzâz ider
	1217	Her biri âsâr-ı füyûzâtür Cümlesi envâc-ı zuhûrâtür
	1218	Neşve-i vahy ile ılup nahli zâr Eyledi sermest şıfat-ı bî-arâr
	1219	Ya ^c ni ki mebzûl olup in ^c âm-ı feyz Her taraf ezhâr şunar câm-ı feyz
H2 35B	1220	Zâhir olur aybdan ol câm-ı şâf Sâgarı şeffâf-ı şarâbı kefâf
	1221	Şu ^c le şalar sâgar-i rahşân gibi Şem ^c -i ser-i abr-i şehîdân gibi
	1222	Peşşeler ol şu ^c leye pervânedir Her biri ol câm ile mestânedir
	1223	Her adehi ni ^c met-i aybiyyedir Kını dahi hikmet-i aybiyyedir
	1224	İçlerine bü ^c l-ı aceb âyin odı Hâcib-i huddâm u selâtin odı
E 49A	1225	Hikmete bir kimse meşârik degül Gerçi zırıldısı da eksik degül
	1226	Oldı bu âyin-i huçeste-nizâm Saltanat-âmûz-ı şehân-ı benâm

(1217) ile (1218) in yeri değişik H1: (1222b) mestânedir / pervânedir H2: (1223a) her/bir F aybiyyedir / ayniyyedir H2 (b) kını / meyi F: (1225a) meşârik / mübârek F (b) zırıldı / hırıldı F H1 H2

	1227	udretine göre degül ber-gh Devlet-i Őhn felek-i brgh
	1228	lgl-ı ks ile tefhr neden Heyet-i pr-peşŞeye heng iken
	1229	Her biri terk itsün enniyeti PeşŞeye talid iledir Őöhreti
	1230	PeşŞe vel peşŞe-i endiŐegr ıdmete pervne aceb pŐe-kr
H1 90B	1231	Hind ise hd katı deglken yapar T-ver  ak ile muall kemer
	1232	Pyemiz ol kaŐrı bu etvr ile l-ı terz ile pergr ile
	1233	Yetmeyp ol kaşr-ı müseddes yine Perde-i zenbrı eker önüne
	1234	Rh in erbb-ı hred didiler Heyet-i zenbra temessül ider
	1235	Gahi Şeker-i hbda oldua sen Feyz alur ezhr-ı fyzatdan
	1236	Dde-i rhat n ola seyr-i hb ne-i yfh olur na bb
F 29A	1237	Cism-i fen bulsa kvre-miŐl Yine o Şekl ile ider irtil
E 49B	1238	Rha bu yüzden olıca Őin Vay ile teŐrife grldi sez
H2 36A	1239	Bu ne aceb hükmet-i mevfr olur Zr-i p-peŐŐede mestr olur
	240	Bg-ı haıatden zih ltf-ı vcd PeşŞe ola nl-i Şehd-i Őhd

(1230a) peşŞe-i endişe-gr/ ŐŐe-i endişe-gr H1: (1238a) Őin / iŐtih H2

- 1241 Oldı cihân çün dil-i işkeste-bâl
Peşse-i hân-ı ni'am-ı zü'l-celâl
- 1242 Sen de nigâhında dilâ hâzır ol
Her tarafa °ibret ile nâzır ol
- 1243 İtme haqâret nazarın °âleme
Mûr-ı za'ife felek-i a'zâma
- 1244 Tut dür-i feyze kulâğın halka-vâr
Haqqı murâd eyler iseñ halka var
- 1245 Pîş-i nihâd it nuş-ı âlemi
Anla anuñ ile hükm-i mübhemi
- 1246 Heb hükm-i nâmütenâhî imiş
Âdeme ta'lim-i İlahî imiş
- 1247 Naql ideyin gel saña bir dâsitân
Sanma anı menkıbe-i bâstân
- H2 26A DÂSİTÂN-I ZÂHİD-İ ZİNDE-DİL Kİ ŞÛRET-I ZENBÛRDA
MÛŞAHEDE-İ ŞÂHİD-İ RÛH İDÛP MAZHAR-I FÛTÛH
OLMUŞDUR.
- 1248 Var idi bir şâf-dil ü pâk-zât
Râhatı şavm u harekâtı şalât
- E 50A 1249 Cephesi seccâde gibi secde senc
Gevher-i sübhâ ile eli penç genc
- 1250 Kâlbi olup kâse-i fevvâre-vâr
Çarğa-i envâr idi leyl ü nehâr
- 1251 Şu sepüp ol kâse-i pür-âbdan
Cân gözin uyarmış idi hâbdan

(1242b) her tarafa °ibret ile / °ibret ile her tarafı F: (1243b) mûr-ı za'ife felek-i a'zâma / mûr-ı da bîmâr-ı za'if añlama H1 mûr-ı za'ife / şûride-bîmâr u H2: (1245a) pîş-i nihâd / pîş ü nihâd F: Başlığın sonunda (ma'lûm ola) vardır H2: (1243a) dil ü pâk-zât / dil-i pâk-zât H1 (b) şalât/ şalavât F H1: (1249b)gevher-i sübhâ / nicedir sübhâ F gevher-i sübhâ ile eli penc-genc/ nice var sübhâ ile penc-genc H1: (1250b) leyl ü nehâr / leyl-i nehâr H2

H1 91B	1252	Olsa merâkıb ger o ehl-i huzûr Olur idi gûte-hâr-ı baır-ı nûr
	1253	Çudretine göre degül berç-gâh Devlet-i şâhân felek-i bârgâh
	1254	Cân gözün açdıçça görürdi müdâm °Âlem-i mülk ü melekûtı tamâm
H2 36B	1255	Ĥâşılı seyrinde olurdu °ayân Perde-i çeşmi gibi heft âsümân
	1256	Kesb-i me°arifde idi dem-be-dem Gözi öñünde idi levh u kalem
	1257	Bir gün idüp hoşça esrârı bâz İtdi bu vech ile baña keşf-i râz
F 29B	1258	Didi ki hazz alalı a°mâldan Cân gibi nûr oldu ser-â-pâ beden
	1259	Alışalı cism-i °ibâdet ile Ĥûş geçinür oldu riyâzet ile
	1260	Kah virüp hükmini hâk-i beden Çaflet ile hâbda oldıçça ben
	1261	Irse o hâletde ki vaqt-i namâz Bir sarı zenbûr olur nağme-sâz
	1262	Dide vü °aynîye şalup şer ü şûr Ĥâbda elbette ider bî-huzûr
	1263	Zûr eyleyen gâfili pedâr ider Nâle-i tesbîhi beni zâr ider
	1264	Eyleyüp âğâz-ı gırîv ü şadâ Ĥâl-i dil ile baña dir essalâ
	1265	Sâ°at-i evkâta müşâbih olur Zemzemesi baña münebbeh olur

(1252a) ger o / ger ol H1: (1254a) açdıçça / açdıçca H1: (1255b) gibi / gehî H1:
(1256b) levh u kalem / levh-i kalem H1 H2: (1261a) hâletdeki / hâletde ger H1:
(1262b) elbette / elbetde F: (1263a) pedâr / bîdâr F: (1264a) âğâz-ı / âvâz-ı H2

- E 50B 1266 Dîde vü °aynîde iderken figân
Olur iki göz arasında nihân
1267 Hâtır anı şöyle taḥayyül ider
Rûhıdır ol şekle temeşşül ider
1268 Her dem olur baña bu luḥf-ı azîm
Bilmezem esrârını mevlâ °alîm
1269 Terre ile zerreye ben nâtüvân
Nâzır idüm °ibret ile her zaman
1270 Kudret-i settârı idüp kıble-gâh
Peşşeye gurret ile iderdüm nigâh
1271 Virdi gönül zulmetine rûşeni
Eyledi irşâd bu yüzden beni
1272 Hikmet ile oldu bu na°mâ vücûd
Ḥalkdan yok ḥâşılı bâtil-ı vücûd
1273 Olur iseñ her kime pâk i°tikâd
Anda olur bâb-ı hidâyet güşâd
H2 37A 1274 Zann-ı °ibâdında imiş zü`l-menen
Hiç zarar itmez kişiye ḥüsn-i zan
E 51A NEFHA-İ ḤÂMİSE ḤUBBU`L VAṬAN
MÎNE`L-ÎMÂN MAZMÛNI ÜZRE ŞÂ°İRÜÑ
LÎMÂN-I VÛCÛDI OLAN ANAṬOLI ḤİŞARI
NÂM-I ḤİṬṬA-İ CENNET-Şİ°ÂRDA ḤADÂİK-
I FEYŻ-İ İLÂHÎDEN İSTİNŞÂK İTDİĞİ HEVÂ-
YI REŞK-ÂSÂ-YI EZHÂR-I °İRFÂN
BEYÂNINDADIR.
1275 Ey taleb-i cennet ile zâr olan
Ni°met-i câvidi taleb-kâr olan
1276 Ḥûr ile ğilmâna çeken işâr
Mîve uman bî-meded-i nevbahâr

(1269b) °ibret ile / °izzet ile F H1: (1272b) ḥalkdan / ḥalkda H1: (1273a) her kime / herkese F (b) anda olur bâb-ı hidâyet güşâd / saña o yüzden olur fetḥ-i güşâd F H1: (1276a) işâr / intizâr F H1 H2

- 1277 Câm-ı meyi kevşer iden cüst ü cû
Görmedügin görmek iden arzû
- F 30A 1278 Gel beri ben saña delîl olayın
Râhber-i hayr-ı sebîl olayın
- 1279 Mağşada irer derd-i riyâzâtsiz
Vâ'iz-i şehri ile müdâratsız
- 1280 Belki şafâ ide ide vâşıl ol
°Ârif-i cân-perver-i ehl-i dil ol
- 1281 Semt-i hişâra gelüp it °âlemi
°Ömre sürer °işretinüñ her demi
- 1282 Âb u hevâ itmede tefrîh-i zât
Bu dem-i °Isâdır ol âb-ı hayât
- 1283 °Işık ile bülbül gibi murgânı zâr
Sîne-i eşcârı dañi şerha-dâr
- E 51B 1284 Her tarafı tölî cevânândan
Eksigi yok hûr ile gilmândan
- 1285 Nehr-i cinân olmasa ger rû-nümâ
Gökşu yeter aña mu°âdil saña
- 1286 Gökşu olup dîde-i rûşen-dilân
İki yanında müjesi neysitân
- 1287 Aña giren hûb-ı şafâ kânıdır
Gökyüzünüñ kevkeb-i raşşânıdır
- H2 37B 1288 Mihr ü meh-âsâ o büt-i fitne-cû
Yanına bend eylese iki kedû
- 1289 Kendi olur mihr-i şeref-i ıktırân
İki kedû °aynı ile farqadân
- 1290 Döndi kedû cûyda nîlûfere
Dilber ise sebze de verd-i tere

(1277a) câm-ı meyi / câm u meyi F: (1278a) beri / beru F H1

	1291	Faşl-ı temûz irse olur şöyle serd Gömgök ider cismini te'sîr-i berd
	1292	Sille urur nice perî rû-nigâr Çehresi Nîl olduğunun vechi var
	1293	Gerçi Fırât âb-ı şeker-vârdır Bunda veli hayli nemek-vardır
H1 92A	1294	Baħr olup asker-i deryâ hücûm Şola Anaṭolı durur saga Rûm
	1295	Ḳuleleri ḳal'a-i heftûm gibi Şem'aları lem'a-i encûm gibi
	1296	Ṭoptolu hep ḳuleleri otla Şanki fişek ḳal'ası bârutla
E 52A	1297	Ḳule-i gerdûn disem aña eħaḳ Oldı aduv ḳahrı içün pür-berḳ
	1298	Dilde dönüp ḳuleleri ile pût Aḳsi düşüp âba olur berh-i hût
	1299	Cennet anuñ ḳutr-ı dürüstüdedir Hâşılı altında ya üstüdedir
F 30B	1300	İyd günü şûr-ı şafâya döner Âteş işi gösterir ol ḳal'alar
	1301	Her atılan mühre-i âhen-beden Gâh cehende geh olur gavṫe-zen
	1302	Gitse uçar şule olup per ü bâl Ṭalsa iner ḳarına bahrî mişâl
	1303	Ḳal'a bût-i sengdil-i bî-emân Ayağına yüz sürer âb-ı revân
	1304	Göḳşu ile bahr degül şanasın Piş ü perine ḳomuş ayinesin

(1291a) irse/olsa H1: (1292a) rû-nigâr/rûz-gâr F (b) çehresi Nîl olduğunun vechi var/vechi nûr olsa yüzi bekler şî'âr F vechi rû olsa yüzi Nîl-şî'âr H1: (1297a) ḳule-i/ḳal'a-i H2: (1298a) dilde / dide H2 (b) aḳsi / hükmi F: (1300b) işi / iş H1: (1301a) âhen-beden / âteş-beden H2

- 1305 Yapısı yerinde uyuşmuş beden
Hayli şafâ eylemiş âyineden
- H2 38A 1306 İki hişâr iki büt-i dil-sitân
Oldı beden gevheri çün istifân
- 1307 Seyrine gelse n`ola dünyâ anuñ
Topıgına çıkmadı deryâ anuñ
- 1308 Her biri Belkıs-ı dilârâ gibi
Baħr aña şafha-i mînâ gibi
- 1309 Şubh ki meşşâta-i mihr-i cihân
Cânib-i Rûma ola pertev-nişân
- E 52B 1310 Sûde sefidâc sürer nûrdan
Teller aşar şa^cşa^ca-i hûrdan
- 1311 Bûseye ^cazm eylese deryâ eger
Nâz ile yükini yuĸarı yaĸar
- 1312 Ol dem olur karşısu ârâm-gâh
Ka^cbe gibi pûşîşi zıll-ı siyâh
- 1313 Perde çeküp fark-ı felek sâyine
Zülf gibi sâye iner pâyine
- 1314 Çünki bulup rütbe-i ĸadri kemâl
Râ²yet-i hûrşide irişse zevâl
- 1315 Hâsılı devr-i felek-i bî-ĸârar
^cAĸsini izhâr ider âyine-vâr
- 1316 Baħra kürekler ki ider ĸarbeti
ĸall ider ol kefce ile şerbeti
- H1 92B 1317 Zerdi mülevven görüken her ĸayıĸ
Şanki simât üzre hoşâba ĸasıĸ
- 1318 Ol yere maĸşûş ĸılup anı halk
Oldı boĸaz içre meger ĸavf-ı ĸalk

(1306b) gevheri / gevher F çün / ol H2: (1309b) pertev-nişân / pertev-feşân F:
(1311b) yuĸarı yaĸar / yuĸaru tutar H2: (1312a) ol dem olur / oldı ^cacib F (b)
pûşîşi / pûşîş-i H1: (1313b) zülf / zülfi H1

- 1319 Anda tûran her kimi kûh-ı girân
Ebr-i sefid olmuş aña bâd-bân
1320 Oldı riyâzet ile şu deñlü nizâr
Ravza-i cennet gibi enhârı var
1321 Şemse-i eyvânuñ olup  aks-i âb
Târim-ı Nîli de olur âfitâb
E 53A 1322 K ubbe-i la li ile g lm h-i zer
F 31A Reng-i şafa  birle n c ma d ner
1323 R y-ı yeme zevra -ı deryâ mes r
Oldı t r zende  u na ş-i har r
1324 Tiğ ile m hileri var k h-v r
Tursa boğazına muh tin ne var
H2 38B 1325 Her yañadan t rmaz a ar ol yire
Oldı o benderzde met -ı sere
1326 Cins-i h r-ı e k-i ter u la l-i hu k
Na d-i dil esb b-ı tarab  ı k u me k
1327 Ba r-ı ğazel gibi yemi p r-şaf 
Mevcesi g y  suhan-ı a in 
1328 Ma rifet erb bı gezer s -be-s 
Cins-i me arif ile sefine tolu
1329 B lb li fery da ser- ĝ z ider
Mest i id p naĝmeye  ĝ z ider
1330 Şevk tolu kalb-i ğam-ı endi ede
C m-be-kef-i dilber ise p  ede
1331 Va f-ı  emenz rı id p r y-p  
Fikr-i ha -ı y r ile eyler hur  
1332 Dilberine kar u olur naĝmezen
H l u ha ı n   a-i fenn-i fiten

(1321a) Şemse-i/Şemme-i F:  aks-i /  aksi H1: (1326 b) ( ı k u me k) te vav yok F
H2: (1329b) i id p /id p F: (1330a) Şevk / Őevki H1

	1333	°Arız-ı pür-hâl u hatt-ı dil-rübâ İki sefine varak gúyiyâ
	1334	Ol nemekin baır ile rúşen-fezâ Yir yüzüne dide-i behcet-fezâ
E 53B	1335	Biñ yıl olur sağ ıalma hem-zebân Biñde bir evşâfi olunmaz beyân
	1336	Mihr-i felek gibi cihân dideler Müttefik olup bunu tağkik ider
	1337	Kim daği bu nağşda dilkeş-i zemîn Olmadı peydâ olalı ma°-i tıyn
	1338	Mir °Ali Şir o ferhunde-zât İtdi kitâbındaki zıkr-i herât
H1 93A	1339	Olsa eger zâ°iri bu revhananuñ Hayretin eyler idi ziyâde anuñ
	1340	Vaşf olan esbâb-ı şafâ bi`-t-tamâm Oldı pesendide-i hâş u °avâm
	1341	Lik nice hâşşası vardır hafî Dide-i eşhâşa olur muhtefî
	1342	Buldı nice hâşşadan imtiyâz Fehm ider ol nükteyi erbâb-ı râz
	1343	Semt-i Anadolıdaki bâ-huşuş Feyz ile pür çün dil-i şâhib-hulûş
H2 39A	1344	Şubh-ı şafâ kim esse bâd-ı şabâ Nefhası olur nefes-i âşinâ
F 31B	1345	°Arz-ı muqaddesdir o cây-ı fütûh Nefha Mesîha-veş ider nefh-i rûh
	1346	Hâk-i dilâvizi ter olsa kaçan Câna virür şemme-i büy-ı vaıan

(1340b) oldı / olan H1 °avâm / °âm F H1: (1342b) fehm ider ol nükteyi / ancak
anuñ vâkıfı H1: (1344b) nefes-i âşinâ / nefesi âşinâ H1: (1345b) nefha / nefh-i H1

- E 54A
- 1347 Virse fenâ n`ola cihân-ı ğama
Bûy-ı fenâ gelmededir âdeme
- 1348 Âb-ı revân oldu devâ`ü`l-kürûb
Bâd-ı şabâ bahş-i cilâ-i kulûb
- 1349 Hıızr ile Mûsânuñ odur micme`i
Var haber al zâ`ir olup Yûşa`ı
- 1350 Mâhi-i Yûşa` gibi ehl-i huzûr
Câmı ider ğarğa-ı deryâ-yı nûr
- 1351 Hiç değil bir yeri hâlî anuñ
Ķat`-ı merâtibde ricâli anuñ
- 1352 Her tarafı Matla`-ı Envâr-ı ĳuds
Gûşeleri Maĳzen-i Esrâr-ı üns
- 1353 Nice benüm gibi ĳaĳrû`l-vücûd
Gördi nice lem`a-i nûr-i şühûd
- 1354 Gûşiş iden kümmel-i eşrâf-ı nâs
Gördüği eltâfi olunmaz kıyâs
- 1355 Medĳhali te`sîr-i du`âda `ayân
Feyzi de olmakla zamân u mekân
- 1356 Bu ĳikem-i esfârda mestûrdur
Ya`ni mü`eşşirliği me`sûrdur
- 1357 Ola mı beyhûde yere hâme-zen
ĳikmet-i tedbîr-i menâzil yazan
- 1358 Ba`zı yeri eyledi Rab ğanî
Keş-t-i emânî-i ü du`â ĳırmeni
- 1359 Şâhid aña Yeşrib ü Baĳha yeter
Her birine ehl-i ĳired cân atar
- 1360 Ķut sözümi dinleme efsâne hiç
Gitmeyelüm gel beri yabana hiç

(1347b) gelmededir / gelmez olur F: (1348b) şabâ / şafâ F: (1350b) cârı / ĳânı F:
(1351a) bir yeri / bir biri F: (1352b) esrâr-ı üns / esrâr-ı ĳuds H2: (1360b) beri /
beru H1

E 54B		DÂSİTÂN-I HÂB ŞÂİR-İ BÎTÂB Kİ HİŞÂR-I BEHİŞT-ÂSÂRDA HAZRET-İ
H1 93B, H2 39B		RESÛL-İ EKREM ŞALLALLAHU TE'ALA °ALEYHİ VESSELLEM CÂNİB-İ ŞERİFİNDEN TESRİFÂT-I HULEL-İ °İNÂYETE MAZHAR OLUP BİNİ°METİ RABBİKE FEHADDİŞ MAZMÛN-I KERİMİNE EMŞÂLEN ZEBÂN- ZED-İ HÂME-İ MÜŞK-BER-İ RAQAM OLMUŞDUR.
	1361	Şükr-i sipâsum aña kim ol ganî Eyledi bu devlete mazhar beni
F 32A	1362	İrmiş idi bir dem-i pür-mihmene Hams ü elf idi hisâb-ı sene
	1363	Mevtınum olmuşdı qarîb-i hisâr Meskenümüñ her tarafı murg-zâr
	1364	Olmuş idüm mazhar-ı nûr-ı cemâl Çün dil-i °âşık dem-i °ıyd-ı vişâl
	1365	Sîne ki mir°ât-ı mücellâ idi Cilve-geh-i şâhid-i ma°nâ idi
	1366	Kimseye ol virmeye böyle şafâ Pençe-i mihr itse eger merhabâ
	1367	Hoçça-i qalbümde °ayân oldu tâb Qondı aña şan güher-i âfitâb
E 55A	1368	Eyledi bir neyyir-i perü`l-tamâ° Sîne mi şunduqa-i tîr-i şu°â°
	1369	Oldı beşîr-i eşer-i ibtihâc Dide-i cânümde olan ihtilâc

(1361a) şükr-i sipâsum / şükr ü sipâsum F (1362a) irmiş idi / irmiş idüm F idi bir dem-i / idi dem-i H1: (1363b) her / bir H1: (1366a) virmeye / virmedi F: (1368a) neyyir-i / ter-i F: (1369a) ibtihâc / intihâc H2

- 1370 Gerçi kemer içre bilem tâk idi
Cilve-gehüm °âlem-i ıtlâk idi
- 1371 Hâba varup bir gece kâşâne
Dönmüş idüm gence o vîrâne
1372 Dide dükânın kapayup hâşılı
Yağmış idüm hâşılı şem^c-i dili
- 1373 Zâhir olup ol gice envâr-ı kuds
Oldı o vahşet-gede gülzâr-ı üns
- H2 40A 1374 Feyz-i fütûhât irüp ervâhdan
Ğâ'ib idüm °âlem-i eşbâhdan
- 1375 Lücce-i envâr-ı °ayân itdi mevc
Cân evine taldı hemân fevc fevc
- 1376 Eyledi envâr-ı ilâhî maķâm
Dâ'ire mi niteki bedr-i temâm
- 1377 Şa°şa°adan hîrelenüp çeşm-i cân
Şoñra yüzüm gözüm alışdı hemân
- H1 94A 1378 Gördüm ol sultân-ı şaf-ı enbiyâ
Şaldı güneş gibi ev içre ziyâ
- 1379 Devlet ile °izzet ile şân ile
Peyrev olan zümre-i yârân ile
- 1380 Geldi o şâhenşeh-i Yeşrib-ğarem
Şalını şalını mişâl-i °alem
- E 55B 1381 Eyledi ben bendesine iltifât
Mürde idüm şanki irişdi hayât
- 1382 Kat kat olup kaşr-ı mürüvvet-esâs
Eyledi i°tâ baña üç kat libâs
- 1383 Kâhkeşân gibi cevâhir-nigâr
Her birinüñ başka miyân-bendi var

(1372b) yağmış idüm / taşmış idüm H1 hâşılı / şevk ile H2: (1375a) envâr-ı /
envârı H2: (1377a) çeşm-i cân / çeşm ü cân H1: (1378a) gördüm ol / gördüm o F

- 1384 Şehd-i şühûd-ı ruḥ-ı âl-i ḥabîb
Bir °aselî ḥırḳa da oldı naşîb
- F 32B 1385 Virdi baña şân ile faḥr-i cihân
Mûr-ı Süleymân gibi nâm u nişân
- 1386 Zevki dil-i ḥâk-i nihâdumdadır
Daḥi bugünkü gibi yâdumdadır
- 1387 Câmeleri ḥil°at-i şâhî midir
Ya zırîh-ı ḥıfz-ı İlâhî midir
- 1388 Ḥulle-i pîrâye-i °arif midir
Ḥilye-i envâ°-ı me°arif midir
- 1389 Ya ḥulel-i ma°na vü sûret midir
Şer° ü tarîkat ile ḥaḳîḳat midir
- 1390 Şekl-i kemer şûret-i kuvvet yeter
Bendelige bend-i işâret yeter
- 1391 Her biri oldı baña luṭf-ı nihân
Ḳulluḡa bel bağladuḡumdan nişân
- 1392 Mûr iken arturdı benüm kuvvetüm
Ḳıldı mükerrer kemer-i himmetüm
- H2 40B 1393 Kisve ile ḳulına imdâddan
Zâhir idi olduḡum evlâddan
- E 56A 1394 Var idi aşlumda siyâdet benüm
Şüphemi def° itdi bu ḥil°at benüm
- 1395 Bir kerem idi bu ki olmuş degül
Vaşf idemem mişli görülmüş degül
- 1396 Ser-be-ser eltâf idi iḥsân idi
Ni°met-i bî-minnet-i Mennân idi
- 1397 Olamaz in°âm-ı ilâhî ḥisâb
Ḥâşılı ta°bir olunamaz bu ḥâb

(1386A) zevki / zevk-i H1: (1390b) bend-i işâret / bend ü işâret F bendi işâret
H2: (1395b) görülmüş/görünmüş H1: (1396a) iltâf idi iḥsân idi / iḥsân idi iltâf idi
H1

NEFHA-İ SÂDİSE TEFSÎDE LİBÂN DEŞT-İ HASRET Ü
FEYŻ-İ TALEBÂN HÛŞÂN U HURÛŞÂN CİGER-GÜVÂN
Ü HÛN-I PÂŞÂN İKEN ŞÂMME-İ İSTİ'DÂTLARI ŞEMME-
İ °İŞK-I CİHÂN-SÛZ TOYMAĞLA REH-İ YÂFTE-İ
HUMHÂNE-İ FENÂ OLUP SÂKÎ-İ VAHDET ELİNDEN
DOSTKÂNÎ-İ FEYŻLE DOST-KÂM OLDUĞLARI
BEYÂNINDADIR

- H1 94B 1398 Ey ki kılup ƣahr ile tezlîl-i nefis
İtmek uman fazl ile tekmîl-i nefis
1399 Mâlik-i sermâye-i himmet olan
Sâlik-i şehrah-ı haƣîƣat olan
1400 °İlm ile olmaz bu ma°ânî-i beyân
Başƣa zebândır yûri bul tercümân
1401 Ƙuş dilini ańlamak asân degül
Ańlamayan anı Süleymân degül
E 56B 1402 Gördüń ise mantıƣı °aııardan
Şimdi ƣuşa benzedüń ey hâce sen
1403 Gerçi dürli dürle gencîneler
Şâhibi var her birisi beste-der
F 33A 1404 Olmıyacaƣ lüccesine âşinâ
Yok yere urma yûri var dest ü bâ
1405 Şevƣ ile devr itmede peymâneler
Kem küm öter hum gibi humhâneler
1406 Câm ile dîvâr u deri tâbdâr
Cur°a ile hâki daƣı hişşe-dâr
H2 41A 1407 Sâkî-i şahbâ-yı kerem kândır
Virdiği la°l-i teri rummânîdir
1408 Başmaz o ser bezme velî bâd ayak
Kim ki seng-i meylüń ide yer tabaƣ
1409 Şu°le-i rahşânı görüb câmdan
Kendin urur ańa dürr ü bâmdan

(1401a) ańlamak / ańlamıř H1 ańlaman F: (1403b) dürli / türli F H1 H2: (1404b)
dest ü bâ / dest ü pâ H1 H2

- 1410 Çün göre fânus-şifat-ı tâbdâr
Devr ider etrâfını pervâne-vâr
- 1411 Feyz alamaz tâ ki açılmasa der
Kendüsini yok yere ihlâk ider
- 1412 Bulmıyacak rehberi yol bulamaz
Her kişi Veysel Karânî olamaz
- 1413 Ala meger berç-i niyâzı ele
Sâlik-i âh ola yolından gele
- 1414 Sâgar-ı ihlâşı yuya şâf ide
Kâbil-i feyz-i mey-i şeffâf ide
- E 57A 1415 Çün vara der-yûzeyeye ol dergehi
Kâsesin elbette komazlar tehî
- 1416 Anlara lâyıq kerem-i şandır
Kârları luğf-ı der-i ihsândır
- 1417 Terbiyede her biri mihr-i cihân
Terbiyeye lâyıq olagör hemân
- 1418 Balsa eger terbiyesinden zımâm
Tevsen-i gerdüne-i çarh ola râm
- H1 95A 1419 Senden aña tuğfe-i kalb-i selim
Andan olur saña ʿatâ-yı ʿazîm
- 1420 Nice ʿatâ luğf-ı cihân-der-cihân
Saltanat-ı dehr-i girân-tâ-girân
- 1421 Kalbüñi de alamaz elüñden senüñ
Belki olur dürle tolı mağzenüñ
- 1422 Her birine genc ü defâyin açık
Her birine bâb-ı hazâyin açık
- 1423 Dilleri deryâ-yı güher-rîz-i cûd
Hiç kerem-i Hağka gelir mi nüfûd

(1413a) ala meger / aña meger (b) sâlik-i âh / sâlik-i râm H2: (1418a) zımâm / zamân H1 (b) râm / rân H1

	1424	Var yüri bir mürşidüñ ol tãlibi Gezme yabana yürü °acem gibi
H2 41B	1425	Mu°tezilî gibi tütup ğayr-ı rãh Itme kerâmetde şaķın iştibãh
F 33B	1426	Bende-i maķbule füyûzât-ı haķ Mu°cize-veş oldı kerâmet-i haķ
E 57B	1427	Belki kerâmâtı bu maķlaşlaruñ Mu°cizesidir yine peygamberüñ
	1428	Ma°nîde ey perr ü ğayrü`l-°ibãd Mu°cize inkârı olur bu °inãd
	1429	Her birisi sadr-ı güzîn-i nebî Her biri seccâde-nişîn-i nebî
	1430	Ĥazret-i Peyğambere ğayrü`l-ĥalef Cãh-ı verâsetde ĳarîn-i şeref
	1431	İtmege tedbîr-i umûr-ı cihân Her-dem olur °aşrda şâĥib-i zamân
	1432	Münķatı° olmaz dem-i feyz-i İlãh Hiç tehî ĳala mı bu kãrgãh
	1433	İrmese el itmege ĥıdmetlerin Tut yüri dãmân-ı muĥabbetlerin
	1434	İster iseñ ĥıdmetine vãsıta Olamaz irâdet gibi bir râbıta
	1435	Pãk olanı gevher-i yektã gibi Cezb ider ol kendüye deryã gibi
	1436	Ĥıdmeti cevher-şiken-i kimiyã Himmeti hem ĥâşiyet-i güher-bã
	1437	Yek dil ü yek rüy olup mihrیبân Her ĳarafa oldı teveccüh-künân

(145a) ğayr-ı rãhı / ğayr-ı rãhı H1: (1526a) maķbûle / maķbûl-i F: (1430b)
verâsetle / verâsetde F

	1438	Pertev-i hürşîd gibi müstemer Himmetine devr ile nezdîk-ter
	1439	Bulmağ olur bir nefes ile vüşûl Bâd-ı şabâ gibi hemân yolda ol
E 58A	1440	Ister iseñ kavlüme rüşen-i delîl Saña yeter kıssa-i şeyh-i celîl
H1 95B		DÂSÎTÂN-I ŞOHBET CEDD-İ FAKÎR BÎ-ŞEYH KEBÎR-İ GÜLŞENÎ KADDESE SIRRAHU'L-°AZÎZ Ü SENÂHTEN ŞEYH Ü PÎR EBÎ SÂBIKA-İ ME°ÂRİFE VE NEVÂHTEN Ü İRŞÂD-I AN BA°DÂZ-I MÜTEKÂLİME-İ SEYYÂR BİR TARÎK-I MÜKÂŞEFE
H2 42A	1441	Mısr-ı sevâdına viren rüşeni Bülbül-i gülzâr-ı cinân Gülşenî
	1442	Nâmı şalup şehre şadâ-yı bülend Oldı kerâmet ile çün şehre-bend
	1443	Hüsni irâdetle kılp i°tikâd İtdi mürîd olmağı dünyâ murâd
	1444	Her biri buldı nazar ile kemâl Mıhr-i cihântâbla gûyiyâ hilâl
	1445	Baħra dönüp hâşılı her katre-âb Şaçdı dür-i feyzi mişâl-i şehâb
	1446	Oldı verâsetle o şeyh-i benâm Şâhib-i seccâde-i fahrü`l-enâm
F 34A	1447	Vâris olan öyle kerem kânına Feyzi dirîğ ide mi yârânına
	1448	Yâd ile bil ki bir olup âşinâ Luṭf ile yâd eyler idi dâ°imâ
	1449	Dûrı da nezdîk-veş itmek mürîd Olmaz idi hiç kereminden ba°îd

(1438b) nezdîk-ter / nezdîk yer H2, nezdîk-ber F: (1439a) bulmağ / bulmağ F H1
H2: (1140a) kavlüme / buñâ F celîl / ħalîl F: (1442b) şehre-bend / şehre-bend F
H1: (1444a) nazar ile / tarîkatle H1: (1446a) verâsetle / verâsetde F: (1449) H2`de
yoktur.

E 58B	1450	İtse teveccüh kime hürşîd-vâr Eyler idi zûlmetini târ-mâr
	1451	Her iki ol mihr-i sipîhr-i bülend Şalmış idi şa ^c şa ^c asından kemend
	1452	Keştî-i deryâ-yı sükûn idi ol Cezbesi kullâbî anuñ şağ ü şol
	1453	Dilleri cezb idüp o mihr-i hedâ Olmuş idi hem çû geh ü güher-bâ
	1454	Ĥirelenüp dîdeler envârdan Atdı kimi kendüyi dîvârdan
	1455	Pertev-i hürşîd gibi bî-ħaber Yârdan uçdı niçe üftâdeler
	1456	Güş idüp ol cezbeyi cümle enâm Uçmağa ^c azm itdi mişâl-i ĥamâm
	1457	Vâlidümüñ vâliidi Ibn-i Naşûħ Pir ^c Ali sâlik-i şâhib-i fütûħ
	1458	Bir gün irüp cezbe-i himmet añâ Malğara`dan itdi ^o azîmet añâ
	1459	Tâb düşüp sînesine mihr-veş Başın alup gitdi mişâl-i güneş
H2 42B	1460	Ĥâlib-i baħr oldı cevâb-ı revân Sâhil-i İstanbula geldi hemân
H1 96A	1461	Ĥikmeti gör ĥusrev-gitî penâħ Şâh-ı Süleymân-ı felek-i bârgâħ
	1462	Gönderüp ol pîre mukaddem ĥaber İtmiş imiş kaşd-ı ziyâret meger
	1463	Câzibe-i luţfi kemend eylemiş Da ^c vet-i dergâħ-ı bülend eylemiş

(1450b) târ-mâr / târ u mâr F, H2: (1451b) şa^cşa^casından / şa^cşa^ca u bend ü F:
(1452b) şağ u şol/ şağ şol H2: (1453b) olmuş idi hemçû ki güher bâ / olmuş idi
hem çû F: (1460) E`de yoktur.

- E 59A 1464 Nâme ile gönderüp aña peyâm
Hıdmet-i tevķîrini itmiş tamâm
1465 Ğonca-veş ol nâme bulunca vuşûl
Açmış anı dest-i nesîm-i kabûl
1466 Mısrđan âheng-i sefer eylemiş
Lücce-i deryâya güzer eylemiş
1467 Bulıcağ ol dürr ile keştî şeref
Oldı şü üstünde güşâde şadef
1468 Şaldı şü üzre aña seccâde fülk
Felekde deryâ idi deryâda fülk
1469 Fülki dumandan demi var ejdehâ
Kuyruğın aldı eline nâhidâ
1470 Oldı meger şeyh-i bülend-i iktidâr
°Arz-ı kerâmet idüp ejder süvâr
1471 İtdi kimi halkı ri°âyet aña
Geldi yanaşdurmağâ hıdmet aña
F 34B 1472 Mevce-i tevfiķ olup râhber
Sâhile geldi o dirahşân güher
1473 Rûma gelüp devlet-i îmân gibi
İtdi nüzûl ol yere Kur`an gibi
1474 Ğâfil idi ceddüm o aĥvâlden
Kevkeb-i baĥt itdigi iķbâlden
1475 İtmeğē sevdâ-girî-i vecd ü ĥâl
Mışra idi niyyeti zevrağ mişâl
1476 Gözler idi keştî-i deryâ-güzâr
Zevrağ-ı câmı nitekim bâde-ĥâr
E 59B 1477 İtdi ol eşnâda meger ittîşâl
Sâhile bir keştî-i deryâ nevâl

(1464b) hıdmet-i / hıdmete H2, bu beyit F`de yoktur. (1465b) açmış / itmiş F:
(1466b) deryâya / deryâ-yı H1: (1469b) aldı eline / altına aldı H1: (1474a) o / ol
H1

	1478	İrdi hemân gûlgüle-i Gülşenî Gülşene döndürdü o pîrâmeni
H2 43A	1479	Yûsuf-ı Mısrî gibi pür- ^c azîz Eyledi şevk odını dillerde tîz
	1480	İtmeden âheng-i yem-i nîlgûn Necm-i hüdâ oldu aña reh-nümûn
	1481	Âdeme lutf-ı Hâk olunca gehî Yerde bulur gökde ararken mehi
	1482	Yol yol olup mihr ile zerre-mişâl Vardı elin öpmege cümle ricâl
	1483	Ced daği biñ cidd ile itdi duhûl Buldu dil-i sâkî şafâ-yı qabûl
H1 96B	1484	İtdi meh-i nevkebî kıddini lâm Virdi tevâzu ^c ile ^c azîze selâm
	1485	Düşdi hemân pâyına şebnem gibi Destini bûs eyledi hâtem gibi
	1486	Pîr ki hûrşîd-i pür-envâr idi Ve ^c ste ^c ale ^c rre ^{sü} nümûdâr idi
	1487	Şubh-veş ağarmış idi bî-cidâl Kuvvet-i kıdsıyyede mânend-i Zâl
	1488	İtmiş idi hâcibi çeşmin nihân Şa ^c şa ^c ada niteki mihr-i cihân
	1489	Kaldurup ebrû-yı mübâreklerin Açdı gözin saçdı suhan gevherin
E 60A	1490	Lutf-ı hıtâb eyleyüp ol şadıka Söyledi bî-vâsıta-i sâbıka
	1491	^c Aynı ile eyledi nâmını yâd Didi ki ey sâlik-i pâk-i ^c tikâd

(1478b) pîrâmeni / pür-şeni H2: (1479a) pür-^cazîz / pîr-i ^cazîz H2: (1480a) itmeden / itmedin H2 yem-i / mihr-i H1: (1483a) ced daği / cedi daği H2: (1484) ve (1485) F'de yoktur. (1489a) ayırdı / ebrû-yı F: (1491a) eyledi nâmını / nâmını eyledi F

- 1492 Müjde saña bâ'îşi bu rişletüñ
Oldı senüñ câzibe-i himmetüñ
- 1493 Sırr-ı haqîkatden olup nükte-senc
Dürcine derc eyledi bisyâr-ı genc
- 1494 Aña tezevvücle idüp nuş u pend
Müjde ider bir veled-i dil-pesend
- 1495 Vâlidüñ aḥvâli ile pâyesin
Kesb-i ma'ârifdeki sermâyesin
- 1496 °Ayni ile ceddüme i'âm ider
Şoḥbeti bu vech ile itmâm ider
- F 35A 1497 Hâşılı idüp meded-i ma'nevî
Vâlidüñ eyler veled-i ma'nevî
- H2 43B 1498 Gör ne imiş mertebe-i evliyâ
Vâkıf olur °aşık olan aşfiyâ
- 1499 Perdesini kaldurup envâr-ı Haḫ
Zâhir olur ser-be-ser esrâr-ı Haḫ
- 1500 Nâzır olur lu'betine çâdere
Şulb-ı peder ile raḫm-ı mâdere
- 1501 Fehm olamaz rütbe-i °ilm-i ricâl
Ḥâl gerek vaşf idemez anı kâl
- 1502 Umarız i'âm ide Rabb-i Kerîm
°Aşık-ı dil-teşnesiyüz Haḫ °alîm
- E 60B H1 97 NEFHA-İ SÂBİ'A EVLİYA-İ ZİNDE-DİL
FERMAN-I DİH-İ TAḤASSSÜNGÂH-I ÂB U OLUP GÜL
°ÂLEM-İ ŞÛRETDEN İRTİHÂL İLE TAŞARRUFLARI
MÜNḲATI° OLMAYUP BELKİ MEVCE-İ SUNDUḲ U
ḤABÂB-I ḲİBÂB İÇRE DERYÂ-YI GÜHER-RİZ-İ
RAḤMET OLDUḲLARI VE EVLİYÂ-YI TAḤT-I ḲABÂ-YI
MA'NEVÎ ÜZRE HÂK-I °İBER-NÂK-I ḲABİRLERİ LEME°ÂT-I
FEYZE MÂ°İL OLMAYUP NAHL-İ ḤOŞ-BÛY-I MÜŞG-
FÂMLARI REŞEHÂT-I RAḤMETDEN NEŞR-İ NEFEHÂTÜ'L-
ÜNS-İ DÜR-İ ḤİKMET İTDÜḠİ BEYÂNINDADIR.

TEMMET

- 1503 Ey ki olup mu^ctekid-i evliyâ
Merķadi hâkîne iden ilticâ
- 1504 Hâk degül mâye-i hikmetdir ol
Cevher-i iksîr-i sa^câdetdir ol
- 1505 Hâkde ten lebûñ açık nergisî
Her birisi yeryüzinüñ gözcisi
- 1506 Sanma ki ifnâ ide merdâmı hâk
Zer gibi batdukça olur şâf u pâk
- 1507 Âyine-i rûhı bulur şaykalî
Tâk-şifat her yere irer eli
- E 61A 1508 Hâkleri mezra^c-ı tuhm-ı murâd
H2 44A Hâk-be-ser itmez iseñ i^ctiķâd
- 1509 Ref^c-i tebâ ile güher türbeti
Zerre-i ķadr cânda ķomaz illeti
- 1510 Kimisi bir hâniķa ibdâ^c ider
Ehl-i tarîķat gelür ihyâ eder
- 1511 Eşigini mesned ider her gedâ
Tekyelenür anda gelüp dâ'imâ
- 1512 Dil gibi pür-şevķ ider ol hâneyi
Şenlik ider gûşe-i vîrâneyi
- 1513 Ğulĝul-i halk ile tolar ol maķâm
Şeh gibi dîvânı turur şubh u şâm
- 1514 Çıkmada mihmânlara hân-ı ni'am
Kendüyi mihmân-ı serây^c adem
- 1515 Bulmuş iken hâk-i vücûdı fenâ
İşķ ile sultânlık ider bir gedâ

(1505a) lebûñ/gerçi F: (1506b) şâf u pâk / şâf pâk H1: (1508)`de dizelerin yerleri deĝişik H2, bu beyit F`de yoktur. (1509a) tebâ / teb H1 ile/eyler F

	1516	Ḥâşılı hem-ḥâl-i Süleymân olur İns ü perî tâbi ^c -i fermân olur
	1517	Merḳadi der-meşher-i setr-i ^c azîm Tahtası tabût-ı necât-ı kelîm
F 35B	1518	Her varan iksîr-i kerâmet bulur Türbesi şundûka-i cevher olur
	1519	Pûşîş-i sebzi yem-i aḥzâr gibi Tahtası şundûk-ı Skender gibi
	1520	Pûşîş-i şûf ile yayarız tâğ Nergis ü gül her yaña zerrîn-çerâğ
	1521	Pûşîş-i şundûkası ile kıbâb Mevce-i deryâ-yı muḥîṭ ü ḥabâb
E 61B	1522	Ḳabre ki şundûkası virmiş şeref Olsa n`ola tîr-i du ^c âya hedef
H1 97B	1523	Ḥîdmet-i ^c ışık ile bulur menzilet Ḳubbenüñ altına gelür ^c âkıbet
	1524	Zer ^c alemi gün gibi eyler dıraḥş Belki şeh-i şarḳa olur tâc-ı baḥş
	1525	Ḳubbe-i çarha ^c alemi dâ ^o ima Dil-âviz idüp ta ^c na iderse revâ
	1526	Kimisi ne ḳubbe tutar ne binâ Zâhir ider şûret-i faḳr u fenâ
	1527	Eyler o vâdîyi idüp ihtiyâr Ḥâk-i nihâd olduğunı âşîkâr
H2 44B	1528	Böyle yazar ḥazret-i Ibn-i Kemâl Ya ^c ni Aristö idicek intîkâl

(1517) ve (1518) E ve H1`de yoktur. (1519) ile (1520)`nin yerleri deḡişik H2.
(1520a) yayarız bâğ / ser-be-ser bâğ H2: (1521) H2`de yoktur. (1523a) ḥîdmet-i /
cezbe-i F bulur / olur H2: (1525b) revâ / sezâ H2: (1526b) şûret-i faḳr u fenâ /
şûret ü faḳr u fenâ H2

- 1529 Hâlet-i taḥşilde her feylesof
Bulmasa bir mes²eleye ger vuḳûf
- 1530 Cümle telâmîzi varurlar yine
Halka olup dâ²ire-i ḳabrine
- 1531 Hâl-i ḫayâtındaki gibi hemân
Olur imiş cümle teveccüh-künân
- 1532 Âyine-i ḳalblerin şâf idüp
Sînelerin meh gibi şeffâf idüp
- 1533 Hâzret-i üstâdda her ehl-i hûş
Feyz için olurlar imiş çeşm ü gûş
- 1534 Rûhı idermiş meded-i ma^cnevî
Şalup ol âyinelere pertevî
- E 62A 1535 Rûşen idüp şübheli ma^cnâların
Alur imiş cümle tesellâların
- 1536 Gül ki fenâ bulsa eşerdir gülâb
Hûşe-i engüre halefdir şarâb
- 1537 Çok mıdur insan gibi aşl-ı şerîf
Fazl ile olsa gül ü müldeñ laṭîf
- 1538 ʿİlm ile çün ʿâlim-i kübrâ ola
Levḫ-i dili nuşḫa-i âsmân ola
- F 36A 1539 Nâr-ı riyâzet ile yana ḳâl ola
Namzed-i sikke-i iclâl ola
- 1540 Mevtine ḫükm eyleyemez zû funûn
Naḳl yeter ma^cni-i belyenḳılûn
- 1541 Redd-i selâm itmesi mâlâ kelâm
Ḳavl-i peygamber ile aleyhi`s-selâm

(1529b) bulmasa bir / bulmasalar H2: (1531a) ḫayâtındaki / ḫayvânındaki F:
(1533b) çeşm ü gûş / çeşm gûş H1 H2: (1535a) ma^cnâların / ma^cnâları F (b)
tesellâların / tesellâları F: (1536a) gül ki fenâ bulsa / gül fenâ bulsa F: (1537b) gül
ü mül / gül-i mül H2: (1538a) çün / çok H2 (b) âsmân / esmâ F, H1: (1541b)
peygamber / peyember H1

- 1542 Kim ki tuta münkir olup kibr ü kîn
Bilsün anı qahrı içündür kemîn
- 1543 Hükmi ki her °unşura câri olur
Hâkde de hikmeti sâri olur
- 1544 Dest-i taşarrufları bî-pâkdir
Âb ü gül âlâyîşi yok pâkdir
- 1545 Her birinüñ °arşa-i gâbrâ-şî°âr
Qabza-i kudretde bir evc-i gubâr
- H1 98A 1546 Üstüne bir båd kırup ser-be-ser
Encüm-i rahşân gözini kör ider
- H2 45A 1547 Çünkü kişi rûh ile insân olur
Mevt ü hayât anlara yeksân olur
- E 62B 1548 Nice velî var ki olup fazl-ı Rab
Meh gibi bulur beden-i mükteseb
- 1549 Mihr-şîfat şa°şa°a vü berqde
Qarba iken görünür şarqda
- 1550 Gün gibi meşriqde iken bir velî
Qarba kerâmetle irişür eli
- 1551 Cismin ide çünkü riyâzetle pâk
Pister ü bâlinin ide seng ü hâk
- 1552 Maqv-ı vücûdıyla olup âşinâ
Keşf-i kubûr eyler imiş evvelâ
- 1553 Rütbe-i eşrâfi çü mihr ü münîr
Qalbi olur meşriq-i sırr-ı zamîr
- 1554 Nefy ile çün terk-i kıyûd eyleye
Mevt ile işbât-ı vücûd eyleye
- 1555 Gördi gazâda nice ehl-i şuhûd
Oldı ganî rûh şehîdân-ı cünûd
- 1556 Cism mişâli eyleye âyine-sân
Gök demüre qarq olur imiş °ayân

(1542a) kibr ü kîn / râh-ı kîn H1: (1544b) âlâyîşi / ârâyîşi H2: (1549a) şa°şa°a-a vü
berqde / şa°şa°a-i berqde F H1: (1551a) cismin / cismi F (b) seng ü hâk / seng hâk
H2: (1555b) oldı / oldu H1

- 1557 Hâl-i şehâdetdeki gibi yine
Şalar imiş düşmenüñ alayına
- 1558 Himmet-i evtâr ile eyler kıyâm
°Arşa-i °âlemde bu köhne hıyâm
- 1559 Şanma ki defn olmagıla maıv olur
Hâke girince daıı kuvvet bulur
- 1560 Hâki çemen-zâr-ı füyûzât olur
Muııt-i envâr-ı fütûhât olur
- E 63A 1561 Şem°a-i gayb ile olur rûšenâ
Her gice zeyn ider anı şeb-güşâ
- F 36B 1562 Her birinüñ muıtelif esrârı var
Meşrebine göre heb âşârı var
- 1563 Oldı bu vâdıde rivâyât çok
Yazılup okındı hikâyât çok
- 1564 Şemme beyân eyleyeyin saña ben
Gördigüm işitdigüm ahvâlden
- H2 45B
- DÂSİTÂN-I İSTİLÂ-YI EŞKİYÂ-YI KAZAK BE-
KAŞABA-I BABA VÜ NEHEB ESBÂB-I TEKYE
VÜ MEZÂR SARI SALTUK BABA
GİRİFTÂRİŞDEN AN KÜFRE FECRE BEDEST-İ
GÂZİYÂN Ü ZÂHİRİŞDEN KERÂMET AN
°AZİZÜ KADDESE SIRRAHU
- 1565 Belde-i Babada bu °abd-i haıır
Kaıı iken oldı bu emr-i haıır
- H1 98A 1566 Faşl-ı bahâr irmiş idi gülşene
Kâf ile gayn idi hesâb-ı sene
- 1567 Geldi Kazak başdı o şehri tamâm
Oldı peyâm-âver-i rûz-ı kıyâm

(1560a)hâki çemen-zâr-ı/hâk-i çemen-zâr-ı H1:(1563b)hikâyât/rivâyât H2

- E 63B
- 1568 °Asker-i tâ°ûn gibi ol kavm-i şûm
Her yıl ider gâret-i etrâf-ı Rûm
- 1569 Şaykası var şabkası gibi siyâh
Şanki yılan adası pür-kîne-ğâh
- 1570 Her biri çal°â-i musallağ içi
Çatmağa ammâ ki tayanmaz kaçı
- 1571 Bağra güzâr eylese mânend-i rûd
Ide kürek sillesi rûyin kübûd
- 1572 Gâhî çadırğalara olur dûçâr
Zevrak-ı mey gibi bulur inkisâr
- 1573 Başdan alup meş°ale efrûz-ı tûb
Şu°le o hâşâ ki ider reft ü rûb
- 1574 Çalbine sür°atle olur per-zenân
Şanki çadırğa balığıdır hemân
- 1575 Şaykaları çeker alur intikâm
Mâhî-i seg gibi ider iltikâm
- 1576 Zâhir olur eylese °azm-i °azîm
Hey°et-i sü°bân u °aşâ-yı Kelîm
- 1577 Oldı sûtûn çenber ile bir nigâr
Kim kıla zülfi resen-i târmâr
- 1578 Âyine-veş şâf olup sînesi
Bağr-ı peş ü pişinûñ âyinesi
- 1579 Hâşılı andan kaçup ol eşkiyâ
Sâhile gelmiş idi çü mevc-i belâ
- 1580 Şehre hemân bir sahrâ itdi hücûm
Kendi şeyâtîn ü tûfengi rücûm

(1569b) 2. dize şöyle: âyine-i yemde çü zengâr-ı âh F âyine-i âbda çü rüzgâr-ı âh
H1: (1572a) olur / olup H2: (1574a) çalbine / çuleye H1: (1575a) çeker / çünkü
H2 (b) mâhî-i seg / mâhî-i seng H1: F`de (1572) den (1579)` kadar olan bölüm ve
(1581) yoktur. (1581b) dûd ile /zevç ile H1 çulm ile H2

	1581	Şubh-ı nahîtin idi vaqt-i zulâm Dûd ile olmuşdı hevâ kabr-fâm
H2 46B	1582	Oldı o dem her taraf âteş-fiken Girdi şerer gibi der ü bâmndan
E 64A	1583	Bulduğunu kaldurup itdi zarar Açdı hemân yol yol o seylâb-ı şer
	1584	Olmuş idi ol yere nüzhet-fezâ Tekye-i pâk-i Şarı Şaltuğ Baba
	1585	Tekye velî reşk-i sipihr-i esîr Oldı çerâğ-ı zeri mihr-i münîr
	1586	Mâh-ı felek yakmağa andan çerâğ Yüreği yağın eridüp oldı dâğ
	1587	Ġâretine tekyenüñ itdi şitâb Bir kiminüñ askerî olan kilâb
H1 99A	1588	Pûşîş-i sebzî alup ol kavm-i şûm Sebze-i küh-sâra tokundı semûm
	1589	Aldı çerâğın bir iki der-be-der Nergis-i gülzârı telef kıldılar
	1590	Kimi bisâtin dürüp aldı hemân Dürdi velî defter-i ömrin zamân
F 37A	1591	Aldı evâniyi nice nâ-sipâs Çarh-ı felek başına geydürdi tâs
	1592	Mest gelüp ğâret idüp gitdiler Bilmediler kendülere n`itdiler
	1593	Şoñra ihâta idicek mü`minîn Oldı adû zehrini faşş-ı nigîn
	1594	Gördi ki ceng eylemeğe çâre yok Hâriş-i hâre idene pâre yok

(1581b) dûd ile /zevç ile H1 zulm ile H2: (1484a) olmuş idi / ummuş idi H1:
(1588b) semûm / şemûm H1: (1593b) zehrini / zehirli F

- 1595 Başın alup şehrden oldı revân
Âteş urup tütüdi mişâl-i duhân
- E 64B 1596 Şaykaya cân atdı adû şîr-veş
Şaldı yeme bir süri hınzîr-veş
- 1597 Ol gün olup rûy-ı hevâ rûşenâ
Felege yem itdi rûşen âşinâ
- 1598 Şayka olup mevc ile germ-ihtilât
Baħr aña göstermişdi inbisât
- 1599 Tekye metâ^c ile ğâret-girân
Cümlesi bir fülk ile oldı revân
- 1600 Geldi hemân yoluna çün dûd-ı âh
Itدی ihâta anı ebr-i siyâh
- H2 46B 1601 Nâzil olup niteki ebr-i ^cazâb
Bağladı nâgeh yolunu ol seħâb
- 1602 Bilmediler hiç nice gitdüklerin
Kendülere bildiler itdüklerin
- 1603 Anları girdâba şalup rüzgâr
Döndi yürüdi ħar-ı tâhûne-vâr
- 1604 Cümle refikânı olup båd-ı seyr
Görmedi ol ebr-i siyeh-fâmı ğayr
- 1605 Ħâşılı ol şayka urup sâhile
Râst gelür ^casker-i deryâ-dile
- 1606 Yine velâyetle ğuzât-ı dilîr
Çıkmiş idi şayd u şikâra çû şîr
- 1607 Cümlesini aħz u eşîr itdiler
Bağladılar ħâr u ħakîr itdiler
- 1608 Ne sefer-i baħr ne zevrağ ne ceng
Kendüyi atdı ħaraya ol neheng

(1595b) urup / urdı H1 olup H2: (1600b) itdi ihâta anı ebr-i siyâh / kapladı etrâfi
bir ebr-i siyâh H1 itdi / kıldı F H2: (1603b) ħar-ı tâhûne-vâr / ħar-ı tâ^cune-vâr H1
(1608a) sefer-i baħr / tesfir-i baħr F sefer ü baħr H2

E 65A	1609	Cürm-i cezâsına o kavm-i şerâr Haftasına varmadın oldu düçâr
	1610	Bende çeküp pây-ı azîmetlerin Yükledüp anlara ganîmetlerin
H1 99B	1611	Ehl-i gâzâ geldi bu âyin ile Tekyeye ol düşmen-i dîrîn ile
	1612	Haşyet ile her birisi nîm-cân Tekyeye kurbân eyledi gûyâ hemân
F 37B	1613	Çarha çıkup gülgüle-i âhîrîn Eyledi gülbang-ı şenâ pür-ţanîn
	1614	Zâl-ı Zer-âsâ Şarı Şaltuğ Baba Kuvvetin izhâr idüp itdi gâzâ
	1615	Sen de dilâ gûş kılup kışşayı Kışşadan ol �arif isen hişşeyi
	1616	Mu�tekid-i pâk-i revân ol müdâm Kaddesenallahu bisırrı �l-kirâm
H 2 47A		NEFHA-İ SÂMİNE MELÂMİYYÛN ŞEKLİNDE OLAN AŞHÂB-I HÂLDEN İSTİFÂZA-İ ENFÂS-I MÜŞG-BÂR İTMEK BEYÂNINDADIR.
	1617	Ey �amel-i zâhire mesrûr olan Zühd ü şalâhiyyete mağrûr olan
E 65B	1618	Cânuñ ider çâh-ı haţâdan emîn Şer�i gibi olmaya ģabl-i metîn
	1619	Bedre�a-i sâlik-i agâh odur Meş�ale-i güm-şüde-i râh odur

(1609a) cürm-i / cürmi H2 (b) varmadın /varmadı H2: (1609), (1612)`den sonradır F: (1611b) düşmen-i dîrîn ile / düşmen-i berîn ile H1: (1612a) nîm-cân / bîm-i cân H1: (1613b) gülbang-ı şenâ pür-ţanîn / gülbang-ı şenâyâ  anîn F: (1613), (1614)`ten sonradır F H2: (1618a) çâh-ı / câh-ı H2 (b) şer i / şer  F: (1619a) olur / odur F (b) olur / odur F

- 1620 Cüz-i kavî neşve-i hikmet odur
Aşl-ı hüda-yı rükn-i ibâdet odur
- 1621 Eyle hele merkeb-i azmûn kavî
Şoñra kı l âheng-i reh-i ma^cnevî
- 1622 İl m ki olmaya qarîn-i amel
Heb amelî nukre gibi per ü gull
- 1623 Şer^ca muvâfık olıcağ bir tarîğ
Gir ki Hudâdır saña hayrû r-refîğ
- 1624 Uymayacağ şer^ca mededü l-hudâ
Dîv-i recîm olur o dem râhber
- 1625 Zülmet olup piş u pes-i sâliki
Çâh-ı dalâletde bil ol hâlîki
- 1626 Şer^c-i şerîf olmasa ger bâl ü per
Uçsa daği olmaya ger kes kader
- 1627 Sünnet-i Aḥmede eslemdir ol
Çıkma şağın şârî^c-i a^czamdır ol
- 1628 Nice karaçı ki kerâmet şatar
Munğura almaz anı ehl-i başar
- 1629 Geçse yedilerden eger ekseri
Kim şayar âdem yerine anları
- H1 100A 1630 Karga gibi rû-siyeh ü bî-haber
Ğayb bilür şanma yabana öter
- E 66A 1631 Hey²et-i meczûbda söyler rümûz
Gâhî ider yok yere keşf-i künûz
- 1632 Turmaz ider da^cvî-yi tayy-ı mekân
Uçurur eblehler anı her zamân
- 1633 Da^cvî-yi keşf eylemez ehl-i hedâ
Müdde^cî-i keşf gerek müdde^câ

(1624a) uymayacağ / olmayacağ H1 H2: (1630a) karga gibi / zâğ-şifat-ı F H1 H2:
(1633b) müdde^cî-i keşf / müdde^cîye keşf H2

F 38A	1634	Çünkü degül ʿarife dünyâ murâd
H2 47B		İtme arz-ı cûylara iʿtimâd
	1635	Kim ki kerâmet şata dellâldir
		Keşf-i zamîr ehline remmâldir
	1636	Bahra döner kümmel-i hayl-i ricâl
		Pür-güher amma velî hayretle lâl
	1637	Oldı varağ-ı bâd ile cünbüş-nümâ
		Dil kesilür irse hazân-ı fenâ
	1638	Cûş u hurûş ile gider bahra rûd
		Taşraya dil çıkmaz olur bî-vücûd
	1639	Oldı şerîʿat bize aşlu`l-uşûl
		Anuñ ile buldı bulanlar vusûl
	1640	Gerçi tarîkatle haқиkat de haқ
		Maʿrifetde oldı sebaқ-ber-sebaқ
	1641	Cümlesine bâb-ı şerîʿat-ı hâb
		Yine şerîʿatden olur fetḥ-i bâb
	1642	Râh-ı şenâ sân-ı uşûl ü furûʿ
		Bâb-ı şerîʿatden iderler şürûʿ
	1643	Lîk şaқın taʿn-ı ʿibâd eyleme
		Sırr-ı ilâhîde ʿinâd eyleme
E 66B	1644	Haқkuñ olur nice ʿibâdı hafî
		Ḳurbı ḳubâbında velî muḥtefi
	1645	Bakma anuñ hâl-i perîşânına
		ʿAқıllılar iremez şeref-i şânına
	1646	Nefret idüp dağdağa-i haқdan
		Taşra gelür dâmuña dalaқdan
	1647	İtmeye tâ keşmekeş-i haқ-ı çâk
		Dâmeni âlûde velî ḳalbi pâk

(1634b) itme ʿarz-ı cûylara iʿtimâd / hâline dünyâ ne mühim iʿimâd F: (1638a) cûş u hurûş / cûş-ı hurûş H2 (b) olur / oldı F: (1645b) ʿaқıllılar iremez / iremez ʿaқıllılar H2: (1647a) itmeye / eyleye H1

- 1648 Şûret-i mestîyi ider rûy-i pûş
Meyle ider hum gibi cûş u hurûş
- 1649 Çeşmi mey-i ıışk ile pür-hûn-nâb
Bâdeden ammâ ki tehî çün habâb
- 1650 Keşret-i halk olmayan ta fitne-hîz
Genc-i muğândır aña cây-ı kürîz
- 1651 Meygede-i ıışkda ıuzlet-nişîn
Şekl-i melâmetde selâmet güzîn
- H1 100B 1652 Baır ola enhâr anı kandurmaya
H2 48A Hâr u hüsn-i dehr bulandurmaya
- 1653 Hâline ta^cn itme melâmilerûñ
Rengine aldanma şağın sâğaruñ
- 1654 Kişi metâ^cı ne bilür tengde
Fehm idemez kim ki degül rengde
- 1655 Her kişi kalbinde bir arslan yatur
Kûşe-i vîrânede sultân yatur
- F 38B 1656 Hişşe yeter kışşa-i molla-yı Rûm
İtdi meh-i bedr anı şems-i ıulûm
- E 67A 1657 Gel saña bir kışşa beyân ideyin
Gördiğüm aıvâli ıayân ideyin
- 1658 Şol sühanımı işiden tákler
Söyleyelüm ıârif olan añlar
- DÂSİTÂN-I FARĞ-I HAŞİR-MERD-İ MELÂMÎ VÜ
İMDÂD-I HÂRİKU`L-ÂDE-İ AN ıÂRİF-İ KERÂMİ
- 1659 Var idi bir ıârif-i şûride hâl
Mey-gedede cur^ca gibi pây-mâl
- 1660 Gâh uyup şaff-ı imâmîlere
Hem-dem idi gâh Melâmîlere

(1648a) idüp / ider H2: (1649b) çün / cûy F: (1651b) şekl-i / şekli H2: (1658) E,
H1 ve H2`de yoktur. (1660a) uyup / olup H1 (b) hem-dem idi / hem-dem olur H2

- 1661 Fazlı vefî zâhir idi gün gibi
°Aklı Risto işi Mecnûn gibi
- 1662 Şafha-i şî°ri su gibi pür-şafâ
Naşş-ı ber-âb itse bulurdı beğâ
- 1663 Bâzî-i şatıranca hûd-ı bî-bedel
File atın bekledür itse °amel
- 1664 Tıfl-ı dilin egler o ferhunde-zât
Dem-be-dem alup ele ağaçdan at
- 1665 Bir büt ile şanki konuşmağ diler
Vuşlat için vefk-i murabba° konar
- 1666 Hâna şatıranc-ı murabba°-ı bisât
Oldı yâhûd pertev-i saşf-ı ribât
- 1667 Nâyi idüp terbiyesi nağme-hân
Ne dise ağzından alurdı hemân
- 1668 Nâye ki feyz-i dem-i °isâ ider
Bir nefes ile anı ihyâ ider
- H2 48B 1669 Bir mütelâşî mütelevvin-müzâc
Girmede her renge mişâl-i zücâc
- E 67B 1670 Kavş-ı kûzağ gibi televvün medâr
Belki televvünde temekkün-şî°âr
- 1671 Şu gibi her vâdîye rehvar-ı cüst
°Ârif idi hâşılı her fenn ü rüst
- 1672 Birgün olup çarh-ı havâdiş-nümâ
Itti beni dağdağaya mübtelâ
- 1673 Haşmum olup bir iki dîv-i recîm
Eylediler fikret-i mekr-i °azîm
- H1 101A 1674 Her biri emmâreye muşlak vekîl
Belki °azâzile mu°în-i delîl

(1661a) fazlı / faşlı H1 (b) Risto / Aristo H1: (1662b) ber-âb / pür-âb H2: (1674b)
Mu°în-i delîl / mu°în ü delîl F

- 1675 Dâmen-i azâdeye çengâl-i hâr
Pây-i dil-i  arife pîçide mâr
- 1676 Eyleseler şirret ile ittifâk
Ber-araf olurdu cihândan vifâk
- 1677 Şeytanat itse ol iki şerr-i nâs
Hâtır-ı hannâsa düşerdi hirâs
- F 39A 1678 Kaşd-ı zarar kılduğın itdükde gûş
Kendüyi tağıttı  amel-dâr-ı hûş
- 1679 Mülhem olup itdi dil-i mübtelâ
Zikr olunan rinde hemân ilticâ
- 1680 Buldum anı bî-ta b-ı intizâr
Kûşe-i meyhânede mest ü figâr
- 1681 Tecrübesi sebķ iden erbâb-ı dil
Itmiş idi şübhemizi muzmaħil
- 1682 Vâkıf olup sîret-i aħvâline
Baķmaz idüm şüret-i a mâline
- E 68A 1683 Hum gibi pâ-der-gil ü sâğar-be-ser
Künc-i harâbâtda genc-i güher
- 1684 Cur a-veş üftâde-i hâk-i haķır
Anda bırakmışdı ol eski haşır
- 1685 Özge haşır ol ki keçe bilmeye
Ağına mâhî-i zemîn ilmeye
- 1686 Târ ile pûdına irüp infikâk
Sîne-i mecrûhı gibi çâk çâk
- 1687 Eylememiş bir güle ol pâk-zât
Aña ayaķ bağı diyü iltifât
- H2 49A 1688 Hâşılı gönlümce fenâsın görüp
Böyle fenâdan içre şafâsın görüp

(1676a) şirret ile / sırrı ile H1 (b) cihândan / cihânda F vifâk / nifâk H2: (1677b)
düşerdi 7 dûş idi F: (1684b) ol / o H2

- 1689 Şevk-ı derûn ile hemân ney gibi
Düşdüm ayağına anuñ mey gibi
- 1690 Derdüm añup ^carz-ı niyâz eyledüm
Keşf-i ser-i hoşka-i râz eyledüm
- 1691 Gerçi beni def^c içün itdi baña
Didi ki ey sâde-dil ü bî-nevâ
- 1692 Ağlama benüm dîde-i hûn-pâşuma
Olsa meded eyler idüm başuma
- 1693 Benden ümîd eyleme derde devâ
Var yûri olmuş olacaķ saña
- 1694 Hâşılı gitdükçe kıızıdı niyâz
Oldı müselsel dem-i âheng-i râz
- 1695 Gördü ki pey-der-pey olundı ricâ
Dâmeni pîçân-ı kef-i ilticâ
- E 68B 1696 Şefkat idüp hâl-i perîşanuma
Döymedi sûz-ı dil-i nâlânuma
- H1 101B 1697 Ol dem esüp şurta-i hengâm-ı feyz
Buldı reca zevraķı eyyâm-ı feyz
- 1698 Ğâlib olup çeşmine tâb-ı celâl
Hâşılı irdi aña bir özge hâl
- 1699 Şundı hemân niteki şîr-i ecel
Çekdi haşîrinden iki dâne bel
- 1700 Her birini pâreleyüp ol dilîr
Atdı iki yanına mânend-i tîr
- F 39B 1701 İtdi o dem baña beşâret hemân
Virdi işâret ile icâzet hemân
- 1702 Şevk ile ki raķş kılup ki sema^c
Destin öpüp eyledüm aña veda^c

(1689a) şevk-ı derûn ile / şevk-ı dîn ile F: (1691b) sâde-dil ü bî-nevâ / sâde-dil-i bî-nevâ H1: (1695b) dâmeni / dâmen-i F H1: (1697b) eyyâm-ı / hengâm-ı F: (1698b) hâşılı irdi / nâgeh irişdi H1 H2: (1702a) kılup / idüp F

- 1703 Üç güne kalmadı ol iki le'îm
Oldı sefer-kerde-i râh-ı cahîm
- 1704 Oldı o yüzden baña bu lu'f-ı hâş
Oldum iki haşm-ı kavîden halâş
- 1705 Gerçi ki mey-hâne idi ol ma'kâm
Mest görünürdi o rind-i be-nâm
- 1706 Lîk anuñ gördigini görmedüm
Bâ'îş-i keyfiyyetini sormadum
- H2 49B 1707 Sözlere cümle hüküm-âmiz idi
Kavli mü'eşşir nefesi tîz idi
- 1708 Sen de geçüp zer'k ile tãmâtdan
Çekme elüñ rind-i harâbâtdan
- E 69A 1709 Cânib-i şer'î gözedüp her zamân
İtdügin itme didügin tut hemân
- 1710 Sevmez iseñ bari şa'kın itme ta'c'n
Farzumı eylese da'hi sebb ü la'c'n
- 1711 Çünkü bilinmez imiş ol esrâr hiç
Bilmedüğüñ eyleme inkâr hiç

NEFHA-İ TÂSİ'Â SEHÂ VÜ KEREM-İ UMÛM-I NEF'Î VE ĞAYRA
SİRÂYETİ CİHETDEN VE DİNDEN SONRA EFDAL-İ FEDÂİL-İ
BEŞERİYE OLMAGIN BİLÂ İMSÂK-I MÜMESSİK KALUR.
YILLAR YILI GÜL-FEŞAN-I BEZM-EZDER OLAN KİRÂMIN
BELKİ ADINI MİSK İLE GÜL-İ HÂNDÂN GİBİ DER-MİYÂN İDEN
MÜŞKİN-İ DEM OLUP DENİ VÜ NAMERD OLAN Lİ'ÂMIN
KADEH Ü FERRUHI BEYÂNINDADIR

- 1712 Ey kef-i dür-pâş ile hâtem-i kerem
Ekremek Allahu bi-bezli`n-ni'âm
- 1713 Nu'kre-feşân ol kef-i nisân gibi
Sofra-güşâ ol gül-i hândân gibi

(1706a) gördigini / gördüğünü H1: (1710a) bari şa'kın itme/itme şa'kın bari F

	1714	Bez̄l ü nişâr ile mişâl-i nesîm Aça dür-i ḥabbımı dest-i kerîm
H1 102A	1715	Gül gibi aç dest-i seḥâ perveri Ḥalka güler yüzle nişâr it zeri
E 69B	1716	Mihr-i münevver gibi şâm u seḥer Bez̄l ile eksilmeye destüñ de zer
	1717	Her ki tatar kâsesin aña müdâm Âyına varmaz yine eyler tamâm
	1718	Ġonca-şifat kîseye urma kerh Çarḥ söker olsa demirden zırır
H2 50A	1719	Neyledi gör Ġonca-i pür-şebnemi Ḥırs ile aġzına alup dirhemi
	1720	Nice denî çün meh ü çarḥ-ı esîr Gerçi yalar şişe içinde pinîr
F 40A	1721	Mih̄net ile kâmetini lâm ider Düşmen olur kendüye bed-nâm ider
	1722	Ḳoynuna ḳor çün büt-i sîmân-beden Cânı olur sîm ü zer ü kîse-ten
	1723	Ḥır ḥır ider kesb-i ḥitâm-ı caḥîm Seg gibi cân beler o şaḥş-ı le'îm
	1724	Şalmada taḥşîl ile dünyâya şûr Dehre ne virdi alamaz bî-ḥuzûr
	1725	Şanki zer ü sîmini ol der-be-der Bir daḥi dünyâya gelür ḥarc ider
	1726	Şaḳlar anı sînede cânı gibi Kîsesi memhûr-ı dehânı gibi
	1727	Âteş-i dûzah̄ gibi altunını Ocaġ içinee göme ḳor ol denî

(1714a) bez̄l ü nişâr / bez̄l-nişâr F: (1717a) her ki tatar / meh tatar F: (1719a) Ġonca-i / Ġoncaya H2: (1720a) meh ü çarḥ-ı / meh-i çarḥ-ı F: (1721b)kendüye/kendüyi H1 bed-nâm ider/bed-nâm H2: (1722) F,H de yok.

	1728	Surh ile pür-ḥamdan alup lezzeti Ḥalka şatar mâl ile germiyyeti
E 70A	1729	Gâh ticâret ile olup kâm-zen Başın alur şarka gider garbdan
	1730	Gâh çeker nice katâr ile yük Gâh tutar sikke-i surh ile yük
	1731	Kim ki metâ ^c ın ala eyler ziyân Kara boya gök çivîd olur hemân
	1732	Hind-i metâ ^c ından alur teng teng Tâ ki nice sâde-dile vire reng
	1733	Bir nice bâbet ki metâ ^c ın alur Kande ki bâb ola o yirde kalur
	1734	Ġâret için ^c âlemi dükkân açar Söze gelince dürr ü gevher şaçar
	1735	Nâmın ider şehrde hacı falan Ka ^c beye imânını dinle hemân
	1736	Gerçi reh-i hacda revende olur Ma ^c nîde ol mâr-ı gezende olur
H2 50B	1737	Şîre gibi oldı şırası ḥarâm Gölge ḥarâmîliği eyler müdâm
H1 102B	1738	Kaḅı faḅîre ki ola nîş-zen Anı iletmez güneşe gölgeden
	1739	Derdi hemân sîm ü sîm ü zeheb Birbirine katmada dünyâyı heb
	1740	Bir iki pul almağa bîn dâd atar Ḥalkı tolandurmağa alur şatar
	1741	Penbe bezin satsa ider yafta Köhne-i küttânı sarar tâfta

(1729b) alur /alup F: (1730a) katâr/kantâr H2: (1731b) çivîd / çivît H2: (1732a) alur / ala H1: (1738a) kaḅı faḅîre ki ola/çün ola bir sâde-dile F: (1740a) dâd/târ H1: (1741a) satsa/ ider / şanki şatar H1 şatsa ider tâfta/saḅa şarar tâfta F (b) köhne-i küttânı / köhne kîrbâsını F H1 H2

E 70B	1742	Şatduğunu hulle-i cennet ider Alduğın esbâb-ı melâmet ider
	1743	°Arz-ı şıra eylese eyler kerem Nâkııs alur luţf ile birkaç derem
	1744	Müddet-i °ömründeki hırcın tamâm Şarf-ı reh-i hıccını mâlâ-kelâm
F 40B	1745	Cümleyi sermâye ider ol püze Aldanur îmânına birkaç beze
	1746	Lağlağ-a-i nâdire şekl-i garîb Cümlesi sermâye-i ebleh-firîb
	1747	Hâceler içre adı Hacı Husâm Dil zağara tîğ-i gibi bî-niyâm
	1748	Vây o fakîre ki ucun ildüre Hacı Husâm olduğünü bildüre
	1749	Nâmı ticâretdeki bedkâr ola Hîle ile şöhre-i bâzâr ola
	1750	Ya°ni metâ°ına irişüp kesâd °Ağd-i beyâ°atı bula çok fesâd
	1751	Ağçesini cümle ribâya virür Dinini dünyâda hevâya virür
	1752	Sûret-i şer°iyyesi heb rûy-ı pûş °Arza-ken-i kündüm var zen-fürüş
	1753	¶tatum ol sûrete çekmiş emek Kangı şerif°atde olur yek-be-yek
	1754	Halkı tolandurmada bîtâbdır Devr ise eblehlere dolâbdır

(1742b) esbâb-ı / esbâbı F: (1744b) şarf-ı / turuğ-ı H1 şarf-ı H2: (1745a) cümleyi / cümle H1, bu beyit H2`de yoktur. (1746b) ebleh-firîb / ehl-i kalîb F eyle qarîb H1 H2: (1750a) irişüp / irişür H1 H2: (1754a) tolandurmada / tolandurmaga H2 bî-tâb/bî-nâb H1 (b) dolâbdır / tolabdır

- E 71A 1755 Bulduğı sıfrü`l-yedi mağbûn ider
Yanına bir ĥabbe ĥosa on ider
1756 Her sene za`f ile mürâyi^c olur
Ĥâsılı şatranc ĥesâbı olur
1757 Ĥarzına bir kez ol anuñ düçâr
Va^cde-i dîni ola rûz-ı şümâr
1758 Aña zekât añañ ider iftiĥâr
Vağf çıkar cümle nüĥûd u ^cağâr
1759 Niyyet-i ĥayrât ile ma^crûf olur
Lîk eser-i mevtine mevĥûf olur
1760 Şâhib-i ĥayr olmağıçün lâf ider
Ĥayrı anuñ fâ²ide-i sîm ü zer
- H1 103A 1761 Ĥurmaz ider da^cvî-i ĥayr ü sevâb
Sâ²ile heb ĥayr ile verir cevâb
1762 Lîk derûnında olan ĥayrıdır
Ĥalbi tolu fikret-i lâ-ĥayrıdır
1763 Kimse anuñ ĥayrını görmez gider
Düşde gören ĥayr ile yormaz gider
1764 Vağf-ı nüĥûd itmeden ol nâbekâr
Ĥayra degül ĥaşdı iki fikri var
1765 Biri bu ĥırşından o şadr-ı li²âm
Kimseye mîrâs ile itmez bekâm
1766 Biri de buyur idüp altunını
Ĥaşre dek icrâ ide ĥânûnını
1767 Bunları fikr eyler iken ol dağal
Nâgeh esüp şarşar-ı bâd-ı ecel

(1756a) her / bir F: (257a) bir kez / bir kere F: (1762a) ĥayrıdır / ĥayrıdır F:
(1764a) ehl-i / ol F: (1765a) li²âm / benâm F: (1767) bâd-ı ecel / tünd-i ecel F:
Elimizdeki H2 nüshasında (1756)`dan (2647)`ye kadar olan bölüm eksiktir.

E 71B	1768	°Ömri nihâline ider bir girîz
F 41A		¶anı esüp şavuran ol pür-sitîz
	1769	Mâmelekin cümle döker qor gider
		Dehr aña bir hâdişi vâriş ider
	1770	Kîse-i zer-i mihrini münhal ider
		Anuñ ile müşkilini hall ider
	1771	Lâbüd olur mâmelekinde bekâr
		Sünnet-i mu°tâdeyi icrâ ider
	1772	¶ayra qalur ol derem-i bî-¶esâb
		İller ider zevki çeker ol °azâb
	1773	Cây-ı zer ü simi olur bî-niyâz
		Yâ kefi sâkî ya def-i nağmesâz
	1774	Câmı gibi tutduğı hem yanına
		El uranuñ kârı dege cânına
	1775	İtse nazar °avdet idüp cân-ı pâk
		Zühresi çâk olup olurdu helâk
	1776	Düşde işitseydi de hâ°il sözi
		Varmaya hâba yumulunca gözi
	1777	Rûhı ta°alluğdan olupdur derd-nâk
		Nâ°ire-i hasret ola zîr-i hâk
	1778	Mâl ü °iyâline baqa dûrdan
		Alıqoya cennet ile hûrdan
	1779	¶albine fikr-i derem-i bî-¶esâb
		Hâr-ı halîde gibi vere °azâb
	1780	Nâr-ı tahassürle müşevveş ola
		Her biri tinnîn-i pür-âteş ola
E 72A	1781	Bend-i ta°alluğ anı nâra sürer
		Cennete de girse çekinür turur

(1768a) °ömrü / °ömr-i F: (1774a) tutduğı / tutduğı H1

	1782	İşte ölüm üzre ölüm bu imiş Hiç ötesin anma kara gün imiş
	1783	Ehl-i şehâ hâline eyle nazâr Dinini dünyâsını ma ^c mûr ider
H1 103B	1784	Ḥâl-i hayâtında bulur i ^c tibâr Ölse daḥi nâmı olur pâyidâr
	1785	Her ne kadar çoğ ise de mülk ü mâl Ḥâr u ḥaşıyla ola deryâ-mişâl
	1786	Şanma ki kalbine tağayyür gele Bâd-ı gurûr ile tekebbür gele
	1787	Itse bu eyvân-ı fenâdan hırâm Bağmaya ardına çü bedr-i tamâm
	1788	Naḥl-i ḥazan-ı dide-veş azâd ola Dâmenini silke gide şâd ola
	1789	Necmüñ olup çâdırı mîḥ-i derem Dirdi ki der-ḥâk nedir dil-revem
	1790	Hiç mürüvvet gibi ḥaslet mi var Ḥalka kerem gibi kerâmet mi var
F 41B	1791	Ehl-i şehâ pür-dil olur merd olur Varını virmede cevân-merd olur
	1792	Merddir elbette ^c atâ eyleyen Câna kıyar mâla şehâ eyleyen
	1793	Gerçi ki fazl-ı beşeri bî-ḥesâb Yazdılar aḥlâḳda nice kitâb
E 72B	1794	Ḥalka sirâyet cihetinden velî Cûd ü şehâ cümlesinüñ efḍali
	1795	Ġayrda da gerçi var îşâr-ı sûd Lîk zarar vermez vâdîde cûd

(1789b) der-ḥâkinedir / der-ḥâkedir H1: (1791b) virmede / virmekte H1: (1795a)
ġayrda da / ġayrıda da F îşâr-ı sûd / îşâr-ı cûd H1

- 1796 Eylese ta'lim-i 'ulûm u hüner
Şâhibi sermâyeden itmez zarar
- 1797 Nuğrededir fikr-i dağık-i nekât
Hile-i şer'iyeye-i devr-i zekât
- 1798 Zâhidi gör şavm u şalâtına cüst
Hacc u zekâta gelicek lîk süst
- 1799 Luğf-ı suhan ehl-i riyâ lâfidır
Mâyesi yok heb çeñe huffâfidır
- 1800 Hayra delâlet ki güzel hâldir
Kadri velî rütbe-i dellâldir
- 1801 Lîk şehâ dinmez aña kim müdâm
Eyler anı erzel-i kavm-i 'avâm
- 1802 Almağa bir manşıbı ya hidmeti
Câ'ize-i nâm ile virür rüşveti
- 1803 Câhil olur hâkim-i şer'-i mübîn
Hırsız olur mâl-ı güzâta emîn
- 1804 Hâşılı ol zâlim-i ca'l-i kerem
Beñzer mec'ûle-zene dem-be-dem
- 1805 'Aybını setr etmek için dâ'imâ
Züll-i tama' ehline eyler şehâ
- 1806 Ücret ile ide metâ'ın sebîl
Bezîl ide halka uma ecr-i cezîl
- E 73A 1807 Bâ'is-i hayrât ola mâl-ı zinâ
H1 104A 1807 Kuru yere köpri yapa dâ'imâ
- 1808 Ceyb-i re'âyâdan ider hayrlar
Şarf ide yanından anuñ ne şakar
- 1809 Muzlimedir mâhaşal râtibi
Karmacıdır defter iden kâtibi

(1801b) eyler anı erzel-i kavm-i 'avâm / anlar anı erzel-i kavm-i 'avâlim H1:
(1803b) harsız / düzd F: (1804a) hâşılı ol / fi'l-meşel ol F H1: (1805) ile
(1804)'ün yeri değışik H1: (1808) ve (1809) E ve H1'de yoktur; F'den alınmıştır.

- 1810 Çün olsa sâde-dile niş-zen
Anı iletmez güneşe gölgeden
1811 Ebrîne yemden ola sermâye-dâr
Bağma anuñ oldığına dür-nişâr
1812 Bezlini ceybinden iden hemçüyem
Çekmez o dúnân gibi şanki nedem
1813 Himmeti de luţfi da taqlıddir
Devleti yoğ nikbet-i câviddir
1814 Ta' ma-i şâhîye uzansa gedâ
Kahr ile zehr olur aña ol ğidâ
F 42A 1815 Ĥarc ile dahli ki tedennî bulur
Ma' nîde ol ĥubb-ı selâfın olur
1816 Ehl-i sehâ oldur ide kesb ü kâr
Alnı düriyle ola gevher-nişâr
1817 Ĥâtem olur dehrde ĥayr ile yâd
Bin yıl iñen eyleye bi-ĥayr-ı yâd
1818 Sen daĥi bezl eyle dilâ kudretüñ
Ĥayrını gör var yüri bu himmetüñ
1819 Diñle ne dir şâ' ir-i şîrîn-i suĥan
Sözüne gelmezsen eger işte ben

DÂSÎTÂN-I KEREM-İ HÂTEM-İ TAYİ VÜ
CÂN SİPÂRÎ-İ AN FİDÂYÎ

- 1820 Ĥâtem olup cûd ile pür-iştihâr
Şît ü şadâsıyla pür olur diyâr
1821 Açdı yed-i luţf ile dervâzeyi
Şaldı bu nüh-künbede âvâzeyi
E 73B 1822 Şöhre-i şehr oldı çü Tayılığı
Vird-i zebân oldı fedâyiligi

(1812) H2'den alınmıştır. (1811) E ve H1'de yoktur; F'den alınmıştır. (1814a)
şâhîye / şâhına H1: (1816a) sehâ / seni F: (1820b) olur / oldı H1

- 1823 Oldı kerem-güster-i hân-ı ni^cam
Berr-i ^carab birri ile mûğtenem
- 1824 Süfra salup çün ma^can-ı zâ²ide
Yer güline döndü hemân mâide
- 1825 Mevc-şifat kellelere dâ²imâ
Sâhil-i cûdında irerdi fenâ
- 1826 Tolmuş idi nite ki envâr-ı berķ
Şa^cşa^ca-i lu^ğfi ile ğarb u şarķ
- 1827 Itdi ğased şöhretine şâhlar
Ħasret ile eylediler âhlar
- 1828 Var idi ol ^caşrda bir pâdişâh
Olmuş idi aña Yemen tahtġâh
- 1829 Şâh-ı cihângîr ü cihân-baġş idi
Mâh-ı melek ġadr u felek raġş idi
- H1 104B 1830 Itmiş idi ^câlemi ġarķ-ı ni^cam
Bulmuş idi şöhret-i cûd u kerem
- 1831 Lîk olınsa keremine şenâ
Ħâtem-i şâni dinilürdi aña
- 1832 Dâ²im o ma^cnî dilin eylerdi teng
Ħâteme teşbîhden alurdı reng
- 1833 Fazl-ı taġaddümle ciger-ġûn idi
Nâmını güm ġılmaġa meftûn idi
- 1834 Merd olan elbette gelür ġayrete
^cÂr degül mi şeh-i pür-haşmete
- E 74A 1835 Himmet ile yâd ola şahrâ-nişîn
Ola tufeyli şeh-i rûy-ı zemîn
- 1836 Didi eger Ħâtem idüp bezl-i nân
Çekdi ise merdüm-i şahrâya ġân

(1824b) yer / seyr F: (1825b) cûdında / cûdından F, (b) fenâ/ şenâ F: (1829b)
mâh-ı melek / mâh-ı felek F: ġadr u felek / ġadr-i felek H1

- F 42B
- 1837 Dest-i güher-bârum olup dür-nişâr
Berrî idüm baħr-ı cevâhir kenar
- 1838 İtdi bu baħş ile şü deñlü seħâ
Oldı gedâ pâdişâh-veş-i gedâ
- 1839 Gitdi ħazâ²inde aramaz sîm-nâb
Berri pür-âb eyledi baħrı serâb
- 1840 Bildi ki hep itdügi sevdâ-yı ħâm
Sikke-i Ĥâtem yine pür-nâm ü kâm
- 1841 Nâr-ı ħased yaqdı dil ü cânını
İçmege kaşd itdi anuñ kânını
- 1842 Gördi taħammül bu ki himmet degil
Göz göre öldürse mürüvvet degil
- 1843 Eyledi tercîħ bu efkârdan
Çâre taleb olmağı °ayyârdan
- 1844 Var idi bir merdek-i țarrâr u şeng
Şulħ ile bîgane zebandân-ı ceng
- 1845 Vâv gibi cevride tutmuş kemîn
°Ömrüñ alurdu ayağın vaqt-i kîn
- 1846 Dîdesi necm-i seħer-i kârbân
Sînesi ebnân-ı ħıdâ^c-ı cihân
- 1847 Ĥîlesi cân-dârûy-ı ma^ccûn-ı şer
Sözleri ħâb-âver-i çeşm-i seher
- E 74B
- 1848 Tâc-ı zerin kaþmağâ çün şâm-ı târ
Dîde-i ħûrşîde ururdu ğubâr
- 1849 Bûy-ı güli kırtaramazdı şabâ
Yolın ururdu irüşüp dâ²imâ
- 1850 Fitnedir âĝûş-ı kemendi müdâm
Mekr ü ħıyel murğ gibi pâydâm

(1837b) berrî / berrîn F: (1839a) gitdi/ kendi H1 (b) aramaz / olamaz F: (1848b) ururdu / şıçradı F H1

- 1851 Nice mekr-i ejder-i pîçân idi
Her hamı bir tavk-ı girîbân idi
- 1852 Ğamze gibi tünd ü fedâyî imiş
Ğançeri nebtîz ki göz görmemiş
- H1 105A 1853 Şâh aña va^cde-i ihsân idüp
Ğâtemi katl itmege fermân idüp
- 1854 İtdi nihânî anı bir şubh-gâh
Tîr-i kazâ gibi hemân rû-be-râh
- 1855 Düşdi o sahrâlara mânend-i cû
İtdi kabâilde anı cüst ü cû
- 1856 Gördü ki bir hûb-ı şemâ^oil cüvân
Yolda turur muntazır-ı mihmân
- 1857 İtdi aña ba^cd-ı selâm ü kelâm
Ğâneye teklîf idüp i^czâz-ı tâm
- 1858 Bâb-ı kerîmâneyi sed itmedi
Anı selâmı gibi red itmedi
- 1859 Belki idüp hıdmet-i câr ü keşân
Cân gibi şadrında yer itdi hemân
- 1860 Ğâşılı üç gün anı mihmân idüp
Her gününü ^cıyd ile yeksân idüp
- E 75A 1861 Ol kadar itdi kerem-i bî-şumâr
Eyledi meftûn anı bî-ihtiyâr
- F 43A 1862 Âhîr öpüp südde-i devlet penâh
İtdi icâzet talebin merd-i râh
- 1863 Kıldı tazarru^clar aña mîz-bân
Tâ ki tarîkinde ola hem-^cinân
- 1864 Gördi şitâb ile çok efkârı var
Bildî ki bir maṭlab-ı düşvârı var

(1851) F`de yoktur. (1859a) câr / çâr H1

- 1865 °Ahd ü yemin eyledi mihmân ile
Kârınuñ itmâmına biñ cân ile
- 1866 Gördi misâfir sözi ma°kûldür
Târik-i ma°kûl olan güldür
- 1867 Çün ki tarîk oldu tufeyl-i refîk
Rehber-i °âlem didi şümme`-t-°arîk
- 1868 Târiki bir mûr ider târmâr
Şîri çeker bende behem olsa kâr
- 1869 Şîr ki tenhâ geze taħcîr olur
Halka ki mecmû° ola zencîr olur
- 1870 Âhîr aña hâli beyân eyledi
Maħrem-i esrâr-ı nihân eyledi
- 1871 Şâhın aña va°de-i ihsânını
Hâtemi katl itmege fermânını
- 1872 Bir bir olub °arza key piş-gâh
Didi ki ey yâr-ı şadâkat penâh
- 1873 Çünkü bu hıdmetde baña yârsın
Himmet-i sultâna sezâ-vârsın
- E 75B 1874 Baħşîş-i şâhınuñ olup tâlibi
Baħş idelüm iki birâder gibi
- 1875 Gûş idicek kıldı ta°ahhüd hemân
Oldı mühim-sâz-ı dil-i mihmân
- H1 105B 1876 Evvel idüp peşkeş-i a°la semend
Şaldı eger çekdi gümüş siyeh-bend
- 1877 Zînet idüp hıl°at-ı gül-gûn ile
Ceybini pür eyledi altun ile
- 1878 Zâd-ı sefer nuql-i şükr-i bî-girân
Belki mey-i şâfla raḡl-ı girân

(1868b) olsa kâr / olsa nâr F H1: (1876b) eger çekdi / ebr çekdi H1

- 1879 İrdi o gün keşt-i ümîde dü-rû
Hâşılı tutdı yükin ol râh-ı rû
- 1880 Kendi de bir eşebe oldu süvâr
Çâmeti serv idi atı cûybâr
- 1881 Esb-i şabâ seyri kırup hem-^cinan
Eylediler tayy-ı menâzil hemân
- 1882 İrdi o dem yolları bir vâdiye
Her yaña pür-hevl hâtar-ı bâdeye
- 1883 Râh-nümâ itdi hemân bî-fütûr
Didi tenezzül idüp aña buyur
- 1884 Nezl ü ni^cam hâzır u âmâdedir
Hârdan ümîd-i güli sâdedir
- F 43B 1885 İşte o didükleri Hâtem benüm
Çatline cân virdügüñ âdem benüm
- 1886 Gel beri çek hançer-i berrânuñı
Ölmedin al kâm-ı dil ü cânuñı
- E 76A 1887 İdeli teşhiş beyâz u sevâd
Bir kesi göndermemişüm nâ-murâd
- 1888 Sen dahi lâyıķ mı idüp kaçd-kâm
Şimdi çapumdan gidesin bî-merâm
- 1889 Şanma ki insan mütemâdî çalır
Nolsa gerek er ölür adı çalır
- 1890 Bunda da gelmekde budur çün merâm
Kim ola tenhâda müyesser bu kâm
- 1891 Tuymaya bir ferd bu esrârı hiç
Olmaya o târ-ı emel pîç pîç
- 1892 Ma^czeretüm var ise sultânuma
Böyle ta^cb virmede mihmânuma

(1882a) bir / her (b) pür-hevl hâtar-ı bâdeye / pür-hâtar-ı hevl-i bâdeye F (1887b)
bir kişi / kimseyi F: tuymaya / duymaya H1 (b) o târ-ı emel / o nâr-ı emel H1:
(1892b) ta^cb / na^cb H1

- 1893 Böyle diyüp ol kerem issi cevân
Gerden-i teslîmi uzatdı hemân
1894 Kıldı o hûn-rîz bu hâle nazar
Dökdi gözinden yere hûn-ı ciger
1895 Hâtemi bağına başup cân gibi
Sînede cây eyledi cânân gibi
1896 Yola çeküp hatır-ı gümrâhını
Hâteme kul oldu kodı şâhını
1897 Sen daği inşâf kı ol himmete
Hâşılı ihsân it o germiyete
1898 Gerçi ki cân virdi velîkin felek
Eyledi ihyâ adını haşre dek

H1 106A

E 76B

NEFHA-İ ÂŞİRE OL CÜMLE HEY'ET-İ
CA'L-İ ŞEŞÂRET-İ MUĞHİK-İ ÂLEM
OLAN BÎ-NEVÂLARUÑ DEF'İ MEKÂRİH-İ
AĞVÂLİNDE MİCMERE GERDÂNIDIR.

- 1899 Ėayf ki muğhiklik olup mu'teber
Maşharalık oldu cihânda hüner
1900 La'net o nâmerde ki olup Ėabî
Kendüyi barmaklada hâtem gibi
1901 Şarkıda suhriyye için rîş ü feş
Şem'a şokup oynaya şeb-tâb-veş
1902 Renk vire vara ruğ-ı envera
İki cihânda ola yüzi kıara
1903 Aķşaya yürüye temâşa için
AĞzın aña bir iki dünyâ için
1904 Maşhara-i dehr ü tebâhî ola
Hâdim-i bünyân-ı ilâhî ola

(1901a) rîş ü feş / riş-i feş F (b) şeb-tâb-veş / riştâb-veş H1: (1904a) dehr ü tebâhî / dehr-i tebâhî H1

- F 44A
- 1905 Maşharalardan hele feryâd u dâd
Hände-i mağrûr iken andan murâd
- 1906 Şimdi nice nikbetî hânendeler
Fazl u ma^cârifle muşannif geçer
- 1907 Nâmın ekâbirde muşâhib ider
Suhre ile kat^c-ı münâşib ider
- 1908 Varır olur mîr ü vezîre boza
Şorar isen nâmını beglik meze
- 1909 Şîşe-i ^cârını çalar yerlere
^cArza çalar var ise yine bir yere
- 1910 Übbeheti haşmet-i mûbid gibi
^cIrz ise imân-ı muqallid gibi
- E 77A
- 1911 Maşharalık pâyesi ile nedîm
Kendin o câhile ider her le^oim
- 1912 Ekşeri tiryâki kaqnüs-nümâ
Zehr-i pesendân-ı helâhil-ğidâ
- 1913 Hoşka-i keyfinden gidâ-yı kemîn
Hâbbe-ger-i şekl-i başît-i zemîn
- 1914 Olur iñen kürküne girse kaçan
Postda Mecnûn-ı za^cifü`l-beden
- 1915 Kabza-i dâr hayli dilinde gâzâb
Münkabız olduğına budur sebeb
- 1916 Zehr-i derûnundan olur zerd ü zâr
Yüzüne urur çıkup andan buhâr
- 1917 Gözin açup eyleyemez terk-i hâb
Kahveciden ola meger fetḥ-i bâb
- 1918 Rind-i mey-âşâma ider ta^cnalar
Mâr-veş ağzından anuñ zehr aqar

(1907b) kat^c-ı münâşib / kat^c-ı merâtib F H1: (1911)`in ikinci dizesi E`de yoktur.

(1913b) hâbbe-ger-i / hâbbeleri H1: (1916b) urur / ura H1

	1919	Göñli büyük müflis-i âli-cenâb Zu ^c mı yerinde şeh-i nekbet-me ³ âb
H1 106B	1920	Țatlu bulunmazsa yüzün ekşidir Ĝâret-i helvâda ^c aceb ekşidir
	1921	Țırkaya da girse țarab-sâzdır Țırkası çün Țırka-i Țâs-bâzdır
	1922	Țiffet ile câna verir sıkleti Curcuna-bâzî rûşen-i lu ^c beti
	1923	Kârı gehî lu ^c bet-i mehcûrdur Anuñ için dâ ³ ireden dûrdur
E 77B	1924	Kimisi bed-mezheb şakî pîşedir Beng ile havaya pür-endîşedir
	1925	Vardır ekâbirde e ^c amm-ı ^c avâm Anları şanur sebab-i ihtîşâm
	1926	Ol Țarını mağrûsunun künde-post Nâmın ider şehride dervîş-i dost
	1927	Țânesine alur ider ihtirâm Țâne Țarâb olduğun añmaz müdâm
F 44B	1928	Țaşdı bu ta ^c lim-i ğulâm eyleye Nüşa-i edvârı tamâm eyleye
	1929	Bir iki oğlanı dirür yanına Țarbî uşûl öğredür oğlanına
	1930	Tâzeler içinde nice iş olur Vây ol eyvâna ki dervîş olur
	1931	Ola şu dervîş ki bî-ma ^c rifet Bâb-ı ekâbirde bulur menzilet
	1932	Ma ^c rifet erbâbı tufeyl olamaz Anuñ için Țadr-i celî bulamaz

(1921a) ȚırȚaya da girse / Țırkaya girse F: (1922a) Țiffet ile / Țiss ile F: (1923a) gehî / gibi F: (1924b) havâyaya / helvâyaya F H1: (1928b) edvârı / ețvârı F

	1933	Niçe ekâbir şanılan nikbeti Eyler o nâdân ile cân şöhbeti
	1934	Ġulzet-i tab [°] ına [°] alâmet olur Sıkleti müstevcib-i rif [°] at olur
	1935	Lâzıme-i hil [°] kati olup ecîr Olmak iñen kuvveti niyâzla sîr
	1936	Belki eben [°] an ced o dih [°] kân revîş Bulmuş iken anuñ ile perveriş
E 78A	1937	Faqr ile aĥvâli diger-gûn iken Ďarbet-i şaĥneyle ciger-hûn iken
	1938	Şayf ü şitâ illere mazdûr iken Elleri ayakları nâsûr iken
	1939	Kâr-gil ü sengde nâsâz iken Ĥâşılı ırġâd-ı çeb-endâz iken
	1940	Bulmaġıla iki gün ol küštenî Terbiyet-i luţf-ı sipihr-i denî
	1941	Ĥand-i nebât aña ki ĥâreş olur Nâz ile muĥtâc-ı civâreş olur
	1942	Bâliş-i zer-kârdan eyler nüfûr Pister-i semmûrda itmez huzûr
H1 107A	1943	Ĥulle-i cennet ise de câme-hâb Sâz ü nevâsâz idemez meyl-i nâb
	1944	Mâliş-i etrâfda birkaç gulâm Kimi mükesserânlığın eyler müdâm
	1945	Kimisi efsâne dir eglendürür Kimisi efsûn ile diñlendürür
	1946	Kendüyi bilmezleri [°] ârif şanur Herze vü hezyânı leţâyif şanur

(1933a) şanılan / şayılan H1: (1935a) hil[°]kati / ĥalkını H1: (1938) F ve H1`de yoktur. (1939) F`de yoktur. (1941a) ĥand-i nebât / ĥande nebât H1: (1945a) efsâne dir / efsâne ider F

- 1947 Nabzı kefi dest-i tabîbânda
Kabzı velî kîse vü hemyânda
- 1948 Masharalar tırmaz olur bezle-gûy
Kendüsi nâz ile olur hânde-rûy
- 1949 Her biri bir harfîne taqlîd ider
Kendi ise devlete taqlîd ider
- E 78B 1950 Her biri nâzır ki tebessüm ide
Kande olur bu ki tekellüm ide
- 1951 Tut ki toğup büyüdi i'zâz ile
Gonca-şîfat ni'met ile nâz ile
- 1952 Mehd-i mülevvende şarıldı harîr
Dest-i şabâ ile şalındı serîr
- F 45A 1953 Başlıyacak hânde ye bî-ihtiyâr
Kef-i şehâb itdi güherler nişâr
- 1954 Şebnem anuñ aqçe taqup başına
Şundı şeker la'l-i güher başına
- 1955 Söyleyecek nağme-i bülbül gibi
Servler âzâd ola kıl gibi
- 1956 Dâye hırâmından olınca habîr
Sâye-şîfat pâyine şaldı harîr
- 1957 Gûş kılınca peder ü mâderi
Itدی taşaddukları kurbânları
- 1958 Bâ'is-i câh oldı liyâkât aña
Devleti cezb itdi verâset aña
- 1959 Böyle olanuñ sözi maqbûl olur
Merdüm olur kâ'il-i ma'kûl olur
- 1960 Cümle-i evzâ'ı görünür hasen
Vay hemân şahş-ı fûrû-mâyeden

(1947a) nabzı / nabz-ı H1: (1948a) tırmaz / durmaz F bezle-gûy/ bezl-gûy H1:
(1951b) ni'met ile / şevket ile F: (1952b) itdi / indı F: (1959a) sözi / söz H1:
(1960b) vây / dâd F H1

- 1961 Her biri nev-devlet ü köhne-keçel
Eskiden iş tâzeligi mübtezel
- 1962 Merdek-i rîşine iken nâzenîn
Esfel-i pîşine-i mesned-nîşîn
- E 79A 1963 Seyr iden ol eblehi taḥmîk ider
Devlete taḳlîdini taḥḳîk ider
- 1964 Maşharalar kim ṭarab-efzây olur
Luṭfin umup °âleme rüsvây olur
- 1965 Olmuş iken şevḳ ile bir nâtüvân
Taḳla vü perende ile ser-girân
- H1 107B 1966 Ḥâ'ib olup soñra çeker kesel
Kâr-ı ṭabîbân gibi itmez °amel
- 1967 Câ'izesi ḥande-i taḥsîn olur
Çün eşer-i şerbet-i tel'în olur
- 1968 Ḥayf ü şad-efsûs ki °ömr-i azîz
Dâ'im o yoldan ṭuta râh-ı girîz
- 1969 Olma her uḏḥuke için ḥande-zen
Maşharadan maşharadır ḥaz iden
- 1970 Ḳavlimi destûr-ı °amel eyle heb
Söyleyeyin bir semer-i bü'l-°aceb

DÂSÎTÂN-I AN MUḐḐĦİK KÎ BA°DÂZ-I
FERÂĠ RÛ SİYÂH-ŞÛDE VÛ
BÎ-SEBEB-İ İBN-İ RÛ-SİYÂHÎ
ḤÂLİŞ-I TEBÂH-ŞÛDE

- 1971 Var idi bir merdek-i suḥriyye-kâr
Şaḥş-ı siyeh-rûy u siyeh-rüzgâr
- 1972 MuḐḐĦik idi ḥayli o bî-neng ü nâm
Seyrine ḥayrân idi heb ḥâş u °âm

(1964a) efzây / efzâ F (b) rüsvây / rüsvâ F: (1965a) şevḳ ile bir / ortada her F
şevḳ ile / rüzgâra H1: (1966a) olup / olur F (b) kâr-ı ṭabîbân gibi / istemez kâr-ı
ṭabîbân H1: (1967b) eşer-i / eşeri F: (1970a) ḳavlimi / ḳavlini H1

- 1973 Olmuş idi fakr ile zâr u zebûn
Fiske ile olur idi ser-nigûn
- E 79B 1974 Güldürüp anuñla cihânı tamâm
Çarh anı güldürmez idi şubh u şâm
- F 45B 1975 Olmuş idi masharalık pâyesi
Çehre-i udhukesi ser-mâyesi
- 1976 Yüzine gülse n`ola halk-ı cihân
Çehre ne çehre idi görseñ hemân
- 1977 °Âkıbet-i kâr o şahş-ı ğarîb
Oldı vilâyetde imâm u haţîb
- 1978 °Arza çalup cübbe vü des-târ ile
Girdi °acib şekle bu eţvâr ile
- 1979 Ğâlib olup câhına °ırz u vağâr
Aşırı atdı katı ol nâ-bekâr
- 1980 Kevreli dülbendi inüp kaşına
Vay hemân ta°n idenüñ başına
- 1981 Olmuş idi ya°ni hevâdan geçüp
Fâzıl-ı °âlem-i °ulemâdan geçüp
- 1982 Şoğbet-i yârâna çekinmezdi hiç
Minber ile kürsiden inmezdi hiç
- 1983 Va°z u naşîhatle kı lup halkı nerm
Ħâşılı hengâmeyi itmişdi germ
- 1984 °Ucb u riyâ ile de mâlâ-kelâm
Masharalık deñlü çıkarmışdı nâm
- 1985 Ta°n idene pîşesi azâr idi
Kârı müselmânlığı ikfâr idi
- 1986 Ħalka idüp ta°na zebânın dırâz
Oynadur oldı ili ol künde-bâz

(1973a) fakr ile / keyf ile H1: (1977a) çalup / çeküp F (b) girdi / girse F bu / o
H1: (1981b) fâzıl-ı °âlem-i / fâzıl u °âlem-i F H1

E 80A	1987	Ey dili ser-nîze-i dil-dûr olan Ta ^c na halkıyla bed-âmûz olan
	1988	Çahır gider kâfir-i cengi gibi İllere ulaşma firengi gibi
	1989	Halkı nişân eyleme ta ^c n oğına Belki döne yine saña toğına
	1990	Çankı zebân kim ide halka ziyân Vire ısrıgan dikeninden nişân
	1991	Bî-sebeb-i cürm olıcağ lâ-cerem Nâ-muhal ü bî-meze olur sitem
	1992	Mashara kim illere taklid ider Kendüyi uğhuke-i câvid ider
F 46B	1993	Çarh virür iken ki dürli nevâl Yine cefâsına tahammül muhâl
	1994	Nâz götürmez katı ebnâ-yı dehr Nâzı için itdi teberrâ-yı dehr
	1995	Bakmadı çârâm u nüh ayasına Hürmeti yok hâşılı babasına
	1996	Ol ^c amelin şanma ki bî-behreyüz Şehrî iseñ biz dañi hemşehrîyüz
	1997	Olma şağın gıybet ile nükte-der Kâğıdı ardından oğur hâceler
	1998	Nüktelerüñ qadrini tutma girân Bir pula almaz zurefâ-yı zemân
	1999	Tutma iñen eksüğini âlemüñ ^c Irzına noğşan virür ol âdemüñ

(1987)`den itibaren bölümün sonuna (2035`e) kadar olan beyitler, F ve H1 nüshalarında nefha-i hâdî ^caşere bölümünde verilmiştir. (1987a) dili / dil-i H1: (1990a) zebân / zamân H1: (1991b) bî-meze / pey-meze H1: (1992b) uğhuke-i câvid / uğhuke vü câvid H1: (1993a) ki / nice H1: (1997b) ardından / ardan H1: (1998b) yola / pula H1

E 80B	2000	Olma bunı ğaflet ile mürteķib Şehrde eksigi olur muhtesib
	2001	Ŧutdı mehün eksigini gerçi mihr Mıhladı anı kulağından sipihr
	2002	Mihre daği irtesi irdi zevâl Oldı yüzi yere düşüp pâ-y-mâl
	2003	Şa°şa°adan kıl geçürüp itdi cevır Çarđ anı ağşâma dek itdürdi devr
	2004	Şeb de sipihre neler itdi göre Renkleyüp eyledi yüzün kara
H1 109B	2005	Şeb daği şeb-dîze virüp dirhemini Ol boyanuñ çekdi hezârân ğamın
	2006	Yâreler açdı aña idüp hüçüm Tiğ ü hadeng ile şehâb u nücüm
	2007	Şıdđ ile rüşen dil olup şubđ-ğâh Olmadı hiç aña biri seng-râh
	2008	Görđi qaraltı asamaz la-cerem Ebr gibi şavılır andan zulem
	2009	Cevr idene lâbüd irişür cefâ Râh-ı şadâkatdedir ancak şafâ
	2010	Ħalka didürme ki ol âfet budur Ŧa°nayı terk eyleye zarâfet budur
	2011	Ŧa°na ider âdemi hür u haçîr Heb dili ucından atılmaz mı tîr
E 81A	2012	Boşanmağa ta°n idene ittifâğ
H1 108A		Küfr ile hükm eyler idi üç talak
	2013	Lîk ekâbirde geh tenhâ ola Keyf ola ihsân ola hulv ola

(2005a) şeb daği / ol daği H1: (2010a) Ħalka didürme ki / nâdimeye Ħalka ol H1

	2014	Taşra idüp torbadağı şûretin Yine alurdu eline şan ^c atın
	2015	Bir gün irüp mevsim-i eyyâm-ı ^c ıyd Rûze geçüp geldi o vaqt-i sa ^c îd
	2016	^c ıyd namâzına irüp ihtimâm Çıkdı muşallaya seher hâs u ^c âm
	2017	Ĥâzır olup şubĥ namâza ĥatîb Câme giyüp ĥâtırına geldi tîb
	2018	Dühn-i ziyâde şu kadar oldu ġarĥ Kendi daĥi tîġi gibi urdu berĥ
	2019	Girdi ^c acib ĥalıba ĥîle-mişâl Şaldı rızâ ger dine çün vebâl
	2020	Diĥkat ile şâneleyüp rîşini Çözdi ĥatın ^c uĥde-i teşvîşini
	2021	Yaĥdı yine rîşine şol deñlü ^c üd Şâl-şıfat büridi dîd-ı kebûd
	2022	Vâr idi bir ĥâzz-ı mu ^c arrif kilâb ^c ıtr u ^c abîriyle verilmişdi tâb
F 46A	2023	Anuñ ile çehreye virüp cilâ Rûyine vü rîşine itdi tîlâ
	2024	Ĥâlî ^c i gör kim ^c aceyleyle hemân Ĥumĥumada itdi ġalaĥ-ı nâgehân
E 81B	2025	Zulmet-i şeb içre ĥatâ eyledi Ĥara mürekkeb ile tîlâ eyledi
	2026	Ĥaflet idüp ta ki o muĥtel dimâġ Cehl mürekkebine olur dâġ dimâġ
	2027	Cehl-i mürekkeb gibi ol rû-siyâĥ Ĥaflet ile kârını itdi tebâĥ

(2018a) şu kadar / şu deñlü F (b) kendi / kendü H1: (2021a) yaĥdı / ĥaĥdı H1:
(2022a) ĥazz-ı / ĥaşş-ı H1: (2024a) hemân / ĥatîb F (b) ĥumĥumada / ġaflet ile
H1 gühân / ġarîb H1: (2026) E`de yoktur.

- 2028 Şubh-ı düvûm olmamağın rû-sefid
Olmadı mihrâbda iken bedîd
- 2029 Çünkü ser-minberi itdi maḥal
Menzil-i ber-ḥabîde oldı züḥal
- 2030 Göricek ol şekl ile mânend-i dîv
Bir aradan ʿâleme düşdi ğırîv
- 2031 Kaḥkaya başladı balâ vü pest
Gitdi ne tekbîr ne ḥûd-âbdest
- 2032 Tuıdı ne ḥâl oldığın âḥir ḥatîb
Oldı ğam-ı ḥaclet ile nâ-şekîb
- 2033 Gitdi cihetler diyu âḥ eyledi
Şeş ciheti dûd-ı siyâḥ eyledi
- H1 108B 2034 Ḥaml idüp amma anı kaşda ʿavâm
Eylediler kaḥr ile rüsvây-ı ʿâm
- 2035 Maşaralık şûm olup ol ebtere
ʿÂkıbet oldı yine yüzi kara
NEFHA-İ HÂDÎ ʿAŞERE TAʿN U TEŞNÎʿİ
BEŞE İDEN SİTEM-İ ZARÎF-GİRİN BÛY-I SÎR
GIBI MECLİSE ŞIKLET VIREN LATİFELERİN
LATİFE-İ YÂRÂN-I PİYÂZ İLE HÛSN-İ DEF
İTDÜKLERİ BEYÂNINDADIR.
- E 82A 2036 Kârı nedir şaḥnesi ile beyinüñ
Bağma ilüñ ʿaybına ne eksigüñ
- 2037 Taʿna içün eyleme ḥalka kemîn
Toḳınur âḥir saña da tîr-i kîn
- 2038 Bil ki gözetsen neresin düşmenüñ
Ol birüñ urur o da ğâḥî senüñ
- 2039 Kazdığı kuyuya düşer ḥışm-nâk
Çoğın ider kendi tûfengin helâk

(2029b) menzil-i ber-ḥabîde / menzil-i ber-ḥande F H1: (2031b) tekbîr ile / tekbîr
F: (2032b) ğam-ı ḥaclet ile / ğam meclisine H1: (2033) ile (2034)ün yerleri
değişik F

- F 47A 2040 Saña yeter pend-i cevâhir nişâb
Nâdire-i müfti-i hâzır-cevâb
- DÂSİTÂN-I MÜFTİ KÂMİL BÂ-TA^{cc}ÂN-I
CÂHİL
- 2041 ^cÂrif-i ehl-i dil ü müşkil-küşâ
Pîr Mehemmed Çelebi sâbıkâ
- 2042 Belde-i Üskübe virüp âb ü tâb
Olmuş idi müfti-i hâzır-cevâb
- 2043 Gerçi ki gelmiş başarına hâlel
Olmuş aña lîk başîret bedel
- 2044 Var iken iki gözi mânend-i hâ
Şıfr-veş irmiş idi birine fenâ
- 2045 Gerçi ki bir gözli idi mihr-veş
Sözün efkâra velî rişte-keş
- 2046 Ehl-i nazar ^cârif idi hâşılı
Rişte degül kırk yarardı kılı
- 2047 Şâtır idi şûh idi dâna idi
Çeşmi gibi fitnede yektâ idi
- E 82B 2048 Var idi ol şehirde bir sâde-dil
Belki hemân Bâkıl ile kıl-be-kıl
- 2049 ^cÂrıza gibi aña ^câriz idi
Her ne cevâb itse mu^câriz idi
- H1 109B 2050 Bu daği aña tokınup şubh u şâm
Türmaz idi körlük iderdi müdâm
- 2051 Bir gün olup şehirde bir bezm-i hâş
Da^cvet olunmuşdı ser-â-ser havâş
- 2052 Hâzır olup ikisi anda yine
Nâzır idi bir birinin ^caybına

(2041a) ehl-i dil ü müşkil-küşâ / ehilden müşkil-küşâ F: (2042a) Üskübe /
Üskübde H1: (2045B) sözünü / sözün F: (2052a) yine / âyine F (b) ^caybına /
^caynına F

- 2053 Düşmen-i ʿaķil gözedür fırsatı
Şabr idemez câhil ider Һiddeti
- 2054 Müfti olup ʿâlib-i ıslâh-ı beyn
İtmiş idi dahlden igmâz-ı ʿayn
- 2055 Görse de görmezlenüp evzâcını
Fâriğ idi zâhiri vü bâtını
- 2056 Meclis-i ʿilm idi huşûşan o bezm
İtmiş idi her kişi bir baħse ʿazm
- 2057 Bir birine ser-be-ser erbâb-ı huş
Nergis ü gül gibi tutup çeşm ü gûş
- 2058 Bulmuş idi dürr-i suhan intizâm
Gelmiş idi meclise revnaķ tamâm
- 2059 Lîk o nâdân-ı sefâhat-meʿâb
Olmayup ol daʿireden behre-yâb
- 2060 Nâvek-i dil-dûzın idüp der-kemân
Müftiye fırsat gözedürdi hemân
- E 83A 2061 Һarf atup eylerdi eziyyet aña
Görmeze ururdı iderdi cefâ
- F 47B 2062 Alup ele bir iki fetvâsını
Lafzına baķdı ķodı maʿnasını
- 2063 Nâgeh olup nüshada sehv-i ķalem
Lafz-ı kütük vâvsız olmuş raķam
- 2064 Didi hemân hayflar ey müslimîn
Gitdi Һarâb oldu bugün ʿilm-i dîn
- 2065 Olmaya fetvâdaki imlâ şahîh
Nice olur öyleye fetvâ şahîh
- 2066 Şoñra idüp müfti-i şûha hitâb
Didi ki bu müşkile var mı cevâb

(2054a) müfti / yaʿni F: (2056b) baħs-i / baħra F: (2061b) cefâ / hayâ H1: (2064b)
ʿilm-i dîn / ʿilm ü dîn F: (2065b) öyleye / söyleye H1

- 2067 Söyleye ey müfti-i müşkil-güşâ
Nice yazarsız kütügi evvelâ
2068 Virdi cevâbını o rind-i cihân
Didi götüñ gibi yazılır hemân
2069 Şöhre-i şehri idüp anı ol zarîf
Güş idicek kılleyi yumdı harîf
2070 Kendüsini eyledi rüsvây-ı ʿâm
Hande-zenân oldu havâş u ʿavâm
2071 Şakla Hudâyâ bizi faẓluñla sen
Eyleme taʿcân ile laʿcândan
2072 ʿAybumuz it dîdeye hâʿil yine
Baqmıyalum ʿayn-veş il ʿaybına
H1 110A 2073 ʿAybını fehm iden olur ʿayb-pûş
Bûy-ı meyi tuymaz olan bâde-nûş

E 83B

NEFHA-İ ŞÂNÎ ʿAŞERE REʿYİNE MAĞRÛR OLUP
BAŞR-I BAŞİRETİ KÖR OLAN EŞHÂŞIN SON
MECLİSDE İTDİĞİ HADEŞ-İ BÂʿİŞ-İ RÛSVÂY OLUP
DEFʿİNDE ʿANBER-EFŞÂN OLAN MEDÂR-I MÜŞKİN-İ
SEVÂD BEYÂNINDADIR

- 2074 Ey geçinen ʿaql u zekâda ferîd
Fikrini ʿaqlınca şananlar sedîd
2075 ʿAqlını mezdûr-ı emel eyleyen
Reʿyini destûr-ı ʿamel eyleyen
2076 Ebleh ü hod-reʿy ü hod-ârây olan
Cehli ile ʿâleme rüsvây olan
2077 Böyle ferâset saña eyler zarâr
Çünkü başîretle bir olmaz başar
2078 Pend yeter vâri ise ʿaqluñ hemân
Nükte-i بسی الجز كالعيان

(2073) F ve H1`den alınmıştır. (2074b) ʿaqlınca / ʿaql ile H1 ʿaqlımı F: (2075b) reʿyini / reʿyin H1: (2076a) duhûr / vuḡûd F hûr-ı H1

- 2079 Re³y-i saħîf âdemi maħzûn ider
İki cihetden bile mağbûn ider
- 2080 Evveli maħrûm idüp öğrenmeden
Âħir ider maşara-i encümen
- 2081 Haṭṭ-ı menâsikle bilinmez sebîl
Lâzım olur Ka^cbeye lâbüd delîl
- F 48A 2082 Sen de delîl iste yürü uluya
Râh-nümâ dâmenin elden koma
- 2083 ^cAql ile bulınsa eger râh-ı dîn
Âyet ile gelmez idi Mürselîn
- E 84A 2084 ^cAqla uyan nice Felâtunlar
Vâdî-i taḥkîkde Mecnûnlar
- 2085 Felsefeden esfele düşdi ḥakîm
Olmadı reh-bürde-i semt-i selîm
- 2086 Dağdağa-i ^caql olup âħir ^cuqâl
Oldılar üftâde-i çâh-ı dalâl
- 2087 Çeşm-i ħired gümreh ider tâlibi
Şübhe virür dide-i uşûl gibi
- 2088 Oldı bize hâdi-i râh-ı kavim
Mîhr-i cihân-tâb-ı Kitâb-ı Kerîm
- 2089 Aña uyup ^caqldan eyle ferâğ
Mîhr тұrurken yine yanar çerâğ
- 2090 Anuñ ile buldı hidâyet selef
Her yañadan gûşe gelür lâ-tuḥaf
- 2091 Aqluñı cem^c eyle dilâ sen de gel
İtme ferâsetle dem-â-dem ^camel
- 2092 ^cAql hemân oldu bu kâra delîl
Kim bulasın rehber-i ḥayr-ı sebîl

(2080a) görmeden / görünmeden F: (2082a) uluya / ol yola H1: (2092a) bu kâra /
bed-kâra F

- H1 110B 2093 Cân gözini uyarasın hâbdan
Ummayasın meş^cale şeb-tâbdan
2094 Dergeh-i sultânda çü me^{vâ} gerek
Hâcibe elbette müdârâ gerek
2095 Uyma şaşkın fikr-i dil-i şâ^îibe
Olmaya tâ kim bir iki tecrübe
2096 Tecrübesiz kâr olamaz dil-pezîr
Rüstem iseñ kıl yine idmân-ı tîr
E 84B 2097 Tecrübesiz ^cilm ile tûb olsa ger
Kimse tabîbe vere mi sîm ü zer
2098 Çoğî ferâset ile geçer ehl-i fen
Âdemi işte budur öldüren
2099 Re^y-i ^caşâ eyleyen a^cmâ-şîfat
Ġaflet ile çâha düşer ^câkıbet
2100 ^cÂkıl iseñ re^y ile kılma ^camel
Diñle inanmazsan eger bir meşel

DÂSİTÂN-I MÜFTÎ-İ SÂBIKU'L-KİTÂB BE-
MÜSTEFTÎ-İ ŞÂHİB-İ FIRÂS

- 2101 Müfti-i sâbık ki bilâ-redd ü hışm
Olmuş idi nükte-ver-i şûh-ı çeşm
2102 Bir gün olup meclis-i eşrâf-ı nâs
Bezleyi bezl itmiş idi bî-kıyâs
2103 Eyler idi tırma muhal-hânlığın
Komaz idi hâşılı şeytânlığın
F 48B 2104 Bir kişi kim ^caşrda meşhûr idi
^cAynı ile müfti-i mezyûr idi
2105 Olmuş idi belki o ferhunde-zât
Fazl ile çok hem-ser-i ^caynü`l-kuzât

(2093b) meş^cale / meş^caleyi H1: (2094a) hâdî / hâvî F

- 2106 Bir gözi anuñ da mişâl-i hıyâz
Olmuş idi qara şu inüp beyâz
- 2107 Nokta-i şekki giderüp ol faşîh
Nuşhasın itmişdi beyâz-ı şahîh
- 2108 Gerçi ki bî- şa^çşa^ça-i nûr idi
Göz dikile mühre-i billûr idi
- E 85 A 2109 Müftinin amma gözi bağlu idi
Şanki başı örtülü uğru idi
- 2110 Hem-ser olup bezmde ol gün aña
İkisi bir âdem idi gûyiyâ
- 2111 Nuqre-i çeşmin iki ehl-i nazâr
Bezme harîfâne çıkarmış meger
- 2112 Geldi o dem bir kişi fetvâ için
Anuñ ile haqqını icrâ için
- 2113 Müftinüñ alup haberin ol zamân
Oldı hemân meclis-i hâşa revân
- 2114 Bildi nişânın çün o ehl-i sebîl
Gırra olup istemedi hiç delîl
- H1 111A 2115 Oldı ikisin göricek end-bend
Müşkil iki oldı didi derd-mend
- 2116 Yek-be-yek anlara bakup bî-hicâb
Hükm-i ferâset aña geldi şavâb
- 2117 Kendüsine didi ol ehl-i zekâ
Bağlusı câ^ziz ki remedden ola
- 2118 Göz göre göre koyup aña eger
Var resîm-i bendede yoqdur nazâr
- 2119 Fikr iderek ^çâkıbetü`l-^çâkıbe
Hâşılı doğruldı o bir cânibe

(2109b) örtülü / örtülü F H1: (2110a) bezmde ol gün aña / ikisi o nigûn aña F:
(2116a) bî- hicâb / hicâb E H1: (2117a) didi / geldi F H1

- E 85B
- 2120 Tıtdı aña rûy-ı temennâsını
Şıundı hemân şûret-i fetvâsını
- 2121 Vâkıf olup müfti-i şîrin-cevâb
Açdı ruĥ-ı şübheden ol dem niķâb
- 2122 Didi hemân aña o rind-i zarîf
Her köri müfti mi şanursun ĥarîf

NEFHA-İ ŞÂLİŞ-İ °AŞERE °AYNIN OLAN
SIYEH RÛY İLE Kİ SEHÂ-KALIK İDEN
KÜNDE BÛYLARUÑ DEF°-İ MEKÂRİHİNDE
GÛLÂBDÂN-I ĤÂMEDEN GÛLÂB-
EFŞÂNIDIR.

- F 49A
- 2123 Âĥ ki bu nefsi-i ĥabîs ü hevâ
Oldılar insana görünmez belâ
- 2124 Nefsi-i bed itmekde bize mekr ü fen
°Âķil iseñ kaç yüri bed nefsdan
- 2125 °İşķ ile rûĥ olmuş iken âşinâ
Araya yalgım bıraĥur dâ°imâ
- 2126 Şu ĥalk-ı âleme ĥayret virür
Niķe müselmâna ĥacâlet virür
- 2127 Manzara-veş dîdeni bend eyle tâ
Baķmaya ĥayruñ ĥareminden yaña
- 2128 Ĥurmet idüp niteki Beytü`l-ĥarâm
Eyle ĥarem şâĥibine iĥtirâm
- 2129 Ya°ni civâruñda olan müslimîn
Ehl ü °iyâli ile olsun emîn
- 2130 Genc-i nihânîye uzatma elüñ
Olma ĥavâle ĥarîmine ilüñ
- 2131 °İffeti fülkine olup raĥne-der
Taĥta delüp itme ĥarâma nazâr

(2124a) mekr ü fen / mekr-i fen F: (2128b) ĥarem şâĥibine / ĥarem-i şâĥibe H1:
(2130a) uzatma / urunma H1: (2131a) °iffeti / °iffet-i H1

E 86A	2132	Eskise de tahtası olmaz ziyân Senden olur yine çürüklük hemân
	2133	Perde de yog ise arada eger Baqmamağa perde-i çeşmüñ yeter
	2134	Tahta delüp nite ki ağaçkağan Bâma çıkup gâhî mişâl-i zegan
	2135	Dâ'im işâretle olup fitne-ger Eyleme hem-sâyelere keç nazâr
H1 111B	2136	Gül gibi mestûreleri mekr ü fen Gonca-veş âhîr çıkarır başdan
	2137	Olsa başı taşra daği bir nihâl Varma anuñ yanına sâye-mişâl
	2138	Aşma şağın hâne-i nâ-maħreme Köprü de olursa eger uğrama
	2139	Çıkmağa dîvârına düzdân gibi Şalma hemân °aşık-ı bîcân gibi
	2140	Aşmağa bâmından anuñ tâk-veş Bend-i kemend eyleme kırâl-veş
	2141	Şâhibi katlitse duyunca seni Mefte gidersin gibi ey küştenî
	2142	Bir gice nâgeh tutulup hemçû mâh °Âlem içinde olasın rû-siyâh
	2143	Halka döküp kelb-i ziyân-kâr-veş Çehreñi evkâr ide dinâr-veş
	2144	Hâşılı dünyâda hicâb-ı °azîm °Âlem-i °uqbâda °azâb-ı caħîm
E 86B	2145	Ekşeri dünyâda cezâsın bulur Kendi daği bir zene meftûn olur

(2134b) gâhî / gâh H1: (2137a) olsa başı taşra daği / olsa daği taşra başı H1:
(2138b) köprü de/ bu perîde H1: (2140b) bend-i kemend / bend ü kemend F

	2146	Cevr ile âzürde iken hem-civâr İtdüğünü aña ider rûzgâr
	2147	°Âkıbeti şîr iken âhû olur Yırtıcı şebbâz ise tîhû olur
F 49B	2148	Ĥâli zegan gibi olur münkalib Olur o nâ-merdliğı mürtekib
	2149	Mekr-i zenân ile olup turfe-kâr Nefr-i ĥar âĥir anı eyler ĥımâr
	2150	Şâĥlanur şâĥib-i fettânededen Âhu iken ya°ni olur gergedân
	2151	Şâĥı olur tuğyân-ı kaşır u kâĥ Ĥalk-ı cihân aña verir berķ-i şâĥ
	2152	Olmağā bu °ârıza serden tırâş Şimdi gerek ĥaylice devletli baş
	2153	Münfer ĥâra sunmayan ehl-i mezâķ Gül gibiyim alnı açık yüzü aķ
	2154	Bula Sikender gibi kadr-i celîl Lîk ola her ķarnda gâyet celîl
	2155	Nice tarl-dâr ki girüp zaĥmete °Avret ü oğlan ile gider şöĥbete
	2156	Bogçası bârî ile zâr u zebûn Yolda ser-i efgende vü ĥaclet-nümûn
H1 112A	2157	Kimi şu ĥâliyle mübâĥât ider Naĥvet ile °arşa-i dârât ider
E 87A	2158	Teng-i tefâriķ ile gûyâ hemân Ĥâfile-keş tâcir-i Hindû-sitân
	2159	Bağçe bekçisi eylese zenleri Bogçaları ĥıfâzına ķalur eri

(2148a) ĥâli zağān / ĥâl-i zağān H1 olup / olur F: (2149) H1`den alınmıştır.

(2154) E ve H1`de yoktur. (2158a) teng-i / şanki F H1

- 2160 Nüzhet için bağa ki tenhâ gider
Ser ü ser-efrâz büti tûbâ gider
- 2161 Gonca gibi açıla çün kim nigâr
Jâle-şîfat düşse dile vechi zâr
- 2162 Oldı melâmetzede-i mekr ü zen
°Avretinin boğçasını bekleyen
- 2163 Mehlikedir aña dilâver gerek
°Avreti zabt eylemege er gerek
- 2164 Çün ayağından aşılır her ganem
Sen yûri tecrîd ile ol müftenem
- 2165 Nice koca nikbetî °innînler
Bir büt-i ra°nâyı alur habs ider
- 2166 Zevc ola çün böyle felâket-zede
Neylesün ol olduğıçün ortada
- 2167 Anı yıkup hâtırını yapmaya
Âteş-i sûzanına şu serpmeye
- 2168 Tutmaya engüşt ile perverdesin
Mîl ile açmaya gözi perdesin
- F 50A 2169 Hayf aña ol gülbün-i nâdide âb
Eyleye deryûze-i feyz-i serâb
- 2170 Sitt ü °amel mânde olup püşt-hâr
Hikke derûn-ı zeni eyler fikâr
- E 87B 2171 Dâm-ı belâdır o har-ı künde-bâz
Nice gülüp oynasun ol kebg-nâz
- 2172 İşte budur °avreti rüsvâ kılan
Bundan ider nâle yanan yakılan
- 2173 Fuş ile mezbûrayı mezkûr iden
Şhrde mestûrayı meşhûr iden

- 2174 Eñ eyüsi kebg-i derî-veş dilîr
Biri biriyle ola bâlâ vü zîr
- 2175 La^ç ile mercâmı yanaşdırmada
Hoğkaların turma қапışdırmada
- 2176 Anuñ ile nicesi şabr idemez
İffet ile nefsine cebr idemez
- 2177 Arada bir hâdişe ihdâş ider
Kendüsine teselliyet îrâş ider
- 2178 Halk-ı harâmî gibi gerden-firâz
Tolusın içre nice sermest-i nâz
- H1 112B 2179 Cünbüş-i merdânesi yoğ çün erüñ
Dağdağası ğâlib olur zenlerüñ
- 2180 Nefsi toğuz dirler efendi zenüñ
Hırşını fikr eyle zen-i tâzenüñ
- 2181 Aşırı iken sen olamazsın emîn
Şabr ide mi nâkışatü`l-^çağl u dîn
- 2182 Cânına yanıncaya dek ide cebr
Fikr ide nefsinde güç olmaz mı şabr
- 2183 ^çAşırda şehhâkalaruñ keşreti
^çÂlemüñ oldu sebab-i nefreti
- E 88A 2184 Nice zıbıççı zen-i mekkâreler
Hoca kadın nâmına şehhâreler
- 2185 Bellerine bend idüp ol âleti
^çÂdet-i halk üzre görür hızmeti
- 2186 Kumkuma-veş içi tolı üsti nerm
Serper anuñ ile içine âb-ı germ
- 2187 Dağdağa-i nefsini telyîn ider
Âteşini âb ile teskîn ider

(2175b) turma / durma H1: (2176a) nicesi / niçesi H1: (2178a) halk-ı harâmî / halk-ı şurâhî F: (2184b) hoca kadın nâmına / erlerinin zahmeti F: (2185b) hızmeti / hızmeti F: (2186a) tolı / tolu F

- 2188 Zevci olan nikbetî köhne pûç
Ya çeledi ya kölemen ya ulaç
- 2189 Hoca kadın diyu ri^câyet ider
Cân-ı ^cazîzi gibi ^cizzet ider
- 2190 Köfte-hora virmeyup aşlâ emân
Ögredesin hocaya virüp hemân
- F 50B 2191 Nefse uyup kullanur anlar köcek
Merdek olur anlara uyup mâ^cek
- 2192 İtme Hudâyâ bizi nefse esîr
Nefsüñ olur fitnesi âfâk-gîr
- 2193 ^cArz-ı vera^cla kıilup ehl-i vağâr
Perde-der itme bizi kıl perde-dâr
- 2194 Şanma ^cAtâî suhanın mağz-ı kâl
Diñle bu efsâneyi de ^cibret al
BU DÂSÎTÂN-I ^cİBRET-NÜMÂ
MÜFTİ-ZÂDE-İ ENDÂZ İLE ZEN-İ
E 88B SEİHHAKANÜÑ MÂCERÂSI VE BU EŞNÂDA
HALİL-İ ^cINNİNÜN HAĞK-I ZEVCİYYET
DA^cVASI VE ENDÂZENİN MAHALLİNDE
KULLANILMASI BEYÂNINDADIR
- 2195 Belde-i Üskübde itdüm su²âl
Müfti-i yek-çeşme olup dur bu hâl
- 2196 Var idi ol müfti-i şûhun meger
Bir halef-i şâtır-ı pür-şûr u şer
- 2197 Olmuş idi ol halef-i pür-hired
Mazhar-ı sırr-ı haberü`l-veled
- H1 113A 2198 Bir gözi olmayan o nûr-ı başar
^cAybı görünmezdi aña kıl kadar
- 2199 Var idi hem-sâyesi bezme hîn
Merdüm-i dîde gibi halvet-nişîn

(2188a) pûlâç / pûlûç F (b) ulaç / uluç F: (2192b) âfâk-ı fikr / âfâk-ı bikr H1:
(2199a) hîn / bir kelef-dâr F (b) halvet-nişîn / perde-dâr F

- 2200 K nmaz idi h ke miŐ l-i h m 
G rmez idi hiç izin ehl-i hev 
- 2201 DuŐter-i rez gibi f s n-s z idi
M ye-i  iŐve meh-i t n z idi
- 2202 Manzarasından elebi g h g h
F rce bulup a na ider idi nig h
- 2203 C mdan ol daŐi olur idi  ay n
Şişede per  idi g y  hem n
- 2204 Kebg-i h r m n gibi h sn-i cel 
Ayağı k nallı g zi s rmeli
- 2205 T rfe tezerv idi o Ő h-ı cih n
Olmaz idi hayf ile hem- Őiy n
- E 89A 2206 H sta-i  iŐk ile olup bed me aŐ
Koymadı bir yaŐdıĐa hem-serle baş
- 2207 N fe-i h n ni   n f-ı g z l
G nca-i ter beste-i g ln r-ı  l
- 2208 Y rtıcıdan kaçup o Ő hin-b z
G rmemiŐ idi sitem-i c rre-b z
- 2209 L k o b t-i n fe-g Ő -yı ben m
Olmuş idi saŐk ile meŐh r-ı   m
- 2210 Ya ni zeg n gibi olup haŐleti
M de v  ner olmağ idi   deti
- F 51A 2211 Y r ile leb-ber-leb olup g nca-v r
Olur idi m hre-geş-i r y-ı k r
- 2212 Z r   zeber olup o g lt n-ı g her
Geh k paŐ olurdu gehi c m-ı zer

(2202b) ferce / fırça H1: (2204a) kebg-i h r m n / biŐ h r m n (b) k nallı / h nallı F
H1: (2205a) tezerv ydi / tezerv idi H: (2206b) koymadı /  omadı F yaŐdıĐa /
yaŐduĐa F hem-ser ile baş / hem-ser baş H1: (2207b) g ln r-ı / g l-z r-ı F:
(2208a) Ő hin-b z / Ő hin-n z H1: (2210a) haŐleti / vuşlatı H1

- 2213 Hoḡka-i mihverine idüp yasaḡ
Mührinüñ üstüne ḡapardı ḡapaḡ
- 2214 Şu halefin seyr idicek duḡterün
Ġâlib olup şevḡi o nîk-aḡterün
- 2215 Yem döküp ol kebge bezer nuḡreden
Eyledi nûr kîsesi dâm-ı fiten
- 2216 Âḡir olup yâl ile âşüfte-ḡâl
Bildi ki ol mâha el irmek muḡâl
- 2217 Şaḡşına remz idüp o meh-peykerin
Bir zıbıḡ atdı evine duḡterin
- 2218 Nice zıbıḡ devr-nümâ-yı şafâ
Nîze-i merdâne-i merdüm-rübâ
- E 89B 2219 Müşt-i kavî müşte-i âhen-beden
Maḡraḡa-i külçe-i mihr sîm-ten
- 2220 Sûr-ı safâ ḡablına zîna-köçek
°İyd-geh-i vaşlda şu serpecek
- H1 113B 2221 Şâf-şiken-i ḡurfe tezervân-ı şayd
Hem-ser-i serdeste Baba °Abîd
- 2222 Zümre-şikâf-kes-i ḡûnîn ciger
Kim daḡi nevkinden anuñ ḡan ḡamar
- 2223 Seyr idicek anı o şûḡ-ı cihân
Cebde yılan bulmuşa döndi hemân
- 2224 Gerḡi ki vehm itdi görüp heybetin
Şoñra aluşdurdı duyup ḡikmetin
- 2225 Fikre varup didi °aceb neylesem
Cân gözine mükḡüle mi eylesem
- 2226 Žâyi° olur diyu dayanmaz yürek
İtsem anı ḡaşr-ı şafâya direk

(2219b) külçe-i / külçe-i H1: (2220a) leyline / ḡablına F H1

- 2227 Hüsne göre cânı olaydı eger
Hâk bu kim olurdu °acib cân-ver
- 2228 Vâlih olup dagdaga-i şevqdan
Didi biraz daği bu kûteh sühan
- 2229 Belki bu miftâh-ı dür-i genc ola
Bunu bulan maşşadına yol bula
- 2230 Belki bu bir nâvek-i perrân ola
Cengde peykânı kızıl kıan ola
- 2231 Belki bu tâc-ı şeh-i İran ola
Ya bün-i şir-pençe-i mercân ola
- 2232 °Âşüfte râst gelür ise eger
Zencegizi Rûm harâcın deger
- E 90A 2233 Az bulunur dilüñ için la^l-i nâb
Böylece bir müşakşab elmâs-ı tâb
- F 51B 2234 Böyle güher-girdi ala râygân
Şoşbet anı gizlemededir hemân
- 2235 Söylenür ilde bu meşel-i cidâl
Şabr idemez söyledür ötesini mâl
- 2236 Kimde olur ta bu kadar havşala
Çıkmaya dil taşra anı kem kıla
- 2237 Hâke gömersem bunu mânend-i genc
Firşati olur içüme gizli renc
- 2238 Taşrada tutmağa ise çâre yok
Anı arar derdli bîçâre çok
- 2239 Kim bilür ol °ıyş u şafâ mâyesi
Kankı fakîrin ola sermâyesi
- 2240 Kimin evin yıkdı °aceb rüzgâr
Mandalını virdi baña yâdigâr

(2227) ve (2228) F`den alınmıştır. (2237a) bunı / nûnı H1: (2238b) anı / bunı F

- 2241 Bildi ki olmaz bu kaçdıya nihân
Şem^cin olur şu^clesi lâbüd ^cayân
- 2242 Didi hemân bâri bir eş alayın
Nolsa gerek bağruma pek başayın
- 2243 Bezl ü nişâr ile kılayın ^camel
Belki bulam yerine na^cîmü`l-bedel
- H1 114A 2244 Fikr iderek nice anuñ gibi kâr
Re³yi bunuñ üstüne itdi qarâr
- 2245 Kim varup ol duhter-i zehre hamâl
Hâzret-i müftiye ide ^carz-ı hâl
- E 90B 2246 Kapuda şad-nâle vü efgân idüp
Kapı gibi çâk-ı girîbân idüp
- 2247 Kışsayı destine şunup nâme-veş
Ağlasa hâlinden aña hâme-veş
- 2248 Kim bilür ol müfti-i müşkil-güşâ
Bildigi gibi ide derde devâ
- 2249 Böyle diyüp kıldı hemân ^cazm-i râh
Hâle idüp bir fiğan ol reşk-i mâh
- 2250 Müftiye didi haber-i tâzeyi
Şandı anuñ destine endâzeyi
- 2251 Gördigi bir turfe muqallem-meçik
Ucu kemik dibi frengî-çelik
- 2252 Dik dik atar nite ki şâtır kulağ
Yatmaz oturdı kavşuñ bir ayak
- 2253 Kol gibi özge muhannâ-benân
Başı la^cl bükür ki benzer hemân
- 2254 Seyr idicek hayrete vardı harîf
Derdin aña didi o şûh-ı zarîf

(2242b) bağruma pek başayın / bağruma taş başayın H1: (2243a) bezl ü nişâr /
bezl-nişâr F H1: (2249a) hemân / o dem F

- 2255 Vâkıf olup eyledi °azm-i devâ
Teselliyet idüp didi ey dil-rübâ
- 2256 Bulayın ol nâ-ḫalefi varayın
Çağ bunuñ ile başını yarayın
- 2257 Her ne cefâ eylesem aña revâ
Tek durur iken saña itmiş cefâ
- 2258 Añdurup unuttuğun ol bî-ḫicâb
Derdüni depreşdürüp itmiş °azâb
- E 91A 2259 Böyle diyüp gizledi ol kışşayı
F 52A °Avret ise döndi alup ḫışşeyi
- 2260 Lîk bu vaz°ına pişimân olup
Nâleler itdi didi giryân olup
- 2261 Devletümü itdüm elümle hebâ
Ben baña itdüm bu işi ben baña
- 2262 Çekmez idüm ğam yerine düşse ger
Korğum odur irişe nâgeh zarar
- 2263 Vara tehevvrle ura başına
Bertile ya kırıla ya aşına
- 2264 Žâyi° olur arada ol şâh-ı âc
Döymez öter ṭab°a bu nâzik müzâc
- 2265 Bu ğam ile iderek âh u figân
Kaldı taḫayyür ile te°sif-künân
- 2266 Şoñra bağ ammâ ki temâşaya sen
Gör ne zuhûr eyledi ol kışşadan
- H1 114B 2267 Var idi bir merdek-i °innet-şicâr
Almış idi bir meh-i °özü-i ic zâr
- 2268 Köhne puluç bir sünepe nîkbeti
Şûratına benzer idi sîreti

(2261a) devletümüz / devletümi F H1: (2267b) almış idi / aılmış idi H1

- 2269 İslî idi yaşlı idi şûm idi
Şanki uçukda dünemiş bûm idi
- 2270 Yer yer ağarmış idi ol kıaltabân
Küfli bezir bardağı gibi hemân
- 2271 Müflis iken bak bu fûrû-mâyeye
El ura anuñ gibi sermâyeye
- E 91B 2272 İrgüremezdi açup endâz-ı mest
Pişrevîn menzil-kâme vü rest
- 2273 Tılsım-ı kufldur dür-i genc-i Halil
Kalmış idi yine çû mâl-i necîl
- 2274 Teşne-i dür idi o la^lîn şâdef
İnci gözlerdi o sîmîn hedef
- 2275 Âb-ı zülâlüñ şevkidir mâ³ili
Çıkmış idi teşneliginden dili
- 2276 Âhîr idüp vâlidî şefkat aña
Şer^c ile tefrîkını eyler ricâ
- 2277 Emr ile müfti-yi müvellâ olur
Kâdıya dâmâdını da^cvet kıtur
- 2278 Biri birisiyle idüp güft ü gû
Müfti huzûrında olur rû-be-rû
- 2279 Bulmadın evvel ki faşl-ı fezleke
Râst gelür ol deme bu ma^creke
- 2280 Germ olup iki yañadan kâl u kîl
Her biri da^cvâsına söyler delîl
- 2281 Âkıbet ol müfti-i şîrîn-beyân
Bir seneye va^cde virür ol zamân
- F 52B 2282 Ya^cni ki tefrîk olunur bî-cidâl
Bir yıla dek olmaz ise ittişâl

(2269b) uçukda / ocağda F bûm idi / mûm idi H1: (2271a) bu / bir H1: (2273a)
tılsım-ı kufldur / küfl-ı tılsımdır F (b) yine / beste H1

- 2283 Çâr-ı füşûluñda diyüp hikmetin
Söyler o dem mühletiniñ illetin
- 2284 İstemeyüp hükmünü kız cânibi
Dir ki eyâ fazl u hüner şâhibi
- E 92A 2285 Bekler idik olsa eger âleti
Olmayacak neyleyeyüm mühleti
- 2286 Bir sene içinde mişâl-i hıyâr
Hâsıl olup hem bula mı intişâr
- 2287 Cânuma geçdi kızumuñ nâlişi
Çâresi yok neylesün ol bâlişi
- 2288 Âhire irsün burada kıl u kâl
Şabr ise şimdengerü emr-i muhâl
- 2289 Derdümüze çünki idersiz devâ
Müşkilümüz hal buyuruñ evvelâ
- H1 115A 2290 Kavı-i kavî üzre o turfe göcek
Bâri hiç olmazsa ne deñlü gerek
- 2291 Hükm-i kitâb üzre keşide zeker
Söyle ne deñlü gerek ey pür-hüner
- 2292 Gûş idicek müfti-i hâzır-cevâb
Kalmadı hiç şabr-ı derûnında tâb
- 2293 Virdi keder aña o nâdânlar
Girdi o dem içine şeytânlar
- 2294 Hâdişeyi çekdi çıkardı hemân
Dal-ı zıbık oldu harîfe hemân
- 2295 Didi olunca zeker-i bü l^caceb
İşte bu deñlü gerek ey zenceleb
- 2296 Hâsılı tutup çomaga geldi dûş
Kıldı ta^caccüb işiden ehl-i hûş

(2283b) o dem / idüp F H1: (2284b) dir ki / didi ki F: (2286b) bulamaz / bula mı
F intişâr / velî intişâr H1: (2291) F`de yoktur. (2294a) hemân / revân F H1:
(2296b) işiden / idişen H1

E 92B		NEFHA-İ RÂBİ'U °AŞERE CÜRB-İ ZEBANLIK ÜMİDİ İLE İSTİLÂH TOLMASI OLUP MECLİSİ TELVİS İDEN NÂKABÜLLERİN TAZHİR-İ REMZİNDE İSÂLE-İ ZÜLÂL BEYÂNINDADIR.
	2297	Ey ki çalup lâfları bî-dirîğ Eyleyeyin elfâzına sa'y-i belîğ
	2298	Debdebe-endâz-ı revâk-ı kühen Laqlaqa-pîrây-ı edâ-yı suhan
	2299	Her sözi âyine-i şekl-i güzâf Her demi jeng-âver-i ma'nâ-yı şâf
	2300	Semt-i edâda gözedüp tumturağ Olma tarrâka-fiken nüh revâk
	2301	Oldı kıba rûzına giren me'âl Ġunne-i tecvîd-i mülemma'c maqâl
	2302	Bozma uşûl-i suhanı mâhaşal Pîşrev olamaz borı da mâhaşal
	2303	Zurna döner her sözüñ ey bî-hüner Ma'nîsi yok kıo anı kâr-ı diger
F 53A	2304	Ehl-i belâgatda budur i'tidâl K'ola maqâmına muvâfık maqâl
	2305	Muştalıhı câhilüñ olur girân Bed nefesin nağmesi gibi hemân
	2306	Sözde gerekdir suhan-ı âşinâ Gün gibi ma'nası ola rûşenâ
	2307	Magz-ı suhan zevkîni bilmez gider dîn-i bî-hüner
E 93A	2308	Biribirisiyle olup mülte'im Silk-i güher gibi ola muntazım

(2299a) her sözi / bir sözi (b) her demi / bir demi F H1: (2301a) giren me'âl / gibi me'âl F giren me'âl / gibi bî-mişâl H1 (b) Ġunne-i / Ġunne vü F: (2303b) kâr-ger / kâr u ger H1: zevkîni / zevrağı F: F`de (2306), (2307) den sonradır.

- H1 115B
- 2309 Söz kaçırup söyleme bîgâne-vâr
Yâveñi tutar zırafâ-yı diyâr
- 2310 Fi'l-meşel olur °aceb-ender-°aceb
Şoḡbet-i rûmî kelîmât-ı °arab
- 2311 Sözde ider lafz u ḡurûfî setr-i dek
Bosnada Potur Anaḡolıda Türk
- 2312 Şi°ri okur maḡrec ü tecvîd ile
Terk idemez terk anı taḡlîd ile
- 2313 Yaḡlı boḡazla idicek naḡmeler
Maḡrecini bozmaz usûli bozar
- 2314 Ḥande virür ḡarḡarîden ḡâları
Çıḡrıḡa çevrilme çıkar râları
- 2315 Varken arada °adedi deñlü fark
Ḳâfi ider ḡavḡa-geḡ-i ḡayna ḡarḡ
- 2316 Ḳâfi şalar ḡulle-i ḡâfa şadâ
Belki virir ḡubbe-i çarḡa fenâ
- 2317 Maḡrec ü şavḡ ile kaçan dise dâl
Şanki ḡabıl-bâza ururlar duvâl
- 2318 Itse kaçan ḡarfe dehânın ferâḡ
Yırtıla çâḡ perde-i ḡaşr-ı sımâḡ
- 2319 Her elif oldu birer deste çûb
İtmeḡe taḡrîr olur ḡuş-ı kûb
- 2320 Herze dise gösderüp âdâblar
°Özr ile dir yüziñe küllâblar
- E 93B
- 2321 Ḡâḡ nişânlar geḡî eyler ḡaḡâ
Meclis-i suḡriyye olur dâ°imâ
- 2322 Medḡi anuñ ḡarm ile ḡam-ḡâm olur
Medḡ degül bu saña düşnâm olur

(2310a) olur / olup F H1 : (2311a) ider / olur F H1: (2321) F ve H1`e yoktur.

- 2323 atline sa'y eylesek olmaz ba'id
Yüzüñe amam dise de bir pelid
- 2324 Zev ider anı Şevke talib olur
Müftiye elfaz-ı münasib olur
- 2325 Matrakadır dinse gül ala ad
Zevki olan eyleye mi i'timad
- 2326 Kim inanur ger dise cem'-i kesir
Bir güzelün namı imiş amtarir
- 2327 Şan'ata siması iŐaret ider
İsm-i müsemmaaya delilet ider
- F 53B 2328 Haıda dahi zev olunur bi-hilaf
Hi elif ola mı medlul-ı kaf
- 2329 Ola mı cay-ı suhan-ı di'l-firib
utir-ı kıratıs-i amterü'l-tabib
- 2330 Harfi potur* çekmede zür-baz-ves
Hemzesinin her biri mihmaz-ves
- 2331 Noktaları Őaçma hurufi silah
Toptolu ağızı Őıılı ıŐılâh
- 2332 Söz ider medd ile hazir süri
Sürmesi kıyruqlı göz eyler kori
- 2333 YaŐ tulum gibi sözün her zamân
Gah uzadur gah abardur hemân
- E 94A 2334 Virmek için sözlerine intizam
Mikser olur muŐtalih olan 'avam
- H1 116A 2335 Lafz-ı garibin alıŐup Çatmağa
Sa'y ider ana Őaded ugratmağa
- 2336 Cahir olur dil-Şüde-i ıŐılâh
Köhne pulu ma'il-i zikr-i sefa

(2323b) dise de / dise F: (2326a) ise / dise F: (2328a) ya'ni / dahi F H1: (2329a)
ola mı / olmaya H1 (b) utir-ı kıratıs-i / utir-ı H1: (2335a) alıŐup / alıŐur H1

- 2337 Cehl ü suhan âb ile âteş olur
Şâhibinin hâli müşevveş olur
- 2338 Żâyi^c olur zaĥmet-i bîhudesi
Şatıla mı hiç şu pâlûdesi
- 2339 Câhil olan sözde gerekdir ĥamûş
Ĥayr ide mi müflis-i gevher-fürûş
- 2340 İtme Ĥudâyâ bizi cehl ile zâr
Ola ĥuşûşa ki ĥamâkat-şî^câr
- 2341 Faşl u me^cârifle idüp berre-ver
Cevher-âver ekledir zîb ü fer
- 2342 İtmemege câna cehâlet gezend
^cÂrif-i ehl-i dile besdir bu pend
- DÂSİTÂN-I TERK-İ FUZÛL Kİ BİR MECLİSDE
EŞEK AĞZINDAN İSTİLÂHÂT-I ĞARÎBİN NAĞL
EYLEYÛP YÂRÂNDAN BİRİ EY MUSTALİĞ
EŞEK DİDİKDE LAĞABI OLMUŞDUR.
- 2343 Bir gün olup meclis-i ehl-i hüner
Bir yere geldi nice şâhib-i hüner
- 2344 Sözleri heb lü⁹lü-i lâlâ gibi
Muntazam olmuşdı şüreyyâ gibi
- 2345 Var idi bir muştaliĥ-i rûzgâr
Ėâfiye cellâdı ĥar-ı nâ-bekâr
- E 94B 2346 Bî-sebeb âmed-şüd ü nâgeh selâm
Nâfile-îmân ü teberru^c-kelâm
- 2347 Olmuş idi râbıţadan bî-vuğûf
Kim deheninden dökülürdi ĥurûf
- F 54A 2348 Pohlı zarâfetler idüp dâ⁹ima
Koğudur idi nite kim ĥunefâ

(2341a) me^cârifle / me^cârifden H1: (2343b) nice / niÇe H1: (2344a) sözleri/
surları H1 : (2346) ve (2347) F`de yoktur. (2348b) koğudur / ko⁹Ėudur F ĥunefâ /
ĥunefâ H1

- 2349 Her suhana zor ile virüp na^cb
Buldurup ihâmı şikenc ile heb
- 2350 Cûşa gelür idi o şafâdan hemân
Niteki bir beyza içün mâkiyân
- 2351 ^cAklı yog idi sözi ma^czûr idi
Gelse hemân yâveye destûr idi
- 2352 Dise laîfe şanup ol bî-şu^cur
Herzedir ülf-i şadedinde büyür
- 2353 Hâzlanup anuñ ile dil-i bî-ğamı
Şarşar idi kahkahadan ^câlemi
- 2354 Lîk ^caceb şahş-ı müşekkel idi
Rîşi uzun çeşmi mukehhel idi
- H1 116B 2355 Çatlasalar çıkmaz idi taşra ger
Şânelemezse şakalın ser-be-ser
- 2356 Şekl-i murabba^c kılub anı o Türk
İtmişdi aşılı bir tahta kürek
- 2357 Çekse ğılâf aña alup müşteri
Olur idi bir eyü göt minderi
- 2358 Hâşılı ol merdek-i sıklet-me³âb
Virdi o yârâna gelüp ıztırâb
- E 95A 2359 Ol har-ı kâbusı olup câlisi
Nâgeh ağır başdı hemân meclisi
- 2360 Küfli koçar nüktelerini hemân
Tiz tutup her yaña itdi revân
- 2361 Düşdi nice vâdîye ol har bu kez
Kim eşegin yavuqlun uğramaz
- 2362 ^cÂkıbetü'l-lâm olup kışşa-hân
Başladı bir kışşaya didi hemân

(2355a) çatlasalar / çatlasa da H1: (2359b) nâgeh / şanki H1: (2361a) nice / niçe
F: E`de (2362) ^câkıbet alamaz olup kışşa-hân / ^câkıbet olup kışşa-hân
biçimindedir; F ve H1`de dize tamdır.

- 2363 Bir var imiş yoğ imiş bir sâbıkâ
°Âlem-i fânîde bir ehl-i fenâ
- 2364 Ya°ni ki bir şeyh-i kerâmet penâh
Vâsıl-ı hâkka °ârif bî-iştibâh
- 2365 Rağbet-i izhâr-ı kerâmet kıılır
Bir kişiyi kadıya da°vet kıılır
- 2366 Merkebine yapuşup anuñ o dem
Da°vî-i mülkiyet ider lâ-cerem
- 2367 Mağkeme bâbında dir aña hemân
İşte eşek işte begüm nerd-bân
- 2368 Münkir olup şâhib-i har itdi şek
Kaçı didi da°vîye ma°nî gerek
- 2369 Gûş idicek şeyh-i mu°allâ-cenâb
Eyleyüp ol kaçı-i °adle hitâb
- 2370 Didi ki yok şâhidüm ammâ eger
Söylesün emr eyler iseñ saña har
- F 54B 2371 Şöyle ki raķibe ide i°tirâf
Zulm olur mı bu eşek bî-hilâf
- E 95B 2372 İsidecek bu sözi hayrân olup
Didiler ol hikmeti cûyân olup
- 2373 Didigüñ iş çünki elüñden gele
Gerçi degül gördigümüz mes°ele
- 2374 Har degül iy husrev-i °âlî-mekân
Hükm senüñ emr senüñdür hemân
- 2375 Taht-ı dile gel beri sultânlık it
Söylet o hayvânı Süleymânlık it
- 2376 Kııldı o dem va°deye icâz şeyh
İtdi kerâmetini ibrâz şeyh

(2371b) fülküm / mülküm F H1: (2372a) bu sözi / her kişi F, bu beyitin dizelerinin yerleri H1`de değişik. (2376b) ibrâz / endâz F

- 2377 Didi aña söyleye ey bî-zebân
Eyle bu esrârı cihâna °ayân
- H1 117A 2378 Gûş kabardup o ħar-ı dil-pesend
Baş götürüp itdi şadâ-yı bülend
- 2379 Kıldı kerâmet ile beyân-ı faşîh
Defn-i murâd üzre edâ-yı şarîh
- 2380 Bu sözi ol merd-i muqallaq-liqâ
Enger-i eşvât ile itdi edâ
- 2381 Muştalihâtuñ çözüp enbânını
Zînet idüp ma°reke dükkânını
- 2382 Gerçi ħar ağzından idi ol cevâb
Laqlaya virdi °aceb âb u tâb
- 2383 Bezme şalup tañtana vü tımtırâk
Oldı tezelsül-fiken-i nüh-revâk
- 2384 Didi ki ħar qağıya idüp ħitâb
Didi bu ta°bîr ile bî-irtiyâb
- E 96A 2385 İy nefsüñ bâğ-ı dil ü câna kabĥ
Sâhib-i seccâde-i qağı şürah
- 2386 Ey dem-i cân-baĥş ile °İsî-nefes
°Adl-i şer bahânesi feryâd-ı res
- 2387 Bâtil ile Ħaĥka virüp feyzini
Oldı sözüñ hem-ser-i tîğ-i °Ali
- 2388 °Âleme her bir suĥanuñ bir kitâb
Ħükmüñe dinse n`ola faşlu`l-ĥitâb
- 2389 Baĥr-ı güher-rîz-i devâtuñ senüñ
Silk-i dürerdir kelimâtuñ senüñ
- 2390 Mihr alup destine zerrîn qalem
Böyle ider vaşf-ı şerîfüñ raqam

(2386) F`den alınmıştır. (2387a) feyzini / faşlı H1: (2390b) vaşf-ı şerîfüñ / vaşf-ı şerî°in H1

- 2391 Dest-berârende-i nîk aḥteri
Pest-güzârende-i zulm-âveri
- 2392 Kevkebe baḥşâ-yı esâtîn-i din
Laḥlaḥa-fersâ-yı kavânîn-i din
- 2393 Silsile peyvend-i ekânîm-i şer^c
Mürsele-bend-i güher-i aşl u fer^c
- 2394 Râst-reviş-i ḥâkim-i fevvâl-i ḥaḳ
Pâk-meniş-i ḥâsim her daḳ u laḳ*
- F 55A 2395 Bil ki bu nâçar-ı za^cifü`l-beden
Bil ki bu pâlân-ı şikeste-resen
- 2396 Hem bu ^cinân parça-i laḥt-ı rîḳâb
Hem daḥi baḥçe-i bî-âb u tâb
- 2397 Bendesiyüz ḥazret-i şeyḥin tamâm
Şanma yanaşma bizi ey nîk-nâm
- 2398 Gûş idicek meclisüñ erbâbı heb
Böyle muşanna^c suḥan-ı bü`l-^caceb
- E 96B 2399 Her biri idüp o ḥarîfe nazar
Didiler ey muştaliḥ ancaḳ bu ḥar
- 2400 Ol har-ı lâ-yefhem olup müftezih
Nâmı anuñ ḳaldı ḥar-ı muştaliḥ

- NEFHA-İ ḤÂMÎSÜ ^cAŞERE ZEN-PÂRE-İ
BÎNEVÂLARIN ḤİDḤMETİ BEYÂNINDA
^cANBER-EFŞÂNÎ-İ
- H1 117B KÎLKÜÑ MÜŞKÎN-İ ERḲÂMIDIR
- 2401 İy seg nefsine hevâ-dâr olan
Ḳurbet-i iblîsi taleb-kâr olan
- 2402 Dağdağa-i ḥurş ile bî-iḥtiyâr
Cismini teb-lerze tutan her zikâr

(2402b) mihr-i / tutan her H1: zeh-kâr / zekâr F

- 2403 Nice berây-bend-i kemend-i hevâ
Ola ne var uçkur saña dâm-ı belâ
- 2404 Dâ'im olup zaḥm-zen-i levc-i °âc
Eyleyesin bulduğunu at ağaç
- 2405 Olma ziyân-kâr çü kelb-i °aḳûr
Mazhar-ı ḳahr olma şaḳın tek otur
- 2406 Muḥşan iken eyleme meyl-i zinâ
Ḳıldı heder ḳanḡı şer°-i Ḥudâ
- 2407 Geldi eḡâdişde ḳavl-i şariḥ
Oldı bu mazmûn ile naḳl-i şahîḥ
- 2408 Bir ḳul ile câriye-i müşterâ
Birbirine eylese ḳaşd-ı zinâ
- 2409 Itse velisi ger o ḡâle nigâh
Ḳatline sa°y eyleye bî-iştibâh
- 2410 Lîk yine ḡayret-i nev°-i beşer
Olmaya mevlâ-yı ḡaḳîḳi ḳader
- E 97A 2411 Ol ki beyân eyledi keyfiyetin
Böyle yazar ḡayretinüñ ḡikmetin
- 2412 Kim idüp aḡkâm-ı İlâhî zuhûr
Emr-i Ḥudâ ile bülendi umûr
- 2413 Tilke ḡudûdallah olup pâsbân
Ḥaddini bildi götürüp ins ü cân
- 2414 Ḥall ile ḡurmet saçılup bî-gümân
Zulmet ü nûr oldı mefâriḳ hemân
- 2415 Bildiler aḡkâm-ı Ḥudâ seddini
Kimse tecâvüz idemez ḡaddini
- 2416 Oldı sezâ-vâr Ḥudâ-yı mecîd
Na°t-ı meş°iyye-şifat-ı mâ-yürîd

(2403a) kemend-i hevâ / kemend-i hümâ H1: (2404b) eyleyesin bulduğunu / bulduğunu eyleyesin F: (2405b) otur / olur F: (409b) ḳatline sa°y eyleye / °âr ile ḡayret çeke F H1: (1410b) olmaya / ummaya F(2413b) götürüp / götürdi H1

F 55A	2417	Ol ki olup tâbi ^c -i nefis ü hevâ İstedüğün eyleye şubh u mesâ
	2418	Olmuş iken ol şıfat-ı pâk-i Rab Müşterek olmak diler ol bî-edeb
	2419	İşte hemân bâ ³ iş-i gayret budur Mazhar-ı kahr olmağa hikmet budur
	2420	Şehvet olur âdeme nefsinde şûm Nefse uyan oldu cehûl ü zalûm
	2421	Fitne-i kâbil ola mı âşikâr Oldı beşer-i şehvet ile hâr u zâr
	2422	Olmamağın bend-i kemend-i hevâ Buldı mülk-i devlet-i kurb-ı Hudâ
H1 118A	2423	Lik iden nefis ü hevâ-yı zebûn Rütbe ile şımf-ı melekden füzûn
E 97B	2424	Saña ki müfsid didi hüsn-i melek Töhmeti def ^c itmege himmet gerek
	2425	Dâmen-i pâk ile çû serv-i revân Olğör âzâd-ı kubûr-ı cihân
	2426	Kâfir-i nefse şu ki tutsağ olur Hûk-şıfat pâyeli alçâğ olur
	2427	Cürm-i zinâ ile kimi bâ-huşuş Ola ser-efgende-i mişâl-i lüşûş
	2428	Züll-i Yehûdiler olup mübtezel Kizb- ü hîlede ola darbu`l-meşel
	2429	Hâyin olur çarh-ı sitem-kâr-veş Yere bakar encüm-i gaddâr-veş
	2430	Evde bulan çehresin evkâr ider Her ne kadar let yise inkâr ider

(2420a) şehvet / şöret F: (2421a) ola mı / olalı F: (2425a) serv-i revân / serverân
F: (2426a) tutsağ olur / tâbi^c olur H1

- 2431 Hiç o degül gibi olur irtesi
Hey'et-i memsûha kor ol nâkesi
- 2432 Siñsi olur kürbe-veş ol derbeder
Şabr idemez yine uğurluk ider
- 2433 Fısk olıcağ vaktine hâzır olur
°Arşada nefsiyle bahâdır olur
- 2434 Zer virür o yüzlenür arar bulur
Pulları ile şâfi frengi olur
- 2435 Çehre döner dökülüp âhir şakal
Kulağ eşek hâyesine fi'l-meşel
- 2436 İki gözi kör ola su'bán gibi
Burnı vü gözi kıala şeytân gibi
- E 98A 2437 Hâye döne iki çürük hanzala
Cümle kopa belki eline gele
- 2438 Lüle düşüp ola °amelden beri
Çeşme gibi aça cerâhatleri
- 2439 Râh-ı dimâğı delinüp câ-be-câ
Nây-i gülûdan gele hoş şadâ
- F 56A 2440 Nice berây nikbeti-i bed-kân
Hâven-i derîde için pûhevân
- 2441 Dirhem-i encümle tolaldan semâ
Gelmedi bir yire zinâ vü gınâ
- 2442 Bu meşel-i bende-i âzâdedir
Zânî olan yine zinâzâdedir
- 2443 °Aklı olan itmez aña ictirâ
Lâbüd ider Hazret-i Hağdan hayâ
- 2444 Kendi gibi °âcize karşı kişi
İdemez âdâba muhâlif işi

(2431)'de dizelerin yerleri değişik F H1: (2432b) pulları ile / pul pul olup H1:
(2437a) döne / dönüp F H1: (2443a) ictirâ / ihtirâ H1

	2445	Ḥâzır iken nâzır iken Zü'l-celâl Fıkr ide inşâf olur mı bu hâl
H1 118B	2446	Kâruñ ola bir °amel-i nâ-sezâ Yüz degnek ola aña izn-i cezâ
	2447	Sebeb-i zekan °ışkına bulup zevâl Ḥalk gömüp taşlayalar çün nemmâl
	2448	Hem-seri şeytân imiş ol kötünüñ Ka°be şevâbı ola recmi anuñ
	2449	Taşra қalan şâḥ gibi bî-emân Ka°c idesin °uzv-ı ḥabîşin hemân
E 98B	2450	İşleme gibi başını yarasın Tâk-i şıfat-bürüdüña şarasın
	2451	Belki elin bağlayasın çün nihâl Aşa koyasın anı ḥûşe-mişâl
	2452	İtme Ḥudâyâ bizi mekkâre dost Mağza irişdür қoma meftûn-ı post
	2453	Âyine-i қalbi idüp nâb-nâk Cismümüzi қıl melekiyetle pâk
	2454	Қorқuludur fitne-i ḥâk-i beden Ṭâyir-i Қudsi қаça gül-mühreden
	2455	Naḥl-i vücûd olmaz imiş pây-dâr Umma sıfâl içre şecerden firâr
	2456	Ṭâlib-i dünyâ gibidir zen-perest Ḥırsı ider қadrini her yerde pest
	2457	Görinür evvel saña vech-i sabîḥ Perde ki gözden gide olur қabîḥ
	2458	Diñle bu efsâneyi de °ârif ol Hezl dime nüktesine vâқıf ol

(2446b) izn-i/izni F öni H1: (2447b) gömüp /gelüp H1, bu beytin yerine F`de şu vardır: Yolda yeten ruḥa elma-şıfat/ḥâke gömüp taşlayalar °âkıbet: (2450b) şıfat-bürüdına/şıfat bürûda ki H1: (2451b) ḥüne-mişâl/ḥûşe-mişâl H1: (2457b) olur/ulu F: (2458a) efsâneyi de/efsânede H1

DÂSİTÂN-I ZEN-PÂRE-İ HARÎŞ Kİ BİR
ZEN-İ FERHÂD-GÜŞE MÜBTELÂ OLUP
CÂRİYESİYLE SAFÂDA İKEN
ESİR-İ DÂM-I BELÂ OLMUŞDUR.

- 2459 Var idi bir câm-ı hevâ ile mest
Nefsine mağlûb har-ı zen-perest
- 2460 Hâdisesi nefesine tağmış zimâm
İstedigi yere çekerdi müdâm
- E 99A 2461 Hânede bir nağlı idüp ser-nigûn
F 56B Sağfa ururdu iki yerden sûtûn
- 2462 Derdi hemân hoşka-i la'li ferâh
Vaşfına virdi anuñ berķ ü şâh
- 2463 Hâtıra-i kâse-i la'li ile
Naş-ı Hâtâyîler iderdi dile
- 2464 Eyler idi bulsa cahîme sefer
Urmağa gül-gûnına la'lin eger
- 2465 Kande ki zen işide ol bî-hicâb
Olur idi katre zen-i pür-şitâb
- H1 119A 2466 Baş götürüp deste-i hâven gibi
Ağzı şulanurdu kes-i zen gibi
- 2467 Giydigi cümle alaca perniyân
Çenber-i destârı mişâl-i zenân
- 2468 İrse eli bulsa eger bir mesâs
Eyler idi kavş-i kuzahdan libâs
- 2469 Şanıcağ^c âşûre dönüp gûyiyâ
Şarkar idi maqremeler her yaña
- 2470 Bir yerini bulsa kırardı eger
Tek aña bir hoşça kırık diseler
- 2471 Çakşırı yanında gümüşlü bıçağ
Koca zıbıçcı gibi heb pür-berķ

(2463b) naş-ı hâtâyîler / naş-ı hâtâyîler F H1: H1`de (2464) ile (2465)`in yerleri değışik. 2469 ve 2471 F`de yoktur.

- E 99B
- 2472 Sîm kuşakla kûteh kösdi yelek
Parmagı yüzüklü şıganmış bilek
- 2473 Muğlime ardı gâltan-dâz idi
Zenler için o ki fiten-sâz idi
- 2474 Yol eri olunca bu yolda dürüst
Bir nice şoygın virüp olmuşdı cüst
- 2475 Çabuk idi hayli mişâl-i gazâl
Başkın idi heb aña fikr ü hayâl
- 2476 Şıçrar idi gülse aña dağlar
Yürütmüş idi niçe niçe ağlar
- 2477 Şehr-i Sitanbul idi aña vağan
Yolda zenân seyri için rah-zen
- 2478 Gözi ile itdüğü ef'âl-i şûm
Şayılamazdı çû vebâl-ı nücûm
- 2479 Bir büt-i sîmîn-ten için her zamân
Bekler idi çar-sû-yı zergerân
- 2480 Sebt günü Hazret-i Eyyûbda
Kûçe-güzâr idi bu üslûbda
- 2481 Öñin alurdı geliyorken zenân
°İyd salıncaçcısı gibi hemân
- 2482 °Arza girüp olmasa ger fetḥ-i bâb
Bir alaya daḥi ider idi şitâb
- 2483 Var idi bir analığı pîre-zen
Bîḥ-ken-i °ömri dû-şad-ı Kûh-ken
- 2484 Zâl-i felek gibi cihân fitnesi
Nice cihân fitnesi cân fitnesi
- 2485 Âb-feşân-ı dil her gülle-i ḥuşk
Bâd-ı şabâ-yı haber-i °ışk u meşk

2472 F`de yok.(2473a) ardı / ayırdı (irdi) F H1: (2474a) yol eri olunca / bul eri önce H1 (b) olmadı / olındı F: (2475b) başkın / başgun F: (2476a) dağlar / tağlar F: (2478a) itdüğü / itdigi H1: (2485b) °ışk u meşk / °ışk meşk F

	2486	Gûş-be-gûş gül-i ra ^c nâ-yı nâz Maḥrem-i esrâr-ı dil-i pür-niyâz
E 100A F 57A	2487	İstese mâhı getirür bî-gümân Çapuya gerdûnesi ile hemân
	2488	Itse füsûn-sâzi-i mihr ü vefâ Zühreyi keyvâna ider mübtelâ
H1 119B	2489	Ġarbı güne maḥzar ider istese Şubḥı şebe hem-ser ider istese
	2490	Olsa eger ^c âzim-i ifsâd-ı beyn Nefret ile ayrılalar farķedeyn
	2491	Mihre eger mâh için itse nifâķ Baķmaz idi yüz yüze bi`l-ittifâķ
	2492	Ṭolı yüki çömlegi her bucağı Kör şobaya dönmiş idi ocağı
	2493	Fitneyi kaynatmada her şubḥ u şâm Söyler idi çömlege çömlek müdâm
	2494	Elde ^c aşâ eylemiş ol nâtüvân Mâr-ı munaķķaş gibi bir hîz-rân
	2495	Yine kûpe nite ki zâl-i kühen Duḥter-i râyi getirür Hindden
	2496	Ditremede za ^c f ile gerçi beşi Oynamada mekr ile gözi kaşı
	2497	Dest-i müḥennâsı idüp katl-i ^c âm İki eli ķanda idi şubḥ u şâm
	2498	Duḥter idüp ḳahbe-i şad-sâleyi Ḳız çıkarur delle-i muḥtâleyi
	2499	Ḥaṭṭa-i irḥâma açup şâh-ı râh Mekri ile ḥâl-i bekâret tebâh

(2488a) mihr ü vefâ`da vav yok F H1: (2492a) yüki / bu ki H1

E 100B	2500	Bendine düşmüş idi anuñ niçe merd Aldamadık komadı �alemde ferd
	2501	Vâsıl olup ıffetine mısrâ ^c -bâb Çok kapu yapıldı o hâne harâb
	2502	Didi oğullığına pend eyleyüp Pend ile ol eblehi bend eyleyüp
	2503	Cânum oğul niceye dek bu hevâ Olmaz imiş cem ^c -i zinâ vü ğinâ
	2504	Göre mi râhat yüzün erken yigit Etmegin it yir yakasın daği bit
	2505	Gel saña alıverelim bir gelin Cennete gir göz göre alup elin
	2506	Şunda berây merdüm-i mehpâre-vâr İşve vü nâzı yaraşık şîve-kâr
	2507	Ancağ olur hâşılı hüsn ü cemâl İffet-i aşl u haseb u mülk mâl
	2508	Gerçi tutulmuş çalaça kız degül Kızlar aña öykünemez bez degül
	2509	Alup anı bâri gel eyle huzûr Dideye şal nûr-ı derüne sürûr
F 57B	2510	Göñlin iderseñ iresin bolluğa Vâsıl olursuñ tevbe yoğsulluğa
	2511	Hile ile aldar o zen-pâreyi Alıverir bir zen-i mekkâreyi
H1 120A	2512	Şafha-i pejmürdesini mühreler Yüzini yazar atı düzer қоşar
E 101A	2513	Aklığıla şafha-i pür-�ac ider Her segini �olı sefid�ac ider

(2500b) aldatarağ / aldamadığ F: (2502a) oğullığına / oğulluğuna F: (2507a)  iffet
ü aşl /  iffet-i aşl / H1: (2509b) nûr-ı derüne / nûr u derüne H1: (2512b) yüzini/ bu
zeni H1: 2513 H1`de yoktur.

- 2514 Köhne bahârî-veş olup reng-i zer
Ruğlar olur iki kıvırl berk-i zer
- 2515 Çenber ile çehre-i bî-nûr u fer
Bir çenberi bağlu ölüye döner
- 2516 Al tuvak °aybını eyler nihân
Anı başı örtülü şatar hemân
- 2517 Perdesini kalduracağ dir ne°üz
Vehm ile oğur bir iki kul°e°üz
- 2518 Soñra ki kıldı iki rek°at namâz
Hağdan anuñ firqatin eyler niyâz
- 2519 Berd-i °acûzî gibi heryeri serd
Mergine merg idi vü derdine derd
- 2520 Kaşşası çün kûze-i gassâl idi
Karnı ise kubbe-i nehcâl idi
- 2521 Kara kır arık uruğ zışt idi
Sözleri âteş dişi engüşt idi
- 2522 Çok zen-i Ferhâd-keşûñ beñdeşi
Zâl-i sipihrin ulu kıvır kardeşi
- 2523 Şâfi siñirle kemik idi hemân
Kâmet-i ham-geşte sanırsuñ gümân
- 2524 Sürmesi taşkın gözi şâfi çapağ
Nûra karışmış iki mühmel çanağ
- 2525 Vesmeli ebrûları mâh-ı mağâğ
Ya sıvası kopmuş iki köhne tâğ
- E 101B 2526 Beñzi şararmış hem ağarmış tudağ
Safrası çıkmış göne beñzer kulağ
- 2527 Itse kıvırlı topuğın âşikâr
Şan derisin yüzmüş idi rûzgâr

(2518a) soñra ki kıldı iki rek°at namâz / hâcet için soñra ki kıldı namâz H1:
(2525b) ya /şan F: (2526a) şararmış hem/şararmış F: (2527a) kıvırlı/hıvırlı F

	2528	Kef-i mühennâ ile gûyâ benân Şol kızaran yengece beñzer hemân
	2529	Eski semer gibi haşîn bânları Yorgun eşek hâyesi pestânları
	2530	İki yanında ayak iki sûtûn Kaşşası gûyâ ki çeh-i bâz-gûn
F 58A	2531	Kaşnağına bir teber urmuş kazâ Düşmege turur yüregi dâ'imâ
	2532	Bir keçi başdurmasıdır bî-nemek Kim cigerin bile kurutmuş felek
	2533	Çapısına varsa kaçan kim zeker Barmağına şanki tağardı ciger
H1 120B	2534	Fikri elif gibi heb ihlilde Mîm-şıfat iki gözi mesîlde
	2535	Çâlib-i fersûde idi ser-be-ser Rûh-ı hulûli idi aña zeker
	2536	Barmağına od geçürüp yâ hemân Şem ^c idi işkembe fenerde hemân
	2537	Zûhabuñ ol zevce-i fertût-ı şûm Oldı yıķık göñlüne mânend-i bûm
	2538	Nâgeh uğurluķ ide deyu eri Uyhu mı görür idi ^c aceb gözleri
E 102A	2539	Zîr-i lihâfından olup dîde-bân Beyzayı gözler idi keşf-veş hemân
	2540	Korur idi âleti ol nâbekâr Şanki yetim almış eline hıyâr
	2541	Var idi bir câriye-i bî-bedel ^c Avretinin bedligi deñlû güzel

(2530b) çeh-i bâz-ı gûn / çeh-i ser-nigûn H1: (2531a) kaşnağına / kaşığına F:
(2535a) çâlib-i fersûde / çâlib-i fersûd H1: (2536b) hemân / ^cayân F

- 2542 İnce beli kad güzel a^clâ topuk
Yuğarı az aşığı çok
- 2543 İki meme dest-i hûş-ı sîm-i nâb
Âb-ı hayât üzre ya iki habâb
- 2544 İki gümüş hoşka idi gûyiyâ
La^cl idi enbûbe-i humret-nümâ
- 2545 Yarma bilekli evcesi bir yığın
Şımsıkı et heb yakışık bel bakın
- 2546 Yumrı idi gerd idi hem
Yaşmağı biñ kadına verirdi
- 2547 Kaşşa koç alını gibi yumrı taşak
Toğuşup olmuşdı meger iki şak
- 2548 Halka sıfat nîzeye hâzır gibi
Öñde idi zağm-ı bahâdır gibi
- 2549 Haşmına göz dikmede bî-kemm ü kâst
Dîv ü perî çeşmi gibi şakki râst
- 2550 Şehveti ol cezbe-i zerrağa şân
Elli kulaç yirden iderdi revân
- 2551 Olup o merdek aña germ-iştihâ
Hüt hüt ider idi çeñesi dâ³imâ
- E 102B 2552 Âh-ı ciger-sûzını germ eyledi
Şem^c sıfat gönünü nerm eyledi
- 2553 Lîk olup saht-ı ^cazîm ol ^cacûz
Der-pey idi hem çû bahâr u temûz
- F 58A 2554 Virmez idi anlara hergiz emân
Vuşlata bulmazlar idi bir zamân
- 2555 ^cÂkıbet ol deñlü bulur fırsatı
Kim olur ol evde zenân şöğbeti

(2543) F'den alınmıştır. (2552a) âh-ı ciger-sûzını / âh-ı ciger-sûzını F H1:
(2553b) hem çû / hem çün F

- 2556 Müctemi^c olur nice mekkâreler
Erlerinüñ düşmeni sehhâreler
- H1 121A 2557 Bir koca baykuş idi mür-pere zâl
Kondığı ma^cmûrede şenlik muhâl
- 2558 Cümlesinüñ dağdağası derd-i kîr
Sözleri çok gerçi ki maẓmûnı bir
- 2559 Şâh-ı cihân olsa eri fâhri yok
Koş var ise aña yeter bir yoluk
- 2560 Girmeyecek araya bir ter-zebân
Eyleyemez tesliye cümle cihân
- 2561 Kimisi dir var er ile birliğüm
Ġâyet ile tatlu hele dirliğüm
- 2562 Yufka eli gerçi ki yok evde nân
Tatlı diliyle toyurur her zamân
- 2563 Kimisi dir gerçi kesüp biçmede
Nicesi yanımca yiyüp içmede
- 2564 Hiç ri^câyetde de itmez kuşur
Neyleyeyin itmedi cânım huzûr
- E 103A 2565 Kimisi dir gerçi beni de sever
Câriye meyli virir amma gider
- 2566 İki gözüm gibi tutardum anı
Bağmasa yabâna gözetse beni
- 2567 Kimisi dir âh ki oğlancıdır
Kendi de burnı gibi yalancıdır
- 2568 Turmaz uğurluk idüp eyler cefâ
Dirliğüm it dirliği dir dâ'imâ
- 2569 Nevbet irince iki evlilere
Başladılar nâle vü veylilere

(2558b) gerçi ki / gerçi H1 maẓmûnı / maẓmun F: (2562b) tatlı / tatlu H1:
(2567a) ki / kim F H1: (2568a) turmaz uğurluk idüp eyler cefâ / geçdi hırıldı ile
şubh u mesâ F eyler cefâ / şubh u safâ H1

- 2570 Hâyin imiş diyu idüp bed-du^çâ
Eylediler la^çnet ile iktifâ
- 2571 Bîve-zenân işidüp ol sözleri
Ağzı şulanur süzilüp gözleri
- 2572 Cümlesi o cânibini tutdılar
Baş götürüp didi Sidikli Kamer
- 2573 Bilmedüñiz kıymetini erlerüñ
Kadrini şarrâf bilür güherüñ
- 2574 Bir gözümüz ursa çıkarıydı er
Itmez idük bir ara egri nazâr
- 2575 Ölse de unutmaz idük şubh u şâm
Heb yedisin kırkın iderdük tamâm
- 2576 Biri haq emriyle girince yere
Gerçi ki kırkında varırdık ere
- F 59A 2577 Tutmaz idük sebh-ı mezâhim yine
Düğün aşî merd olanuñ kırkına
- E 103B 2578 Gitdi bu vech üzere otuzı bile
Hurmet ile ^çizzet ü ikrâm ile
- 2579 Şoñra Çürük Râziye açdı dehân
Toldı neccâr-ı necr ile cihân
- H1 121B 2580 Didi ki evvelki eri âdemüñ
Beñzemez imiş birine mañremüñ
- 2581 Yüzine toyunca nazâr kılmadum
Tâze idüm kıymetini bilmedüm
- 2582 Kirli Fatî didi ki hey dostlar
Pâk olana hayf ola nâ-pâk er
- 2583 Evvel erüm hasta vü dil-gîr idi
Cânına güç gelmeye pek pîr idi

(2572) H1`de yoktur. (2574b) bir ere / biz ere F, H1: (2578a) vech üzere / vech ile
F: (2583b) pîs idi / pîr idi F H1

- 2584 Olmuş idi za^cf ile hâli tebâh
Elli to^cğuzuncı erüm âh âh
- 2585 Başladı Kôr ^cAynî de âhir söze
Câm-ı tarab şevk ile geldi göze
- 2586 Didi ki heb erlerüm a^clâ idi
Kuvveti yerinde tûvânâ idi
- 2587 Her ne olur idi olaydı bu kez
To^cğrusı budur ki yogı yaramaz
- 2588 Kâşki öñünde öleydük erüñ
Gire idük altına kara yerüñ
- 2589 Küştelerin ^cadd idüp ol şûmlar
Hayr ile añıldı o merhûmlar
- 2590 La^cğla^cğaya müşteğil olup cem^c
Kimi zamân olmuş idi kimi sem^c
- E 104A 2591 Bu arada ol iki hasret hemân
Vuşlat için ferce bulup ol zamân
- 2592 Nice nice hîle ki fikr itdiler
Kavli bunuñ üstüne berkitdiler
- 2593 Cârîye didi turayın saña ben
Kapı arasında bakup perdeden
- 2594 Arduma geç sen benüm eyle şafâ
Lîk şu şart ile yolundan evvelâ
- 2595 Vâsıl-ı kâm olup iki pür-mihen
Kurdılar ol şevk ile a^clâ düzen
- 2596 Karşu gelür ol bu olur zahme-zen
Koç to^cğışur gibi iki yañadan
- 2597 Tâli^ci gör kim felek-i bî-emân
Çok görür anlara bu zevkı hemân

(2590a) olup cem^c / olup o cem^c H1 (b) zamân / zebân F: 2596 F' de yoktur.

- 2598 Var idi bir keş-i kavîyü`l-beden
Kıoç degül kûh-şifat-ı gergedan
- 2599 Çarha ki bir şadme çala ol kıoyun
Eyledi hâk-şifat-ı çalkıoyun
- 2600 Şadmeye öğretniş idi anı er
Boğça vü bâlin tıutup aña siper
- F 59B 2601 İdicek âmed-şüd-i râh-ı şafâ
Boğçasını gördi taharrük-nümâ
- 2602 Da`vet ider şadmeye şandı yine
Bir iki hatve çekilüp ardına
- H1 122A 2603 Eyledi bir hamlede anı zebûn
İtdi evüñ ortasına ser-nigûn
- 2604 Zenlere ol merdek olup mashara
Göti açıldı yüzi düşdi yere

NEFHA-İ SÂDİSÜ `AŞERE ÂTEŞ-İ `IŞK-I
PÂK-I MİCMERE-İ KALBDE PEYDÂ OLUP
SÜVEYDÂ-YI `ANBER-İ HOŞ-BÛ İTDÜĞİ VE
BED NEFLER TELVÎŞ-İ İĞLÂMINA HİNZÎR
GİBİ BED-BÛY OLDIĞI BEYÂNINDADIR.

- 2605 `Işkıdır ârâyiş-i kevn ü mekân
`Işkla var oldı yoğ iken cihân
- 2606 `Işkıdır âsüdegî cân u dil
`Işkladır âmîziş-i âb u gül
- 2607 `Işkıdır ol meyl-i tab`ı müdâm
Kim sereyân itdi cinâna tamâm
- 2608 Sırrı zuhûr eyledi ekvânda
Seng ü bütânânda hayvânda
- 2609 Sengde oldığına `ışk u hevâ
Şâhid-i âhen-keş ile güher-bâ

Başlıktan itibaren 2639`a kadar olan bölümdeki beyitler E`de yoktur. 2598, 2599 ve 2600 F`de yoktur.

- 2610 Nahle-i mevsimi gibi kıadd-nigâr
Câna olur mazhar-ı ânen-i nâz
- 2611 La'li gelüp 'âlem-i ervâhdan
Fitne kopar milket-i eşbâhdan
- 2612 Mihr-i ruhıyla şalar âfâka nûr
'Âlemi zerrât gibi rakşa kor
- 2613 Zâhir iken ruhda mahall-i terâş
Mâh-ı kelef-dâr gibi nûr-ı pâş
- 2614 Lem'a-i rûyı anı eyler nihân
Hattı başar-ı hülle gûyâ hemân
- 2615 Pertev-i mâh ândurur ol ruhları
Şu'le-i mihr oşar o mehe peykeri
- 2616 Târ-ı hatt-ı zülfi olup râbıta
'İşk-ı hâkîkîye olur vasıta
- 2617 Kaşları fülk-i muhabbet olur
Kantara-i râh-ı hâkîkat olur
- 2618 'İşkî olur 'âşıkâ nûr-ı başar
Gönli gözi açılıp eyler güzer
- F 60A 2619 Olmaya ta sâlik-i râh-ı mecâz
Haniğa-i 'aşkıda olamaz mecâz
- H1 122B 2620 'Aşık olur garğ-ı yem-i vecd-i hâl
Ağzın açup istese bir ittîşal
- 2621 Anı yaçar bâriğa-i sûz u tâb
Zıll-ı siyâhî nitekim âfitâb
- 2622 Zülf ü hattı gerçi olur dil-pesend
Câzibe-i ânı ver ammâ kemend
- 2623 Hüsni ile ân olmag için tûvânân
Yâr olamaz fitne-ger 'aql u cân

- 2624 Dâire-i dil taşra güzâr eyleme
Arzû-yı bûs u kenâr eyleme
- 2625 Söyleşerek vaşlın idersin ricâ
Söz söz açar söz göt açar dâ'imâ
- 2626 Nefse uyan fâcire-i bî-neng ü nâm
Kendiye ıışk adımı itdi hırâm
- 2627 Hayf ki bir niçe yüzi qaralar
ıışk binâsın iden zîr ü zeber
- 2628 Bekleyüp ol kıubbeyi leyl ü nehâr
Turma gömer ölüsün ol türbe-dâr
- 2629 Hûn-ı cigerde peder ü mâderi
Besleye bir dilîr-i sîmîn-beri
- 2630 Gevher eşki gibi şubh u mesâ
Anı gözünden şakına dâ'imâ
- 2631 İki büküp kâmet-i ebnasını
Hâke şalup ırız-ı ra'nâsını
- 2632 Eyleye tahrik-i adüvvi recîm
Devrile bir böyle binâ-yı azîm
- F 60B 2633 Belki o tahrik ile irüp gezend
Zelzele-nâk ola revâk-ı bülend
- H1 123A 2634 Maşseri bâd ile şakın ey nesîm
Zelzeletü`ssâti şey'in azîm
- 2635 Âlem-i bâlâ pîrân-ı dûtâ
Âlem-i belâdan iner bir belâ
- 2636 Ol amelî za'îf iden der-be-der
Fikr idene kapuya hizmet ider
- 2637 Eyle Hudâyâ dilümüz derd-nâk
Derdümüz olsun marâz-ı ıışk-ı pâk
- 2638 Pâk nazar-ı âşık idüp şubh u şâm
Câm-ı muhabbet göze gelsün müdâm
- 2639 Yine yeter itmege terk-i hevâ
Âdeme bu kışsa ibret-nümâ

		DÂSİTÂN-I MUḤÂVER-İ MUĞLİM-İ MAĞBÛN-I BÎ-FÂCİR-İ MEL'ÛN BİRİ İLZÂM Ü BERİ RÛSVÂ-YI 'ÂM OLMUŞDUR	
E 104B	2640	Vâr idi bir müdbir-i ağlam-ı dost Rîşini maḡ ^c adlara itmişdi post	
	2641	Dış bileyüp her büte şer-gîr idi Bir göt eti salıcı ḡnzîr idi	
	2642	Perde-der-i 'iffet u kûn-bâz idi Ḥâyin idi ḡâne ber-endâz idi	
	2643	Her bûy-ı şimşâda iderdi füsûn İtmege tûbâ-yı ḡaddin ser-nigûn	
	2644	Ya bineginden kârı tîz idi heb Her sözi kec-vâr ü dîr-rîz idi heb	
	2645	Naḡl-i ḡad-i yârı idüp ḡaṡara Urur idi ḡuyruḡunı ḡaṡara	
	2646	Aleti der-kâr-ı anaḡtar gibi Elleri murdâr-ı melaḡtar gibi	
H2 76A	2647	Levs-i derûnisi olup âşikâr Yüzine urmuşdı suçın rûzgâr	
	2648	Kûh-ken-i fişḡ olup ol bî-ḡicâb Nice gümüş ḡubbeyi itdi ḡarâb	
	2649	Gözlük ile irmese 'ıyş u deme Ḡâyil idi itmege gözlükleme	
	2650	Eyler idi ya ^c ni o rûsvâ-yı 'âm Gördüḡi oḡlanı gözüyle tamâm	

E`de başlığın sadece (ilzâm ü beri sevâ-yı 'âm olmuşdur) bölümü vardır. (2640a)
müdbir-i / muğlim-i F H1: (1644a) tîz / sitîz F H1

	2651	Şehveti yüzünden olurdu revân Göz tuşağın urur idi her zaman
E 105A	2652	Çâh-ı gün ü kalb-i zen ü türbe-dâr Pür-fiten ü nağb-i zen ü
	2653	Țolanur ağlardı verirdi bengi Deg degi vü seg segi vü çeg çegi*
	2654	Ĥile-ger ü perde-der ü fitne-cû Kîne-der ü zelle-ber ü suhte-rû
F 61A H1 123B	2655	Mültezim-i mâhaşal-ı kavm-i Lût °Âmil-kâr u °amel-i kavm-i Lût
	2656	Geh çeke geh bâde-i hamrâ ile Geh zerd ü sîm ü gehî esmâ ile
	2657	Gâh idüp dirligi rû-pûş-kâr Gâh inüp binmede şîr ü şikâr
	2658	Râm kı lup niçe peri peyki Şayd ider idi niçe kebg-veri
	2659	Bâri hiç olmazsa çeküp zaĥmeti Eyler idi dilbere zen şöĥbeti
	2660	Cüft kı lup bir koca baykuş ile °Âkıbet olardı kuşu kuş ile
	2661	Gâhi deĝiş toĝuş iden dilbere Țoĝuşur idi getürüp bir yere
	2662	Bir biri üstüne kesüp bir bahâ Eyler idi gül gibi ħatmer-i şafâ
	2663	Eyler idi itnese bir kebgî râm Ĥuyruğın alup ele rüsvây-ı °âm
	2664	Bâde hırşıyla olup bî-ħaber Kendüyi düzerdi bulaydı eger

(2653a) biñi / nikbeti H1: (2660a) cüft / çüft H1 (b) ola reddi / olur idi H1:
(2661a) gâh / gâhî H1

E 105B	2665	Pîri iken girse eger fırsatı Yoğ idi şeytâna daği hürmeti
H2 76b	2666	Zen deyu almazdı dile anasın Kendüsi kevn-zâde idi şanasın
	2667	Bir soñra derbeder anı bulur Piş-i kademlikde mu ^c ârız olur
	2668	İkisi de fennini taḥkîk ider Defter-i a ^c mâlini taḥbîk ider
	2669	Dir aña kim sen ne yüzi qarasın Merd degül .. bitı zen-pâresin
	2670	Gerçi ki iğlâm ile ey kıtabân Fırkı anuñ poḥlı sidikli hemân
	2671	Bilmemesin kabir ^c azâbı saña Bevl toḫunmaḫdan olur evvelâ
	2672	Kendüñi lâyıḫ mı oda atasın Vara sidik şaḫşısına batasın
	2673	Düşme kes-i mâdeye ey bî-cür(e)d Ḳan koyusıdır şaḫın andan meded
	2674	Bu mişilli hûb dimiş bir feke ^c Âlem içinde er odur er s..e
	2675	Fi ^c lüñe şeytâñı refîḫ eyledüñ Kendüñi mürtedd-i tarîḫ eyledüñ
	2676	Nefse uyup ikiniz ey nâ-bekâr Oldı zinâ eyledüğüñ âşikâr
	2677	Ṭotalum ol çufta degülmüş zenk Ez-ḫabâ ḫatemi aña beñzemek
F 61B	2678	Bir zene ardından idüp ya ^c ni kâr
H1 124A		Bir pisere çifteden* olduñ süvâr

(2665a) eger / ele H2 (b) hürmeti / minneti H2: (2672b) vara / var H2: (2676b) ile (2677) nin yerleri deḡişik F H1

E 106A	2679	Nice mu ^c ârız olasın sen baña Bildüririn ĥaddüñi bir gün saña
	2680	Aldı ele çün kim anı ol belid Alup elin ol daĥi oldı mürîd
	2681	Câmına od şaldı velî bu cefâ Gözler idi fırsatını dâ'imâ
	2682	Muĥlim-i ma ^c hûd bulup bir ĥulâm Eyledi bir gün aña ibrâm-ı tâm
	2683	Eyledi mazmûn-ı zamîrin ^c ayân Şundı dil âyinesin aña hemân
	2684	Sîne mücellâ ruĥı zibâ idi Ötesini bilmezsin a ^c lâ idi
	2685	^c Âkıbetü'l-emr idüp anı râm Eyledi kâm almaĥ için ihtimâm
	2686	Bulmayup amma ki vişâle mahall Va ^c de alup giceye ĥalur ^c amel
H2 77Aa	2687	Ĥikmeti gör nice misâfir gelür İkisin ol gice araya alur
	2688	Dâ'ire olur o mehe hâle-vâr Renc-i ĥusûfi o siyeh rûz-gâr
	2689	Ĥâbe olup muntazır ol nâ-tıraş Olur o derd ile esîr-i firâş
	2690	Derdi anuñ vuşlat-ı dürûd-ı râz Bunlaruñ ise nażar-ı pâk-bâz
	2691	Ĥavli anuñ fazl-ı sükût u menâm Bunlar ise uyĥuyı eyler merâm
E 106B	2692	Vâĥıf olup mes ^c eleye ehl-i bezm Ol dem iderler anı teşhîre ^c azm

(1679b) bildüririn / bildüreyin H1: (1680a) kim / ki H2 belid / pelid F H1:
(2681a) bu / bir H1: (2682b) eyledi bir gün aña ibrâm-ı tâm / eyledi kâm almaĥ
içün ihtimâm H2: (2683) ve (2685) H2`de yoktur. (2686b) ĥalur / ĥaldı H2:
(2688a) olur / olup H2: (2690b) nażar-ı / nażarı F

	2693	Âhîr uyur gibi olup her zârîf Şem ^c a hemân püf-zen olur ol harîf
	2694	Her demi çün küre-i âhengirân Sönmüş iken şem ^c a virir tâze cân
	2695	Gördi ki her birisi mişmiş uyur Hâzır o meh-pâre ise tırıyor
	2696	Dilir-i tevsen redif-i kûh-ı deng Pençe urup hâke mişâl-i peleng
	2697	Çurmağ için çadır-ı ıyş u şafâ Felek-i sîmîni tırur ber-hevâ
	2698	Ya ^c ni ki ol va ^c de-i luţfi bilüp Âşıkâ âmâde yatur serpilüp
	2699	Çutmuş o ser-nîzeyeye karşı meger Bir gümüş âyinelî çarhî siper
H1 124B	2700	Buldı yatağında seg-i hüner-kâr Şîr-i miyân âhû-yı merdüm-şikâr
	2701	Hâşlayarak oldu varup perde-keş Yeri yarardı dem-i hınzîr-veş
	2702	Şap şap öpüp çurur idi her yerin Cümle sevâd eyledi sîmîn-berin
F 62A	2703	Eyleyüp ol çarş-ı billûrîni celb Havzını murdarladı sûr-ı kelb
	2704	Hâke şalup çahr ile sünbûlcüğün Hâr-sitân itdi çaranfilciğün
H2 77B	2705	Hâşılı bir çarb ile ol pür-sitîz Urdı ol âyineye peykân-ı tîz
	2706	Çâfil olup hîleden ol bed-kemân Çurma virüp almada idi hemân

(2695a) her biri / herkes H2 uyur / ider H1: (2697) F ve H1 ve H2`den alınmıştır.
(2700) H2`de yoktur. (2705) ile (2706)`nın yerleri değışik H2

- E 107A 2707 Oldı haber heb orada hâzıra
Baş götürüp olmuş idi dâ'ire
2708 Dâ'irede her kişi itdi qarâr
Şem^c kenârındaki dendâne-vâr
2709 Birisi bir şem^c yaqub nâgehân
Eyledi bir zarfuñ içinde nihân
2710 Ğâfil iken gelmiş idi yanına
Nâzır idi şöhetüñ erkânına
2711 Vaqt iricek kıldı hemân âşikâr
Geldi zuhûra ol iki yâdigâr
2712 Meclis olup ^carşa-i maşşer-mişâl
Kopdı çatışmış iki ehl-i dalâl
2713 Geldi o bâlâda mürûr eyleyen
İki zinâ ile kuşûr eyleyen
2714 Ya^cni galâtın başı eñ eğlami
Muğlim-i mezbûruñ olan mülzemi
2715 ^cıyd-ı sürûr eyleyüp ol bî-nevâ
Bu ħar-ı nâdâna didi merħaba
2716 Serzeniş idüp didi ey küştenî
Ĥalkdan ihfâ idi şıfat anı
2717 Ya^cni ki çün ebleh-i rûy-ı yâr
Karda yürü itme izüñ âşikâr
2718 Yoħsa mücerred ^cameli kelb u ħar
Bizden iyü başarur ey der-be-der
2719 Mülzem olup ol dahî itdi sükût
Bundan anuñ fazlası buldı şübût
E 107B 2720 Kattline ^cazm itdiler o gövdenüñ
İrteye kaldı iyüsi kışşanuñ

(2707a) heb orada / orada heb F: (2712b) çatışmış / çalışmış H2: (2714a) ğalâtuñ / ğulâmuñ F (b) mülzemi / hem-demi H2: (2715a) ^cıyd-ı sürûr / ^cıyd u sürûr F: (2717a) rûy-ı yâr / rûy-ı kâr H2: (2718a) ^cameli / ^camel-i H1

NEFHA-İ SÂBİ'U °AŞERE NÂKİHÜ'L-YED-İ
MEL'ÜN-I MÛCİBE İSTİMNÂ°-I BÂLİD İDEN
NÜFÛS-I HABİSENİN RÛSVÂLIKLARI
BEYÂNINDADIR.

H2 78A	2721	Ey ki uyup nefsi habîse müdâm İki eli kında olan şubh u şâm
H1125A	2722	Sînesi efkâr ile mâlî olan Şafha-i dîvân-ı hayâlî olan
	2723	Balgam-ı fâsidle olan bed-müzâc Merhem-i şeytân ile iden °ilâc
F 62B	2724	Dest-hûşî deste-i murdâr olan Deste-zen-i hâven-i efkâr olan
	2725	Nefse uyup dâ°im olan hûr u zâr Mühmel ü bednâm u siyeh rûzgâr
	2726	Ya°ni tavınca soğuyup vaqt-i kâr Fitne-i nefesine olan dest-yâr
	2727	Fikr-i fücûr ile dağal-bâz olan Fâcir ü cellâk ü çeb-endâz olan
	2728	Niceye dek idesin ey nikbeti Ğaybiyeti vü şiddet ü hiddeti
	2729	Murg-ı kef-âmûzî tutup şubh u şâm Halka-i dâm itme benânuñ müdâm
	2730	Kendü hevâsına gezüp bir tezerv Olmuş iken hüsni ile âzâde serv
E 108A	2731	Genc-i hayâle getirüp dâ°imâ İtmedesin aña hezârân-cefâ
	2732	Çâmetini iki bükersen anuñ Yüzi şuyın hâke dökersen anuñ
	2733	Bilsen anuñ cürm ü günâhı nedir Şuçı yoğ ise bu tebâhı nedir

(2722b) dîvân-ı/dîvânı H1: (2723a) fâsid ile/fâsidüñe F: (2725) ve (2728) F ve H2'de yoktur. (2730a) kendü/kendi F H2 hevâsına/ hevâsında F H1: (2773) H2'de yok, F ve H1'de (2775)'ten sonradır.

- 2734 Hâne-i cismine virüp zelzele
Yumruğuña tükürüp alup ele
- 2735 Dâ'im idersin anı işkeste-ğâl
Kâruñ olur zehre-şikâf-ı hayâl
- 2736 Gâh helâlarda olup münzevî
Âb u hevâsıyla olursuñ kavî
- 2737 Eyleme hammâma girüp şubh-gâh
Ustura halvetlerini tekye-gâh
- 2738 Her büt-i sîmînini fikr eyleyüp
Kubbe görüp dñnbeyi zıkr eyleyüp
- 2739 Alma hemân destüñe mel'ûnuñı
Ya'ni başı elde o gül-gûnuñı
- 2740 Yok yere telvîs-i benân eyleme
Nefsüñe irhâ-yı 'inân eyleme
- H2 78B 2741 Zelle-i dilâmı görüp dâ'imâ
Eyleme ol genc-i nihânı recâ
- 2742 Nice şunulsun o ham-ı pür-zerre
Tîg-i tılısm olmuş aña usture
- 2743 Nice dağal 'arza kılup sîm ü zer
Öyle metâ'ı aşığıdan döker
- E 108B 2744 İrmese vaşlına o sîmîn-tenüñ
Güci hemân kendüye yeter anuñ
- H1 125B 2745 Engerek öldürmek için müşt ile
Turma urur darbı beş engüşt ile
- 2746 Gerçi ki 'aqlınca şafâsın bulur
Lîk o mel'ûnı cezâsın bulur
- 2747 Suhteler aña döşenür beng ile
Ya'ni tutar mâhî-i har çeng ile

(2735b) şikâf-ı / nikâf-ı F hayâl / helâl H2: (2736b) âb u hevâsıyla / av hevâsı ile
H1: (2746a) 'aqlınca / 'aqlıca H1

	2748	Kalıp şâbûnı olur gûyiyâ Gerden-i °avc üzre delikli kaya
F 63A	2749	Halqa-i çinînüñ olup tálibi Zevkin ider şâbûnı helvâ gibi
	2750	Dâ°im olur lücce-i efkâra ğarķ Gâhî miyân pâça ider gâhî lark
	2751	Câzibe-i fikri ki der-kâr ider İstedügin önüne ihzâr ider
	2752	Şaf şaf olup nice ham olmuş nihâl Döne °azâb evine şahn-ı hayâl
	2753	Gâh dü-gâh eyleye geh çâr-gâh Seyr-i maķâmât ide ol rû-siyâh
	2754	Âhir ola cümlesi hâb u hayâl Zâ°il olup ğafleti kâla vü bâl
	2755	İtme Hudâyâ dil-i zâra °azâb Hırş ile şehvet ile şalup ıztırâb
	2756	Eyleme Dahhâk gibi dâ°imâ Kendi vücûdumdaki mârı belâ
E 109A	2757	Eyle °Atâ°iye kanâ°at naşib Tâ ki şî°ârı ola şabr u şekîb
	2758	Hırşî kaçan kim kişi bî-cây ider Kendüsini °âleme rüsvây ider
	2759	Hırş ile umma ni°am halkdan Farķı yok anuñ da dilâ calķdan
H2 79A	2760	Żabķ ide gör var dil ü dîvâneyi Tut kulağuñ diñle bu efsâneyi

(2753a) ki / gâh F (b)maķâmât / maķâlât H1: (2454b) ğafleti / lezzeti F: (2756a) dâ°imâ / bir belâ F (b) vücûdumdaki / vücûdındaki H1 belâ / baña F: (2758a) cây / zâr F (2759a) ni°am/hamı H2: (2760a) dil ü dîvâneyi/dil-i divâneyi F H1 dîvâneyi/hayvâneyi H2

DÂSİTÂN-I CELLÂK-I HABİSÜ'L-A°RÂK
Kİ SU-İ °AMELİYLE ŞÖHRE-İ ÂFÂK OLMUŞDUR.

- 2761 Var idi bir calķ-zen-i bî-emân
°Uzvi hayâl ignesi idi hemân
- 2762 Nâkiḫ ü bed-şan°atı bed bir la°ın
Ehl-i hevâ ḫâşılı kedd-i yemîn
- 2763 Fâsid idi fikri gibi meşrebi
Kâsid idi ḫarı gibi mezhebi
- 2764 Zelle hayâliyle virüp almada
Şolaḡına ḫırma davul çalmada
- 2765 Fikr idüp ol çeşm-i siyeh merdümi
Naḫşını gözler gözedürdi demi
- 2766 Tenüñe çeküp fikretle kelleyi
Peşş-i nihâd itmiş idi zelleyi
- 2767 Çün ola elden aḡıza ihtiyâc
Merhem-i şeytâna virirdi revâc
- H1 126A 2768 Virmege menkûḫasına zîb u tâm
Destini ḫınâlar idi şubḫ u şâm
- E 109B 2769 Olsa n`ola nikbetî-i sermedi
Ma°nide zîra iki evli idi
- 2770 El kiri yoķ kim süre ḫarca revân
Kiri idi elde avucda hemân
- F 63B 2771 Baḡlayup anı yanına bî-direng
Itidi delikli şâbûnı pâleheng
- 2772 Etcı bir kâfir-i şer-gîr idi
Şâbûn aña balḡamı zehgîr idi
- 2773 Elde idi âlet-i nîreng u dîv
Şanki kesik ḫolını ḫapmışdı dîv
- 2774 Her dem alup deste ilikli kemik
Silker idi sofrâ-i fışka ilik

(2761b) ḫayâl / ḫayâli F: (2763a) fâsid / ḫâsid F: (2771a) baḡlayup / yaḫalayup
F: (2773a) âlet-i / âleti F: (2774) F`de yoktur.

- 2775 Cüft-i hayâl ile tıramazdı tek
Tırma sağardı memesin ol inek
- 2776 Üstüne yüz takla kılup kaşşanuñ
Düşse de üstüne düşerdi anuñ
- H2 79B 2777 Döner idi saht idüp âhen gibi
Milinüñ üstünde degirmen gibi
- 2778 Arar idi muttaşıl ol fitne-bâz
Halka-i hengâme-i gerd hoqqabâz
- 2779 Kande ki bir meclis idi kışşa-hân
Kışşadan ol hisse alurdu hemân
- 2780 Ardına girerdi güzel bulıcağ
Ya^cni tayardı o nihâle tıbık
- 2781 Kande ki bir kırmızı çaqşır göre
Cebler açardı aña süre süre
- E 110A 2782 Olmuş idi ol hâra kesret-ümîd
Arşa-geh-i Câmî^c-i Hân Bayezîd
- 2783 Vâkıf olup bir kes anuñ hâline
Nâzır idi ser-be-ser a^cmâline
- 2784 İtmek için hâşılı rüsvây-ı ^câm
Ol hâra fırsat gözedürdi müdâm
- 2785 Bir gün idüp ^cıyş u şafâ niyetin
Almış idi yine ele şan^catın
- 2786 Gördi ki bir meclis idüp hoqqa-bâz
İtmis anı dâm-ı tezervân-ı nâz
- 2787 Seyrine her serv ü şanavber-hırâm
Şalını şalını giderler müdâm
- 2788 Bir yañadan gün gibi oldı ^cayân
Nâmı Kuloglı bir efendi hemân

(2778a) fitne-bâz / fitne-sâz H1: (2779a) meclis ile / meclis ide F H1: (2780b) tayardı / dayardı H2: (2783b) a^cmâline / a^chvâline H2: (2785a) ^cayş u / zevk u H2 (b) yine ele / ele yine H1: (2787b) giderler / giderdi H2

	2789	İnce beli râh-zen-i hûş idi Orta kuşağıyla siyeh-pûş idi
	2790	Çırmızı çaķşırda kubâdî şarıķ Mest ise çîni idi ökçe çarıķ
H1 126B	2791	Kendi kılıc-varsadı topuķ doker Öñüne kim turabilirdi meger
	2792	Yürümede ditrer idi her biri Ditrete tutar idi görenleri
	2793	Çaddi güzel hüsni ise muğlim-pend Ya'ni etine toli bâlâ-bülend
	2794	Çalka-i cem'iyete oldu revân Bu daği ardın başup irdi hemân
E 110B	2795	Şu'bedenüñ seyrine meşğül iken Geçdi anuñ ardına ol pür-fiten
F 64A	2796	Kûteh idi hayli o bî-neng ü nâm Ol segîye irişmez idi tamâm
H2 80A	2797	İremedi tâķına ol kubbenüñ Tengine şiş şalamadı penbenüñ
	2798	Âķıbet uzandı mişâl-i yılân Parmagınuñ üstüne geldi hemân
	2799	Ayağı burnına başup vaķt-i kâr Terk-i kâtır oldu hemân ol ĥımâr
	2800	Oğlana yoğ idi mecâl-i gürîz Teng idi ĥalka yarusı tünd ü tîz
	2801	Çuydı neye uğradığın neylesün Cân gibi eflâke mi 'azm eylesün
	2802	Şabrdan özge yoğ idi çâresi Gitti ĥarâb oldu budur arası

(2790a) çaķşırda / çaķşırda H1 H2: (2797b) şalamadı / şalırdı idi H1: (2798b) bir / pür H2

- 2803 Ol seg ise şevk ile maşrû^c olur
Gözleri dönmüş dili çıkmış şolur
- 2804 Bu arada fırsat olup nâgehân
Ayağı çıplak bulunur ol zamân
- 2805 Ol kûzeden kimse alup iki qor
Gâfil iken şem^cini içine qor
- 2806 Ol tabânı dağlanacağ saşş-ı şûm
Başıcağ o şiddeti eyler hücûm
- 2807 Qalkup açılır yirinden hemân
Ayağı taşa toğınur nâgehân
- E 111A 2808 Ürküşür anda bulunan her zarîf
Şirtinuñ üstüne düşer ol harîf
- 2809 Dik dik atup mühmeli şü^cbân gibi
Qaynar idi turma şadırvân gibi
- 2810 Anı görüp ardına bağdı hemân
Dâmen-i pâkin şağınup ol cüvân
- 2811 Gördi ki gül-berg-i ter olmuş etek
Gezmiş o gülşende sümükli böcek
- 2812 Cûy-şifat düşdi yüzi yirlere
Yir yarılardı girer idi yire
- 2813 Her yañadan zûretle şağlu revân
Gitdi götine bağarağ ol cevân
- H1 127A 2814 Üşdiler ol nikbetinüñ başına
Müşt ü lükd ile gözine qaşına
- H2 80B 2815 Yumruğ ile eylediler anı leş
Oldı zebûn âlet-i cellâğ-veş
- 2816 Ya^cni şirtı şıyırup her yerin
İtdi revân hûn ile mağz-ı serin

(2803a) seg ise / seg F (b) gözleri dönmüş dili çıkmış solur / gözleri dili çıkmış solur H1: (2806a) ol tábânı / o tábânı H1: (2808a) ürküşür/ürküşüp F, H2: (2813b) gitdi / kendi H1: mağz-ı serin / mağz u serin F mağz-ı / müy-ı H1, H2.

- F 64B 2817 H̄ançer ile eylediler zaḥm-ı zâr
Şıçradı kan çeşmesi fevvâre-vâr
2818 Oldı semek gibi yem-i hûna ğarḳ
Başı balıqlarsa olunurdu fark
2819 Añma ki zaḥmını yiyen ğoncalar
Bir iki câme deĝişen verd-i ter
2820 Şuşada ol perdeleri çâk olan
Dâmeni âlûde vü nemnâk olan
E 111B 2821 Yâd kılup kimi hıyânetlerin
Kimi hayâline ihânetlerin
2822 Taşladı etfâl üşüp ol nâkesi
Döndi eşek türbesine çehresi

NEFHA-İ ŞÂMİNÜ °AŞERE MUḤANNEŞ OLAN
MÜLEVVEŞ NÂMERDLERİN HÂLET-İ °ACÎBESİ
ZİKRİNDE KILK Ü DEVÂT-I ENGÜŞT-İ DÜRR-İ
DEHÂN-I HAYRET OLDUGUDUR.

- 2823 Âh ki bu kaḥbe-zen-i dehr-i dîn
İtmede erbâbına mekr ü füsûn
2824 Merd odur kim vire aña talâḳ
Düşmen-i dîrîn ile hoşdur firâḳ
2825 Ni°metine aldanup anuñ şaḳın
İtme girân-bâr-ı beden zevraḳın
2826 Mu°tedil ahlât ile kuvvet bulur
Zevraḳınuñ şofrası şofra olur
2827 Lîk kaçan kim yüki ğâlib olur
Ka°ruma talmğa talib olur
2828 Nefse uyup eyleme ten perveri
Cismüñ olur başka hükûmetleri

(2817a) zaḥm-ı zâr / zaḥm-vâr F H1: (2820) H2`de yoktur. (2821a) yâd kılup /
bâd kılup H1: (2823a9 ki/ kim H2: (2827b) ka°ruma / ka°drüme H1: hükûmetleri /
halvetleri H1

	2829	Vây eger hâline korsañ anı İde seni dûzahî vü küštenî
	2830	Gâh dimâğuña şalup şer ü şûr Kâlbüñ ider menba ^c -ı kibr ü gurûr
E 112A	2831	Gâh gelüp hâtıra-i mâl ü câh Dîni ider nikbet-i dünyâ tebâh
H2 81A	2832	Gâh gelüp mi ^c deye germ-iştihâ Saña ider mâl-ı harâmı ğidâ
	2833	Mâra döner nefis ile câhil müdâm Aña ğidâ semm-i helâhil müdâm
H1 127B	2834	Taķvîyet itmez anı ehl-i şalâh Kâfir-i harbîye verilmez silâh
	2835	Ta ^c ma ķavi sâz-ı cevârih olur Nefs-i habîş âlet-i cârih olur
	2836	Şehvet ider âdeme şöyle hüçûm Kim unudur haşyeti nefis-i zalûm
	2837	Nefsini öldürmege şâm u seher Âdem olur kim telef-i nefis ider
	2838	Tâbi ^c -i nefis olmadadır merd ü zen Her biri ķurmaķla aña bir düzen
F 65A	2839	Âdem ü Havâ geleli ^c âleme Oldı musallaķ bu maraz âdeme
	2840	Eyleye Haķ ^c iffet ü ^c ismet naşîb Cümlemize vire ķarâr u şekîb
	2841	Lîk zuhûr itdi bir özge maraz ^c Âdet-i me ^l ûfe muhâlif maraz
	2842	^c Aķsine devr itdi sipihri-i daĝal ^c Âmil olan oldu maħall-i ^c amel

(2829b) dûzahî vü / dûzahî ey F: (2830b) ider / ide H2: (2832b) mâl-ı harâmı / mâl-ı harâmı H1: (2833b) semm-i helâhil / semm ü helâhil H2: (2834b) verilmez / virilmiş F: (2837b) olur kim / olur kim H2

	2843	Fâ ^c ili mef ^c ûl kı lup rûzgâr Kaldı ^c amelden hıred-i hürde-gâr
E 112B	2844	Hâl-i cihân şimdi diger-gûn olup Niçe denî eþset ü me ² bûn olup
	2845	İtmege bir gör yüz er ile şafâ ^c Avreti oğlanı ider hep fedâ
	2846	Olmağ için ya ^c ni erenler atı Dem-be-dem âhûluğ olur şan ^c atı
	2847	Aña döker her kiþi mel ^c ûnını Tecrübe kapusı ider gûnını
	2848	Hâlet-i inzâlden eyler şafâ Yüregine Şu se pilür dâ ² imâ
	2849	Halk biner aña eþekler gibi Turma çatıŐmakda köpekler gibi
	2850	Hâlini ol rencîrûñ kim bilür Kapusı iki uruŐa açılır
H2 81B	2851	Hakğına Őâkiler ider imtizâc İtmege dıyyıķü`l-nefsine ^c ilâc
	2852	Gâh olur dilber için vâsıta Gâh olur zenler için râbıta
	2853	Medğ iderek germ olıcağ iştihâ Kendüsin eyler siper ol bî-nevâ
	2854	Dâ ² im idüp fikr ü hayâl-i zeker Kalbi yalancı kutusuna döner
	2855	Olmağla anda da muħaŐŐa duħûl Bulsa olur tâbi ^c -i ehl-i hulûl
E 113A	2856	Oldı kazık bâbı deñilmek aña ^c Âķıbeti hayr ola diyu du ^c â

(2848a) eyler / ider H2: (2850b) uruŐa / ğuruŐa F

H1 128A	2857	Kimi anuñ mâ'il-i i'câm olur Derdi hemân şiddet-i iglâm olur
	2858	Bilmez iken 'örfî nikâtın tamâm Nükte degül sâdece 'örfî kelâm
	2859	Türkî vü Tatarîden idüp ibâ Meyli ğalât-ı 'aceme dâ'imâ
	2860	Bilmez o ser-defteri meftûnlaruñ Derdi füzûn bundan o bânûlaruñ
F 65B	2861	Tâc idinüp her biri şâh-ı dürüş Kendi degül şâhları dahî püş
	2862	Fehm idemez içmiş iken şerbetin Rûm ili torlaqlarınun kıymetin
	2863	Tâze iken hîz-geh-i mef'ûl ola Âhir olur ibne ile mübtelâ
	2864	Hîz olan âhir ile olur meze Çâre degül epşet olur ya pûze
	2865	Lâbüd olur şâhib-i halk-ı dürüş Harlı felân itdigüm olur mı puşt
	2866	Itse taqiyye o seg-i künde post Nâmın ider gerçi ki maḥbûb-ı dost
	2867	Halk bilür aña inanmaz cihân Kendi götine zarar eyler hemân
	2868	'Âşık-ı merdâne ile kaḥpe-zen Bellü olur âdeme bir meylden
E 113B	2869	Çün harekât ile ide keşf-i râz
H2 82A		Fâ'il ü mef'ûl bulur imtiyâz
	2870	Merd iseñ epşet diyemezler saña Kimseye ḥâşâ ki ola iftirâ

(2859a) Türkî vü / Türk ü H2 idüp eyâ / ideyin eyâ H1: (2868a) kaḥpe-zen /
kaḥbe-zen F: (2870a) epşet / ebşet H2 (b) ḥâşâ / ḥâşâ H2

- 2871 °Aşık olan tâze vü ra°nâ sever
Şanma ki tazrnân u tüvânâ sever
2872 Tâze müzellef daḥi maḳbûldür
Genc irisi olsa da maḳbûldür
2873 Bunı tecâvüz iden oldur melûl
Râst gelür bir göti kılluya ol
2874 Şâbit olur eylemiyen ihtikân
Zaḥmet-i ma°hûd-ı ekâbir cihân
2875 Sen de fakîrâne gözet neng ü nâm
Eyleme taklîd-i ekâbir müdâm
2876 Her birinüñ °aḳlı var idrâki var
Fikr ile za°mınca dil-i pâki var
2877 Olmasa bu °ârıza müşkil-maraz
Neydi bu murdâra hevesden garaz
2878 Mekr-i İlâhî ise ya Râb bu kâr
°Abd-i za°ife mededüñ eyle yâr
2879 Sübḥa-şıfat elde olup bu maḳâl
Pâkluguñ şükriñe kıl iştiḡâl

H1 128B

DÂSİTÂN-I ME°BÛN-I DERİDE-GÛN Kİ
ṬABL U SÛR-NÂÿ İLE °ÂLEME RÛSVÂÿ
OLMUŞDUR.

- 2880 Bursada meşhûr idi bir nâbekâr
Olmuş idi şöḥre-i şehri ü diyâr

E 114A

- 2881 Ḥasta-dil-i âlet ü me°bûn idi
Şaḥş-ı kavî heykele meftûn idi
2882 Ḥikkeden olmuş idi derûnî fikâr
Umar idi her kişiden püşt-ḥâr

F 66A

- 2883 İllere dökdürmek idi kâr aña
Vaḳf-ı dîbek olmuş idi nâm aña

(2874a) şâbit / zâhir F1 H1 H2 (b) ma°hûd-ı / ma°hûde H2: (2880b) şehri ü diyâr /
şehri ü diyâr F: (2881a) ḥasta-dil-i âlet-i / ḥasta-dil ü âlet-i H1: (2882a) derûnî /
dûnî F (b) kişiden / şebden H1: (2883a) kâr / kâm F

- H2 82B
- 2884 Kaplıca havzına girüp şubh u şâm
Anda balık şaydına kurmuş idi dâm
- 2885 Hayli açık kaşbe-i nâmerd idi
Göti doñuz ferri gibi serd idi
- 2886 Her kişiye döşenüp ol pür-fiten
Sürmeli gözler mütekessir beden
- 2887 Züll ü tevâzu^cla iderdi nazâr
Şefkat iderdi gören âzâdeler
- 2888 Germî-i gîr ânsalar ol ehl-i derd
Eyler idi derd ile bir âh-ı serd
- 2889 Çakşıra el şoksa biri nâgehân
Kes gibi ağzı şulanurdu hemân
- 2890 Hâşılı mânende-i ceyb-i derem
Çakşırını ceybinden umar idi germ
- 2891 Fâ^cile mâlıyla olup °özü-hâh
Oldı niçe müflise püş ü penâh
- 2892 Tâze iken aldugı sîm ü zeri
Virmiş idi ribhi ile hep geri
- 2893 Burma bıyıkları olup dur kafâ
Ol hâra fütreme idi gûyiyâ
- E 114B
- 2894 Gitdi uzandukça heb ol rîş-i feş
Ardına şâkird-i resen-tâb-veş
- 2895 Hâşımı gibi döndürüp ardını pek
Giymiş idi bir kûteh kûsdî yelek
- 2896 Rûy-ı terâşide vü dendâne-vâr
Çehre hırâşide çü sühân-kâr
- 2897 Kesb-i cemâl iken anuñla murâd
Olmuş idi hâşılı hart-ı katâd

(2892a) aldugı / aldığı F H1 H2: (2894a) gitdi / kendi F feş / püş H2: (2896a)
dendân-vâr / rindâne-vâr H1

- 2898 Her bûyî şimşâda çû berg-i hazân
Ditreyerek ^carza girerdi hemnân
- 2899 Tavq-ı gün ile o seg-i serseri
Avlar idi kîr-i muqallem seri
- 2900 Muğlim adın taqınup ol bî-nevâ
Fâ^ciline eyler idi iftirâ
- H1 129A 2901 Nicesi mecrûh idi ol kışşadan
Eyler idi hâtıra-i mekr ü fen
- 2902 Bir gün o zıkr eyledigüm derd-mend
^cÂşık-ı serdeste-i bâlâ-bülend
- 2903 Gözi kızır aḥker-i pür-nâr olur
Ya^cni götinden tutuşup zâr olur
- H2 83A 2904 Âteşine katre-i bârân arar
Şehri gezer derdine dermân arar
- 2905 Şalsa bir ol âhûya kaçan hûk-vâr
Per şanup eylerdi önünden firâr
- F 66B 2906 Bir yigidi yolda görüp niceler
Aldanup ol da tama^c-ı hâm ider
- E 115A 2907 Hem-reh olup menzil-i maqşûda dek
Dâmenin alur yigidüñ ol köpek
- 2908 Vuşlasını kavrayup eyler niyâz
Ejder-i nefsiye olur fitne-sâz
- 2909 Tâblanup âteş-i germiyyeti
Aḥker-i sûzana döner âleti
- 2910 Çât çât ider ditremeden dişleri
Küt küt ider kir-i muqallem seri
- 2911 Epşet ise ḥak-i yek olur hemân
Ser-be-zemîn gön be-hevâ qad kemân

(2905a) şalsa bir ol âhûya / şalsa ol âhûya H1

- 2912 Yerde yüzi şahş-ı mürâyî gibi
Götü de şıki top hevâyî aşlan gibi
- 2913 Kuşbaşı tükürkle o baykuş-ı ser
Züllesi* sürâhına girer gider
- 2914 Tîr-i kavî şaş-ı keyânî kemân
Perine varınca gömilür hemân
- 2915 Koñşı kapusın kapayup gûyiyâ
Sürdi semer kıandesin ol bî-nevâ
- 2916 Hâye anı kapuya dek gönderür
Zülle ise karşı gelür dönderür
- 2917 Bahriyeti zâhir idüp cezr ü med
Koydı ocağına şu ol bî-ııred
- 2918 Götini ol tıfla idüp mehd-i nâz
Çalkamağa başladı ol künde-bâz
- 2919 Ğaflet ile zevklenür iken harîf
Vâkıf olur kışşaya bir kaç zarîf
- E 115B 2920 Bir niçe mehter getirürler hemân
Perdenüñ ardında iderler nihân
- 2921 Hâlet-i ma^chüde tutup çeşm ü gûş
Zurnaları elde tururlar hamûş
- 2922 Şakşaka-i şadme olup âşikâr
Perde-birün olıcağ ol nağş u kâr
- H2 83B 2923 Bir aradan nevbet-i cûyî-mişâl
Ğulgüleden tıldı yemîn ü şimâl
- 2924 Tantana-i tabl u dem-i kerre-nây
Kahkaha vü heyheyle hûy ü hây
- H1 129B 2925 Çeng ü çegâne ^carabâne kudûm
Nây ü def ü na^cre-i ehl-i hücum

(1921b) zurnaları / sür-nâyları H2: (2922a) şakşaka-i / debdebe-i F H2, bu beyit H1`de yoktur. (2923a) cûyî-mişâl / Ğarbî-mişâl F H1: (2924b) kahkaha vü / kahkaha-i H1

- 2926 Zelzele-nâk itdi cihânı tamâm
Düşdi yüzi üzre o rüsvây-ı °âm
- 2927 Şöhre-i şehri itdiler alay ile
Götin açup tabl ile sünnây ile
- F 67A NEFHA-İ TÂSİ°U °AŞERE METÂ°-I
DÜNYÂDAN KAT°-I YED İTMEYÜP MÂL-I
HARÂMA PENÇE-İ HIRSI BÂZ İDEN DEST-İ
DIRÂZLARUÑ MİKRAZ-I HÂME İLE KAT°I
BEYÂNINDADIR.
- 2928 Ey ki olup tami°-i dünyâ-perest
Mâl-ı harâma uzadan turma dest
- 2929 Olma inen gördüğüne dest-yâz
Çek elüni kim kesilür her dirâz
- E 116A 2930 N`eyledi gör devlet-i Kârûnı mâl
Añma ki maşşerde nice olur hâl
- 2931 Ol zer-i pür-tâb ki çün verd-i bâğ
Hasreti itmişdi dilüñ dâğ dâğ
- 2932 Kabrüne girdükde seni dirgürüp
Cismüne başılsa gerek kızdırup
- 2933 Çünkü olur püşüşüñ âhir kefen
Şoyınup abdâl olagör sağ iken
- 2934 Şaklama zer gonca-i ra°nâ-şifat
Kiseñi çün iller açar °âkıbet
- 2935 °İbret alup gonca-i sirâbdan
Çek elüni dirhem-i pür-tâbdan
- 2936 Bir gül-i ter var mı ki hâr olmaya
Kanı o gencine ki mâr olmaya
- 2937 Olma kemer-beste-i câh ü ni°am
Hırş ile itme kemerüñ pür-derem

(2926) H1`de yoktur. (2927b) sūr-nây ile / zurna ile F: (2928a) olup / olan H2:
(2930b) maşşerde nice / maşşerince F: (2934a) gonca-i / gonça-i H1: (2936b)
gencine ki / gencine-i H2: (2937a) kemer / meger H2 (b) kemerüñ / deremüñ F

	2938	Çarh gibi hırka-i zer-rûhte Bir gün olur nâr ile efrûhte
H2 84A	2939	Nice bakar görememiş zer-keri Sîmi için eski ser-â-serleri
	2940	Cismüni de öyle yakar Zü`l-celâl Ğıl u ğısuñ tâk idüp olunca kâl
	2941	Sîmsiz olmağ ile köhne nemed Fâriğ olur şâhibi itdükde red
	2942	Himmet-i tecrîd ile ol bî-niyâz Şubh-şifat bul nefes-i zinde-sâz
E 116B	2943	İki cihân devletidir toğruluk Haqqın ulu ni`metidir toğruluk
	2944	Toğrulara himmet olur bâl ü per Tîr-şifat her sözi taşdan geçer
	2945	Râstlığı servi ider ser-firâz Bâğ u bahâr içre bulur imtiyâz
H1 130A	2946	Bîd-geh-i zîb-i çemen-i bâğ olur Güçlük ile yayılan alçağ olur
	2947	Tâk virirken ni`am-ı bî-girân Tırma yine kesmededir bâğ-bân
F 67B	2948	Egri olan kendiye eyler ziyân Dest-geş-i `âlem olur çün kemân
	2949	Himmeti yok niçe denî nikbeti Mûş-veş uğurluk olur şan`atı
	2950	Gâh olur hânelere naqb-ken Gâh olur ceyblere çâk-zen

(2938a) gibi / şifat H2: (2940b) idüp / ide H2: (2941a) sîm-sezâ / sîmsiz F:
(2943b) haqquñ ulu ni`metidir doğruluk / fırq-ı mehi sîne-i fitrâk kıl H2: (2944a)
toğrulara / doğrulara H2 (b) H2`de ikinci dize ile (2944b)`nin yeri değişik: (2945a)
râstlığı / râst-rûyligi F: (2948a) kendüye eyler / eyler H2

- 2951 omaduğın almağa Őubđ u mesâ
Ekmedüđüñ yerde biter dâ'imâ
- 2952 irmeyüp enbâ-yı sebîle huzûr
Yolda urur niteki kelb-i 'aûr
- 2953 Siñsi olup kimisi 'ayyâr olur
Giryey-i mekkâr u ziyân-kâr olur
- 2954 Gâh utulur meh-i Şeb-rev- mişâl
Mâh-ı nev-âsâ ıkarırlar düvâl
- 2955 Her kemeri zâyic olan pür-mihen
Aña yılanlar uşanur kînedey
- E 117A 2956 'Âıbet elbette cezâsın bulur
Mâsadağ-ı hâli bu destân olur
- H2 84B DÂSİTÂN-I DÜZD-İ TEBHKÂR Kİ
HİRŐİ BELÂSİYLA ÂHİR ŞİKÂR OLMUŞDUR.
- 2957 Var idi bir rûbey-i engâl-i rüst
Olmuş idi Şayd için engüŐti süst
- 2958 açmada har-gûşe olup pişvâ
Olur idi mûŐlara reh-nümâ
- 2959 Dürri yemey-i perverey-i nâ-yâbdan
Girüp alurdı reh-i girdâbdan
- 2960 aşr-ı habâba ger ola nab-zen
Tâına irmezdi halel nabdan
- 2961 Sürmeyeyi gözden silüp ol hîle-ger
Mâh-ı kelef-dâra bulurdı zafer
- 2962 Şa'Şa'a-ı mâr ile ıup hâkden
Tâc opar idi ser-ı eflâkden
- 2963 Bulmaz idi destresinden emân
Nad-ı kevâkib kemer-ı Kehkeşân

(2953b) mekkâr u ziyân-kâr / mekkâr-ı ziyân-kâr H1: Başlıkta (hırşı belâŐıyla)
bölümü H2'den alınmıştır. (2960a) ola / olsa F nab-zen / Őab-zen H2: (2962a)
mâr / târ F H1 H2

	2964	Var idi levh-i zer-i mihre haţar Vay aña ki aŗşama �alursa eger
	2965	Ceyb i güli �ak �ilup mihrim�n J�le nkdını silerdi hem�n
	2966	Riŗte-i mihr ile idüp mekr  fen Sa�ız alurdu dehen-i �oncadan
	2967	Bir nice y�r�n ile ol n�-bek�r Bir gün ider c�nib-i deŗte-gz�r
E 117B H1 130B	2968	Faŗl-ı bah�r olmaġa �araf-geŗt Olmuş idi ġayret-i b�ġ-ı behiŗt
	2969	Sebzeler i�re bulanu� �b-ı zerd Levh� idi her �arafı l�cverd
F 68A	2970	Na�l-ı pür-ezh�r �ilup �ayme-g�h İtmiŗ idi sebzeyi ordu-yı Ő�h
	2971	Du�ter-i �ann�z gibi verd-i ter Olmuş idi �adır ile cilve-ger
	2972	ŗalmıŗ idi Ő�h-ı �emen-z�ra �b Medrese v tekye �apusına �b
	2973	C�y idinen s�ye-i verd-i teri Neyler idi �aŗr-ı zer-ender-zeri
	2974	Ep�emine* gl gibi c�m-ı nb�d* stne tutardı �aŗ� Ő�h-ı b�d
H2 85A	2975	Cy-ı rev�n-ı b�ġdan itse ib� S�yesi �ayr üzre ururdu aña
	2976	Ferŗe ne �acet ki dŗenmiŗ �emen Riŗeli �alınca bir yeŗimden
	2977	Nergis ile �ulle-i zer-t�r idi ŗarı yata� b�liŗ-i zer-k�r idi

(2964a) levh-ı / t c-ı F H2: (2970b) sebzeyi / sebze H1: (2972b)  apusına /  apusında H2: (2977b) b liŗ-i / b liŗle H2

- 2978 Sebze olup ya^cni yem-i mevc-zen
Top^olu olmuş idi ba^t-ı bâdeden
- 2979 Kim ki o deryâya olup âşinâ
Her tarafında kaba^k olsa revâ
- 2980 Germ bulıca^k nite ki mihr-i felek
Sâgar döndürdiler a^hşâma dek
- E 118A 2981 Şeb ki irüp aşdı mülemma^c ni^kâb
Tâli^ci kör oldu şeb-i mâh-tâb
- 2982 İrmek için ^cişret ile vâyeye
Eylediler şâmı bedel sâyeye
- 2983 Tâ seher olunca çü bedr-i tamâm
Ol gice devr eyledi meclisde câm
- 2984 Tâ ki düşüp her biri bî-^ca^kl u hûş
Oldı serûn bâlişi pehlev ü dûş
- 2985 Lîk o tarrâr-geh-i der-kâr idi
Şub^ha dek encüm gibi bîdâr idi
- 2986 Vâr idi bir şa^hş-ı bülendde meger
Sîm ü zer ile dolu fâ^hir kemer
- 2987 Çözdü miyânında anı itdi dûr
Kodı başı altında itdi huzûr
- 2988 Düzd-i cihân göricek anı hemân
Eyledi hîle kemerin der-miyân
- 2989 Oldı güşâyende-i ceyb-i hayl
Kıldı nezâketle anı der-bağal
- 2990 Alup anı oldu yılan ayağı
Ya^cni ki kaldırdı hemân ayağı
- H1 131A 2991 Itmege pinhân anı ol kîne-hâh
Eyledi germiyet ile ^cazm-i râh

(2980b) sâgar / sâgarı F H2: (2982a) vâyeye / mâyeye F: (2985a) der-kâr / zer-kâr
F bî-dâr H2: (2987b) altında / altına F: (2990a) yılan ayağı / yılan balığı H1

	2992	Hâr-ı ğamı dilden idüp rüft rûb Olmuş idi çarh-ı zamân-pây-ı kûb
F 68B	2993	Bu arada gördi o hâ'in meger Düşmege durur baġalından kemer
E 118B	2994	İtdi ğazâb ile anı pür-pîç ü tâb
H2 85B		Pireheni içre ğodı pür-şitâb
	2995	Oġşayarak dirdi kemer de añâ Kaçma bu efkendeden ey dil-rubâ
	2996	İşk ile câna şalup ızırâb Şimdi neden çok bu kadar ictinâb
	2997	Böyle şetâretle olurken revân Neyledi gör şuc'bede bâz-ı zamân
	2998	Kise şanup aldıġı bir mâr imiş Kendi gibi mâr-ı ziyân-kâr imiş
	2999	Sebzede pür-piç ider iken şafâ Büzmüş anuñ ġalıbın itmiş dûtâ
	3000	Taşraya bir daġı iderken ġüzâr Saġt tutup eyleyecek tâb-dâr
	3001	İtmiş anuñ destine ol pür-sitîz Heşşini dendân-ı tamâ' gibi tîz
	3002	Nâle-günân mu'zire-gûyân hemân Meclisin erbâbına oldu revân
	3003	Didi işi nâle vü veyl olduġın Hem meşel-i hâtib-i leyl olduġın
	3004	İtdi ilâc için irişin meded Vehm-i sirâyetle hemân ġat'-ı yed
	3005	Oldı cezâ-yı amel-i mühmeli Dest-i dırâz idi kesildi eli

(2994a) pîç ü tâb / pîç-tâb F (b) pirheni / pireheni F: (2996b) çok / çâk H2:
(2997b) zamân / cihân F: (3001b) heşşini / nîşini H2: (3005a) amel-i / amelî H2

E 119A	NEFHA-İ °AŞRÎN SEBÛ VÛ SÂĞAR GİBİ KÛNDE-DEHÂN OLAN BÂDE-HÂRLARIN MEZİYETİ BEYÂNINDADIR.
	3006 Ey mey-i Ėafletle olan tîre-hûş Sâğar-ı Ėâlî gibi efsürde-hûş
	3007 Niteki âvâre vü câm-ı şafâ Göñli gözi meyde olan dâ°imâ
	3008 Eyleme nağdîne-i idrâki Ėüm Ėuflın idüp Ėüm-şüde-i ceyb-i Ėum
	3009 Virme mey-i âl ile kendüñe reng Olma reh-i ĖaĖda şağkın süst ü leng
H2 86A	3010 HiÇ düşe mi °aĖl ile iz°ânına Maluñ ile Ėaşm olasın cânuña
	3011 Paslanasın rûz u şeb içüp şarâb Ola şalâğiyete Ėâlûñ Ėarâb
	3012 Sâğar-ı zerrin-i Cem-i kâmkâr ĖaşıĖını aĖzınuñ ey nâ-bekâr
H1 131B	3013 Âyine-i câma gider rağbeti Umma bu şûret ile şağkın cenneti
	3014 Var mı °amel bâb-ı ĖaĖĖa varacağ Yüz gerekir Ėazrete yalvaracağ
	3015 °AĞlın uğurlar kişinüñ câm-ı mey Âdemi ayağdan alur dâm-ı mey
F 69A	3016 Dime olup dürde-i câma esîr AĞsen-i eşkâl olur müstedîr
	3017 Zerre Ėadar var ise °ağlın senüñ UĞrama hiÇ dâ°iresine anuñ
E 119B	3018 Dime şağkın şîşe-i rağşândır ol Şaşıla Ėârûre-i şeytândır ol

Başlıkta (beyânındadır) yok F: (3006b) tîre-hûş / perde-pûş F H2 (b) Ėâlî / câmî
H1: (3007a) âvâre vü/âvâre-i F H2: (3009a) kendüñe / kendüñe H1.

- 3019 Kıl bir kân-ı ğam ile imtizâc
Bevl-i şeyâtîn ile itme °ilâc
- 3020 Hûn-ı ciger-nûş idüp ol ğuşşa-dâr
Şîşe çeküp olma şaşın mey-ġüsâr
- 3021 Alma ele meş°al-i câm-ı Cemi
Mekr ile yoldan çıkarır âdemi
- 3022 İtme o menhûs ile hergiz kırân
Necme uyarsa kırılır kârbân
- 3023 Zehrlenüp olma şaşın bâde-hâr
Şîşe-i ser-sebz olup süsmâr
- 3024 İçme sen ol şerbeti mecnûn-şifat
Kim degenek lâzım ola °âkıbet
- 3025 Kim ki uya mey-gede kâllâşına
Tâze ise vây anuñ başına
- 3026 Gerçi ider zevk ile bezm-i şarâb
Ger öñi ma°mûr ise ardı harâb
- 3027 Kavm-i şeyâtîn kaçan kerem olur
Merdek-i rişte daħi az kırtulur
- 3028 Añma ki har-kesî nice gövdeni
Burkıla der bir iki dûn-ı denî
- H2 86B 3029 Nice ahriyân-ı yabân ırgâdını
Sühre ile hâtem ider adını
- 3030 Puhte ile hâtırını nerm ider
Ya°ni ki derilmek için nerm ider
- E 120A 3031 Şoñra tıyar şabr u qarâr idemez
Niçe zamân def°-i humâr idemez

(3021a) câm-ı Cemi / câm ü Cemi F: (3023) de dizelerin yeri degisik H2 (b) süsmâr / süs-kâr H2: (3024b) lâzım ola / lâzım olur H2: (3026a) kavm-i / kavl-i F: (3027a) şeyâtîni / şeyâtîn H1 H2 (b) daħi / de H2: (3030a) pençe / gonca H2

- 3032 Uyma hevâ ehline ʔanbûr-veş
Düşme çeh-i câm-ı meye Gûr-veş
- 3033 Âhîr idüp duh̄ter-i rezden cüdâ
Hânesini yaqdı habâbuñ hevâ
- 3034 Nûş-ı ʕarâk eyleme zehr-âbdır
Sûde-i elmâs yâ tîzâbdır
- 3035 Zehrlenüp bir daħi anı yine
Aqçeni şarf itme gümüş şuyına
- H1 132A 3036 Tâze ʕasîr-i süh̄anum nûş kıł
Bâde-i dîrîni ferâmûş kıł
- 3037 Bâde gibi h̄âlîş idüp hûşuñı
Câm-şıfat ʔut bu söze gûşuñı
- F 69B DÂSÎTÂN-I RİNDYÂN-I NÛŞ
BÂ PÂDİŞÂH-I CÛRM-İ PÛŞ
- 3038 Var idi bir müdmin-i evkâr-ı mest
Dürd-i mey-âlûd gibi ʔaderi pest
- 3039 Bezme olup ʔarnı şikeste ʔabâq
Eyledi pür zaħm anı ʔarb-ı tabâq
- 3040 Naqđ-i dili câme virüp müzd-i pây
Çökmüş idi ħum dibine hemçû lây
- 3041 ʕArzını çün şîşe-i şahba-yı âl
Töqınup eylerler idi pâyimâl
- 3042 Rûz ü şeb-âlûde vü nâsüşte-rû
Künde-dehân idi mişâl-i sebû
- E 120B 3043 Çehresi evkâr eli raʕşe-dâr
ʔan çıbanı gibi gözi pür-ħumâr
- 3044 Şâm u seħer mest-i mey-i ergûvân
Hâbda görürdi ħumârı hemân

(3036a) nûş / gûş H1: Başlıkta (rindyân / bâde) ve (cürm-pûş / ħarem-pûş):
(3038b) ʔaderi pest / ʔader-i pest F: (3043b) gibi gözi / gibi F: (3044a) mest-i
mey-i / mest ü mey-i F

- H2 87A 3045 Şenbih ü âzîne görürdi şarâb
Mevsim-i ta^ctili hemân vaqt-i hâb
3046 Bâlişi gâhî hum idi ki sebû
Bî-gam-ı ferdâ idi ol tünd-hû
3047 Olmuş idi gerdeni zerrâke-vâr
Meyle alurdı nefes ol bâde-hâr
3048 Balsa şurâhîye kaçan dest-res
Almaz idi sözine zen-âsâ nefis
3049 Ya^cni idüp devr-i teselsül medâr
Ara yere hiç giremezdi humâr
3050 Oldı aña şan^cat-ı cerr-i sifâl
Rağl-ı girân ile tolı şahbâ-yı âl
3051 Çekmez idi devrden aşla keder
Sâgar-ı mey eglene elde meger
3052 Gerçi ki bî-şevket ü dârât idi
Pâdişeh-i mülk-i harâbât idi
3053 İdeli teşrîf-i serîr-i Cemi
Görmedi bir yerde iki dirhemi
3054 Rağt-ı dili meyde idüp garğ-ı âb
Kaldı görünürde hemân bir habâb
3055 Şıhhat uman haste-i derd-i hevâ
Nezrin aña eyler idi dâ'imâ
E 121A 3056 Hişşe virürdi aña her pür-miñen
Şülüş-i vaşiyet gibi gassâleden
3057 Hânesi kim bî-derd-i bî-sakf idi
Pîr-i muğân ocağına vaqf idi
H1 132B 3058 Hâşılı der-yûzesin abdâl-vâr
Heb nazar-ı pîre iderdi nişâr

(3045b) hâb / cevâb H2: (3046a) gâhî / gâh H1: (3048b) sözine / zorına H2

	3059	Ḥasta olurdı Ramazan iricek °Özr ise maḥmûre-i eyyâm-ı şek
F 70A	3060	Rûzede sermest-i mey-i erguvân Derdi çağırı çağırı her zamân
	3061	Şâhid-i mey zevki niçün olmaya Dün ola lâyıq mı bugün olmaya
	3062	Pâdişeh-i °aşrî de °ayyâş idi Ḥüsrev ü Cem meşreb-i ḳallâş idi
	3063	°Âlem-i âbın olup Iskenderi Elde idi âyine-i sâğarı
	3064	Câmuñ olup teşne-i deryâ-keşi Dağdağadan ḥâlî degülde başı
H2 87B	3065	Ya°ni dimâğın idüp ilğa buḥâr Olmuş idi derd-i ser aña ḥumâr
	3066	Bir gün olup devlet ü iḳbâle dûş Râst gelür yolda şehe bâde-nûş
	3067	Şan°atının pîri idigin bilür Müşkilini şâh aña °arz ḳılır
	3068	Dir aña ey merd-i Aristö-mizâc Var mı ola derd-i ḥumâra °ilâc
E 121B	3069	Olmaz idi câm gibi verd-i ter Ḥâr-ı ḥumâr olmasa ger kâr-ger
	3070	Virdi ḥakîmâne cevâb-ı şevâb Kim yetişincedir o derde şarâb
	3071	Şoñra ne çâre diyû etdi su°âl Didi yine sâğar-ı şahbâ-yı âl
	3072	Ḥâşılı oldukça devâ tâlibi İçmegi sevḳ eyledi sâḳî gibi

(3060b) derdi / virdi H1: (3062b) meşreb-i / meşreb ü F: (3064b) H2'den alınmıştır, E, F ve H1'de eksiktir. (3067b) şâh / şeh H1: (3070a) cevâb-ı şevâb / cevâb u şavâb F

- 3073 Âhir idüp mest-i ħarâba °itâb
Müşkiline istedi şâfi cevâb
- 3074 Didi ki yok mı ötesi içmenüñ
Niceye dekdir bu °ilâcuñ senüñ
- 3075 °Âkıbeti verdi cevâbın revân
Didi ki çaķ baña dönünce hemân
- 076 Sen de Atâ²i unudup °işreti
Ĥâtır it ħaşrı gider ġafleti
- 3077 Pend virüp ħâtır-ı ayyâşına
°Aqlını cem^c eyle yüri başına
- 3078 Ĥâme bu efsâne ile ħâliyâ
Eyledi dest âĥir-i bezm-i şafâ
- ĤÂTİME-İ KİTÂB**
- 3079 Şükr-i Ĥudâ kim bu °arûs-ı kemâl
Eyledi biñ nâz ile °arz-ı cemâl
- H1 133A 3080 Oldı zarâfet ile adîmü`n-naẓîr
Ehl-i suĥan-ı ħûb gibi dil-peẓîr
- E 122A 3081 Aşdı tuvaġını bu rengîn maķâl
Cilve kıla tâ ki arûs-ı ħayâl
- F 70B 3082 Ĥırz-ı muĥabbetle yazıldı yüzi
H2 88A 3083 Sürme-i siĥr ile pür-efsûn gözi
- 3083 Biçdi yine ħâme-i seĥĥâre-fen
Şâhid-i ma^cnâya °acib pîrehen
- 3084 Kûy-ı girân-mâyesi taķılmaduķ
Belki daĥi yaķası açılmaduķ
- 3085 Bâfte-i dest-i aġânîdir ol
Rište-i ebkâr-ı maġânîdir ol

(3078a) ħâliyâ / dâ²imâ H2: (3079a) kemâl / şimâl H1 (b) nâz / cân H2: (3081a) maķâl / mişâl F.

- 3086 Nakşı güzel dilber-i ra^cnâ mişâl
Oldı ha^tı zîver-i hüsn ü cemâl
- 3087 Levh-i kıyâs itme o levh-i zeri
Sihr ile indürdi meh-i enveri
- 3088 Nûr-ı ma^cânî ki dıraşşân olur
Hey^cet-i satr ile çerâğân olur
- 3089 Oldı suhan şafhası deryâ-yı nûr
^cAnberini atmada mevc-i sûtûr
- 3090 Ma^cnîde deryâ gibi ^caskerdir ol
Dizdi kalem her birini sağ u şol
- 3091 Ortası şahrâda olan reh-güzâr
İki yaña türdi şaf-ı nîze-dâr
- 3092 Nîze degül her taraf âyinedir
Tîğ-i tılısm-ı ser-i gencînedir
- E 122B 3093 Târ-ı sûtûrı ki kırup bend ider
Şu^cbede-bâz oldı yerâ^ca meger
- 3094 Satrı gibi biri birinden cüdâ
^cırkı kesildi ^cadüvvünün revâ
- 3095 Satr ile mâbeyn-i muhâlif eşer
Birbirine girdi çû şâm u seher
- 3096 Oldı biri birine girmiş benân
Pençe tutar zengî ile Rûmiyân
- 3097 Hâmeden oldı varağa sâye resm
İtdi sülük nakşını dîbâya resm
- 3098 Satrı ^cacib gülbün-i pür-şîve-dir
Nükte varağ içre biter meyvedir

(3087a) levh-ı / levha H1: (3091b) nîze-dâr / hîze-dâr H1: (3092a) nîze degül her taraf / ruhı ki şaykal-zede F H2: (3094a) gibi / görüp H1 H2 (b) ^cırkı / ^carz H1 çû / bu H2: (3094) ile (3095). Beyitlerin H1`de yerleri değişiktir.

	3099	Tab ^c am olup hem-ser-i naqqâş-ı Çîn Eyledi bir büt-gede-i dil-nişîn
H2 88B	3100	Hâme-i ter desti bekâr eyledi Her tarafın naqş u nigâr eyledi
	3101	Olmasa bîm-i ğam ile lerze-nâk Eyler idi daĥi niçe naqş-i pâk
H1 133B	3102	Seylî-i pey-der-pey-i çarĥ-ı denî Âh ki söyletmege qor mı beni
	3103	Hâk-i mezelletde qalup pâ-y-i best İtdi beni teng-dil ü teng-dest
F 71A	3104	Girdi güç ile ele birkaç qalem Oldı şarîr ile cihân pür-naĝam
	3105	Nây-ı qalem eyledi dil-keş-nevâ Güş kılan didi nefes-dâr ola
E 123A	3106	Şafĥa çemenzâr-ı ĥotendir meger Nâfe-i misk oldı aña noqtalar
	3107	Hattı reyâhîn ile gül-zârdır Nâmı anuñ Nefĥatü'l-Ezhârdır
	3108	Pâk-nazar-ı ehl-i dile eşşelâ Her varaĥı şundı kefi merĥabâ
	3109	Budur ümîdüm ki bu silk-i güher Varıcaĥ illerde olur mu ^c teber
	3110	Dest-ĥûş-ı zümre-i yârân ola Ehl-i nazâr bezmini gören ola
	3111	Şubĥa-şîfat nazmını seyr idicek Dest-i nazardan geçürüp yek-be-yek
	3112	Ĥayr du ^c adan beni yâd ideler Ĥâtır-ı maĥzûnumı şâd ideler

(3103) H1`de yoktur. (3105a) nây-ı qalem / nâm-ı qalem H1: (3106b) misk / müşk H2: (3109b) olur / ola H2 (b) illerde / ellerde F H1: (3112a) du^cadan / du^câ ile H1 du^câda H2

- 3113 Âyine-i şafha-i rûşen-cilâ
Ola nazâr-gerde-i ehl-i şafâ
- 3114 Her biri bakup nazâr-ı şâf ile
İde teveccüh aña inşâf ile
- H2 89A 3115 adri ta^caşsubla tutulmaya pest
İtmeyeler kıymetin anuñ şikest
- 3116 Ben bilüp eksiklügüm oldum hacil
almasın eksiklügüme ehl-i dil
- 3117 Sözlürümüz şanma ki yabânadır
Ehl-i suhan zümre-i yârânadır
- 3118 Ehl-i dilin ayağı toprağuyuz
Câhilüñ ammâ cigeri dâğıyuz
- E 123B HİKÂYE- BER-SEBÎL-İ TEMSÎL
- 3119 ^cAşr-ı keremde nice ehl-i kerem
Eyler iken bahs-i şehâ vü kerem
- H1 134A 3120 İtmege bir ma^cnî ile fâ³ide
Şordı birisi ma^can-ı zâ³ide
- F 71B 3121 Didi ki gördiği eyâ pür-himem
Kimsede hiç kendüñe gâlib kerem
- 3122 Virdi cevâbın didi kim bir zamân
Gördüm idi bir Hâbeşî bâğbân
- 3123 Bir kişiye bende-i fermân imiş
Râtibesi günde iki nân imiş
- 3124 Gördi ki bir kelb-gedesine hemân
Tu^cme fıra ile olup nâtüvân
- 3125 Deşt ü beyâbânı görüp serseri
Geldi aña itdi temelluqları

(3114) ile (3115) yer değıştirmiş H2: (3119a) kerem / himem F H2: (3120b)
ma^can-ı / ma^cnî-i H1: (3122a) zamân / zebân H1 (b) gördüm idi / görmüş idüm F

- 3126 Eyledi îşâr o kerem şaḥibi
°Unf ile red eylemedi tâlibi
- 3127 Kendi o gün eyledi terk-i ğidâ
Yek-be-yek itdi ikisinde fedâ
- 3128 Gördüm anuñ himmetini bî-riyâ
Bâĝı ile itdüm anı iştirâ
- 3129 Kendüyi âzâd kı lup ol zamân
Bâĝı baĝısladum aña râygân
- 3130 Lîk yine olamadum denk aña
Ġâlib idi faẓl u keremde baña
- E 124A 3131 Mâmelekin itdi nişâr ol dilîr
Biñde birin itmedüm amma faķîr
- H2 89B 3132 Kışşada bu hişşe-i ehl-i suḥan
Ĥâşılı yâd olmadı varan viren

TEZYÎL

- 3133 Ey bu nihâl üzre atan seng-i ta°n
Kendüñi itme hedef-i sebb ü la°n
- 3134 Sen de getür var ise bir şi°r-i ter
Yoḥsa kıru ta°na degüldür hüner
- 3135 Vâr ise bu ĝüftelerüñ ĝöreyin
Gel beri sen de hünerüñ ĝöreyin
- 3136 Olsa tevârüdleri ger ḥayṭ ile
Sâde söz olsa sebeb-i rabṭ ile
- 3137 İtme hemân ta°na zebânın dırâz
Ĥiffeti қо tek otur ey künde-bâz
- 3138 Bu suḥan-ı °âşık-ı dil-rîşdir
Mâḥazar-ı ni°met-i dervîşdir

(3129a) kendüyi / kendiyi H1 : (3132b) varan /viren H2: (3138b) ni°met-i dervîşdir / ni°met ü dervîşdir H1

- 3139 Ni'met-i dervîş kırî nân olur
Bunda ne 'unvân ü ne elvân olur
- 3140 Sâde ise 'özri cerî'l-âdedir
Câmesi dervîşlerüñ sâdedir
- 3141 Dağl-i suhan 'arz-ı zarâfet midir
Yâ ğaraz izhâr-ı fazîlet midir
- H1 134A 3142 Añlamayup nüktesin itme hayfâ
Tuysañ eger ben de ne dirdüm saña
- E 124B 3143 Bir iki beytile kıatı zu'cını kıo
Şanma iñen kendiñi pâkize-ğû
- F 72A 3144 Fi'le getür var ise tab'uñda tâb
Söyleşelüm gel beru işte kitâb
- 3145 Şâ'ir-i sâhir geçinürseñ eger
Nazmum aña mu'ciz-i Mûsâ yeter
- 3146 Kıuvvet-i tab' ile olur bu 'amel
Pâreler iseñ anı olur biñ ğazel
- 3147 Sihr ile hayât-ı hayâlin hemân
Mağv ide bu ejder-i âteş-feşân
- 3148 Hezl yüzünden yazılan mudhikât
Baña degül bâ'is-i noşşan-zât
- H2 90A 3149 Pend içün anlar da yazılmalıdır
Çoğuş senüñ gibilerüñ hâlidir
- 3150 Kışşa-i ahlâk-ı zemîme yazan
Oldı saña rehber-i hulq-ı hasen
- 3151 İtmedi kef hâmeyi tahrîrden
Şaklamadı bir okı hınzîrden
- 3152 Bunca tebayi' ki olur muhtelif
Zıdd ile her nesne olur münkeşif

(3139b) ne 'unvân ü ne elvân / ne 'unvân ne elvân H1, bu beyit F`de yoktur.
(3146) F ve H2`de yoktur. (3148a) yüzünden / yüzünde F (b) baña / nazma F H1:
(3152a) bunca / bir nice H1

- 3153 Gûş idüp aḥvâl-i perîşân haber
Neyleyeyin söyleyecegüm tutar
- TEMSİL-I DİGER
- 3154 Nite ki bir şeyḥ-i kerâmet-nümâ
Ḥayr ile eşrâra idermiş du^câ
- 3155 ^cÖzri bu kim olmasa ger eşkıyâ
^cAḳsine sa^cy itmez idi etḳıyâ
- E 125A 3156 ^cİbret alup ḥallerinden kişi
Himmat ider itmemege bed işi
- 3157 İller içinde bu meşel söylenür
^cÂḳil edebsizden edeb öğrenür
- 3158 Kâtib olanlara da var minnetüm
Zâhir ü bâṭın budur emniyetüm
- 3159 Yazmaya mışra^cların nâ-tamâm
Uydura mânende-i tîḡ ü niyâm
- 3160 Müntazam ide suḥan-ı tâzeyi
Bozmaya luṭf eyleye endâzeyi
- 3161 Vây başına şî^crûñ olursa eger
Kâtibi bir bed güher ü bî-hüner
- 3162 Eyleye tîz yazmaḡ için ihtimâm
Naḡmuñ ide naḡş ile kârın tamâm
- 3163 Lafzını ma^cnâsını tezyîf ide
Şuḥf-ı ḳadîme gibi taşḥîf ide
- H1 135A 3164 Ḳaralaya rûy-ı siyâhî gibi
Nâme-i a^cmâl-i tebâhî gibi
- 3165 Eyleye her şafḥasını ol ḡabî
Çehre-i ma^ckûs-ı muḳallid gibi

(3159) tîḡ ü niyâm / tîḡ-i niyâm F: (3163b) ḳadîme / naşârî F H1 H2: (3164b)
a^cmâl-i / a^cmâli H2: (3165a) şafḥasını / şafḥasın H1 (b) ma^ckûs-ı / menkûs-ı H1

F 72B	3166	Hey ^c et-i ha ^t tı ide ol pür-gezend Tahtası kopmuş çürümüş tahta-bend
	3167	Neşf ide evrâka midâd-ı raqam Yürüdügünce geçe pâ-y-ı kalem
H2 90A	3168	Şafhada her satıra şalup ıztırâb Suda sülük gibi vire pîç ü tâb
E 125B	3169	Satırı ide birbirinden dırâz Bozıla zulm ile bu qânûn-ı râz
	3170	Demdir olup nazm-ı huçeste nizâm Kilk-i Atâ ^z i diye temmü`l-keâm

(3166a) ide / ile F: (3169a) ide / ola F: (3170a) nizâm / tamâm F, H1

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ömer Asım, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, c. 1, İnkılap Kitabevi Yayınları, İstanbul 1993.
- AKSOY, Ömer Asım, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, c. 2, İnkılap Kitabevi Yayınları, İstanbul 1993.
- Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, c. 3, Meral Yayınevi, İstanbul 1975.
- DEVELİOĞLU, Ferid, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1997.
- İmla Kılavuzu**, TDK. Yayınları, Ankara 1996.
- KARACAN, Turgut, **Heft-Hân Mesnevisi**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1974.
- KORTANTAMER, Tunca, **Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yayınları, Ankara 1993.
- KORTANTAMER, Tunca, **Nev'î-zâde Atâyî ve Hamsesi**, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir 1997.
- LEVEND, Agah Sırrı, **Atâyî'nin Hilvetü'l-Efkâr'ı**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1948. (Milli Kütüphane No: T811.217)
- LEVEND, Agah Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- MENGİ, Mine, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.
- SEYFETTİN, Ömer, **Bahar ve Kelebekler**, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1981.
- Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1983.
- TUMAN, Nail, **Türkçe Hamseler Katalogu**, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul 1961.
- TÜLBENDCİ, FERİDUN Fazıl, **Atasözleri ve Deyimler**, İnkılap Kitabevi Yayınları, İstanbul 1977.
- Türk Dili Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı II**, TDK Yayınları, Ankara 1986.
- Türkçe Sözlük**, c. 1, TDK Yayınları, Ankara 1988.
- Türkçe Sözlük**, c. 2, TDK Yayınları, Ankara 1998.
- ULUDAG, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yayınları, İstanbul 1995.
- YELTEN, Muhammet, **Sohbetü'l-Ebkâr**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1998.